

În acest număr:

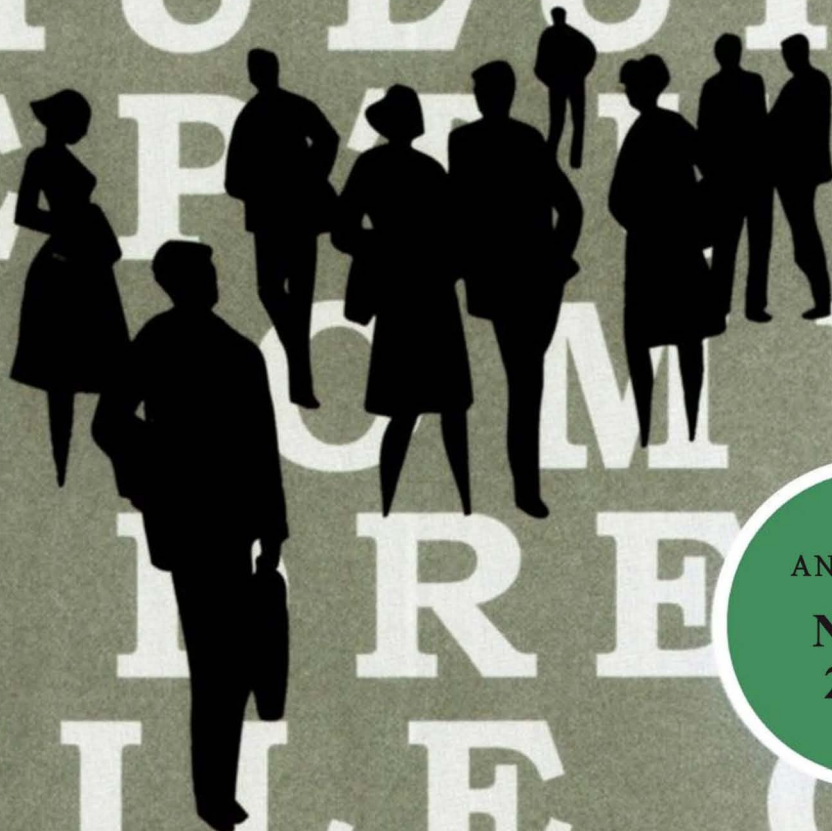
- NOI OBIECTIVE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ
- SPRE UN NOU DREPT FUNDAMENTAL AL OMULUI – DREPTUL LA DEMNITATE
- DESPRE DREPTUL LA ACCESIBILITATE AL PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI
- DOCUMENTAR • JURISPRUDENȚĂ • SEMNAL • REMEMBER

DREPTURILE OMULUI

revistă
editată
de

INSTITUTUL
ROMÂN
PENTRU
DREPTURILE
OMULUI
I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS
DROITS DE L'HOMME

ANUL XXV

NR. 2
2015

DREPTURILE OMULUI

ANUL XXV

NR. 2

2015

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior

Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

Consiliul științific

Prof. univ. dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Nicolas Mateesco Matte**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof. dr. **Karel Vasak**; Prof. univ. dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

Colegiul de redacție

Conf. univ. dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof. univ. dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof. univ. dr. **Raluca Beșteliu**; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Conf. univ. dr. **Elena-Mihaela Fodor**, Prof. univ. dr. **Nicole Guimezanes**, Universitatea Paris XII, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Gheorghe Iancu**, Prof. univ. dr. **Ioan Leș**; **Emil Marinache**; Prof. univ. dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. univ. dr. **Nicolae Popa**; Prof. **Ioan Oancea**; Prof. univ. dr. **Dumitra Popescu**; **Valeriu Rendec**, Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**, Prof. univ. dr. **Laurențiu Șoitu**.

Realizarea acestui număr a fost coordonată de:

Marius Mocanu

Mihaela Scarlat

Gheorghe Pârvan

Traduceri: Valeriu Rendec, Daniela Albu

Institutul Român pentru Drepturile Omului

București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr. 21

Tel. +40 21 3114921

e-mail: office@irdo.ro

www.irdo.ro

Tipărit la R. A. Monitorul Oficial

SUMAR

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE	7
• Noi obiective pentru dezvoltarea durabilă – prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Spre un nou drept fundamental al omului: dreptul la demnitate – prof. univ. dr. Gheorghe Iancu	15
• Human dignity and bioethics – prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu	20
• Familia: responsabilități în domeniul educației – dr. Adrian Bulgaru	29
• Despre dreptul la accesibilitate al persoanelor cu dizabilități – Anna Maria Neagoe	33
• Modele de organizare a serviciilor medicale spitalicești în țări din Europa – Mircea Ciocan	42
II. DOCUMENTAR JURIDIC	52
• Document de lucru privind protecția drepturilor omului și a demnității persoanelor cu tulburări mentale în legătură cu plasamentul involuntar și tratamentul involuntar	52
• Rights of persons with disabilities in Romania	57
III. JURISPRUDENȚĂ	65
• Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Rozalia Avram împotriva României	65
• Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Fărcaș împotriva României	69
IV. SEMNAL	80
V. REMEMBER	113

CONTENTS

I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES	7
• New objectives for sustainable development – Prof. Irina Moroianu Zlătescu , PhD	7
• Towards a new fundamental human right: the right to dignity – Prof. Gheorghe Iancu , PhD	15
• Human dignity and bioethics – Prof. Irina Moroianu Zlătescu , PhD	20
• The Family: its responsibilities in the field of education – Adrian Bulgaru , PhD	29
• The right to accessibility of disabled people – Anna Maria Neagoe	41
• Organizational models of hospital and medical services in European countries - Mircea Ciocan	42
II. JURIDICAL DOCUMENTATION	52
• Working document concerning the protection of human rights and dignity of persons with mental disorder with regard to involuntary placement and involuntary treatment	52
• The rights of persons with disabilities in Romania	57

III. JURISPRUDENCE	65
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Rozalia Avram vs. Romania	65
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Fărcaș vs. Romania	69
IV. SIGNAL	80
V. REMEMBER	113

SOMMAIRE

I. ÉTUDES, RECHERCHES, ARTICLES	7
• De nouveaux objectifs pour le développement durable – prof. Dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Vers un nouveau droit humain fondamental: le droit à la dignité – prof. Dr. Gheorghe Iancu	15
• La dignité humaine et la bioéthique – prof. Dr. Irina Moroianu Zlătescu	20
• La famille: ses responsabilités dans le domaine de l'éducation – Dr. Adrian Bulgaru	29
• Sur le droit à l'accessibilité des personnes handicapées – Anna Maria Neagoie	33
• Modèles Organisation des services hospitaliers et médicaux dans les pays européens – Mircea Ciocan	42
II. DOCUMENTAIRE JURIDIQUE	52
• Document de travail relatif à la protection des droits de l'Homme et de la dignité des personnes atteintes de troubles mentaux à l'égard du placement et du traitement involontaires	52
• Les droits des personnes handicapées en Roumanie	57
III. JURISPRUDENCE	65
• La décision du la Cour européenne des droits de l'homme dans l'affaire Rozalia Avram contre la Roumanie	65
• La décision du la Cour européenne des droits de l'homme dans l'affaire Fărcaș contre la Roumanie	69
IV. SIGNAL	80
V. REMEMBER	113

ABREVIERI

AEP	Autoritatea Electorală Permanentă
AICHR	Comisia interguvernamentală pentru drepturile omului a Asociației Națiunilor din sud-estul Asiei
AIDC	Academie Internationale de Droit Compare – Academia internațională de Drept Comparat
alin.	alineat
ANR	Agenția Națională pentru Romi
ANUROM	Asociația pentru Națiunile Unite din România
art.	articolul
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations - Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei
asist. univ. dr.	asistent universitar doctor
CDPD	Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități
CE	Consiliul European
CEDO	Convenția europeană a drepturilor omului
cercet. st.	cercetător științific
Cit.supra.	citatul de deasupra
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
cf.	conform
coord.	coordonator
COSI	Consiliului pentru cooperare Internațională și Securitate Internă
CSCE	Conference for Security and Cooperation in Europe
C.pen.	Codul penal
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DNA	Direcția Națională Anticorupție
dr.	doctor
EASO	Biroul European de Sprijin pentru Azil
Ed.	editura
EHMA	European Health Management Association – Asociația Europeană de Management în Sănătate
ELI	European Law Institute – Institutul de Drept European
ENAR	Rețeaua europeană de combatere a rasismului
ENNHRI	Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului
Equinet	Rețeaua Europeană a Organismelor pentru Egalitate
etc	(et caetera) și celelalte
E-uri	aditivi alimentari
EU-MIDIS	European Union minorities and discrimination survey Studiul de tip sondaj privind minoritățile și discriminarea din Uniunea Europeană
EUROSUR	Sistemul European de Supraveghere a Frontierelor
EUROSTAT	Biroul de Statistică a Uniunii Europene
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights - Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
FRONTEX	Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene
HG	Hotărâre de Guvern

ICAR	Forumul internațional privind responsabilitatea corporatistă
IDDO	Institutul Danez pentru Drepturile Omului
IDEF	Institutul internațional de drept de expresie și inspirație franceze
infra.	dedesubt, mai jos
IRDO	Institutul Român pentru Drepturile Omului
lit.	litera
loc.cit.	locul citat
M.Of.	Monitorul Oficial al României
MMFPSV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
nr.	numărul
ODIHR	Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OG	Ordonanță de Guvern
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
op.cit.	opera citată
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OUG	Ordonanța de Urgență a Guvernului
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
pp.	paginile
Rec	recomandare
SECA	Sistemul european comun de azil
SNSPA	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
SNPAB	Strategia Națională și Planul de Acțiune privind Conservarea Biodiversității
supra.	deasupra, mai sus
ș.a.	și alții (altele)
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	(versus) contra, împotriva

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

NOI OBIECTIVE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ

INA MOROIANU ZLĂTESCU*

Abstract:

A future development program will be adopted by world leaders at the Special Summit on Sustainable Development in September 2015 in New York.

The states have agreed on the draft outcome document that will build on the previous successes of the eight Millennium Development Goals adopted in 2000. The goals set out in the draft program for after 2015 go further, by addressing the root causes of poverty and the universal sustainable development needs of all peoples.

In carrying out the program, an important role will be played by national institutions for human rights.

Keywords: Special Summit on Sustainable Development, human rights, the right to sustainable development, the right to a healthy environment, national institutions for human rights.

Résumé

Un futur programme de développement sera adopté par les dirigeants mondiaux lors du sommet spécial sur le développement durable en septembre 2015 à New York.

Les états se sont mis d'accord sur le projet de document final qui prendra appui sur les précédents succès des huit objectifs du millénaire pour le développement adoptés en 2000. Les objectifs établis dans le projet de programme pour l'après 2015 vont plus loin, en s'attaquant aux causes profondes de la pauvreté et au besoin universel de développement durable pour tous les peuples.

Dans la réalisation du programme un rôle important va revenir aux institutions nationales pour les droits de l'homme.

Mots-clés: Sommet spécial sur le développement durable, les droits de l'homme, le droit au développement durable, le droit à un environnement sain, les institutions nationales pour les droits de l'homme.

Anul acesta este marcat pe plan internațional, așa cum arătam și cu altă ocazie¹, de împlinirea a 70 de ani de la semnarea la San Francisco la încheierea lucrărilor Conferinței Națiunilor Unite pentru crearea unei organizații internaționale, la 26 iunie 1945, a Cartei acesteia², în care se regăsesc principalele obiective ale nou createi organizații – și anume: menținerea păcii în lume, a dialogului și cooperării internaționale. În preambulul Cartei se reafirmă credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane³.

1. Unul din drepturile fundamentale ale omului este dreptul la dezvoltare. Acesta împreună cu

dreptul la un mediu sănătos și dreptul la pace face parte din generația a treia de drepturi ale omului⁴.

Dreptul la dezvoltare se află la baza dezvoltării durabile a societății. Reamintim faptul că la solicitarea Adunării generale a ONU, a fost elaborată o Agendă pentru dezvoltare⁵ care reprezintă „o pledoarie pentru viitorul omenirii”⁶. Așa cum se sublinia la un moment dat: „Adevărata dezvoltare durabilă nu este posibilă decât atunci când drepturile politice, economice și sociale ale tuturor sunt în întregime respectate. Aceste drepturi permit crearea echilibrului social care este vital pentru ca o societate să se poată dezvolta într-un climat de pace. Dreptul la dezvoltare este măsura respectării tuturor celorlalte drepturi ale omului.

* Prof. univ. dr., membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat, director al Institutului Român pentru Drepturile Omului, președintă a Asociației pentru Națiunile Unite din România.

¹ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *The United Nations Organization and the institutionalization of human rights*, în *Drepturile Omului*, nr.1/2015, p.7 și urm.

² Carta a intrat în vigoare la 24 octombrie 1945. Statutul Curții Internaționale de Justiție face parte integrantă din Cartă (A se vedea Carta Națiunilor Unite și Statutul Curții Internaționale de Justiție, Națiunile Unite, New York, ediție îngrijită de Centrul de Informare ONU România).

³ Ibidem, p.1.

⁴ În legătură cu clasificarea teoretică în generații de drepturi (ne referim la primele trei generații), a se vedea **K. Vasak**, inițiatorul acestei clasificări, în *Les dimensions internationales des droits de l'homme*, UNESCO, Paris, 1978, p.7 și urm.

⁵ A se vedea **B. B. Ghali**, *Agenda pentru dezvoltare*, IRDO, ANUROM, București, 1994.

⁶ A se vedea **V.D.Zlătescu, Irina Moroianu Zlătescu**, „Cuvânt înainte” la Boutros Boutros Ghali, *Agenda pentru dezvoltare*, IRDO, ANUROM, București, 1994.

Acesta ar trebui să fie scopul nostru: „o situație în care toți indivizii sunt capabili să optimizeze potențialul lor și să contribuie la evoluția societății în ansamblu”⁷.

În Preambulul Declarației ONU din 1986 asupra dreptului la dezvoltare, se subliniază că dezvoltarea este un proces dinamic, complex, global, politic, economic, social, cultural, ceea ce s-a evidențiat și la Conferința Mondială a Drepturilor Omului de la Viena din 1993, când s-a propus un mandat specific Înalțului Comisar pentru Drepturile Omului pentru a promova dreptul la dezvoltare⁸. S-a propus ca în activitatea sa să fie susținut de programele, fondurile și instituțiile specializate din sistemul ONU, precum și de instituțiile financiare internaționale, Conferința Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare și alte entități pertinente în cadrul mandatelor pe care acestea le au.

Câțiva ani mai târziu, în anul 2000, Adunarea Generală ONU adoptă printr-o Rezoluție Declarația Mileniului⁹ în care se precizează că șefii de state și de guverne sunt hotărâți să facă din dreptul la dezvoltare o realitate pentru fiecare locuitor al planetei și să acționeze astfel ca întreaga umanitate să stea la adăpost de sărăcie, de nevoi. Au urmat o serie de Conferințe internaționale unde s-au elaborat Programe de acțiune și de punere în aplicare a rezoluțiilor ONU în materie de mediu și de dezvoltare, cum ar fi cea din iunie 2012 de la Rio de Janeiro și anume Conferința Națiunilor Unite consacrată dezvoltării durabile, la care au participat reprezentanți la cel mai înalt nivel ai statelor și guvernelor, reprezentanți ai organismelor internaționale și reprezentanți ai societății civile¹⁰.

⁷ A se vedea **K. Annan**, *Conferința Internațională asupra dezvoltării durabile și echității*, New York, 28-30 iulie, 1997.

⁸ Conferința Mondială a Drepturilor Omului de la Viena, 1993, în „Drepturile Omului”, nr. 2 /1993, p. 8.

⁹ A se vedea United Nations Millennium Declaration, loc. cit. supra., Resolution A/RES/55/L.2, adopted by the General Assembly, 8 sept. 2000, în United Nations Millennium Declaration, Millennium Summit, New York, 6-8 september 2000, published by the United Nations Department of Public Information, DPI/2163, september 2000.

¹⁰ Din care, așa cum este cunoscut, fac parte organizațiile neguvernamentale, instituțiile culturale, organizațiile religioase, sindicatele, organizațiile politice, mișcările ecologice. În acest context un rol aparte revine Asociației pentru Națiunile Unite din România, membră a Federației Mondiale a Asociațiilor pentru Națiunile Unite, care urmărește realizarea obiectivelor ONU promovând demnitatea umană și drepturile fundamentale ale omului.

Rezultatele Conferinței au fost prezentate într-un document privind „Viitorul pe care îl dorim”¹¹, document în care participanții la Conferință și-au reînnoit angajamentele luate pentru a asigura generațiilor prezente și celor viitoare o dezvoltare durabilă și pentru a se promova pe întreaga planetă un viitor durabil, atât pe plan economic, cât și social și, evident, al mediului înconjurător. În document este prezentată viziunea comună a șefilor de state și guverne privind viitorul planetei, sunt reînnoite angajamente politice, reafirmându-se principiile enunțate în Declarația adoptată de ei la 16 iunie 1972, la Stockholm, la încheierea Conferinței ONU asupra mediului, în Declarația adoptată la Conferința ONU de la Rio din 1992 privind mediul și dezvoltarea ș.a. În același document participanții reafirmă, de asemenea, că recunosc că popoarele se află în centrul dezvoltării durabile și se angajează să depună toate eforturile, să-și îndeplinească toate obligațiile asumate pe plan internațional, inclusiv pentru a atinge până în 2015 obiectivele Mileniului¹² ce vizează dezvoltarea. Cei prezenți s-au angajat să respecte principiile dreptului internațional, ale statului de drept, precum și drepturile omului, evident dreptul la dezvoltare durabilă și la un nivel de viață adecvat, egalitatea sexelor și autonomizarea femeilor, să asigure protecția și educația copiilor într-o societate corectă și democratică, și să respecte scopurile și principiile Cartei ONU. Ei recunosc că „democrația, buna guvernare și statul de drept, la nivel național și la nivel internațional, ca și un mediu înconjurător favorabil”¹³ sunt condiții obligatorii pentru toți și nu în ultimul rând pentru țările în curs de dezvoltare.

Pornind de la ideea că în ultimile decenii evoluția statelor a fost diferită în ceea ce privește dezvoltarea durabilă și eliminarea sărăciei, șefii de state și guverne prezintă poziția lor comună și își propun să întărească consolidarea, integrarea,

¹¹ A se vedea *Nations Unies Rio + 20*, Conférences des Nations Unies sur le développement durable AICONF. 216/1, 22 iunie 2012, p. 1-60; A se vedea și **I. Voicu**, *Towards the universality of the right to development*, în „Drepturile Omului” nr.4/2011, p.9-21.

¹² A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *Drepturile omului la cumpăna dintre milenii* în „Drepturile Omului” nr. 4/2000, p. 3-4.

¹³ A se vedea *Nations Unies Rio + 20*, Conférences des Nations Unies ..., AICONF. 216/1, loc. cit., p. 2.

aplicarea și coerența prin: evaluarea progreselor realizate și a lacunelor subzistente în aplicarea documentelor finale ale precedentelor reuniuni la nivel înalt privind dezvoltarea durabilă și să înfrunte problemele existente și pe cele noi. Ei recunosc că din 1992 integrarea celor trei dimensiuni ale dezvoltării durabile a evoluat inegal, situație agravată de multiplele crize financiare, economice, alimentare și energetice care au repus în cauză aptitudinea tuturor țărilor, în special a țărilor în curs de dezvoltare, de a realiza dezvoltarea durabilă. În aceste condiții s-a evidențiat necesitatea adoptării unei strategii mondiale privind-i pe tineri și locurile de muncă, bazată pe eforturile depuse de Organizația Internațională a Muncii și s-a propus atragerea marilor grupuri și a altor factori interesați. S-a pus accent pe larga participare a publicului și accesul la informație – mijloacele moderne de informare și de comunicare facilitând schimbul de informații între guvernanți și guvernați – ca și pe accesul la instanțele judiciare și administrative necesare pentru promovarea dezvoltării durabile. Participanții la Conferință au considerat că realizarea unei economii verzi în contextul dezvoltării durabile și al eliminării sărăciei reprezintă un mijloc prețios de care dispune omenirea pentru asigurarea dezvoltării durabile și poate oferi soluții pentru elaborarea de politici în domeniu fără a mai fi necesare noi reglementări. S-a arătat că economia verde ar trebui să contribuie la o dezvoltare echitabilă, la eliminarea sărăciei și creșterea economiei durabile, la ameliorarea integrării sociale și bunăstării umanității și să contribuie la crearea de locuri de muncă decente pentru toată lumea, păstrând buna funcționare a ecosistemelor existente pe planeta noastră.

În Declarația de la Rio din 1992, este evidențiat pilonul „mediu înconjurător”, reafirmându-se necesitatea consolidării guvernării mediului înconjurător în contextul cadrului instituțional al dezvoltării durabile pentru promovarea unei integrări caracterizate prin echilibrul dintre dimensiunea economică, cea socială și cea a mediului înconjurător, coordonată în cadrul sistemului O.N.U.

În document, se reia ideea din documentele anterioare potrivit căreia dezvoltarea durabilă ar trebui să fie luată în considerare de programele, fondurile și instituțiile specializate ale sistemului ONU și ale altor entități cum ar fi instituțiile

financiare internaționale și Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare, în cadrul mandatelor pe care acestea le au. Totodată, se recunoaște importanța dezvoltării durabile, subliniindu-se că asigurarea și facilitarea aplicării concrete a politicilor de dezvoltare durabilă la nivel național este asigurată de cadrul regional. De asemenea, se arată necesitatea luării unui angajament politic pe termen lung pentru o dezvoltare durabilă care să țină cont de situația și de prioritățile fiecărei țări, toate țările fiind încurajate să ia măsurile necesare și să se angajeze la acțiunile ce se impun pentru dezvoltarea durabilă. Se constată că progresele în domeniul dezvoltării durabile pot fi și mai evidente dacă se pun în comun, de bunăvoie, informarea, cunoștințele și experiența, în scopul eliminării sărăciei, al asigurării securității alimentare și agriculturii durabile, al asigurării apei, asanărilor, energiei, dezvoltării durabile a turismului, al asigurării modurilor de transport viabile, al dezvoltării orașelor și stabilimentelor umane viabile, al asigurării sănătății populației, al promovării muncii productive decente pentru toți și protecției sociale. Acestea trebuie puse în comun și în scopul conservării oceanelor, mărilor, zonelor litorale, ca părți integrante, esențiale ale ecosistemului planetei noastre și care sunt de neînlocuit pentru supraviețuirea acestora. Ele trebuie puse în comun, de asemenea, în scopul susținerii statelor mici, insulare, în curs de dezvoltare, care reprezintă un caz aparte în materie de dezvoltare, al susținerii țărilor mai puțin avansate, țărilor în curs de dezvoltare fără litoral, al susținerii nevoilor Africii în materie de dezvoltare. S-a evidențiat necesitatea acțiunilor regionale coordonate în serviciul dezvoltării durabile, a luării măsurilor pentru reducerea riscurilor de catastrofă, în scopul prevenirii schimbărilor climatice importante, al protejării pădurilor, împiedicării deșertificării, degradării pământului și secetei, al luării măsurilor pentru dezvoltarea durabilă a regiunilor muntoase, în special în țările în curs de dezvoltare. Se impune ca informațiile, cunoștințele și experiența în domeniu să fie puse în comun și în scopul gestionării naționale a produselor chimice etc., al aprecierii diversității biologice și a valorii diversității și a elementelor constitutive pe planul mediului înconjurător, în scopul bunei gestionări a industriilor extractive, al încurajării și promovării elaborării unui cadru de

programe pe perioade de zece ani pentru societățile de producție și de consum.

În document sunt prezentate obiectivele dezvoltării durabile, evidențiindu-se importanța realizării integrale și rapide a obiectivelor privind dezvoltarea din Declarația Mileniului pentru dezvoltare¹⁴. Se apreciază că ele trebuie să fie concrete, concise și ușor de înțeles, în număr limitat, ambițioase, de anvergură mondială și susceptibile de a fi aplicate în toate țările, ținând cont de realități, de resurse și de nivelul de dezvoltare și nu în ultimul rând de practicile și prioritățile naționale¹⁵. De asemenea, se reafirmă că fiecare stat este responsabil de propria sa dezvoltare economică și socială, că o creștere economică susținută, o dezvoltare durabilă, eliminarea sărăciei și foamei pot exista numai în condițiile unei bune guvernări și ale statului de drept la nivel național și internațional¹⁶.

Secretarul General ONU, Ban Ki-moon, atrăgea atenția că punerea în aplicare a documentului final era imperativă pentru atingerea viitorului dorit.

2. În momentul în care întreaga planetă se pregătește pentru aniversare, statele membre ale Organizației Națiunilor Unite lansează, cu prilejul reuniunii șefilor de state și de guverne ce are loc la New York în perioada 25-27 septembrie 2015, „în numele popoarelor pe care le servesc” un nou program mondial de acțiune care prevede noi obiective globale și ținte universale de mare importanță pentru dezvoltarea durabilă a umanității și a planetei, intitulat „A transforma lumea noastră de aici până în 2030” „pentru mai binele lumii în care noi toți trăim”. Așa cum prevede

¹⁴ A se vedea Declarația Mileniului adoptată la 8 septembrie 2000 de ONU, în „Drepturile Omului”, nr. 4/2000.

¹⁵ A se vedea *Nations Unies Rio +20, loc. cit.*, p. 53.

¹⁶ *Ibidem*, p. 54.

¹⁷ Documentul care a fost difuzat de ONU cuprinde Declarația de deschidere, dar privește și obiectivele dezvoltării durabile, precum și mijloacele de aplicare a unui Parteneriat mondial și, nu în ultimul rând, o procedură de a urmări și examina modul de aducere la îndeplinire a programului. Documentul are mai multe anexe care privesc revizuirea a 21 din cele 169 de ținte recomandate statelor membre, reflexia asupra unui mecanism de facilitare a tehnologiei, prezentat ca o bază a continuării ulterioare a discuțiilor pe această temă și o anexă care cuprinde Introducerea propunerii Grupului de lucru al Națiunilor Unite însărcinat să formuleze o prezentare de ansamblu a scopurilor și obiectivelor dezvoltării durabile. Acest grup și-a început activitatea de peste un an și cuprinde reprezentanți ai țărilor care împart

proiectul documentului final al Reuniunii la nivel înalt a ONU pentru adoptarea Programului de dezvoltare pentru perioada de după 2015¹⁷ și pe care ne propunem să îl redăm în linii mari, eradicarea sărăciei rămâne un obiectiv principal și o condiție esențială pentru dezvoltarea durabilă. Statele își propun, ca până în 2030, să pună capăt sărăciei odată pentru totdeauna, să lupte împotriva inegalităților, să asigure o protecție continuă planetei și resurselor sale și să creeze condițiile unei creșteri economice și ale unei prosperități partajate, durabile, globale și susținute.

În proiect există, de altfel, o promisiune încurajatoare pe care o fac șefii de state și guverne și anume că „nimeni nu va fi lăsat pe dinafară”. Ei își exprimă dorința ca toate obiectivele și țintele să fie atinse și promit să adopte un *Program universal de o importanță fără precedent pentru o dezvoltare durabilă*, la a cărei realizare până în anul 2030 se angajează, evident, să lucreze fără odihnă.

Acest Program ce urmează să fie adoptat în septembrie a.c. și să intre în vigoare la 1 ianuarie 2016 are la bază doi ani de consultări publice și de angajamente luate pe tot globul, fiind acceptat, în principiu, de toate statele membre ONU și în aceste condiții aplicabil tuturor.

Desigur, este un moment impresionant pentru că, așa cum se arată și în proiectul documentului pe care îl prezentăm, ne aflăm în fața *primului pact mondial pentru dezvoltare umană și conservarea planetei*, un plan de acțiune pentru „populația planetei și prosperitate” care caută în același timp „să consolideze pacea universală”, obiectiv principal al ONU încă de la crearea Organizației și prevăzut în Carta sa. Este un plan care va fi pus în practică de noi toți „*printr-un parteneriat colaborativ*”. Semnatarii sunt hotărâți „să elibereze umanitatea de tirania sărăciei și a nevoilor și să vindece și să

aceleași idei și reprezintă în mare cele cinci grupe de țări membre ale ONU. Grupul de lucru a difuzat recent un text care propune 17 obiective, ca urmare a separării sărăciei și inegalităților în două rubrici distincte. Acest grup trebuie să elaboreze până în luna iulie a.c. un ansamblu de recomandări privind obiectivele dezvoltării durabile care să fie examinate de Adunarea Generală ONU din această toamnă. A se vedea și <http://www.ictsd.org/bridges-news/passrelles/news/les-pr%C3%A9sidents-de-groupe-des-nations-unies-d%C3%A9voilent-le-projet-z%C3%A0ro>

¹⁸ A se vedea și Declarația de la La Laguna, adoptată la Simpozionul internațional cu privire la patrimoniul umanității și drepturile omului din 5-7 decembrie 2000 în „Drepturile Omului” nr.4/2000, p.40.

securizeze planeta noastră pentru generațiile viitoare¹⁸”. Ei sunt determinați să ia „măsuri curajoase și transformatoare pentru a repune lumea pe calea unei dezvoltări durabile”. Totul se întâmplă la cinsprezece ani de la adoptarea de către ONU a *obiectivelor mileniului pentru dezvoltare* întrucât, cu toate măsurile luate pentru dezvoltare și progresele semnificative din numeroase domenii, s-a constatat că aceste progrese sunt inegale și că unele obiective sunt încă departe de a fi atinse. De aceea, șefii de state și guverne se angajează din nou pentru realizarea deplină a *obiectivelor mileniului privind dezvoltarea* care nu au fost duse la bun sfârșit. În paralel cu prioritățile tradiționale pentru dezvoltare, cum ar fi sănătatea, educația, securitatea alimentară și hrana, sunt stabilite numeroase obiective economice și de mediu și se promite în același timp crearea unor societăți mai pacifiste, mai bine guvernate și bazate pe respect pentru toți locuitorii planetei. Legături profunde și numeroase elemente transversale ale numeroaselor obiective și ținte reflectă această tratare integrată pe care doresc să o facă semnatarii.

3. În proiectul documentului final care urmează a fi adoptat de șefii de state și de guverne în septembrie 2015, în cadrul Adunării Generale ONU, sunt reamintite deciziile principalelor reuniuni la vârf și conferințe ONU care au pus bazele dezvoltării durabile și au contribuit la elaborarea documentului.

Proiectul urmărește atât scopurile și principiile Cartei ONU, principiile dreptului internațional cât și principiile care stau la baza Declarației universale a drepturilor omului și la baza altor documente ONU din domeniul drepturilor omului precum și „*principiul responsabilităților comune, dar diferențiate*”. Toate acestea în momentul în care lumea se confruntă cu existența unei inegalități între state dar și în cadrul aceluiași stat. Se constată în proiect că cea mai mare parte a progreselor dezvoltării din ultimele decenii este umbrită de inegalități de șanse, de șomajul în creștere, mai ales la generația tânără, de conflictele care se acutizează, de violență și extremism, de crizele umanitare și, nu în ultimul rând, de creșterea migrației. Lor li se adaugă diminuarea resurselor naturale, impactul negativ datorat dăgradării mediului, seceta și perspectiva schimbărilor climatice ireversibile. Se atrage atenția, în document, că în aceste condiții se află în joc supraviețuirea a numeroase societăți și a însăși

planetei. Se subliniază, de asemenea, că toate aceste „sfidări” sunt interdependente și cer soluții integrate și că este necesară, în situația actuală, o nouă abordare pentru a le diminua efectele, ceea ce nu se poate realiza decât în condițiile unei creșteri economice susținute pentru toți și a conservării planetei de către noi toți.

În acest scop au fost definite în documentul pe care vi-l prezentăm „o serie de obiective integrate și indivizibile care sunt așezate pe trei coloane esențiale: economică, socială și de mediu”. În afară de acestea, se evidențiază faptul că există și obiectivele universale care trec dincolo de tradiționala împărțire între Nord și Sud și reunesc, cum era de așteptat, întreaga lume, atât țările bogate cât și pe cele sărace, „*într-un pact global pentru o transformare a umanității*”.

4. Așa cum se evidențiază mai înainte, este vorba de un program care cuprinde 17 obiective „pentru generațiile prezente și viitoare” și care privește „toate aspectele de drepturile omului și apără demnitatea tuturor”. Este vorba de un program care să permită fiecăruia dintre locuitorii planetei să se bucure de drepturile și libertățile fundamentale fără discriminare bazată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, cultură, statut migrator, opinie politică sau orice fel de opinie, origine națională sau socială, situație economică, naștere, vârstă și, nu în ultimul rând, dizabilitate.

Evident, așa cum se precizează în document, realizarea obiectivelor propuse nu va fi posibilă atâta timp cât jumătate din omenire este lipsită de drepturi și de șanse egale, atâta timp cât femeile și fetele nu beneficiază în multe părți ale lumii de acces la educație, sau la un loc de muncă egal cu bărbații și băieții și cât mai există orice formă de inegalitate și discriminare legată de sex și violență față de femei, copii, băieți sau fete, încălcări ale drepturilor omului împotriva cărora trebuie dusă o luptă susținută.

Totodată, documentul prevede creșterea speranței de viață, asigurarea sănătății fiecărei persoane de pe glob, reducerea mortalității neonatale, infantile și maternale, punându-se capăt tuturor deceselor evitabile ale femeilor însărcinate și ale copiilor. El prevede intensificarea luptei împotriva paludismului, a HIV/SIDA, tuberculozei și altor boli și epidemii transmisibile precum și intensificarea tratării maladiilor necontagioase. Pentru creșterea calității vieții, un rol esențial revine intensificării luptei împotriva poluării, de o mare

însemnătate fiind și o gestiune urbană durabilă care să minimalizeze impactul pe care îl are dezvoltarea orașelor și poluarea asupra sistemului climatic mondial¹⁹ asupra schimbărilor climatice.

Evident, se pune întrebarea, în condițiile schimbărilor climatice actuale, alarmante, dacă dreptul la o climă corespunzătoare poate fi considerat un drept fundamental al omului din generația a patra, sau acesta reprezintă o componentă esențială a dreptului fundamental la un mediu sănătos, drept din generația a treia de drepturi fundamentale ale omului.

Așa cum se evidențiază în proiectul Programului, obiectivele și țintele asociate lui vor sta la baza celor mai importante decizii ce se vor lua în următorii 15 ani, acționându-se la nivel național, regional și global, ținând seama de realitățile naționale și de capacitățile și nivelurile de dezvoltare, care sunt diferite de la țară la țară, de la regiune la regiune. Fiecare țară se confruntă cu probleme specifice privind dezvoltarea durabilă, fiecare stat având politici și priorități naționale proprii. Prin Programul propus, urmează să se creeze spațiul strategic corespunzător unei creșteri economice, în special pentru statele în curs de dezvoltare, recunoscându-se importanța dimensiunii regionale, pentru că politicile de dezvoltare durabilă pot fi traduse în mod eficace în acțiuni concrete la nivel național prin intermediul cadrului regional.

Se impune să arătăm că un obiectiv esențial îl constituie, ca și în documentele menționate anterior, educația. Relundu-se ideile din Conferința de la Rio din 2012, se vorbește despre o educație de calitate la toate nivelurile, din fragedă copilărie, învățământul preșcolar, primar, secundar, superior, educația continuă a fiecărui individ, fără deosebire de vârstă, sex, rasă, etnie, aflat sau nu în situație de vulnerabilitate, având o dizabilitate sau nu. Fiecare persoană trebuie să aibă acces la o educație care să îi permită acumularea de cunoștințe și competențe necesare pentru a participa deplin la dezvoltarea societății în care trăiește, o societate în care drepturile omului să devină o realitate pentru fiecare individ.

¹⁹ A se vedea și Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, semnată la Rio de Janeiro la 5 iunie 1992, ratificată de România prin L 24/06.05.1994 și publicată în M. Of. Partea I, nr. 119 din 12.05.1994.

Așa cum se arată în documentul pe care l-am prezentat în linii mari mai sus și care sperăm să fie adoptat de șefii de state și guverne în septembrie 2015, depinde de noi toți să fim prima generație care să reușească să transforme eradicarea sărăciei dintr-un ideal de atins într-o realitate și ultima generație „care are o șansă să salveze planeta”, să reorienteze lumea pe o cale perenă.

Evident, acest Program nu se poate realiza fără un parteneriat mondial, reînnoit și întărit care să funcționeze într-un spirit de deplină solidaritate, care să reunească sistemul ONU, parlamentele, guvernele, sectorul privat, instituțiile publice în general, mediul universitar și academic, organisme filantropice, întreaga societate civilă. Un rol deloc de neglijat va reveni, așa cum vom arăta mai jos, instituțiilor naționale pentru drepturile omului. Activitatea depusă pentru atingerea *obiectivelor Declarației mileniului*²⁰ a constituit o lecție importantă privind modul în care statele, sectorul privat, organizațiile societății civile și instituțiile naționale pentru drepturile omului pot colabora pentru promovarea unor practici în domeniul dezvoltării care să respecte drepturile omului. Deși responsabilitatea cea mai mare pentru implementarea *obiectivelor dezvoltării durabile* revine statelor, pentru a ajunge la rezultatele dorite este nevoie de eforturi susținute din partea tuturor factorilor implicați, fără să ometem societatea civilă. Instituțiilor din mediul academic, care alături de parlamente sunt de regulă reprezentate în consiliile de conducere ale instituțiilor naționale pentru drepturile omului, le revine sarcina de a pune la dispoziția acestora toate capacitățile de care dispun, teoretice și tehnice, în scopul promovării și protecției drepturilor omului. Parlamentele, în colaborarea lor cu instituțiile naționale, urmează să activeze în sensul stabilirii unor priorități naționale care să fie în conformitate cu standardele internaționale privind drepturile omului.

5. Un rol important în implementarea celor 17 obiective și 169 de ținte asociate din Programul prezentat, revine instituțiilor naționale pentru drepturile omului, înființate în concordanță cu *Principiile referitoare la statutul Instituțiilor*

²⁰ A se vedea supra, nota 4.

²¹ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *20 de ani de la adoptarea Principiilor de la Paris*, în „Drepturile Omului”, nr.3/2013, p.94.

Naționale pentru Drepturile Omului, cunoscute sub numele de Principiile de la Paris²¹. Aceste instituții acționează ca punte de legătură între factorii implicați, urmând să asigure planificarea, implementarea și monitorizarea procesului dezvoltării durabile și să urmărească întreaga activitate, astfel încât totul să se desfășoare în mod participativ, transparent și cu asumarea responsabilității, pe baza tuturor datelor din domeniul drepturilor omului. Numai în acest mod instituțiile menționate pot influența procesul național de implementare și asumare a răspunderii în așa fel încât în procesul de conturare și urmărire pe plan național a obiectivelor, țintelor și indicatorilor să fie integrate și drepturile omului.

În acest context, o contribuție deosebită revine Institutului Român pentru Drepturile Omului, Avocatului Poporului și Consiliului Național pentru Eliminarea Discriminării în calitatea lor de instituții naționale, independente, cu responsabilități în domeniul drepturilor omului.

În concordanță cu funcțiile și responsabilitățile conferite *Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului*²², acestea pot acționa pârghiile de care dispun pentru a-și aduce o contribuție distinctă și valoroasă la implementarea proceselor de continuare și revizuire a obiectivelor dezvoltării durabile, prin aceasta înlesnind crearea unor mecanisme de sporire a asumării răspunderii. Ele pot acționa ca un catalizator, veghind ca procesul să fie participativ, bazat pe probe, transparent și responsabil. Mai mult, ele pot promova remedii pentru toate încălcările drepturilor omului și, potrivit atribuțiilor lor privind protecția drepturilor omului, pot aborda principalele cauze obstacole care ar împiedica implementarea Programului pentru dezvoltare durabilă până în 2030. Atribuțiile *Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului* de a întreprinde investigații și anchete, puterea legală de a interveni în cazurile aduse în fața instanțelor sau de a iniția procese strategice precum și mecanisme de administrare a plângerilor individuale, pot avea toate un rol în asigurarea respectării, protecției și realizării drepturilor omului în procesul de implementare a Programului pentru următorii 15 ani.

Există de asemenea obiective specifice la a căror realizare *Instituțiile Naționale pentru Drepturile Omului* pot contribui prin poziția lor

unică. De exemplu, în cazul reducerii inegalităților, prin aceasta asigurându-se înglobarea în Program a principiilor egalității și nediscriminării; sau, în ceea ce privește *promovarea unei societăți pașnice și inclusive, în promovarea accesului la informație și în promovarea ideii de instituții responsabile și inclusive*.

Un rol important va trebui să revină organizațiilor internaționale cu atribuții în domeniul drepturilor omului, acestea devenind din ce în ce mai mult parteneri ale instituțiilor naționale. Astfel, ONU, prin Consiliul Drepturilor Omului, prin organismele înființate în baza tratatelor, prin agențiile, mecanismele și procesele sale, a pus la dispoziția Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului importante căi de acces, facilitând contribuția acestora la promovarea și protecția drepturilor omului. De asemenea, Înalțul Comisariat ONU pentru drepturile omului, prin intermediul Departamentului instituții naționale și mecanisme regionale, activează și ca Secretariat al Comitetului de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului. Așa cum este cunoscut, Înalțul Comisariat a jucat și va juca un rol important în susținerea ideii de înțelegere a implicațiilor din domeniul drepturilor omului pe care le are Programul de dezvoltare pentru perioada 2015-2030 și totodată a contribuit și va contribui cu puncte de vedere critice privind mecanismele de responsabilizare, creând posibilitatea măsurării progreselor înregistrate prin utilizarea de indicatori din domeniul drepturilor omului. Înalțul Comisariat ONU pentru drepturile omului a jucat și va juca astfel în mod inevitabil un rol important în susținerea eforturilor Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului legate de realizarea *obiectivelor dezvoltării durabile*.

Trebuie evidențiat rolul pe care îl au organismele specializate din sistemul ONU denumite în ultimii ani agenții, cum ar fi de exemplu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Acesta, în calitatea sa de partener strategic al Comitetului de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului, a adoptat în 2013 un nou Plan strategic ce pune un accent și mai mare pe urmărirea obiectivului principal de a asista țările să eradicaze sărăcia, totodată reducând inegalitățile și excluderea, și în care se referă în mod expres la instituțiile naționale. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare a trecut printr-un proces de restructurare, proces care a aliniat mai pregnant

²² Ibidem.

drepturile omului și statul de drept cu întreaga lui activitate. Alte organisme specializate ale ONU, denumite în ultimul timp agenții, cum ar fi, de exemplu Fondul Națiunilor Unite pentru Copii, Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Emanciparea Femeii, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Biroul Înaltului Comisariat ONU pentru Refugiați își vor aduce și ele contribuția în procesul de monitorizare a modului în care sunt îndeplinite obiectivele dezvoltării durabile prevăzute în noul Program, evident în măsura în care acestea au legătură cu mandatele lor specifice.

La nivel regional european, menționăm rolul în protecția și promovarea drepturilor omului, inclusiv a dreptului la dezvoltare, pe care îl are Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, creată în 2007 și devenită partener al Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului din statele membre ale Uniunii Europene și care pune la dispoziția instituțiilor naționale căi de acces la aceasta, fapt evidențiat în iunie 2015 în cadrul evenimentului anual Zilele Dezvoltării Europene.

Pentru a susține responsabilitatea pe care și-o asumă statele, se va crea o structură solidă, transparentă care va urmări și examina la nivel național, regional și mondial, pe baza unor indicatori ce vor stabili modul în care se vor duce la îndeplinire obiectivele Programului. Statele urmează să se angajeze de bunăvoie în procesul de revizuire a Programului, ținându-se cont de diferențele dintre țări, de capacitățile și nivelul lor de dezvoltare, dar

și de respectarea politicilor și priorităților naționale, ceea ce reprezintă, potrivit anteproiectului „cheia reușitei dezvoltării durabile”. Desigur, rezultatele urmează a fi comunicate la nivel regional și universal.

Un rol important revine Forumului politic la nivel înalt asupra dezvoltării durabile care analizează sub auspiciile Consiliului Economic și Social progresele realizate în crearea unui sistem de examinare regională al Programului, Forumul fiind cel mai înalt nivel al unei rețele mondiale de proces de examinare.

De altfel, în sesiunea Forumului politic la nivel înalt asupra dezvoltării durabile care a început la 26 iunie 2015²³ se prezintă Raportul mondial privind dezvoltarea durabilă, raport ce constituie, în viziunea multor specialiști, un instrument care contribuie la îndeplinirea mandatului Forumului politic la nivel înalt asupra dezvoltării durabile de consolidare a interfeței știință-politică. El reunește ideile și contribuțiile oamenilor de știință la lucrările Forumului. Raportul cuprinde atât evaluările existente cu privire la dezvoltarea durabilă cât și trecerea în revistă a progresului mondial, a căilor de urmat, ținând seama de punctele de vedere, de aprecierile oamenilor de știință de pe întreg globul, de faptul că elaborarea și punerea în aplicare a politicilor privind dezvoltarea durabilă precum și contextul economic, social, filosofic, tehnic al dezvoltării durabile trebuie să aibă la bază studii multidisciplinare, inclusiv de drepturile omului, privind diferite aspecte ale politicilor de mediu în cadrul dezvoltării umane²⁴

²³ Sesiunea se desfășoară la sediul ONU din New York, în perioada 26 iunie-8 iulie 2015.

²⁴ Este vorba de studii referitoare la soluționarea conflictelor privind resursele și mediul pe baza teoriilor din domeniul economiei ecologice, schimbările într-un obiectiv de durabilitate a consumului energetic și alimentară, cum să se facă față impactului de mediu și teritorial al schimbărilor climatice. Aceste studii trebuie să ducă la elaborarea unor politici de dezvoltare durabilă în vederea luării unor decizii naționale pentru prevenirea schimbărilor climatice și o justiție socială, studiind relațiile dintre politicile de prevenire sau de atenuare a schimbărilor climatice și efectele pe care acestea din urmă le au asupra obiectivelor politicilor sociale.

SPRE UN NOU DREPT FUNDAMENTAL AL OMULUI – DREPTUL LA DEMNITATE

GHEORGHE IANCU*

Abstract

Human rights are nothing else than certain standards attained by each political state and social system having as central issue the human being defined as being abstract and rational. They are the international, regional and also European standards of the subjective and fundamental rights, regulated by a state, by its Constitution and by the laws for the residents of that respective state, according to which the abstract and rational person is thus converted into a citizen or a foreigner.

The Universal Declaration of Human Rights is the first and most important international document which stipulates the need to defend human dignity, even if the Declaration is attached to the rights, but non-embedded in their category.

Keywords: human rights, human dignity, constitution, generation of rights

Résumé:

Droits de l'homme ne sont rien d'autre que certaines normes atteints par chaque système d'état politique et social ayant pour thème central l'être humain défini comme étant abstraite et rationnelle. Ils sont les normes internationales, régionales et aussi européennes des droits subjectifs et fondamentaux, régi par l'État, par sa Constitution et par les lois pour les résidents de cet état respectif, selon laquelle la personne abstraite et rationnelle est ainsi converti en un citoyen ou un étranger.

La Déclaration universelle des droits de l'homme est le premier et le plus important document international qui stipule la nécessité de défendre la dignité humaine, même si la déclaration est attachée aux droits, mais non intégré dans leur catégorie.

Mots-clés: droits de l'homme, la dignité humaine, constitution, génération de droits

I. În evoluția drepturilor omului în doctrina de specialitate¹ au fost evidențiate mai multe generații de drepturi ale omului, generații care pot constitui criteriu pentru clasificarea acestora, dar într-o altă viziune.

Astfel, ar exista trei generații de drepturi ale omului, iar criteriul de departajare a lor este momentul istoric care le-a generat și cauza apariției lor.

Așa cum este îndeobște cunoscut, bazele puterii într-un stat, cea economică și cea socială, constituie sursa reglementărilor juridice. În alte cuvinte, o anumită bază a puterii determină și generează în conținut și formă o anumită categorie de norme juridice. Evoluția componentelor bazelor puterii într-un stat a creat premisele evoluției și a normelor juridice. Pe cale de consecință, conținutul și forma acestor norme juridice au evoluat și ele.

Obiectul de reglementare al normelor juridice poate fi și drepturile omului, drepturile subiective sau cele fundamentale.

Drepturile omului nu sunt altceva decât standarde de atins de fiecare sistem social politic statal și au ca subiect omul definit ca o fiind abstractă și rațională. Ele sunt etalonul internațional și regio-

nal, inclusiv european, al drepturilor subiective și fundamentale, reglementate de un stat în constituții și legi pentru locuitorii aceluia stat și care se transformă astfel, din omul abstract și rațional, în cetățean sau străin. Aceste ultime două categorii de oameni reprezintă scopul reglementării interne a drepturilor subiective și fundamentale care trebuie să valorifice cât mai mult posibil din conținutul drepturilor omului.

Ca urmare, trebuie să subliniem că a existat și există o diferență între drepturile omului, pe de o parte, și drepturile subiective și fundamentale prevăzute în concret de constituții și legislația internă, pe de altă parte.

Jurisdicții internaționale și regionale, inclusiv europene, veghează, în cazul în care sunt sesizate, la realizarea concordanței dintre conținutul drepturilor omului și cel al drepturilor subiective și fundamentale, cât mai complet posibil.

II. Analizând sfera generațiilor de drepturi², constatăm că într-o primă etapă au apărut drepturile civile și politice, care formează prima generație de drepturi. Aceste drepturi au exprimat un anumit stadiu de dezvoltare a societății umane, unul cu

* Prof. univ. dr.

¹ A se vedea **Gh. Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura CH Beck, București, 2014, pp. 204-205.

² În legătură cu clasificarea teoretică în generații de drepturi a se vedea **K. Vasak**, în *Les dimensions internationales des droits de l'homme*, UNESCO, Paris, 1978, p.7 și urm.

puternice revendicări și de luptă împotriva tiraniei și a despotismului. Ele au apărut ca măsură de protecție a individului contra violenței și arbitrarului guvernanților absoluți, ca revendicări pentru poziții juridice egale în fața legii.

Este momentul Revoluției Franceze de la 1789 când cădeau lanțurile monarhiilor absolute și apărea lozinca libertate, egalitate, fraternitate. Principiul egalității a avut ca efect reglementarea cetățeniei care transforma servii în oameni egali și care se nasc în acest fel.

În același timp, teoria separației, echilibrului, cooperării și controlului reciproc al puterilor dispărea și era înlocuită cu teoria conform căreia poporul este deținătorul, proprietarul, întregii puteri în stat, iar această putere unică și supremă nu mai putea fi separată, tăiată, în alte puteri, pentru că ar fi de neconceput. De aceea, suntem total împotriva continuării invocării acestei teorii a separației puterilor în stat, pentru că este deja desuetă și inaplicabilă.

De altfel, Montesquieu și-a fundamentat teoria pe observațiile făcute înainte de anul 1748, când a fost publicată cartea sa *Despre spiritul legilor*. În alte cuvinte, teoria sa a existat doar între anii 1748 și 1789.

Revoluția Franceză avea ca efect principal apariția suveranității poporului și a suveranității națiunii, ceea ce excludea absolutismul și cobora puterea din mâinile monarhilor absoluți în cele ale poporului. De atunci și până în prezent izvorul puterii este poporul și nu conducătorii statelor, pentru că puterea rezidă în popor.

Ca urmare, era necesar să apară și drepturile subiective corespunzătoare, adică drepturile civile – dreptul la viață, dreptul de proprietate privată, libertatea individuală, secretul corespondenței, dreptul la apărare, libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, libertatea întrunirilor, dreptul de asociere, inviolabilitatea domiciliului, alături de cele politice, și anume: dreptul la vot, dreptul de a fi ales, dreptul de revocare, cu variantele lor apărute ulterior legate de constituirea unor organizații regionale (Uniunea Europeană, spre exemplu) sau mondiale.

Toate aceste drepturi au fost considerate drepturi negative, pentru că impuneau statului să se implice în exercitarea lor, iar o asemenea viziune fundamenta teoria individualistă conform căreia societatea nu era decât locul în care trebuie să se dezvolte personalitatea umană, individul.

III. O dată cu diversificarea exigențelor umane și creșterea lor ca număr, a trebuit să apară o a doua generație de drepturi ale omului, și anume cele social, economice și culturale.

Momentul apariției lor a fost Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, după al Doilea Război Mondial, la 10 decembrie 1945.

În preambulul acestei Declarații, care nu are caracter obligatoriu, precum orice declarație, se arată că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revoltă conștiința omenirii și făurirea unei lumi noi în care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvântului și a convingerilor, fiind eliberate de teamă și mizerie, ceea ce reprezintă cele mai înalte aspirații ale oamenilor.

Din această categorie fac parte: dreptul la muncă și la protecția socială a muncii, dreptul la educație, dreptul la căsătorie, dreptul la informație, dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul de acces liber la cultură, dreptul la grevă. Aceste drepturi au eliberat pe oameni, pe baza egalității dintre ei, de presiunea zilei de mâine, le-a dat posibilitatea de a fi liberi și nesupuși unor asemenea presiuni generate de lipsurile zilei de mâine. Oamenii au devenit liberi și egali în viața socială, culturală și economică.

Datorită conținutului lor, această categorie de drepturi presupune intervenția statului pentru realizarea lor, fiind legate de caracterul social al statului, motiv pentru care ele au fost caracterizate ca fiind drepturi pozitive.

IV. În deceniul al șaptelea al secolului anterior, s-a impus o a treia generație de drepturi sau drepturi noi, cum le denumesc Marie Claire Ponthoreau³, în care au fost incluse: dreptul la pace, dreptul la dezvoltare, dreptul la un mediu înconjurător protejat, dreptul la somn, dreptul la un nivel de trai decent, dreptul a petrece timpul liber cum dorește fiecare, dreptul la intimitate, dreptul de a beneficia de patrimoniul comun al umanității, dreptul la asistență umanitară și altele.

Aceste drepturi mai sunt denumite și drepturi de solidaritate, pentru că ele pot fi realizate numai prin cooperarea statelor și nu separat de fiecare dintre ele. Desigur că, din această frază nu trebuie să se înțeleagă că aceste drepturi de generația a treia ar fi drepturi colective, ci faptul că exer-

³ A se vedea *Droit constitutionnel compare*, Ed. Economica, Paris, 2010, p. 1.

citarea lor se poate face individual sau colectiv, după caz, dar pentru aceasta este necesară cooperarea statelor și nu numai a unuia sau mai multora dintre ele. O asemenea idee trebuie văzută în evoluție. Astfel, dacă prima generație de drepturi presupunea neintervenția statului, a doua presupunea intervenția statului care le reglementa și le reglementează, a treia generație de drepturi impune cooperarea statelor pentru punerea lor în operă, pentru că în caz contrar exercitarea lor ar putea fi pusă sub semnul întrebării.

În ideea promovării personalității umane, s-au impus drepturile de generația a treia, drepturi noi, care valorifică raporturile dintre individ și colectivitatea umană în contextul realităților contemporane. Unele dintre aceste drepturi s-au impus și se regăsesc reglementate în constituții sau legi, altele sunt încă discutabile cât privește conținutul și fundamentarea lor juridică și constituțională, nu și scopurile lor care sunt progresiste și umanitare. De aceea, unele dintre acestea nu sunt încă convingătoare. Unul dintre aceste drepturi neconvingătoare este cel la autodeterminare.

Apariția acestei a treia generație de drepturi a creat premisele ca la Conferința de la Teheran din 1968, dedicată evaluării modul în care a fost aplicată Declarația Universală a Drepturilor Omului după 20 de ani de la adoptarea sa, să se ridice problema apariției drepturilor colective care nu a fost considerată o nouă generație de drepturi, ci o pondere pentru drepturile individuale. În timp ce, arată Theodor van Boven⁴, Declarația Franceză a Drepturilor Omului și Cetățeanului din 26 august 1789, devenită Declarația de drepturi a Constituțiilor Franței din 1946 și 1958, ridică în slăvi și proclama drepturile individuale, pe baza teoriilor individualiste, Declarația de la Teheran scoate în evidență apariția drepturilor colective, apariție generată de faptul că după adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului și în lipsa unei generații de drepturi colective, au avut loc afectări în masă ale colectivităților umane prin genocid, trafic de persoane, catastrofe naturale, migrații masive generate de evenimente inumane, războaie mondiale, regionale sau locale care au avut ca efect un număr masiv de victime. Aceste drepturi

⁴ A se vedea **Theodor van Boven**, *Les dimensions internationales des droits de l'homme* / coord. **K. Vasak**, Paris, UNESCO, 1978, p. 358.

colective ar fi necesare pentru a proteja colectivitățile umane și nu numai individul.

Nu am putea să fim de acord cu un asemenea punct de vedere care se pare că a fost într-o mică măsură acceptat, pentru că introduce un nou criteriu de clasificare a drepturilor umane, și anume realizarea acestora. În opinia noastră, o clasificare științifică a drepturilor umane ar trebui să se bazeze pe criteriul conținutului, singurul care ar putea să le diferențieze. Criteriul modului de realizare nu poate avea ca efect o clasificare științifică, pentru că toate drepturile umane pot fi exercitate, realizate, atât individual, cât și colectiv, și ca urmare ele nu ar mai putea fi clasificate și mai ales ușor cunoscute. De altfel, clasificarea are un rol mai mult scolastic, iar acest rol dispare în cazul îmbrățișării unei asemenea categorii de drepturi. În plus, drepturile umane sunt, firesc, subiective și nu colective, adică aparțin subiectului – persoană fizică, dar pot fi exercitate individual și/sau colectiv. O asemenea modalitate de exercitare colectivă nu poate însă schimba caracterul subiectiv al dreptului uman în cauză.

V. În anii '90 „îndrăzneala” științifică a făcut să apară ideea unei a patra generații de drepturi⁵. Între aceste drepturi pot fi enumerate ca făcând parte dreptul la fericire, dreptul la demnitate, dreptul de a greși etc.

Fiecare dintre cele trei generații de drepturi au avut câte o cauză sau mai multe care au stat la baza apariției lor, cauze pe care le-am evidențiat deja. Cât privește drepturile de generația a patra deși o asemenea cauză nu a fost relevată, ne permitem să prezentăm una, și anume necesitatea concretizării unor noi aspirații pentru membrii societății umane mondiale. În alte cuvinte, nu mai este necesară înlăturarea tiraniei, nu mai este vorba de diversificarea exigențelor umane și necesitatea intervenției statului în susținerea acestora, ci o cauză de un nivel superior, pentru că lumea a evoluat.

Noile aspirații ale oamenilor se pot referi la fericire, la demnitate, la libertatea de a putea greși și la alte aspecte care, în viitor, vor fi scoase în evidență chiar de către oamenii care deja au trecut într-o altă etapă spirituală. De altfel, credem că,

⁵ Este vorba de prof.univ.dr. **Irina Moroianu Zlătescu** care a și motivat o asemenea opinie prin desemnarea unor drepturi umane ca făcând parte dintr-o nouă generație, a patra, de drepturi. Cu această ocazie a fost prezentat un nou drept uman, și anume cel la fericire.

această a patra generație de drepturi este strâns legală de spiritualitate, de nivelul ridicat de spiritualitate pe care îl au mulți oameni în prezent, de libertatea omului de a își trăi propria viață, de faptul că fiecare suntem responsabili de viața și de fericirea noastră, de faptul că suntem ceea ce gândim și că trebuie să aplicăm adagiul latinesc *carpe diem!* În acest sens, Patrick Fraisseix arăta că „Sensul sacru și al divinului nu se mai situează într-o transcendență verticală care pornește de la Om pentru a ajunge la Dumnezeu, ci, dimpotrivă, într-o dublă transcendență: o transcendență descendentă, pornind de la Dumnezeu pentru a ajunge la Om și o transcendență orizontală, care îl confruntă pe Om cu Umanitatea sa.”⁶

În ceea ce ne privește vom analiza unul dintre aceste drepturi umane, și anume dreptul omului la demnitate.

Ceea ce este ușor de observat este faptul că toate condițiile sociale sunt îndeplinite pentru apariția unui asemenea nou drept uman, fiind ușor de observat faptul că bazele puterii într-un stat s-au schimbat într-o asemenea măsură încât este creat fundamentul apariției acestei a patra generație de drepturi, și ca urmare și a dreptului la demnitate.

De altfel, lipsa reglementării sale de statele lumii a dus la dese și grave încălcări ale demnității umane prin toate cauzele apariției drepturilor de generația a treia, dar și prin altele legate de lipsa conștiinței și suportului spiritual al unor oameni. De altfel, apariția unei asemenea generații de drepturi are cauze mai mult spirituale, iar lipsa spiritului poate crea premisele unei eventuale nerecunoașteri a lor. În ciuda unor asemenea atitudini, dreptul uman la fericire este unul care este susținut în mod insistent, fiind organizate conferințe corespunzătoare și publicându-se numeroase studii pe această temă.

O situație mult mai ușoară se referă la dreptul uman la demnitate.

În ceea ce privește definiția demnității umane, nu există un consens în această privință, dar în opinia noastră demnitatea umană trebuie să aibă în conținut un comportament uman liber, dar în limitele legii și a moralei, egal și fratern față de toți ceilalți oameni.

⁶ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *Apărarea demnității umane*, în Revista „Drepturile Omului”, nr.1/2006, p. 15.

Istoric vorbind, noțiunea de demnitate apare în Vechiul Testament (Geneza) și continuă a fi susținută de Pico Della Mirandola și Immanuel Kant.

Din lucrările acestor mari cărturari rezultă cu prisosință că demnitatea omului ține de libertatea sa și că omul este cel căruia îi revine dreptul de a –și defini propria demnitate, în timp ce, în ceea ce privește aprobarea unei reguli de drept referitoare la demnitatea umană, este dificil să existe o asemenea reglementare atât timp cât este nedorită o includere a unei norme morale în dreptul obiectiv pozitiv.

Cu toate acestea, „Apărarea demnității umane se efectuează în dreptul francez, în primul rând, de către autoritatea jurisdicțională, aflată sub conducerea Consiliului Constituțional. În momentul de față, Franța încearcă să depășească întârzierea sa juridică în materie, făcând din demnitatea persoanei o nouă categorie de drepturi fundamentale, care contribuie la condiția socială, politică și economică a omului. Pentru că omul și nu cetățeanul este cel care primește acest drept, spre deosebire de libertățile sau drepturile-creanță deja conferite cetățeanului în trecut.”⁷

Declarația Universală a Drepturilor Omului este primul și cel mai important document internațional care prevede necesitatea apărării demnității umane, chiar dacă aceasta este atașată drepturilor, dar neînglobată în categoria lor și aceasta chiar dacă în conținutul său Declarația nu este un document internațional obligatoriu. Cu toate acestea Declarația a avut și are o importanță foarte mare și este avută în vedere de toate statele lumii în ceea ce privește adoptarea legislației interne referitoare la drepturi.

Astfel, Declarația consideră că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume. În plus, ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revoltă conștiința omenirii, fiind necesară făurirea unei lumi în care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvântului și a convingerilor și vor fi eliberate de teamă și mizerie.

Ca urmare în art.1 Declarația prevede că toate ființele umane se nasc egale în demnitate și în drepturi. Ele, înzestrate cu rațiune și conștiință,

⁷ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, op.cit., p. 16.

trebuie să se comporte unele față de celelalte în spirit de fraternitate. Textul este o interesantă reluare a celebrei lozincii a Revoluției Franceze: egalitate, libertate, fraternitate.

Nu este singurul document internațional sau regional care cuprinde reguli referitoare la demnitatea umană. Astfel, formularea din art.1 al Declarației a fost reluată și în Declarația Americană a Drepturilor și Îndatoririlor Omului, adoptată în 1948. De asemenea, în art.10 alin.1 din Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice se arată că „Orice persoană privată de libertatea sa este tratată cu umanitate și cu respectarea demnității inerente persoanei umane.”

Un moment important în evoluția procesului de apărare a demnității umane este și Convenția de la Oviedo din 4 aprilie 1997 pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei.⁸ Potrivit prevederilor din art.1 scopul și obiectul Convenției este acela de a proteja demnitatea și identitatea ființei umane și de a garanta oricărei persoane fizice, fără discriminare, respectul integrității sale și a celorlalte drepturi și libertăți fundamentale față de aplicațiile biologiei și a medicinei.

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (Nisa) acordă importanță demnității umane conștientă fiind de patrimoniul ei spiritual și moral, motiv pentru care Uniunea se întemeiază pe valorile individuale și universale de demnitate umană, de libertate, egalitate și solidaritate. Ea a plasat persoana fizică în centrul acțiunilor sale. În acest scop, în Capitolul 1, la art.1 este reglementată Demnitatea umană care este declarată inviolabilă și care trebuie respectată și protejată, fără să fie prevăzută o definiție a demnității umane.

Cu toate acestea, nu multe state membre ale Uniunii Europene s-au grăbit să reglementeze un asemenea drept, ca drept subiectiv sau fundamental, demnitatea apărând ca valoarea supremă sau ca principiu constituțional.

Astfel, două state membre au reglementat demnitatea ca fiind un drept fundamental, și anume: Germania și Polonia care au respectat litera textului din Carta de la Nisa.

În Capitolul I în art.1 din Constituție – „Drepturile fundamentale”, „Demnitatea umană este inviolabilă. Respectarea și protejarea acesteia reprezintă o obligație a tuturor autorităților

statului.”, iar potrivit prevederilor art. 30 din Constituția Poloniei „Demnitatea persoanei, drept natural și inalienabil, constituie sursa libertăților și a drepturilor omului și ale cetățeanului. Respectarea și protejarea acesteia reprezintă o obligație a autorităților publice.” Cum se poate observa, Germania a preluat aproape integral și exact conținutul dreptului la demnitatea umană din Carta de la Nisa, în timp ce, Polonia, respectând acest conținut, a adăugat o serie de elemente extrem de importante, care definesc demnitatea umană ca fiind un drept natural și inalienabil.

În art.10 din Constituția Spaniei, text care face parte din Partea I „Drepturi și îndatoriri fundamentale” se prevede că „Demnitatea persoanei (...) reprezintă fundamentul ordinii politice și păcii sociale.”

Unele state membre reglementează demnitatea umană ca un principiu constituțional. Astfel, în Constituția Italiei, în art.12 se arată că „Toți cetățenii beneficiază de demnitate socială egală.”, fără ca demnitatea să apară printre drepturile fundamentale reglementate în art.13-54 din Constituție.

Constituția Portugaliei, în art.1 „Principii fundamentale” prevede că „Portugalia este o republică suverană bazată pe demnitatea persoanei umane.”

Interesant este și faptul că Olanda, Suedia și Ungaria și celelalte state membre ale Uniunii Europene nu suflă nici un cuvânt despre demnitatea umană ca principiu sau ca drept fundamental.

În mai multe state membre ale Uniunii Europene demnitatea umană este reglementată în legătură cu libertatea individuală sau cu persoanele aflate în executarea unor pedepse privative de libertate (Austria, Grecia).

VI. În Constituția României nu este reglementat un drept fundamental la demnitate, iar proiectul legii de revizuire a Constituției nu prevede reglementarea unui asemenea drept fundamental. În art.1 alin.(3) din Constituția României, însă, demnitatea umană este considerată un principiu constituțional și reprezintă o valoare supremă, alături de altele asemenea, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, fiind astfel garantată.⁹

⁹ Pentru dezvoltare, a se vedea **Gh. Iancu**, *Teoria ciclurilor constituționale*, Editura Universul juridic, București, 2015.

⁸ Publicată în M. Of., I, nr. 103 din 28 februarie 2001.

HUMAN DIGNITY AND BIOETHICS

IRINA ZLĂTESCU¹

Abstract:

The author presents and thoroughly analyzes the Convention of Oviedo for the protection of human rights and dignity of the human being with regard to the application of biology and medicine, an international legal instrument taking into account the various ethical, social and legal aspects of their impact.

The basic idea to be found in the international documents devoted to the defence of Man's dignity, as an individual and as a species, is that the development of biology and the correlated sciences should primarily be done in the service of Man and only secondly in the service of science.

The recent developments in the field of biomedical sciences and technologies tend to confer Man an immediate and uncontrolled power of managing his own biologic individuality with major risks for the universal and defining values of the human being.

Bioethics is a new field that emerged in parallel with the huge step forward made by biomedical sciences in the last decades of the previous century. For a long time it has mainly been concerned with the technological developments in medicine while neglecting the moral and the legal aspects.

At present, specialists in medicine, law, ethics, etc., take efforts to reconcile the technological evolution in medicine, particularly in the field of genetics, with the personality of the patient, who is a set of several „tissues" but a soul as well, with public control upon the development of genetic technologies, with the physician's uncontrolled power, with the profit making vs. the moral criteria, and with the legal norms. The weight each of these has at one moment or another in the evolution of society can lead to changes that may result in a loss of society's balance, which is quite fragile anyway. It is the present solutions – moral and legal – to the challenges raised by the biomedical sciences and technologies that the future of mankind and ultimately the future of the human species depends on.

Keywords: dignity, human rights, bioethics, biomedical technologies, genetic technologies

Resume:

L'auteur présente la Convention d'Oviedo de protection des droits de l'homme et de la dignité de l'être humain face aux applications de la biologie et de la médecine, en entreprenant une vaste analyse de ce document juridique international, qui s'occupe des différents aspects éthiques, sociaux et juridiques et des incidences de ceux-ci sur l'avenir de notre espèce.

L'idée de base qui se détache des documents internationaux destinés à protéger la dignité de l'homme, en tant qu'individu et comme espèce, est que le développement de la biologie et des sciences en relation avec celle-ci doit se faire pour les mettre au service de l'homme d'abord et ensuite seulement dans le pur intérêt de la science.

Les progrès récents dans le domaine des sciences et des technologies biomédicales tendent à conférer à l'homme un pouvoir immédiat et incontrôlé sur la gestion de son individualité biologique, comportant des risques majeurs pour les valeurs universelles et définitives de l'être humain.

La bioéthique est un domaine nouveau qui a émergé en parallèle avec l'étape avant énorme faite par les sciences biomédicales dans les dernières décennies du siècle précédent. Pendant longtemps, il a été principalement concernés par les développements technologiques dans la médecine tout en négligeant la morale et les aspects juridiques.

À l'heure actuelle, les spécialistes de la médecine, le droit, l'éthique, etc., prennent efforts pour concilier l'évolution technologique en médecine, en particulier dans le domaine de la génétique, de la personnalité du patient, qui est un ensemble de plusieurs «tissus», mais une âme ainsi, avec un contrôle public sur le développement des technologies génétiques, avec la puissance incontrôlée du médecin, avec le but lucratif contre les critères moraux, et avec les normes juridiques. Le poids de chacun de ces a à un moment ou un autre dans l'évolution de la société peut conduire à des changements qui peuvent résulter en une perte de l'équilibre de la société, ce qui est assez fragile de toute façon. Ce sont les solutions actuelles – morales et juridiques – aux défis posés par les sciences biomédicales et les technologies que l'avenir de l'humanité et, finalement, l'avenir de l'espèce humaine dépend.

Mots-clés: la dignité, des droits humains, la bioéthique, les technologies biomédicales, les technologies génétiques

The Council of Europe has made public for consultation an interesting working document related to the Convention for the protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine

(Oviedo, 1997). The document refers to „the protection of human rights and dignity of persons with mental disorder with regard to involuntary placement and involuntary treatment”²

² It is, as a matter of fact, a new Protocol to the Convention of Oviedo, (DH-BIO/INF/2015/7 Strasbourg, 22.06.2015).published in extenso in this issue of our quarterly (DH-BIO/INF/2015/7 Strasbourg, 22.06.2015).

¹ Profesor, PhD.

Recent progress in the field of biomedical sciences and technologies tends to confer man an immediate and uncontrolled power to manage his own biological identity with major risks threatening the universal and defining values of the human being.

Under the circumstances, both national authorities and international organizations should achieve a balance between scientific progress, with its specific exigencies, and the respect owed to the human being and humanity in general. The protection of human dignity – the person's and of the human race – has been in the last decades a national concern, as in the case of France where a special protection instrument was adopted in 1994. It has also been the object of international consecration in several documents as is the case of the Convention of Oviedo, adopted in 1997 under the aegis of the Council of Europe, or the Universal Declaration on the Human Genome and Human Rights also adopted in 1997 this time under the aegis of UNESCO.

However, the elaboration and the harmonization of national texts has often been found to be difficult for reasons of a religious nature, or rooted in painful past experiences, many of which refer to questions related to the contents of the very notion of human dignity. As far as the international documents are concerned, these are primarily framework-conventions that are to be further developed on specific national directions.

The basic idea in these documents devoted to the protection of man's dignity, as an individual and as a species as well, is that the development of biology and the related sciences should in the first place serve the interests of the human being and only in the second place the interests of science. This explains the double affiliation – national and international – of preoccupations in the field.³

The international legal instrument that takes into account the various ethical, social and juridical aspects related to the consequences of the application of the latest discoveries of biology and medicine is *the Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and*

Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine, signed in Oviedo on 4 April 1997. Integrating the need to trigger an ethical revolution in order to impose certain restrictions to the impetus of the scientific revolution, it consecrates and protects to this end values that are rather universal than European, be they related to human dignity or human identity, or may they refer to the integrity of the human person.

Thus conceived, the Convention establishes principles affecting both the contemporary generations and the future ones, in an effort to fill the void of legislation in which genetics has been developing so far. As shown by referent M. Palacios in Council of Europe Parliamentary Assembly Report No. 7210 of 12 January 1995 on giving an opinion on the draft bioethics convention, democratic societies first need a global vision and then corresponding written principles. It is the duty of decision-making politicians to assume responsibility for decisions related to sometimes very complex and controversial problems. In the absence of such a commitment, the scientist and the physician would find themselves assigned a task which, under normal circumstances, is not theirs and that is the position of leaders in the social and ethical fields of society. In addition, the lack of clear rules would put the judge in a difficult position when faced with delicate situations with serious consequences. Once this landmark document came into force, the signatory States were in a position to elaborate national regulations in the latter's spirit, possibly with additions imposing even more restrictive measures to scientific research in the field and increased protection of the human being.

In recent years, the rapid progress of genetics, neurobiology and embryology has given man the possibility to interfere with the human genome and modify it, thus having the power to transform its own species. The complex nature of the situation is increased by the fact that, as compared to the evolution of sciences in the past, the time period between the acquisition of new scientific knowledge and its application in the field of genetics and medicine in general is much shorter at present.

This new situation entails a latent mistrust both on behalf of the public opinion, the religious environment and the government officials, which makes the latter approach it with extreme caution. It is the public authorities that have the mission to

³ Patrick Fraisseix, La protection de la dignité de la personne et de l'espèce humaines dans le domaine de la biomédecine: l'exemple de la Convention d'Oviedo, „Revue internationale de Droit compare”, n° 2/2000.

conciliate the either contradictory or difficult to reconcile interests, to find solutions reconciling the unstoppable progress of science with the inertia of religious dogmas and century old mentalities in relation to the evolution of man and humanity. It was therefore necessary to find a common denominator of juridical nature, an international instrument to allow the Council of Europe member States, possibly other States as well, to adopt clear and consonant legislations on the matter.

The Convention of Oviedo achieves a fair balance between the protection of the inalienable rights of the person and the common interest of humanity. As Daniel Tarschys, Secretary General of the Council of Europe said on 9 December 1998, this text would be, undoubtedly, the universal reference meant to protect the human being and its genetic heritage in the framework of the biological and the medical sciences. Thus, the first article of the Convention reads as follows: „Parties to this Convention shall protect the dignity and identity of all human beings and guarantee everyone, without discrimination, respect for their integrity and other rights and fundamental freedoms with regard to the application of biology and medicine.” By internationally consecrating the dignity of the human person in close connection to that of the integrity of the human being, the above mentioned document urges States to take action to put an end to the risks of excesses or misappropriate use of biomedical interventions, promoting the idea that the individual’s fundamental rights should not be sacrificed for the sake of unrestricted scientific research, free from any moral or juridical landmarks.

The final text of the Convention came out from a long process of negotiations, which did not fall short of disputes, a process that was started in 1987 by the Committee of Ministers⁴ and continued by the Steering Committee on Bioethics.⁵

⁴ Starting in 1987, the Committee of Ministers adopted 14 resolutions and recommendations, also including Recommendation 1160 on the preparation of a convention on bioethics.

⁵ At the 7th Conference of Ministers of Justice, which took place in Istanbul on 5-7 June 1990, the participants adopted Resolution No. 3 on *bioethics*, which provided for the elaboration of a Framework Convention that was to lay down general common norms for the protection of the human person in the context of the development of the biomedical sciences. The final text was approved by the Committee of Ministers on 19 November 1996 and open for signature on 4 April 1997.

The document was opened for signature on 4 April 1997.

Romania signed the Convention as far back as 4 April 1997. It came into force on 1 December 1999, at a moment when it had been signed by 24 States and ratified by 5 of them. The Convention continues to stay open to be signed by both the other Council of Europe member States and by Australia, Canada, Japan, the Holy See and the United States, all of which took part in its redaction.

The initial text was added four Protocols⁶ which resume the most delicate and most controversial issues. The Additional Protocol prohibiting the cloning of human beings was signed in Paris on 12 January 1998. So far, it has been signed by 9 States, including Romania. The other three Additional Protocols refer to the transplantation of human organs and tissues, to the biomedical research as well as to the protection of the human embryo and fetus and to human genetics.

The Committee of Ministers also issued three recommendations related to the Convention on Bioethics and its Additional Protocols.⁷

The authors of the Convention acknowledged the perfectible nature of the document providing in its article 32 § 4 a necessary re-evaluation after 5 years of application.

In parallel with the Council of Europe, UNESCO in its turn adopted, on 11 November 1997, the Universal Declaration on the Human Genome and Human Rights. Thus, the international community was provided that same year two landmark documents: a binding one, with regional effect (the Convention of Oviedo), the other one not binding but of universal value.

⁶ Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine, on the Prohibition of Cloning Human Beings (Paris, 1998); Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin (Strasbourg, 2002); Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine, concerning Biomedical Research (Strasbourg, 2005); Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Genetic Testing for Health Purposes (Strasbourg, 2008).

⁷ Rec(2003)10 on Xenotransplantation and its Explanatory Memorandum; Rec(2004)10 concerning the Protection of the Human Rights and Dignity of Persons with Mental Disorder; Rec(2006)4 on Research on Biological Materials of Human Origin.

Even though the international texts have already been protecting human dignity against certain deviations of science, not all national legislations raised up to the expectations in this field so far; some are quite advanced, yet many others are fragmented or almost inexistent. Both the international and the national ones show the same determination to stop the potential dangers for the human being and for mankind represented by the new biomedical and medical techniques and try to contribute to the development of principles of bioethics and biomedicine meant to put science serve man, not man to serve science. According to Patrick Fraisseix's opinion, expressed in the above cited work: „The sense of the sacred and of the divine is no longer located today in a vertical transcendence that starts from man to reach God, but in a double transcendence: a descending transcendence from God to man and a horizontal transcendence that confronts man with his own humanity”.⁸

The defence of the dignity of the human person and the human race, viewed as shown above from the point of view of the sacred thus reconsidered in the framework of the Convention of Oviedo on bioethics, might be juridically labeled both as a subjective right and an objective right; in the first case, the tendency is to deify man, while the second case practically induces a divinization of mankind.

To begin with, we should mention that the term 'bioethics' was first used in the work „Bioethics: Bridge to the Future" published last century, in the '70s, by the American physician Van Rensselaer Potter. Etymologically, it is based on the Greek words *bios* = 'life' and *ethos* = 'custom, habit, character'. Bioethics would therefore be „an interdisciplinary field having as object the examination of all aspects of life and health, analyzed in the light of moral values and principles”,⁹ the latter meaning a series of judgments of evaluation, of finding relationships, on the basis of which an individual, a group or a community as a whole assumes attitudes in response to the various aspects of reality. Obviously, these attitudes are of a dichotomic nature since they usually oscillate

between two opposed poles, while the subject assumes that position between the two poles that fits best his/her education, culture, training and intelligence, as well as his/her short-term or long-term interests.

Of course, once agreed that, apart from intelligence (which is an individual gift that doesn't change in a lifetime), the evaluation, the previously mentioned dichotomic attitudes depend on education, culture and training (which are all undergoing continuous changes) one has necessarily to also agree that moral values and principles evolve (therefore change) as the subject himself evolves. In other words, what is considered to be 'good' at a certain moment may later be appreciated as 'bad', or vice versa, no matter whether the subject is an individual, a group or a community. What comes out is an essential characteristic feature of ethic principles and values, namely, that they are **time-dependant**, meaning that they change in time, becoming as a matter of fact one of the factors characterizing a certain period of time.

While, for instance, not very long ago, slave trade was considered something normal and even necessary, slavery is altogether differently viewed nowadays.

A second essential characteristic feature with ethic principles and values, one that also comes out from the factors influencing the evaluation a subject is always making, is the fact that at a given moment they differ from one subject to another, or to put it other way, **they are subjective** par excellence.

It is quite clear that, while he who has what to eat considers that to steal a loaf of bread is shameful, immoral, etc., therefore something 'bad', for he whose child may die for hunger the same action has the connotation 'absolutely necessary', 'vital', therefore something 'good'.

In bioethics, the judgment of evaluation is based on facts, rules and principles. Generally, the principles are fundamental rights: respect for a person's self-determination; respect for life.

The **self-determination principle** is based on the autonomy of human freedom (inviolability of the person). In law, this is not an exclusive principle: it is necessary, but not sufficient. As a matter of fact, the person's inviolability principle allows for two interpretations: on the one hand, no one shall be treated/subject to experiments

⁸ Patrick Fraisseix, *op. cit.*

⁹ Valeriu Andrei Rendec, *Forward to „Bioetica. Mijloace și căi de acțiune”*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2004.

without his/her consent – which is clearly an application of the principle of autonomy; on the other hand, it may be interpreted as an application of the life-preserving principle, as long as it protects the person's physical and mental integrity.

The **respect-for-life principle** is the most frequently invoked principle by the western culture as a justification for moral norms, legal regulations, social policies and human rights. This principle is rooted in ancient times, in the oriental religions (particularly the Hindu one), the Jewish-Christian tradition, as well as the Hippocratic Oath. It preserved its importance even when morals and law separated from religion. This principle expresses the fact that life, and human life in particular, has an inestimable value, and this is the reason why it should be defended and protected, while it is acknowledged its sacred nature this way.

According to some authors¹⁰, these basic principles can be added others as well:

The utilitarian principle: an action is evaluated first of all in terms of the costs and the benefits; ethic acceptability depends on the consequences; one should seek for what is best for the majority. The ontological dimension of human action is excluded.

The universality principle. Inspired from Immanuel Kant's universality theory, this principle, which broadens the sphere of ethics, can be paralleled to the golden rule of oriental religions: „don't do to others what you don't want to be done to you”.

The equality principle. All human beings are equal in rights and value. The principle states that, when selecting the subjects for medical caring, the social, racial or religious criteria shall not be taken into account.

The principle of justice and equity. The most disadvantaged shall be favored.

This principle leads to **the principle of differences and equal opportunities**. Bioethics proved that technological progresses in medicine, particularly in genetics, neglected the personality of the patient, who also has a soul beside tissues. The new genetic technologies increased the accuracy of investigations and their effectiveness,

guaranteed for the truth at a higher rate, allowed the public to monitor their development, and allowed for scientific progress. At the same time, they diminished the right to privacy and private life, did not always enjoy the approval of society and public opinion, created the image of the physician's uncontrolled power (e.g. the moment of death), and developed on the basis of profit rather than moral criteria (e.g. artificial insemination).

The problems are numerous for „life itself, in its complexity, raise them everywhere, while obstinately refusing to fitting into patterns and simplifications”.¹¹ And, as with any field of knowledge, the first step towards finding the answers and the solutions is to acknowledge the existence of the problems themselves, to clarify them, and to ask the questions as clearly as possible.

Bioethics was introduced in the higher educational system as a self-standing discipline on initiative by Member of Academy Constantin Bălăceanu Stolnici Vice-President of the Foundation „Ateneul Român”, under the auspices of which the first private university in Romania, the Ecological University, was established in 1990, whose first Rector was the late Prof. Dolphi Drimer, PhD.¹² But the „leader” of the discipline of bioethics was the distinguished geneticist Constantin Maximilian, till his death in 1997.

Ever since bioethics was introduced in the educational system as a self-standing discipline, the Romanian Association for the United Nations (ANUROM), an NGO affiliated with the World Federation of United Nations Associations (WFUNA), and the Romanian Institute for Human Rights (since 1991, when it was established), in collaboration with the International Institute of Law of French Expression and Inspiration (IDEF), got involved actively with the assertion and evolution of bioethics in Romania. They advocated the project in the framework of several activities and events, such as: the courses of the

¹¹ Valeriu Andrei Rendec, *op. cit.*

¹² See S. Nicolau, *Nevoia de bioetică. Începuturile învățământului universitar de bioetică* în Comisia Națională a României pentru UNESCO, Comitetul Național Român de Bioetică, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Colegiul Medicilor din România – Filiala Iași, „Simpozion Național cu participare internațională *Educația în bioetică și drepturile omului*”, UNESCO, 2005.

¹⁰ Prof. Astărăstoae, Prof. Ortansa Stoica.

International University of Human Rights, the 15 sessions of the International Symposium on „Human Rights – Spiritual Dimension and Civic Action”, etc.

Professors at the Faculty of Law of the Ecological University such as late Prof. Sanda Ghimpu, PhD (Dean), late Prof. Victor Dan Zlătescu PhD creator of the modern school of comparative law, introducer of the Comparative Law in the Romanian Academic Education System and President of the Romanian Society of Comparative Law, titular member of the International Academy of Comparative Law, Prof Irina Moroianu Zlătescu PhD titular member of the International Academy of Comparative Law, Director of the Romanian Institute for Human Rights and former Secretary of the Romanian Society of Comparative Law were concerned with achieving a connection between bioethics and human rights and took efforts to organize various international events devoted to bioethics, comparative law and human rights.

In time, other bodies and organizations got involved to support the project as well: the Romanian National Commission for UNESCO, the Romanian Society for Comparative Law, Association Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”.

When in 1996, on initiative by the late Prof. Constantin Maximilian PhD, Member of Academy, the first International Bioethics Symposium organized in Romania on *Ethic and Economic Options with Medical Care* took place in Oradea – Băile Felix, both IRDO and ANUROM were represented. The Symposium enjoyed the assistance of the Academy of Medical Sciences of Romania and the presence of the President of this forum himself, the late Prof. Ștefan Milcu PhD, Member of Academy; it also enjoyed a remarkable international participation (11 European countries were represented) and was a small step forward on Romania's way towards the European science and civilization. Representatives of the Romanian Institute for Human Rights and the Romanian Association for the United Nations were also present at the second edition of the Symposium that took place in the same place in April 2000 on *The Physician-Patient Relationship: Ethic and Economic Options with Medical Care*. Other events on the same topics that enjoyed the participation of representatives of IRDO were the 2nd National

Symposium with international participation, organized by the University of Bucharest Institute of Genetics under the auspices of Romania's National Commission for UNESCO and in collaboration with the University of Agronomic Sciences and Veterinary Medicine, as well as the more recent Open Workshop of the Romanian National Committee of Bioethics¹³, organized in Bucharest in June 2003, whose topic was the issue of bioethical education. Also, in 2005, the Romanian National Commission for UNESCO, the Romanian National Bioethics Committee, the Romanian Institute for Human Rights and the Romanian College of Physicians organized at Cheia a National Symposium with international participation on „Education in bioethics and human rights” (16-19 November 2005).

In recent years, the impact of biotechnologies upon the very nature of man and society has come to seriously jeopardize certain universal values, characteristic of the human being.¹⁴

Mentioning the confrontations between the promoters of absolute freedom of scientific research and ecologists, we should point that there are several problems related to the future of mankind, raised by the development of the genetic manipulation techniques, by the state-of-the-art biotechnologies and by bio-industry.

In order to have a normal evolution of the human race, it is necessary that a sustained activity of information be performed and the democratic access of individuals to the law-making process be provided, for the laws in this field are extremely complex and have consequences both in the average-run and the long-run.

The development of bioethics may have a major impact upon the future of our species.

At a time of great challenges¹⁵ of science and technology, to resort to ethics is a prerequisite with solving the complex problems raised by the management of progress in the field, for the

¹³ Both the Romanian Institute for Human Rights and the Romanian Association for the United Nations are represented in the Romanian national Committee of Bioethics.

¹⁴ See Sanda Pîrvu, *Prespectiva bioetică a cercetărilor de genetică*, in „Bioetica. Mijloace și căi de acțiune”, Ed. IRDO, București 2004, p. 35 et seq.

¹⁵ See Irina Moroianu Zlătescu, Rodica Șerbănescu, *Spre o Cartă etică universală*, in „Bioetica. Mijloace și căi de acțiune”, Ed. IRDO, București 2004, p. 14 et seq.

benefit of the human being, of all human beings, not to their detriment, or the detriment of some of them.

The juridical thinking will not be able to give the correct solutions except within the logic of this ethic postulate, just the same way that a regulation, as welcome and correct as it may be in a certain field, will not be implemented effectively without the large endorsement of certain ethic norms characterizing those tasked to apply it.

In this context, a number of questions may be asked: is the adoption of a universal ethics charter necessary and possible? If so, on what conditions, and what are the previous stages to be gone through?

The progress of science and technology should be accompanied by the progress of social thinking. Juridical thinking will not be able to offer the correct solutions except within the logic of this ethic postulate, just like a regulation, no matter how adequate and correct in a field, will not be effectively put to practice without a sustained support of ethic norms to which those who are to apply it abide.

Structured in systems whose originality went beyond the limits of the national philosophy, the inter-war Romanian rationalist thinking turned *progress* into a cardinal topic for meditation.

In the view of professor Dimitrie Gusti, progress in social thinking, considered as a general law of the human race, is equal to the transition from authority to autonomy.

As professor Gusti believed, in order to be able to understand how such a transition is made one should answer the question: *What is the criterion for moral actions? Why is a certain deed considered to be good while another one bad?*

In his opinion there are two possibilities for establishing criteria and interpreting actions: a) by appreciating the action in terms of the purpose – meaning that an action is good or bad if its purpose is good or bad, and b) by analyzing the reasons motivating the pursuit of the respective purpose, the action being considered good or bad also in terms of the inner motivation it comes from.

Hence two possible ways of considering actions, which give birth to two types of systems: the first one, heteronymous, where „the purpose I am pursuing may be imposed from the outside...”. I am pursuing this purpose because it is imposed

to me, even if I believe it to be bad; and, the second one, the autonomous system, where a certain purpose, even though no longer my own but everyone's purpose, is the one I choose to undertake and none else, as I am aware of it. This involves a conscious choice and the possibility to make decisions. In an autonomous system, the purpose is willful, not imposed.¹⁶

What kind of universal ethic charter are we envisaging? In respect of human rights and the democratic norms, we cannot choose but the autonomous system, embraced by most people or by the most influent ones, even if to some people it would only be a heteronymous system.

Is the adoption of such a charter possible? If so, under what circumstances? What preliminary have to be taken?

In the context of these questions, a significant post-war experience comes to mind. It consists in the adoption of the Universal Declaration of Human Rights on 10 December 1948. It would be useless to emphasize here the importance of this fundamental document.

In the present day, characterized by globalization, chances for the globalization of certain values, principles and norms are to our opinion much bigger.

It is more and more important to become aware of the need for cooperation and tolerance, to find the common denominator among the values cultivated by different cultures and civilizations and to cast our eyes over the future rather than the past.

As it is known, the ethics of science and technology is one of the five main priorities of UNESCO, which, as Koïchiro Matsuura, former Director General of UNESCO, showed in 2009 on the occasion of the analysis of the International Bioethics Committee activity, proves the „determination to place scientific and technological progress in a context of ethical reflection that is rooted in the cultural, legal, philosophical and religious heritage of the various human communities”.¹⁷

In order to be protected against the possible deviations of biomedical researches and make all

¹⁶ Dimitrie Gusti, *Curs de etică* (1931-1932) în D. Gusti, „Opere”, vol. II, Ed. Academiei, 1969, p. 252.

¹⁷ Koïchiro Matsuura, Address at the opening of the third session of the Intergovernmental Bioethics Committee.

people enjoy their results and progress, an ethic consideration is necessary, meant to go far beyond the traditional medical deontology. It is also necessary to permanently take into account social responsibility and the respect for a person's dignity and liberty.

Bioethics shall determine the adaptation of two basic principles in the medical practice: confidentiality and equality, both before the disease and before death.¹⁸

Attention should focus on the respect of the dignity of those who are treated and implicitly the dignity of those treating them, for there is no subordination relationship between them, but the equality in dignity and rights of persons with different responsibilities. The regional legal instrument taking into consideration the various ethic, social and juridical aspects of the application of the latest discoveries in biology and medicine is the Council of Europe Convention on Human Rights and Biomedicine, also known as the Convention of Oviedo.¹⁹ Integrating the need to trigger an ethic revolution, the Convention consecrates and protects to this end rather universal values than European ones, be it either human dignity or human identity, or the integrity of the human being.

The relationship between human rights and bioethics has been a preoccupation for the United Nations and particularly for UNESCO for several years now, but it is deeply rooted in the entire activity devoted to the acknowledgement and protection of human rights.

In Romania, the international regulations in the field of human rights are an integral part of the domestic law.²⁰ Thus, according to Article 11 paragraph 2 of the Constitution, treaties ratified by Parliament according to the law, are part of national law. Unity of public law is therefore ensured on the basis of precedence of international regulations. It is a consecration of the precedence given to the interpretation of international norms

¹⁸ See Octavian Popescu, *Etica profesiilor de medic și farmacist în relația cu bolnavul și în prescrierea medicamentelor*, in „Bioetica. Mijloace și căi de acțiune”, Ed. IRDO, București 2004, p. 19 et seq.

¹⁹ Signed by Romania on 4 April 1997; in force since 1 December 1999.

²⁰ See Irina Zlătescu, *Romania*, in *International Encyclopaedia of Laws: Constitutional Law*, Kluwer Law International, The Netherlands, 2013, p. 89 et seq.

in the field of human rights in applying the corresponding national legal provisions, constitutional or of a different nature. In this respect, paragraph 1 of Article 20 provides that the constitutional provisions concerning the citizens' rights and liberties shall be interpreted and enforced in conformity with the Universal Declaration of Human Rights and with the covenants and other treaties Romania is a party to. Thus, the Universal Declaration, which was not adopted as an international convention, received within Romanian law the value of a constitutional norm. It is applicable law, of course to the extent its provisions are to be found in an internal legal provision, which, nevertheless, is not an obstacle since the constitutional declaration of rights and freedoms implies such an agreement.

Finally, precedence of the international regulations that conflict with an internal regulation (paragraph 2 of Article 20) is a principle that ensures dynamism in the development of internal law in terms of international developments in the field of human rights, integration of the internal law with the international one, and their unity as an expression of the unity of public law.²¹

The progresses of scientific research, particularly in the field of genetics, impose a reconsideration of the regulations in the field of human rights. In this undertaking, one has to remark that the 'gender' dimension is present more significantly than it used to, while women have been showing greater interest and desire to actively get involved with it.

The reproductive technology, primarily, has a strong impact on both women and men.

The gender dimension²² demands for increased attention to such issues as the rights of the patient, access to healthcare services, the consent given with full awareness about the facts and consequences,

²¹ The exception referring to the application of the most favourable legal provision was added in the revised text of 2003.

²² See Irina Moroianu Zlătescu: *Drepturile femeii – reglementări internaționale și naționale*, IRDO, București, 1995; Idem, *Drepturile femeii – egalitate și parteneriat*, IRDO, București, 1997; *Égalité de chances, égalité de traitement*, IRDO, București, 2000, with a preface by G. Conac, Honorary Professor University Paris I; Idem, *Drepturile femeii și bioetica. Aspecte specifice*, in „Bioetica. Mijloace și căi de acțiune”, Ed. IRDO, București 2004, p. 30 et seq.; Idem, *Protection against Racism and Discrimination*, Ed. IRDO, 2011, p. et seq.

confidentiality of the data related to the status of the embryo, which all assume specific aspects, important in terms of women's rights. It is also worth emphasizing the need for better knowledge to be reached through pluri- and inter- disciplinary research as well as through partnerships between specialists and institutions of various concerns, including those concerned with human rights.

All these efforts were no surprise. They were a natural continuation of older preoccupations, representing a response to the extremely complex issues raised by the present state-of-the-art of biomedical sciences and technologies, also in terms of human rights, or rather all the more in terms of human rights. Such issues as those

referring to cloning and human cloning, transplants of organs and donation of organs, euthanasia and eugenics, sex-shift surgery, interventions to influence the gender of the fetus, just to mention a few of the best known and most delicate ones, are all issues for which the contemporary society shall have to find answers and solutions rather sooner than later. The future of mankind, the future of man as a species ultimately will depend on the way these challenges are solved. And it is only by getting involved that one can influence something. For, as the late Constantin Maximilian PhD would say, „*bioethics is the point of intersection of all those who concern themselves with the human destiny subject to the pressures of science*”.

FAMILIA – RESPONSABILITĂȚI ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI

ADRIAN BULGARU

Abstract:

Education is a complex and long lasting process which begins at an early stage and continues throughout the whole life of the individual. It is a process of personal development training that prepares the individual as an active element of society. The family has an important role in educating children, supporting children from an early age and instilling respect for moral values and civic action which can be a model for young people who should become citizens of the community with a sense of responsibility, self-respect, self-confidence, with a correct and constructive mind set, treating people with respect and knowing how to make themselves respected by others.

Education is the most important component of society which fully justifies supporting the involvement and responsibility of parents in the education and development of children, so that the positive effects could be extended for a long-term. By investing in education we invest in the future, and this is without doubt the most important investment a person can make, since the support of education is a requirement, and an undeniable necessity.

Keywords: education of children, responsibility of parents, family, society

Résumé:

L'éducation est un processus complexe et de longue durée qui commence à un stade précoce et continue tout au long de la vie de l'individu. Il est un processus de formation de développement personnel qui prépare l'individu comme un élément actif de la société. La famille a un rôle important dans l'éducation des enfants, le soutien des enfants à un âge précoce et inculquent le respect des valeurs morales et de l'action civique qui peut être un modèle pour les jeunes qui devraient devenir des citoyens de la communauté avec un sens de la responsabilité, de l'auto-respect, la confiance en soi, avec un état d'esprit correct and constructive, savoir de traiter les gens avec respect et savoir comment se faire respecter par les autres.

L'éducation est l'élément le plus important de la société qui justifie pleinement soutenir la participation et la responsabilité des parents dans l'éducation et le développement des enfants que les effets positifs pourraient être étendues pour un long terme en investissant dans l'éducation, nous investissons dans l'avenir, et cela est sans doute le plus important investissement qu'une personne peut faire, puisque le support de l'éducation est une exigence et une nécessité indéniable.

Mots-clés: l'éducation des enfants, responsabilité des parents, famille, société

Articolul 26 din Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede că „orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale”. În acest sens, este extrem de important să luăm în discuție aspectul privind calitatea educației, care trebuie să fie o preocupare comună publică. De asemenea, educația pentru pace și pentru drepturile omului este o condiție prealabilă pentru dezvoltarea conștiinței sociale și responsabilizării în vederea asigurării și menținerii respectului între oameni și pentru oameni.

Dreptul la educație este recunoscut ca și drept fundamental universal al omului și trebuie garantat prin politicile naționale. Educația este esențială pentru dezvoltarea copiilor, absența educației de bază, reprezintă o încălcare a drepturilor funda-

mentale și se dovedește a fi un handicap pe tot parcursul vieții. Prin educație se poate realiza dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale, educația reprezintă cea mai bună speranță și cel mai la îndemână mijloc pentru tineri de a dezvolta valori fundamentale, atitudini, aptitudini, comportamente și obiceiuri de durată cu impact pozitiv într-o societate.

Educația reprezintă un proces de durată care presupune dobândirea de cunoștințe și aptitudini, care pot determina pentru viitor o atitudine corectă bazată pe respectul față de valorile umane și spirituale. Pentru dezvoltarea armonioasă a personalității sale copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere, ținând seama de faptul că un copil trebuie să fie pe deplin pregătit să trăiască independent în societate și să fie educat în spiritul păcii, demnității, libertății, toleranței, egalității și solidarității.

* Dr., cercet. științific.

Educația îi permite copilului să-și croiască propria personalitate constituită din ansamblul organizat ierarhic al însușirilor fizice, intelectuale, afective, social-morale și volitiv-caracteriale.¹

În acest sens, trebuie sporite eforturile pentru creșterea gradului de conștientizare la toate nivelurile și în toate sectoarele societății asupra faptului că fiecare copil are dreptul la o adecvată îngrijire, învățare, dezvoltare, protecție.² În alte condiții, dacă tinerii nu au posibilitatea de a dezvolta o bază solidă privind dezvoltarea, bunăstarea și învățarea pe tot parcursul vieții nu putem vorbi despre o societate democratică, de spre respectarea drepturilor omului, despre șanse egale.

Învățarea despre valorile și practicile democratice poate și trebuie să înceapă de la cea mai importantă unitate a societății – familia. În acest sens, implicarea părinților este necesară și credem obligatorie încă din perioada de îngrijire timpurie și de educație, modul în care familia se implică în procesul de învățare a copiilor se observă ulterior în timp în pregătirea școlară și în succesele profesionale ale acestora. Familia reprezintă prima formă de educare pentru copii având o mare influență în formarea atitudinilor, valorilor, comportamentelor și abilităților copiilor. Prin urmare, dacă luăm în discuție o educație care să aibă un impact de durată, putem să apreciem faptul că acesta poate fi și chiar trebuie realizată într-un mod constructiv de către părinți, frați, bunici și chiar de alți membri ai familiei largite. Procesul educației familiale, care este simultan și continuu cu viața de familie, este implicat în satisfacerea nevoilor specifice familiei, în realizarea funcțiilor familiei, în desfășurarea ciclurilor vieții de familie, în manifestarea și raportarea reciprocă a rolurilor membrilor unei familii. Educația în familie depinde de manifestările concrete și curente a vieții de

familie, de relațiile, interacțiunile, de modul de participare la viața de familie a membrilor familiei, de asumarea responsabilităților.³

Educația timpurie poate fi considerată o condiție prealabilă pentru o societate durabilă, această primă etapă de învățământ trebuie să fie una accesibilă, de calitate, care trebuie să implice sprijinul familiei, angajamentul autorităților cu responsabilități precum și al întregii societăți.

Eficiența procesului educațional este cu atât mai ridicată cu cât fiecare persoană și instituție angajată în realizarea ei își îndeplinește cu mai multă competență și responsabilitate această sarcină. Încurajarea comportamentelor pozitive, exprimând respectul pentru ființa și demnitatea umană, trebuie promovată la nivelul întregii societăți. Este cât se poate de evidentă necesitatea asumării misiunii educative de către toate instituțiile dintr-o societate și a construirii de parteneriate în acest sens.

Revenind la forma socială de bază a societății, importanța familiei a fost recunoscută prin instituirea Zilei Internaționale a Familiei de Adunarea Generală a ONU la 20 septembrie 1993, în baza Rezoluției 47/237 și sărbătorită în fiecare an în data de 15 mai, începând cu 1994, se află anul acesta la cea de-a 21-a aniversare. Pentru a sublinia importanța instituției familiei, Departamentul pentru Afaceri Economice și Sociale a Organizației Națiunilor Unite în colaborare cu Parlamentul European, cu Comisia Europeană și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică au declarat anul 2014, cea de-a 20-a aniversare, drept Anul Internațional al Familiei. În țara noastră, la propunerea Institutului Român pentru Drepturile Omului, ziua de 15 mai a devenit oficial Ziua Familiei Române.⁴

Familia are un impact mare asupra dezvoltării și educației copiilor, într-un mediu familial în care există o bază solidă de iubire, în care este promovat respectul pentru valori, aceștia se dezvoltă armonios atât din punct de vedere mental dar și intelectual. S-a observat, că fără implicarea activă a membrilor familiei în special a părinților este

¹ A se vedea **V. Bunescu, Eugenia Șincan, Viorica Enache**, *Ghid practic pentru aplicarea programei de educație moral-civică în învățământul primar*, Editura Coresi, 1994, p. 8 și urm.

² Convenția privind drepturile copilului încorporează mai mult decât oricare alt document, întreg spectrul drepturilor omului – civile, politice, economice, sociale și culturale și prevede o dezvoltare completă a potențialului copilului într-o atmosferă de libertate, demnitate și justiție. România a ratificat Convenția pe 28 septembrie 1990 prin Legea nr.18/1990 și s-a inspirat din aceasta atunci când a elaborat Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului care a fost ulterior modificată și completată prin Legea nr. 257/2013.

³ A se vedea coord. **Mihaela Ionescu, Elisabeta Negreanu**, *Educația în familie, Repere și practici actuale*, Institutul de Științe ale Educației, București, 2006, p. 55 și urm.

⁴ A 20-a Aniversare a Zilei Internaționale a Familiei și a Zilei Familiei Române, Revista „Drepturile Omului”, Nr. 2/2014, p. 90 și urm.

mult mai dificil pentru copii de a-și dezvolta potențialul fizic, mental, moral și intelectual.

Fiecare om trebuie să aibă la bază un ansamblu de valori. Acestea sunt asimilate încă din frageda copilărie, în special trăsăturile morale sunt însușite în funcție de mediul în care copilul crește. Din păcate, în ultimii ani, sistemul de valori pare a fi înlocuit de unul extrem de prolific de nonvalori, care poate părea straniu dar este extrem de mult susținut prin diverse mijloace, iar tinerii nu mai dau mare importanță valorilor morale adevărate, precum: respectul, dreptatea, grija, integritatea, spiritul civic etc., punând mai mult preț pe valorile materiale. Insuflarea valorilor morale față de copii, cultivarea și aplicarea acestor valori, educarea în spiritual dreptății și toleranței, încurajarea spre a oferi ajutor celor din jur atunci când acest lucru se poate face, o anumită înțelegere, o reală motivație, un climat favorabil funcționării unei moralități normale sunt condiții optime pentru a trăi și evolua împreună într-o societate.

Societatea omenească va trebui să se orienteze spre cele mai importante și autentice valori morale și, în rândul acestora, incontestabil, este familia.⁵

Părinții pot reprezenta pentru elevi modele de urmat în viață, pot fi cei care îi îndrumă să facă alegerile corecte și este necesar să le ofere exemple pozitive. Aceștia au o influență foarte hotărâtoare asupra educației copiilor, mai ales dacă ținem cont că ei sunt alături de copii pe perioada copilăriei. Acesta este cea mai rapidă perioadă de dezvoltare, și deși copiii se dezvoltă în propriile ritmuri, rămâne momentul de creștere și dezvoltare maximă, chiar dacă vorbim de dezvoltarea fizică, sau de dezvoltarea socială, emoțională și intelectuală a copilului, de aceea implicarea familiei este foarte necesară în această perioadă, pentru ca mai târziu tinerii să poată evolua într-o lume plină de provocări.

Dezvoltarea în timpul copilăriei privește diferite tipuri de dezvoltare fizică și diverse tipuri de dezvoltare mentală, studii diverse au relevant mai multe domenii de dezvoltare în perioada copilăriei: dezvoltarea fizică, socială, emoțională, dezvoltarea limbajului și a abilităților cognitive. În această perioadă, copiii au nevoie de protecție, securitate,

⁵ A se vedea **V.D.Zlătescu**, *Preocupările României pentru organizarea de acțiuni consacrate Anului Internațional al Familiei*, Revista „Drepturile Omului”, Nr. 4/1994, IRDO, pp. 10-11.

dragoste, hrană naturală și o educație în spiritul valorilor morale, subliniem încă o dată locul prioritar pe care trebuie să îl aibă educația, pentru că poate influența întreg comportamentul tânărului.

De asemenea, cercetătorii și dascălii consideră părinții, ca parte esențială a educației timpurii, părinții fiind adesea declarați a fi primii și cei mai buni profesori pentru un copil. Implicarea părinților în procesul de educare al copiilor constituie este un factor cheie în realizările pe care copiii le vor avea. Părinții pot să le asigure în prealabil repere pe care să se poată construi caracterul moral al copiilor.

Așa cum am precizat anterior, părinții au o influență enormă asupra educației propriilor lor copii din mai multe motive, dar cel mai important, este acela că ei sunt practic primii profesori ai acestora. Copiii recepționează și memorează în primii ani din viață un volum imens de informații. Prin urmare, ceea ce învață de la părinți va avea un impact asupra lor pentru tot restul vieții lor. Părinții sunt cei care trebuie să insuflă bucurie, entuziasm, încredere copiilor lor, iar în acest sens cercetările au demonstrat că părinții, cu o pregătire bună, au o influență mai mare în pregătirea copiilor lor. Putem afirma astfel, că educația pe care copiii o primesc depinde foarte mult de educația pe care părinții lor au primit-o atunci când au fost copii. Ținând cont de acest aspect credem că implicarea părinților în activitatea școlară poate ajuta la rezolvarea unor probleme și faptul că manifestarea interesului părinților în procesul de învățare este de importanță capitală. Este unanim recunoscut faptul că tinerii pentru ași maximiza potențialul de școlarizare au nevoie de sprijinul deplin al părinților. În acest sens, trebuie susținută implicarea părinților în educația copiilor prin politici adoptate de guverne. Contribuția părinților la progresul educațional pentru copii trebuie consolidată pe scară largă. Acest aspect trebuie să preocupe și să implice un număr mare de organizații de voluntariat, de cercetare și instituții naționale.

De asemenea, s-a demonstrat că tinerii proveniți din familii unite, parcurg în medie, mai mulți ani de școlarizare și că au mai multe șanse de a absolvi cursurile, comparativ cu colegii crescuți în familii învrăjbite sau monoparentale⁶. Amploarea și forma de implicare a părinților este puternic influențată și de clasa socială din care provin, de nivelul de educație, de lipsurile materiale, de starea de sănătate și chiar de statutul de părinte

unic. Diferențele între părinți, în nivelul lor de implicare, sunt asociate cu clasa socială, sărăcia, sănătatea, precum și, de asemenea, cu percepția rolului lor și nivelul lor de încredere în îndeplinirea misiunii lor.

Totuși, unii părinți au fost întotdeauna implicați activ în consolidarea dezvoltării copiilor lor și al progresului educațional, indiferent de politicile guvernamentale de susținere. Această activitate presupune vizite la școală pentru a colecta informații relevante; discuții cu profesorii pentru a ține pasul cu progresul copilului sau discuții privind problemele emergente; precum și asistarea în sens mai larg, în activități de practică și guvernanta școlii.

Dacă sunt învățați de mici să respecte, vor respecta și ei pe alții atunci când sunt tineri, sunt susceptibili de a purta această valoare cu ei în momentul în care pătrund în lumea reală și îl pot utiliza pentru a deveni adulți de succes.

Educația copiilor este fundamentală pentru societate, deoarece aceștia reprezintă viitorul. Prin urmare, există obligația de a le oferi o educație completă, care îi învață cum să lucreze împreună pentru succes și cum să fie catalizatori ai schimbării. Această educație începe cu ceea ce copiii învață de la părinții lor și ceea ce au învățat în primii ani din viața lor constituind un element important pentru restul vieții lor.

Respectul este extrem de important, deoarece, copiii care nu se respectă au mai multe șanse de a decădea și de a-i trata chiar și pe pe ceilalți cu necuviință. Tinerii care nu dispun de respect de sine, nu le pasă de ei sau de oricine altcineva. Tinerii care au respect de sine fac alegeri corecte și au tendința de a acționa în moduri care sunt în interesul lor cel mai bun. Copiii trebuie să învețe despre toleranță să înțeleagă cât de important este bunul simț. Toleranța este necesară atât între indivizi cât și în cadrul familiei și al comunității. Într-o societate democratică, procesul de formare-modelare psihologică a indivizilor are la bază principiul „toți diferiți, toți egali”, care urmărește să îmbine într-o structură echilibrată atât latura particularizării-individualizării, cât și cea a complementarității-celălalt, deși diferit, este egal cu mine, ambii fiind membri ai aceleiași comunități umane.⁷

⁶ A se vedea **Donna K. Ginther**, *Family Structure and Children's Educational Outcomes: Blended Families, Stylized Facts, and Descriptive Regressions*, *Demography*, Vol. 41, Nr. 4 (Noiembrie 2004), pp. 671–696.

Educația copiilor este influențată de multe ori de factori umani și instituționali. Un rol important îl are familia, și ne referim atât la familie în sens mai larg, cuprinzând pe lângă părinți, bunicii, unchii, mătușile, verii, frații ș.a., cât și la familia nucleară⁸. Un rol important în educarea copiilor revine instituțiilor de învățământ, de stat și privat, începând cu învățământul preșcolar, școlar, postliceal, universitar, postuniversitar etc. precum și alte instituții implicate în procesul educațional. Copiii înșiși, desigur, cu abilitățile lor unice joacă un rol central în formarea comportamentului lor, asupra aspirațiilor și realizărilor.

Îmbinarea educației morale cu cea civică implică însă și înțelegerea și însușirea unor noțiuni de înțeles general cum sunt: libertate, independență, toleranță, drepturi și datorii și, mai ales, combaterea și îndepărtarea unor prejudecăți și opinii greșite legate de religie, naționalitate, rasă, sex, clasă socială etc. Normele morale și juridice, care garantează o conviețuire socială agreabilă și civilizată stau la temelia relațiilor sociale și a exigenței oricărei comunități umane. Aceasta justifică începerea formării unui comportament moral-civic de la vârsta copilăriei iar pentru realizarea unui asemenea obiectiv este necesară implicarea totală a familiei.

Organizarea unor elemente (cunoștințe, tradiții, experiențe etc.) în funcție de exigențele comunității respective, într-un sistem și un program unitar, reprezintă conținutul concret al procesului de educație. Educația privind elementele de morală și cele civice, raportate mereu la regulile comunității reprezintă cadrul de bază al întregului proces educativ. Contactul cu normele morale și cu legislația țării trebuie să-l ajute pe tânăr nu numai să le cunoască, ci și să-l determine să opteze și să ia decizii ferme de a le transforma în calități ale caracterului său moral, în însușiri ale comportamentului și personalității sale.

Tinerii reprezintă resursa umană esențială într-o societate, de aceea este nevoie de răbdare, atenție și perseverență pentru ca aceștia să evolueze într-o societate bazată pe principii democratice, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile fundamentale sunt respectate.

⁷ A se vedea *Educația în spiritul toleranței: materiale de reper în ajutor cadrelor didactice din învățământul preuniversitar*, Editura GUNIVAS, 2004, p. 7 și urm.

⁸ Un concept, care desemnează un timp de familie preponderent în lumea occidentală și care este formată, în principiu, din părinți și copiii aflați în întreținere.

DESPRE DREPTUL LA ACCESIBILITATE AL PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

ANNA MARIA NEAGOE

Abstract:

Accessibility of public space is essential for the full enjoyment of all human rights and fundamental freedoms by all persons with disabilities and is a general obligation of states, by ratifying the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. However, better enforcement at national level of the legislation on mandatory accessibility of the physical environment, information and communications, along with more effective control of the relevant institutions could create the prerequisites for accessibility of public space.

Keywords: accessibility, reasonable accommodation, disability, disabled.

Résumé:

L'accessibilité à l'espace public est essentielle dans l'exercice des droits et des libertés fondamentales des personnes handicapées, elle représente une obligation générale de tous les Etats par la ratification de la Convention relative aux droits des personnes handicapées. Cependant, une meilleure application au niveau national d'une législation concernant une accessibilité obligatoire à un environnement physique, informationnel et communicationnel ainsi qu'un contrôle plus efficace des institutions compétentes, pourraient créer les prémisses vers une accessibilité de l'espace public.

Mots-clés: l'accessibilité, l'aménagement raisonnable, inapte, personnes handicapées

Participarea persoanelor cu dizabilități la viața publică este strâns legată de autonomia acestora care, la rândul său, trebuie analizată în legătură cu capacitatea juridică, accesibilitatea și mobilitatea personală precum și cu dreptul de a trăi independent.

„Accesibilitatea este o piatră de temelie pentru incluziune. Accesul la infrastructură, bunuri, servicii și informație este o precondiție pentru ca persoanele cu dizabilități să își poată exercita pe deplin drepturile și să participe în mod activ în cadrul comunității”.¹

Accesibilitatea spațiului public este esențială pentru exercitarea deplină a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale de către toate persoanele cu dizabilități, importanța acesteia fiind subliniată în special de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități² care abordează accesibilitatea atât ca principiu³, obligație generală a statului⁴, dar și ca domeniu de intervenție, dedicându-i un întreg

articol⁵ care prezintă măsurile adecvate ce trebuie luate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în zonele urbane, cât și rurale.

De asemenea, accesibilitatea trebuie abordată în strânsă legătură cu conceptele „adaptare rezonabilă” și „design universal”⁶. Adaptarea rezonabilă înseamnă modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. „Design universal” presupune proiectarea mediului, a produselor, programelor și serviciilor, astfel încât acestea să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specializate.

Reglementări europene. Condiție prealabilă pentru persoanele cu dizabilități de a participa la

* Cercet. științific.

¹ A se vedea declarația fostului comisar european pentru justiție, Viviane Reding, în cadrul ceremoniei de lansare a competiției europene *Orașe accesibile*, 2012.

² A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *Human rights a dynamic and evolving process*, Pro Universitaria, București, 2014, p. 296.

³ A se vedea art. 3 lit. f) Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

⁴ Ibidem, art. 4.

⁵ Ibidem, art. 9.

⁶ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu** (coord.) **Anna Maria Neagoe, Marius Mocanu**, *Drepturi egale și mediu accesibil*, IRDO, București, 2014, pp. 5-7.

viața socială și economică, accesibilitatea este unul dintre domeniile principale de acțiune în cadrul Strategiei europene pentru persoanele cu dizabilități.

Pentru a optimiza accesibilitatea mediului fizic, a transportului și tehnologiei informațiilor și comunicațiilor, Comisia Europeană a utilizat o serie de instrumente legislative și de standardizare.⁷ Aspecte privind accesibilitatea sunt de asemenea incluse în măsuri specifice domeniului protecției consumatorilor, operațiunilor valutare, achizițiilor publice și utilizării fondurilor europene. Directivele UE privind achizițiile publice permit autorităților contractante să includă cerințe de accesibilitate în cadrul licitațiilor publice; în acest sens, cerințele tehnice ar trebui să fie clar indicate, astfel încât ofertanții să știe la ce se referă cerințele stabilite de entitatea contractantă⁸.

În momentul de față există două propuneri de directive de reformare a cadrului legal actual, ce ar face obligatorie includerea criteriilor de accesibilitate în specificațiile tehnice ale procedurilor de achiziții.⁹

Dezvoltarea de standarde de accesibilitate este un domeniu prioritar în cadrul Strategiei europene

pentru persoanele cu dizabilități. Începând cu anul 2005, Comisia Europeană a solicitat Organizației Europene de Standardizare elaborarea mai multor standarde de accesibilitate: pentru achizițiile publice de produse și servicii TIC din Europa, pentru mediul construit, pentru design universal; primul a fost adoptat la începutul anului 2014¹⁰, ultimele două fiind încă în proces de elaborare.

În conformitate cu Strategia pentru persoanele cu dizabilități și în urma consultărilor cu statele membre și cu alte părți interesate, Comisia analizează posibilitatea de a propune un Act european privind accesibilitatea¹¹, în acest scop fiind efectuat în anul 2012 un sondaj¹², conform căruia, în Uniunea Europeană o persoană din șase, adică aproximativ 80 de milioane de oameni, are o dizabilitate al cărui grad variază între ușor și grav.

Mai multe acte legislative europene abordează în mod special drepturile persoanelor cu mobilitate redusă, în diferite moduri de transport: pe calea aerului, feroviar, naval și fluvial.¹³

De asemenea, UE încurajează statele membre să ofere subvenții financiare furnizorilor de transport pentru a acorda tarife reduse persoanelor cu dizabilități.¹⁴

⁷ A se vedea în acest sens – Regulamentul (CE) nr. 661/2009 al Parlamentului European și al Consiliului privind cerințele de omologare de tip pentru siguranța generală a autovehiculelor, a remorcilor acestora, precum și a sistemelor, componentelor și unităților tehnice separate care le sunt destinate; Directiva 95/16/CE privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la ascensoare; Directiva 2004/27/CE de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman, ce prevede că ambalajele medicamentelor includ o etichetă în braille și că prospectul însoțitor trebuie să fie disponibil, la cerere, în formate accesibile pentru utilizatorii cu deficiențe de vedere; Directiva 2009/45/CE privind normele și standardele de siguranță pentru navele de pasageri, ce obligă statele membre să se asigure că se iau măsuri corespunzătoare pentru a permite pasagerilor accesul în siguranță.

⁸ Directiva 2004/17/CE Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale, Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii, Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 89/665/CEE și 92/13/CEE ale Consiliului în ceea ce privește ameliorarea eficacității căilor de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziții publice.

⁹ COM(2011) 896 final Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on public procurement

¹⁰ EN 301 549 V1.1.1 (2014-02) – Accessibility requirements suitable for public procurement of ICT products and services in Europe, disponibil pe <http://www.etsi.org>.

¹¹ A se vedea pct. 9 din Rezoluția Parlamentului European din 20 mai 2015 referitoare la lista de probleme adoptate de Comitetul Organizației Națiunilor Unite pentru drepturile persoanelor cu dizabilități în legătură cu raportul inițial al Uniunii Europene, prin care se solicită Comisiei să prezinte o propunere ambițioasă referitoare la un Act european privind accesibilitatea.

¹² A se vedea Flash Eurobarometer 345 – Accessibility Report, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm.

¹³ A se vedea Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, Regulamentul (CE) nr. 1371/2007 din 23 octombrie 2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar, Regulamentul (UE) nr. 1177/2010 din 24 noiembrie 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) nr. , Regulamentul (UE) nr. 181/2011 din 16 februarie 2011 privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004.

¹⁴ A se vedea Regulamentul (CE) NR. 1370/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 privind serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători, și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 1191/69 și nr. 1107/70 ale Consiliului, J. Of. L 315/1/2007.

Noile linii directoare pentru dezvoltarea unei rețele trans-europene de transport (TEN-T) au ca obiectiv consolidarea coeziunii sociale, economice și teritoriale a Uniunii și contribuie la crearea unui spațiu unic european al transporturilor, care, printre altele, cresc beneficiile pentru utilizatorii săi prin intermediul accesibilității pentru persoanele vârstnice, persoanele cu mobilitate redusă și călătorii cu dizabilități, accesibilitatea fiind recunoscută ca o prioritate generală pentru dezvoltarea rețelei globale.¹⁵

În anul 2012, Comisia Europeană a lansat propunerea de directivă referitoare la accesibilitatea site-urilor web ale organismelor din sectorul public, potrivit căreia, de la sfârșitul anului 2015, s-ar introduce caracteristici de accesibilitate standardizate la nivelul UE pentru 12 tipuri de site-uri web. Accesibilitatea obligatorie s-ar aplica serviciilor publice esențiale, cum ar fi serviciile de securitate socială și cele legate de sănătate, angajare, înscrierea în învățământul superior și eliberarea de documente și certificate cu caracter personal. Noile norme propuse ar clarifica, de asemenea, definiția accesibilității internetului (specificații tehnice, metodologia pentru evaluare, raportare, teste de la bază la vârf), iar guvernele vor fi încurajate să aplice aceste norme tuturor serviciilor, nu doar listei obligatorii.¹⁶

La nivel UE s-a stabilit un cadru armonizat pentru reglementarea serviciilor de comunicații, rețelelor, infrastructurilor și serviciilor electronice, precum și a anumitor aspecte privind echipamentele terminale menite să faciliteze accesul utilizatorilor cu dizabilități.¹⁷

¹⁵ A se vedea Regulamentul (UE) NR. 1315/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 Decembrie 2013 privind liniile directoare pentru dezvoltarea unei rețele de transport trans-europene, J. Of. L 348/21/2013.

¹⁶ A se vedea Comunicatul de presă al Comisiei, Agenda digitală: Comisia propune norme pentru garantarea accesibilității site-urilor web guvernamentale pentru toți disponibil la http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1305_ro.htm

¹⁷ A se vedea Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, 2002/19/CE privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora și 2002/20/CE privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, J. Of. 337/37/2009.

Totodată, Uniunea Europeană a impus statelor membre măsuri specifice pentru utilizatorii finali cu dizabilități, în scopul de a asigura accesul și accesibilitatea la servicii de telefonie destinate publicului, inclusiv accesul la serviciile de urgență, serviciile de informare privind abonații, echivalente celor de care beneficiază alți utilizatori finali. O altă obligație ce revine statelor membre este aceea de a asigura accesibilitatea serviciilor de urgență, inclusiv numărul de telefon „112”, UE încurajând utilizarea de standarde europene pentru a realiza e-accesibilitatea serviciilor¹⁸.

În ceea ce privește călătoriile cu mașina, sunt reglementate o serie de dispoziții în ce privesc conducătorii auto cu dizabilități, în sensul în care toți conducătorii auto trebuie să treacă un test de aptitudini și cunoștințe practice și să îndeplinească normele medicale, care acoperă vederea, auzul, bolile cardiovasculare, diabetul, bolile neurologice, tulburările psihice, tulburările renale, deficiențele locomotorii, adicțiile față de alcool sau droguri, persoanele cu dizabilități obținând permis de a conduce doar în cazul în care starea lor nu este de natură a crea situații periculoase, fiind monitorizate din punct de vedere medical, adaptările vehiculului fiind realizate în cazul care este necesar, excepție făcând persoanele cu tulburări mintale grave, probleme comportamentale grave și cei cu aritmii severe. Șoferii cu dizabilități fizice pot avea licențe limitate la anumite categorii de vehicule¹⁹.

Modelul cardului de parcare pentru persoanele cu dizabilități a fost introdus pentru a permite deținătorilor a utiliza anumite facilități de parcare în condiții preferențiale, în țara lor de reședință și în alte țări ale UE, condițiile aplicabile fiind întotdeauna cele din țara de destinație.²⁰

¹⁸ A se vedea Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) J. Of. L201/37/2002 și Regulamentul CE nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 octombrie 2004 privind cooperarea dintre autoritățile naționale însărcinate să asigure aplicarea legislației în materie de protecție a consumatorului („Regulamentul privind cooperarea în materie de protecție a consumatorului”), J. Of. L364/1/2004.

¹⁹ A se vedea , J. Of. L403/2006.

²⁰ A se vedea Recommendation 98/376/EC on a parking card for people with disabilities and 2008/205/EC).

Reglementări privind accesibilitatea în România. Legea privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap²¹ definește accesibilitatea ca ansamblul de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, precum și a mediului informațional și comunicațional conform nevoilor persoanelor cu handicap, factor esențial de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor persoanelor cu handicap în societate. De asemenea, adaptarea este definită ca proces de transformare a mediului fizic și informațional, a produselor sau sistemelor, pentru a le face disponibile și persoanelor cu handicap.

Așa cum prevede legislația specifică românească²², pentru a asigura accesul persoanelor cu handicap la mediul fizic, informațional și comunicațional, autoritățile publice au obligația de a lua o serie de măsuri specifice:

a) să promoveze și să implementeze conceptul Acces pentru toți, pentru a împiedica crearea de noi bariere și apariția unor noi surse de discriminare;

b) să sprijine cercetarea, dezvoltarea și producția de noi tehnologii de informare și comunicare și tehnologii asistive;

c) să recomande și să susțină introducerea în pregătirea inițială a elevilor și studenților a unor cursuri referitoare la problematica handicapului și a nevoilor acestora, precum și la diversificarea modalităților de realizare a accesibilității;

d) să faciliteze accesul persoanelor cu handicap la noile tehnologii;

e) să asigure accesul la informațiile publice pentru persoanele cu handicap;

f) să asigure interpreți autorizați ai limbajului mimico-gestual și ai limbajului specific persoanelor cu surdocecitate;

g) să proiecteze și să deruleze, în colaborare sau în parteneriat cu persoanele juridice, publice ori private, programe de accesibilitate sau de conștientizare asupra importanței acesteia.

Clădirile de utilitate publică, căile de acces, clădirile de locuit construite din fonduri publice, mijloacele de transport în comun și stațiile acces-

tora, taxiurile, vagoanele de transport feroviar pentru călători și peroanele principalelor stații, spațiile de parcare, străzile și drumurile publice, telefoanele publice, mediul informațional și comunicațional vor fi adaptate astfel încât să permită accesul neîngrădit al persoanelor cu handicap. Autoritățile administrației publice locale au obligația de a include în comisiile de recepție a lucrărilor de construcție ori de adaptare a acestora reprezentanți ai Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități sau ai organizațiilor neguvernamentale ale persoanelor cu handicap.

Referința legislativă în ceea ce privește accesibilitatea mediului fizic o reprezintă Normativul pentru adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051-2012²³ care stabilește un set minim de criterii pentru definirea accesibilității mediului construit – clădiri civile și spațiul urban, în vederea asigurării accesului neîngrădit pentru persoane cu handicap, precum și de către persoane aflate ocazional sau temporar în situații de handicap.

În sensul facilitării accesului neîngrădit al persoanelor cu dizabilități la transport și călătorie, autoritățile administrației publice locale au obligația să ia măsuri pentru adaptarea tuturor mijloacelor de transport în comun aflate în circulație precum și a stațiilor acestora, inclusiv marcarea prin pavaj tactil a spațiilor de acces spre ușa de intrare în mijlocul de transport; montarea panourilor de afișaj corespunzătoare nevoilor persoanelor cu handicap vizual și auditiv în mijloacele de transport public; imprimarea cu caractere mari și în culori contrastante a rutelor și a indicativelor mijloacelor de transport în comun.

Administratorii infrastructurii feroviare și operatorii de transport feroviar au obligația de a adapta cel puțin un vagon și stațiile principale de tren, pentru a permite accesul persoanelor cu handicap care utilizează fotoliul rulant și de a marca prin pavaj tactil contrastant căile spre peroanele de îmbarcare, ghișee sau alte utilități.

Toți operatorii de taxi au obligația să asigure cel puțin o mașină adaptată transportului persoa-

²¹ A se vedea art. 5 pct. 2-3, Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

²² A se vedea art. 61-71, Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap.

²³ Aprobat prin Ordinul ministrului dezvoltării regionale și administrației publice nr. 189/2013, disponibil la <http://www.infocons.ro/wp-content/uploads/2014/08/NP-051-normativ-privind-acesibilizarea-spatiului-urban.pdf>.

nelor cu handicap care utilizează fotoliul rulant, refuzul conducătorului de taxi de a asigura transportul persoanei cu handicap și a dispozitivului de mers, constituind discriminare.

De asemenea, persoanele cu dizabilități și cele cu mobilitate redusă se bucură de o serie de drepturi în timpul călătoriilor pe calea aerului²⁴, pe mare, pe căi navigabile interioare²⁵, cu autobuzul sau autocarul²⁶, drepturi ce vizează nediscriminarea pasagerilor în ceea ce privește condițiile de transport oferite de operatorii de transport, asistența pentru persoanele cu dizabilități și persoanele cu mobilitate redusă, informațiile minime ce trebuie furnizate pasagerilor, precum și soluționarea plângerilor.

Operatorii de transport, agenții acestora sau operatorii de turism au obligația, pe de o parte de a nu refuza, pe motivul dizabilității sau al mobilității reduse, acceptarea unei rezervări sau îmbarcări și, de asemenea, de a recepționa, la toate punctele lor de vânzare, inclusiv de vânzare prin telefon și Internet, a notificărilor de solicitare de asistență adresate de persoane cu handicap sau persoane cu mobilitate redusă.

Organismul responsabil cu supravegherea aplicării prevederilor referitoare la drepturile de care se bucură persoanele cu dizabilități în timpul călătoriilor pe calea aerului a fost desemnat Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, Regia Autonomă „Autoritatea Aeronautică Civilă Română” fiind desemnată ca organism responsabil cu supravegherea aplicării prevederilor referitoare la dreptul acestora la asistență în aeroporturi, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției

²⁴ HG nr. 787/2007 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (CE) nr. 1.107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă care călătoresc pe calea aerului.

²⁵ HG 1061/2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (CE) nr. 1.177/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) 2006/2004.

²⁶ HG nr. 425/2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (UE) nr. 181/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 februarie 2011 privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 401/2013.

Sociale și Persoanelor Vârstnice prin Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, organism responsabil cu supravegherea aplicării prevederilor referitoare la drepturile persoanelor cu dizabilități care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare, Inspectoratul de Stat pentru Controlul în Transportul Rutier, organismul responsabil cu asigurarea aplicării prevederilor referitoare la drepturile de care se bucură persoanele cu dizabilități în timpul călătoriilor cu autobuzul sau autocarul ce stabilesc obligații în sarcina transportatorilor și a organismelor de administrare a terminalelor, iar Ministerul Economiei, prin personalul cu atribuții de inspecție și control, ca fiind organismul național responsabil cu asigurarea aplicării prevederilor care stabilesc obligații în sarcina agenților de voiaj și a operatorilor de turism.

Câinele-ghid care însoțește persoana cu handicap grav are acces liber și gratuit în toate locurile publice și în mijloacele de transport.

Adaptarea spațiului urban ce presupune inclusiv adaptarea trecerilor de pietoni de pe străzile și drumurile publice conform prevederilor legale, inclusiv marcarea prin pavaj tactil și montarea sistemelor de semnalizare sonoră și vizuală la intersecțiile cu trafic intens este responsabilitatea autorităților administrației publice locale.

În spațiile de parcare de pe lângă clădirile de utilitate publică, precum și în cele organizate vor fi adaptate, rezervate și semnalizate prin semn internațional, cel puțin 4% din numărul total al locurilor de parcare, dar nu mai puțin de două locuri, pentru parcare gratuită a mijloacelor de transport pentru persoane cu handicap. În spațiile de parcare ale domeniului public și cât mai aproape de domiciliu, administratorul acestora repartizează locuri de parcare gratuită persoanelor cu handicap care au solicitat și au nevoie de astfel de parcare.

De asemenea, editurile au obligația să pună matrițele electronice utilizate pentru tipărirea cărților și revistelor la dispoziția persoanelor juridice autorizate care le solicită pentru a le transforma în format accesibil persoanelor cu deficiențe de vedere sau de citire, respectând prevederile legale cu privire la dreptul de autor. Bibliotecile publice au obligația să înființeze secții cu carte în formate accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere sau de citire.

Operatorii de servicii bancare au obligația de a pune la dispoziția persoanelor cu handicap, la solicitarea acestora, extrase de cont și alte informații în formate accesibile și de a acorda asistență în completarea formularelor, la solicitarea persoanelor cu handicap.

Totodată, proprietarii de spații hoteliere au obligația de a adapta cel puțin o cameră pentru găzduirea persoanei cu handicap care utilizează fotoliul rulant, de a avea o hartă tactilă a clădirii, de a marca pavaj sau covoare tactile intrarea și de a monta lifturi cu însemne tactile.

Pentru relațiile directe cu persoanele cu handicap auditiv ori cu surdocecitate, autoritățile și instituțiile centrale și locale, publice sau private sunt obligate să asigure, interpreți autorizați ai limbajului mimico-gestual sau ai limbajului specific al persoanei cu surdocecitate, să afișeze și să pună la dispoziție informații accesibile persoanelor cu handicap vizual, auditiv și mintal, să accesibilizeze paginile de internet proprii, în vederea îmbunătățirii accesării documentelor electronice de către persoanele cu handicap vizual și mintal, să utilizeze pictograme în toate serviciile publice și să adapteze telefoanele cu telefax și teletext pentru persoanele cu handicap auditiv.

Pentru a îmbunătăți accesibilitatea web a serviciilor publice, a fost elaborat un Ghid privind realizarea paginilor web pentru autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale²⁷.

Furnizorii de servicii de comunicații electronice au obligația²⁸ de a asigura pachete de servicii de comunicații electronice care să ofere accesul și posibilitatea utilizatorilor finali cu dizabilități vizuale, auditive și/sau de vorbire de a beneficia de servicii de comunicații electronice destinate publicului adaptate nevoilor lor și în condiții echivalente celor de care beneficiază ceilalți utilizatori finali.

De asemenea, persoanele cu dizabilități au posibilitatea testării, anterior achiziționării, la punctele de lucru ale furnizorilor de servicii de

telefonie și internet, a echipamentelor terminale care pot răspunde nevoilor acestora, în scopul verificării compatibilității acestora cu necesitățile specifice ale solicitantului, oferind în acest scop informații complete, corecte, ușor accesibile, relevante, actualizate, inteligibile, referitoare atât la oferta de servicii de comunicații electronice adresate persoanelor cu dizabilități, precum și la eventuale alte facilități de care pot beneficia acestea și condițiile contractuale de prestare a serviciilor sau alte materiale informative de interes pentru persoanele cu dizabilități.

Persoanele cu dizabilități au posibilitatea de a adresa eventuale solicitări sau reclamații inclusiv prin intermediul unei persoane desemnate de acestea în acest scop, atât telefonic, prin SMS cât și prin intermediul poștei electronice, beneficiind de prioritate la instalarea și configurarea serviciilor și echipamentelor terminale.

Furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului au obligația²⁹ de a lua măsuri astfel încât persoanele cu dizabilități să beneficieze de acces la numărul unic pentru apeluri de urgență 112 în condiții echivalente celor de care beneficiază ceilalți utilizatori finali, în România fiind în curs de implementare un sistem de operare special destinat persoanelor cu deficiențe de auz care apelează numărul unic pentru apeluri de urgență 113 prin SMS³⁰. De asemenea, specialiștii IT ai Serviciului de Telecomunicații Speciale, au realizat o aplicație prin care o persoană care cere ajutor la numărul de urgență poate fi localizată prin GPS cu o eroare de cel mult 20 de metri; aplicația nu poate fi încă implementată deoarece legislația europeană permite numai localizarea prin intermediul releelor operatorilor de telefonie mobilă.

Persoanele cu handicap auditiv au dreptul de a accesa serviciile media audiovizuale, în funcție de posibilitățile tehnologice, serviciile de programe de televiziune cu acoperire națională și locală având obligația³¹ de a interpreta în limbajul

²⁷ Disponibil la http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Tehnologia-Informatiei/Ghiduri-IT-%281%29/Realizarea-paginilor-web-pentru-autoritatile-si-in/MCTI_-_Ghid_website_2008.

²⁸ A se vedea art. 5 – art. 10, Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 160/2014.

²⁹ A se vedea OUG 34/2008 privind organizarea și funcționarea sistemului unic de urgență.

³⁰ A se vedea pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului național unic pentru apeluri de urgență, publicată în M. Of., Partea I, nr. 40/2015.

³¹ A se vedea art. 42¹, Legea nr. 504/2002 a audiovizualului, cu modificările și completările ulterioare.

mimico-gestual și prin titrare sincron în timpul unei durate programate de cel puțin 30 de minute din programele de știri, de analize și dezbateri pe teme politice și/sau economice de actualitate din timpul zilnic de emisie; programele de importanță majoră în întregime ori rezumatele acestora.

Nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la accesibilizarea mediului fizic, informațional și comunicațional constituie contravenție și se sancționează cu amendă, de aplicarea căreia sunt responsabili inspectorii sociali din cadrul Agenției Naționale pentru Plăți și Inspekție Socială. Excepție fac cazurile referitoare la parcare de altor mijloace de transport pe locurile de parcare adaptate, rezervate și semnalizate prin semn internațional pentru persoane cu handicap, pentru care obligația în ce privește aplicarea amenzi revine agențiilor de circulație.

Informații cu privire la modul în care sunt respectate prevederile legale referitoare la accesibilitate, amenzi aplicate sau îndrumările elaborate pentru îndeplinirea acestora, ca urmare a campaniilor de verificare desfășurate cu acest scop de către Agenția de Plăți și Inspekție Socială nu sunt publice.

Deși activitate curentă, cu caracter multianual, verificarea și monitorizarea asigurării accesului neîngrădit al persoanei cu dizabilități la mediul fizic, informațional și comunicațional derulată de Agenția Națională pentru Plăți și Inspekție Socială, urmărește teme diferite pentru fiecare an, folosind metoda eșantionării, astfel că nu există o situație la nivel național a modului în care s-au realizat măsurile cu privire la accesibilizarea mediului fizic, informațional și comunicațional, rapoartele rezumându-se la prezentare statistică a rezultatelor acțiunilor de control, fără a fi prezentate măsurile stabilite pentru remedierea deficiențelor și modul în care acestea sunt duse la îndeplinire.

Deși cadrul legislativ existent – Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap – contribuie la respectarea normelor europene privind accesibilizarea mediului public, în practică, respectarea acestuia lasă de dorit, spațiul public nefiind încă accesibil persoanelor cu dizabilități în cea mai mare parte. Continuă să existe instituții publice, care lucrează direct cu publicul, și totuși nu au o

rampă de acces în clădire, un ascensor sau minime facilități de comunicare cu cetățenii cu dizabilități.

Aceeași constatare este valabilă și pentru sistemul de transport public local, interjudețean și național, cel mai puțin accesibilizat fiind transportul feroviar. Transportul aerian este accesibilizat într-un grad mai mare, ca urmare a implementării reglementărilor și standardelor comune aflate în vigoare în toate statele membre UE.

Principalele cauze care au generat nerespectarea prevederilor legale în ceea ce privește asigurarea accesului neîngrădit al persoanei cu dizabilități la spațiul public sunt:

- pregătirea deficitară a personalului implicat în planificarea, realizarea, monitorizarea și controlul accesibilizării;
- activitățile de control privind accesibilitatea nu au caracter continuu;
- incapacitatea autorităților publice și private de a îndeplini cerințele normativului datorită lipsei resurselor financiare necesare acestor investiții;
- lipsa preocupării privind identificarea unor resurse financiare alternative, altele decât cele de la bugetul de stat, necesare realizării accesibilizării mediului fizic, informațional și comunicațional (participarea la proiecte în domeniu, accesarea de fonduri structurale);
- legislația actuală din domeniul dizabilității nu tratează coerent problematica asigurării accesibilității și adaptării rezonabile. Accentul este pus pe accesibilizarea la mediul fizic, în timp ce necesitatea și importanța adaptărilor în domeniul educațional, al informării și comunicării sunt neglijate sau ignorate etc.
- necunoașterea legislației în domeniu, în special a caracteristicilor tehnice specifice pentru elementele de adaptare a mediului fizic prevăzute de Normativul N-051/2001;
- obținerea cu dificultate a avizelor și aprobărilor necesare realizării accesibilizării pentru clădirile de patrimoniu;
- nearmonizarea legislației din domeniul transporturilor și construcțiilor, cu cea din domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități;
- lipsa planurilor de acțiune sau a strategiilor locale focusate pe accesibilizare;

- lipsa ghidurilor privind accesibilizare a mijloacelor de transport, a mediului informațional;
- nu există transparență cu privire la criteriul accesibilității în achizițiile publice din domeniul construcțiilor, construcției de drumuri și autostrăzi, mijloacelor de transport în comun etc.
- nu există obligația formării personalului și nici materiale actualizate, în format accesibil, de informare, standarde sau alte ghiduri ori campanii de conștientizare;
- implicarea insuficientă a societății civile cât și a persoanelor cu dizabilități în promovarea respectării drepturilor acestora din urmă și conștientizarea comunității cu privire la conceptul „Acces pentru toți”.

Reglementările actuale în domeniul accesibilității mediului public, deși încă nealiniată în totalitate prevederilor Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, aplicate cu rigurozitate, ar fi putut crea, până în prezent, șanse egale pentru participarea persoanelor cu dizabilități la viața socială și economică. Amânarea măsurilor pro-active în domeniul accesibilizării se datorează într-o bună măsură și lipsei organismelor de monitorizare și control, a celor de consiliere pentru efectuarea lor, a surselor de informare privind piața tehnologiilor asistive și, nu în ultimul rând, de lipsa finanțării adecvate.

Concluzii. Actuala stare de fapt din România, în ceea ce privește accesibilizarea generează slaba participare la viața publică, politică, economică, culturală și sportivă a persoanelor cu dizabilități, procentul scăzut de angajare al acestora, slaba finanțare a tehnologiilor și dispozitivelor asistive, a asistenței vii, a formatelor adaptate.

Deși au fost înregistrate elemente de progres, lipsa unei strategii coerente de accesibilizare, a unui plan național cu responsabilități distincte și a unui sistem de monitorizare centrat pe asigurarea dreptului la acces egal pentru toate persoanele cu dizabilități se resimt în situația prezentă. Devine evident faptul că accesibilitatea trebuie să intre în zona necesității imediate de analiză, intervenție și dezvoltare.

Astfel, o mai bună aplicare a legislației privind obligativitatea accesibilizării mediului fizic și

informațional, concomitent cu un control mai eficient din partea instituțiilor abilitate ar putea crea premisele accesibilizării spațiului public.

De asemenea, se impune modificarea și completarea cadrului juridic din domeniul accesibilității, în primul rând prin modificarea prevederilor art. 62 al Legii privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, în sensul introducerii ca obligație de a fi accesibilizate și locurile de muncă dar și a extinderii acestora prin introducerea obligației de a adapta și clădirile private, în care societățile private își desfășoară activitatea, astfel încât să se permită accesul neîngrădit al persoanelor cu dizabilități, în vederea eventualei angajări a acestora. Noțiunea de asistență vie trebuie reglementată de politicile sociale din domeniul dizabilității.

Elaborarea de standarde, instrucțiuni, ghiduri, manuale și alte materiale pedagogice privind accesibilizarea trebuie să devină o prioritate, ca și elaborarea unui Plan național de măsuri pentru eliminarea barierelor, inclusiv stabilirea responsabililor pentru îndeplinirea acestora, a celor responsabili de monitorizare.

Toate instituțiile din diverse domenii de activitate, fie că vorbim de construcții, mijloace de transport sau educație, trebuie încurajate ca în desfășurarea activităților lor să țină cont de toate aspectele legate de accesibilitate. Spre exemplu, Inspectoratul de Stat în Construcții ar putea include în raportul său anual, informații cu privire la entitățile private care oferă facilități și servicii deschise publicului sau oferite acestuia ce țin cont de toate aspectele legate de accesibilitate, pentru persoanele cu dizabilități.

Pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la serviciile de informare, comunicații și de altă natură, inclusiv serviciile electronice și de urgență, trebuie dezvoltate forme de asistență și sprijin pentru a facilita accesul la informație, programe de formare a cititorilor și interpreților profesioniști de limbaj mimico-gestual, inclusiv elaborate și editate materiale de formare și suport.

Normativele, standardele și reglementările sunt doar o parte a ecuației pentru dezvoltarea eficientă a accesibilității, cealaltă parte fiind reprezentată de înțelegerea problemelor legate de accesibilitate pentru care, cea mai bună soluție o reprezintă impli-

care a persoanelor cu dizabilități încă din etapa de proiectare a mediului, produselor, serviciilor.

De asemenea, trebuie promovate acțiuni și activități de sensibilizare a opiniei publice în ceea ce privește protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și respectul pentru diversitate, pentru că, accesibilitatea, vizează în aceeași măsură și alte grupuri de persoane, cum ar fi: femeile însărcinate, mamele cu copii, persoanele vârstnice etc.

Importanța accesibilității a fost recunoscută și cu prilejul stabilirii liniilor directe pentru finanțarea proiectelor europene în viitorul exercițiu financiar 2014 – 2020, Comisia Europeană stabilind că accesibilitatea va fi o condiționalitate

generală care va trebui îndeplinită de toate statele membre prin instituirea unor mecanisme care să asigure monitorizarea accesibilității în pregătirea și implementarea programelor operaționale, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării fiind instituția responsabilă de formarea personalului implicat în gestionarea Fondurilor Europene Structurale și de Investiții în domeniul anti-discriminării, egalității de șanse și drepturilor persoanelor cu dizabilități. Ca urmare, în cadrul viitoarei programări a fondurilor structurale, nicio lucrare sau construcție, nici un bun sau serviciu nu va putea fi achiziționat prin finanțare nerambursabilă fără a respecta condițiile minime privind accesibilizarea acestora.

MODELE DE ORGANIZARE A SERVICIILOR MEDICALE SPITALICEȘTI ÎN ȚĂRI DIN EUROPA

MIRCEA CIOCAN

Abstract:

A health system can be viewed as a set of markets, interacting and interdependent while the institutionalized market of medical services is one of the links in this ensemble, being among the institutions that make up this market: hospitals, sanitariums, Balneoclimateric treatment facilities, specialized tertiary care centers etc. Public discourse focuses on hospitals for reasons both considering the significant volume of financial and human capital that is associated with them, as well as the increased flow of patients they support. The clinical context where patients have immediate access to hospital services is one of the reasons that public perception is often resistant to adopting market conditions in this sector.

Financing the health sector is an essential factor for the organization and functioning of any health care system. Health care policy is closely tied to the financing sources of health services.

Keywords: public hospital funding hospitals, health systems

Résumé:

Un système de santé peut être considérée comme un ensemble de marchés en interaction et interdépendants alors que le marché institutionnalisé de services médicaux est l'un des maillons de cet ensemble, étant parmi les institutions qui composent ce marché: les hôpitaux, les sanatoriums, balneo-climatériques installations de traitement, centres de soins tertiaires spécialisée, etc. Le discours public se concentre sur les hôpitaux pour des raisons à la fois compte tenu du volume important de capital financier et humain qui est associé avec eux, ainsi que l'augmentation du flux des patients qu'ils prennent en charge. Le contexte clinique où les patients ont d'accès a des services immédiats de l'hôpital est l'une des raisons pour lesquelles la perception du public est souvent résistant à l'adoption des conditions de marché dans ce secteur.

Financement du secteur de la santé est un facteur essentiel pour l'organisation et le fonctionnement de tout système de soins de santé. Politique de soins de santé est étroitement liée à des sources de financement des services de santé.

Mots-clés: les hôpitaux de financement des hôpitaux publics, les systèmes de santé

Prezentul articol își propune studierea modelelor consacrate de organizare a sistemelor de sănătate existente în lume și care au stat la baza celorlalte sisteme dezvoltate în diferite țări. Acestea reprezintă modele ideative pure deoarece fiecare țară a adoptat atât ca formă cât și ca și conținut doar atât cât a putut fi adaptat particularităților locale și numai în limita în care decidenții implicați au putut asimila. Studiere modelelor se va face în corelare cu evoluția celor mai importanți indicatori care reflectă la nivel macro evoluția stării de sănătate a populației, modul în care sistemul sanitar românesc își dovedește eficiența. Tendințele principalilor indicatori de mortalitate și de morbiditate ne pot arăta direcțiile înspre care vor trebui îndreptate politicile de sănătate publică pe viitor, dar mai ales măsurile de prevenție a unor îmbolnăviri. Indicatorii de calitate ai sistemului vor putea servi ca repere în activitatea administrativă și legislativă viitoare.

Serviciile medicale spitalicești. Spitalul este unitatea sanitară cu paturi, de utilitate publică, cu

personalitate juridică, proprietate publică sau privată, care asigură servicii medicale. Serviciile medicale acordate de spital sunt: preventive, curative, de recuperare, de îngrijire, în caz de graviditate, maternitate și îngrijirea nou-născuților¹.

În România exista mai multe categorii de spitale clasificate după anumite caracteristici: 1. în funcție de teritoriu spitalele se clasifică în: județene, municipale și orașenești, comunale; 2. în funcție de specificul patologic spitalele se clasifică în: generale, de urgență, de specialitate, pentru bolnavii cu afecțiuni cronice; 3. în funcție de regimul juridic al proprietății spitalele pot fi: publice, private și mixte; 4. în funcție de modul de finanțare spitalele pot fi: spitale cu finanțare din fonduri publice, spitale cu finanțare din fonduri private, spitale cu finanțare mixtă; 5. din punct de vedere al învățământului și cercetării științifice medicale, spitalele se clasifică în: spitale clinice, spitale universitare.

Referitor la clasificările de mai sus este necesară definirea câtorva tipuri de unități medicale

* Cercet. științific.

¹ Legea nr. 95/2006 privind reforma în sănătate, cu modificări și completări ulterioare, art.165.

spitalicești care prezintă relevanță din perspectiva cunoașterii sistemului.

- Spitalul public este spitalul proprietate publică a statului sau al unităților administrativ-teritoriale organizate ca instituții publice.

- Spitalul privat este spitalul proprietate privată a persoanelor juridice de drept privat.

- Spitalul clinic este spitalul care are în componența sa cel puțin două clinici în specialități diferite care desfășoară asistență medicală, activitate de învățământ și cercetare științifică medicală și de educație medicală continuă.

- Spitalul universitar este spitalul organizat în centre universitare medicale în structura căruia toate secțiile de specialitate sunt clinici universitare. Clinica universitară are în structura ei una sau mai multe secții clinice. Secțiile clinice sunt secțiile de spital în care se desfășoară activități de învățământ universitar.

Structura organizatorică a spitalului cuprinde după caz: secții, departamente, laboratoare, servicii de diagnostic și tratament, compartimente, servicii sau birouri tehnice, economice și administrative, servicii de asistență prespitalicească și transport urgențe, structuri de primiri urgente și alte structuri aprobate de Ministerul Sănătății. Spitalele pot avea în componența lor structuri care acordă servicii ambulatorii de specialitate. Serviciile medicale furnizate ambulatoriu de spital cuprind: consultații, investigații, stabilirea diagnosticului, tratament medical și/sau chirurgical, îngrijiri, recuperare, medicamente și materiale sanitare, proteze².

Activitățile organizatorice și funcționale cu caracter medico-sanitar din spitale sunt reglementate și supuse controlului Ministerului Sănătății, autoritatea centrală în domeniul asistenței de sănătate publice. În spitale se pot desfășura și activități de învățământ medico-farmaceutic, postliceal, universitar și post universitar precum și activități de cercetare științifică³.

Criteriile pentru desfășurarea activităților de cercetare științifică medicală se propun de către Academia de Științe Medicale și se aprobă prin ordin al ministrului sănătății și familiei cu avizul Ministerului Educației Naționale și Cercetării

² Formele de spitalizare sunt: spitalizarea continuă, spitalizarea de zi și de o zi.

³ A se vedea **Marcean Crin**, *Tratat de nursing: îngrijirea omului sănătos și bolnav*, Editura Medicală, București, 2010.

Științifice, iar criteriile pentru desfășurarea activităților de învățământ se elaborează și aprobă de Ministerul Sănătății cu avizul Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice. Colaborarea dintre spitale și instituțiile de învățământ medical se realizează pe bază de contract încheiat potrivit metodologiei aprobate prin ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului educației naționale și cercetării științifice. Activitățile de învățământ și cercetare sunt organizate astfel încât să consolideze calitatea actului medical cu respectarea drepturilor pacienților, a eticii și deontologie medicale.

Problemele de etică și deontologie profesională sunt de competența, după caz a Colegiului Medicilor din România, Colegiului Farmaciștilor din România sau a Ordinului Asistenților Medicali și Moașelor din România.

Înființarea sau desființarea spitalelor publice se face prin hotărâre a Guvernului înștiințată de Ministerul Sănătății cu avizul Consiliului Local sau Județean.

În cadrul spitalului se organizează consiliul medical format din medici șefi de secție, șefi de compartimente, laboratoare sau compartimente.

Coordonarea strategică a conducerii spitalelor publice este asigurată de către Consiliul de administrație care este constituit din 7-9 membri în funcție de mărimea spitalului și complexitatea serviciilor medicale acordate⁴.

Spitalul are obligația să înregistreze, să stocheze, prelucreze și să transmită informațiile legate de activitatea sa și să raporteze către Direcția de Sănătate Publică Teritorială și constituie baza de date la nivel național pentru decizii majore de politică sanitară și pentru raportările necesare organismelor Uniunii Europene și Organizației Mondiale a Sănătății (OMS).

⁴ Potrivit art. 186 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în sănătate, cu modificări și completări ulterioare, Consiliul de administrație se compune din: doi reprezentanți ai Ministerului Sănătății sau al Direcției de Sănătate Publică, după caz; doi reprezentanți numiți de Consiliul Județean și Local; un reprezentant numit de primar sau de președintele consiliului județean, după caz; un reprezentant al Colegiilor Medicilor din România; un reprezentant al Ordinului Asistenților Medicali și Moașelor din România; directorul general al spitalului; doi reprezentanți ai Senatului universitar pentru spitalele clinice și universitare. Pentru spitalele clinice, universitare și institutele clinice candidații la funcția de director general trebuie să fie obligatoriu cadre didactice universitare.

Finanțarea spitalelor. Spitalele funcționează pe principiul autonomiei financiare pe baza sumelor prevăzute în contractele pentru furnizarea de servicii medicale, precum și din sume obținute, în condițiile legii de la persoanele fizice și juridice și își elaborează, aprobă și execută bugetele proprii de venituri și cheltuieli. Contractul de furnizare de servicii medicale al spitalului cu casa de asigurări de sănătate reprezintă sursa principală a veniturilor în cadrul bugetului de venituri și cheltuieli și se negociază cu consiliul de administrație cu conducerea casei de asigurări de sănătate, în funcție de indicatorii stabiliți de contractul-cadru de furnizare de servicii medicale. Spitalele pot încheia contracte de furnizare de servicii medicale și cu casele de asigurări de sănătate private.

Separat de veniturile realizate de spitale din contractele încheiate cu casa de asigurări de sănătate, spitalele publice primesc finanțare după cum urmează:

- de la bugetul de stat și bugetul Ministerului Sănătății;
- de bugetul Consiliului Local și al Consiliului Județean pentru spitalele locale;
- de la bugetul Ministerului de Resort, pentru spitalele cu rețea sanitară proprie.

De la bugetul de stat se asigură desfășurarea activităților cuprinse în programele naționale de sănătate; dotarea cu echipamente medicale de înaltă performanță; investiții legate de construirea de noi spitale și pentru finalizarea celor aflate în execuție.

Bugetele locale asigură finanțarea unor cheltuieli pentru finalizarea construcțiilor noi și realizarea unor lucrări de reparații curente și capitale, precum și pentru dotarea spitalelor cu aparatură medicală.

Spitalele publice pot realiza venituri proprii suplimentare din: donații și sponsorizări; asocieri investiționale în domenii medicale sau de cercetare medicală și farmaceutică; închirierea temporară a unor spații medicale, dotări cu echipamente sau aparatură medicală către alți furnizori de servicii medicale; contracte privind furnizarea de servicii medicale încheiate cu casele de asigurări private sau agenți economici; editarea și difuzarea unor publicații cu caracter medical; servicii medicale, hoteliere sau de alta natură furnizate la cererea

pacienților sau angajaților; servicii de asistență medicală la domiciliu furnizate la cererea pacienților.

Finanțarea sectorului de sănătate. Un sistem de sănătate poate fi privit ca un ansamblu de piețe care interacționează și se condiționează reciproc, iar piața serviciilor medicale instituționalizate reprezintă una dintre verigile acestui ansamblu⁵

. Se numără printre instituțiile care alcătuiesc această piață spitalele, sanatoriile, unitățile de tratament balneo-climateric, centrele de îngrijire terțiară specializată etc. Discursul public se concentrează asupra spitalelor din motive ce țin atât de volumul important de capital financiar și uman care le este asociat, cât și de fluxul crescut de pacienți pe care îl suportă. Contextului clinic iminent în care pacienții accesează serviciile spitalicești este doar unul dintre motivele pentru care percepția publică este adesea rezistentă adoptării condițiilor de piață în acest sector.

Finanțarea sectorului sănătății este un factor esențial pentru organizarea și funcționarea oricărui sistem de îngrijire de sănătate. Politica îngrijirilor de sănătate este strâns legată de mijloacele de finanțare a serviciilor de sănătate.

Prin implementarea legii asigurării sociale de sănătate, Legea nr. 145/1997, Guvernul României a ales schimbarea sistemului îngrijirilor de sănătate de la un sistem centralizat la unul bazat pe asigurări sociale de sănătate⁶.

Schimbările esențiale intervenite în finanțarea sectorului serviciilor de sănătate, îmbracă următoarele aspecte: serviciile medicale vor fi finanțate în principal din contribuțiile populației asigurate; colectarea contribuțiilor este asigurată de casele de asigurări de sănătate; prin plata contribuțiilor fiecare persoană asigurată este protejată împotriva costurilor cauzate de îmbolnăviri și accidente și este îndreptată către serviciile de sănătate furnizate prin intermediul medicilor de familie și al spitalelor, medicamente și materiale sanitare în funcție de nevoile de îngrijiri medicale. De asemenea, Casa de Asigurări de Sănătate folosește

⁵ A se vedea **Hsiao WC**. *Abnormal Economics in the Health Sector*, Health Policy, 1995.

⁶ Legea nr. 145 din 24 iulie 1997 a asigurărilor sociale de sănătate.

fondurile colectate în principal pentru plata serviciilor realizate de furnizorii de servicii de sănătate pe baza contractului încheiat, în contract fiind stipulate cantitatea, calitatea și prețul serviciilor de sănătate. În acest sens, spitalele vor trebui să acopere cheltuielile serviciilor de sănătate realizate, prin prezentarea notei de plată către Casa de Asigurări de Sănătate, potrivit contractului.

Relația dintre spitale și Casa de Asigurări Sociale de Sănătate creează bazele autonomiei spitalicești, autonomie prevăzută în Legea nr. 146/1999 privind organizarea, conducerea, funcționarea și finanțarea spitalelor. Potrivit aceste legi, spitalele sunt considerate instituții autonome de interes public și sunt îndreptățite a avea propriul buget operațional.⁷

Legea nr. 146/1999 are următoarele implicații:

- spitalele devin furnizori de servicii de sănătate care își „vând” aceste servicii caselor de asigurări de sănătate pe baza contractelor medicale încheiate în acest scop de cele două părți;

- spitalele pot obține resurse financiare numai prin plățile pentru serviciile de sănătate furnizate;

- a luat naștere o „piață a serviciilor de sănătate” în care spitalele concurează pentru contracte medicale;

- reforma financiară accentuează importanța unui bun management al spitalului, managerii trebuind să îmbunătățească organizarea serviciilor de sănătate pe care spitalul le furnizează în scopul obținerii efectelor pozitive în utilizarea resurselor și în calitatea serviciilor;

- spitalele trebuie să realizeze un echilibru între venituri și cheltuieli, să utilizeze în mod eficient resursele, să antreneze angajații în vederea atingerii obiectivelor propuse.

Unul din obiectivele principale ale oricărui spital este obținerea resurselor care vor acoperii cheltuielile necesare furnizării unor îngrijiri medicale de calitate pentru cei asigurați.

Spitalele trebuie să-și evidențieze pachetul de servicii de sănătate pe care le pot furniza. Aceste pachete de servicii pot cuprinde: servicii medicale ambulatorii; servicii medicale în regim de internare; servicii medicale de urgență; asistență

⁷ Legea nr. 146/1999 privind organizarea, funcționarea și finanțarea spitalelor.

medicală prenatală, intranatală și postnatală; servicii medicale de recuperare; servicii de asistență stomatologică; îngrijiri la domiciliu; medicamente, materiale sanitare, proteze.

În orice țară civilizată, statul își asumă obligația garantării unui sistem de ocrotire a sănătății, prin care sprijină, în baza legii, persoanele aflate în situații care necesită ajutor.

În același timp, sistemul sanitar trebuie să corespundă așteptărilor populației, implicând respectul față de cetățean (autonomie și confidențialitate) și orientarea beneficiarului (servicii prompte și de calitate a dotărilor). Un alt obiectiv îl reprezintă finanțarea echitabilă, în care cheltuielile să reflecte capacitatea de plată, și nu neapărat riscul de îmbolnăvire.

Spitalele indiferent de forma lor de organizare sunt supuse reglementarilor autorității centrale în domeniu.

În ceea ce privește organizarea sistemelor de sănătate, pe plan internațional, s-au impus trei modele de furnizare a serviciilor spitalicești, care au constituit surse de inspirație pentru majoritatea statelor europene.

Propun o scurtă analiză a trăsăturilor esențiale ale principalelor modele de sisteme de ocrotire a sănătății aplicate în spațiul european, existente la sfârșitul anilor '80: Modelul Semashko (Sistemul Centralizat de Stat) – întâlnit în fostele țări comuniste; • Modelul Beveridge (Sistemul Național de Sănătate) – întâlnit în țările vestice; • Modelul Bismarck (Sistemul bazat pe Asigurări publice obligatorii) – Germania, Franța, Olanda.

Modelul Semashko (modelul rus). După victoria revoluției socialiste din octombrie 1917, Lenin realizează că trebuie introdus socialismul și în medicină. În acest sens, cere sprijinul doctorului Semashko care gândește un sistem medical diferit. Acest model a fost caracteristic țărilor din Europa Centrală și de Răsărit, foste comuniste, implicit și în România până în jurul anilor 1997-1998⁸.

⁸ Sistemul serviciilor de sănătate din România de până în 1989, care nu a suferit nici după 1990 modificări substanțiale, a fost inspirat la apariția sa (la sfârșitul anilor '40 și în anii '50) din modelul sovietic (Semashko), având însă similitudini și cu sistemele existente în unele țări din Europa de Vest – Marea Britanie, țările nordice.

Principiile sistemului, multe dintre ele concordante cu recomandările făcute de Organizația Mondială a Sănătății, în anii '70 aveau la bază caracterul de stat, profilaxia, unitatea de conducere a întregului sistem, planificarea, gratuitatea și accesibilitatea largă la asistență medicală, caracterul științific al politicii sanitare și participarea conștientă a populației la apărarea propriei sănătăți.

Dacă multe din aceste principii sunt greu de criticat, unele din ele au fost folosite ca lozinci, aplicarea lor în practică devenind din ce în ce mai dificilă și mai caricaturală.

Este importantă înțelegerea faptului ca serviciile de sănătate constituie doar un subsistem al sistemului de sănătate și se referă la unitățile și prestațiile preponderent medicale pe care le produc aceste unități⁹.

În esență, sistemul serviciilor de sănătate a fost și este un sistem organizat și finanțat de către stat, fiind alcătuit dintr-o rețea de unități sanitare proprietate a statului, administrate într-o structură centralizată, având la vârf Ministerul Sănătății. Finanțarea se face din impozite și taxe generale prin bugetul de stat, iar medicii sunt salariați ai statului.

Examinarea critică a finanțării, organizării și funcționării sistemului serviciilor de sănătate de tip Semashko scoate în evidență, pe lângă neajunsurile sale, și o serie de avantaje.

Sistemul a fost dezvoltat pe principii de echitate, asigurând accesul la servicii de sănătate cuprinzătoare pentru cvasitotalitatea populației.

Accesul la servicii nu a fost influențat de capacitatea de a plăti a pacientului. Avantajul absenței plății în momentul utilizării s-a erodat însă pe măsură ce veniturile profesiei medicale au devenit (și mai ales au fost percepute) tot mai necorespunzătoare și s-a ajuns ca sumele pretinse sau primite suplimentar de la pacienți de către personalul sanitar să fie considerate socialmente acceptabile sau chiar îndreptățite.

Finanțarea și organizarea sistemului au permis un control eficace al costurilor. Proporția cheltuielilor pentru sănătate din PIB a fost relativ scăzută. „Prețul” unei asemenea limitări a fost și

lipsa sau limitarea accesului la unele servicii, în special cele necesitând cheltuieli mari pentru echipamente sau materiale (de exemplu, dializa renală, chirurgie cardiovasculară, transplante, proteze articulare, tomografie computerizată).

Sistemul a funcționat cu structuri și costuri administrative reduse. Infrastructura serviciilor a fost bine dezvoltată extensiv, existând o rețea integrată de dispensare (teritoriale și de întreprinderi), policlinici și spitale.

Asigurarea asistenței medicale a populației cu paturi, chiar supradimensionată față de nevoile reale, de posibilitățile acoperirii cheltuielilor curente și față de densitatea paturilor existentă în țările occidentale.

În ciuda acestor avantaje, sistemul a avut și o seamă de aspecte negative, care începând cu anii '80 au devenit din ce în ce mai vizibile, deteriorându-se atât starea de sănătate a populației, precum și asistența medicală. Dintre dezavantajele acestui sistem subliniem pe cele mai importante.

Probabil, că principala limită conceptuală a fost neînțelegerea faptului că sănătatea este o „afacere a întregii societăți”, care are drept consecință încorporarea ei ca o țintă sau ca o variabilă în planurile de dezvoltare economică și socială. De aici, a decurs a doua consecință nefastă și anume creditarea serviciilor sanitare cu responsabilitatea și puțința ameliorării stării de sănătate a populației, când partea imputabilă acestui sector nu reprezintă nicăieri mai mult de 10-15%. Urmarea firească a constituit-o culpabilizarea medicilor și a sectorului sanitar pentru toate insatisfacțiile generate de deteriorarea stării de sănătate care era preponderent rezultanta acțiunii conjugate a altor factori (social economici, comportamentali, biologici, ambientali). De asemenea, medicalizarea excesivă a sănătății, influențată și de modul de organizare și conducere a serviciilor, marea majoritate a posturilor de conducere fiind ocupate de persoane fără nici o pregătire managerială, a redus mult șansele unor abordări intersectoriale, care să țină seama de toți factorii cu influență asupra sănătății.

Planificarea rigidă, la care s-a adăugat sistemul centralizat și de comandă, au sufocat inițiativele și responsabilitatea în gestiunea serviciilor de sănătate și mai ales în adaptarea lor la nevoile sanitare în schimbare.

⁹ A se vedea **Vladescu C.**, *Managementul serviciilor de sănătate*, Editura Expert 2000.

Planificarea de tip normativ a fost ineficace și ineficientă. Sistemul nu a reușit să reducă inechitatea teritorială, nici în nivelul stării de sănătate, nici în asigurarea populației cu medici și nici în cea cu paturi. Finanțarea după criteriile istorice, neținând seama de nevoile sanitare diferite ale populației, a accentuat disparitățile dintre județe.

Subfinanțarea serviciilor a determinat întâzieri considerabile în introducerea tehnologiilor noi necesare diagnosticului sau tratamentului patologiei actuale, generând ulterior carențe grave în asigurarea cu medicamente și materiale sanitare de uz curent.

Modelul Beveridge (Sistemul Național de Sănătate). Există un sistem adoptat de Regatul Unit al Marii Britanii și de Suedia, care este numit adesea sistemul Beveridge, după numele fondatorului său și care este un sistem național în care îngrijirile sunt accesibile tuturor, iar finanțarea se face din taxe și impozite.¹⁰

Suma totală a indemnizațiilor nu depinde de salariul anterior, iar îngrijirile de sănătate sunt garantate tuturor, fără cotizație prealabilă.

Gestionarea sistemului este realizată de o administrație profesionistă care rămâne sub controlul Parlamentului. Sistemul național de sănătate tip Beveridge are următoarele caracteristici: guvernul este plătitorul serviciilor de sănătate; bugetul (venit global) este: divizat, repartizat după destinații, după criteriile de importanță socială (după educație, sănătate, apărare, ordine publică); sumele care revin Ministerului Sănătății se repartizează pe zone administrative.

Sistemul național de sănătate tip Beveridge are următoarele avantaje: asigură acoperirea universală a populației; plata serviciului se realizează după administrarea actului terapeutic; grupurile cu risc au prioritate.

Totodată, sistemul național de sănătate tip Beveridge prezintă și o serie de dezavantaje: liste de așteptare pentru eșalonarea plății actelor terapeutice, pentru boli și categorii de bolnavi; personalul medical nu are stimulente. Modelul britanic a inspirat mai mult sau mai puțin Italia, Spania, Grecia și Portugalia.

¹⁰ A se vedea **Odetta Duma**, *Management în sănătate*, Ed. PIM, Iași, 2011.

Modelul Bismarck (Sistemul bazat pe Asigurări publice obligatorii). Un al treilea tip de sistem care s-a impus în Germania, dar și în țările Benelux-ului, este sistemul Bismarck, după numele cancelarului german care a instituit acest model. Acest model a fost adoptat de către România în anul 1999, suferind mai multe reforme în decursul ultimilor 15 ani.

Cotizațiile stabilite după muncă sunt gestionate de Case independente alese de cotizant. Sistemul nu este gestionat de stat, nu depinde de Parlament, ci de sindicaliști, care negociază cu medicii. Îngrijirile sunt stabilite prin contracte între profesiile medicale și Casele de Sănătate, care reprezintă interesele cotizanților.

Sistemul de asigurare socială obligatorie asigură indivizii ca membri de categorii socio-profesionale.

În literatura de specialitate se descriu cinci modele de finanțare a serviciilor de sănătate: plata din buzunar („out of pocket”), taxe generale, asigurările sociale de sănătate, asigurările private sau voluntare, donații sau asigurări ale comunității.

Sistemul Bismarck de asigurare socială obligatorie de sănătate are următoarele caracteristici:

– sursa de finanțare este prin contribuția pentru sănătate, care este obligatorie atât din partea angajatorului, cât și din a angajatului.

– contribuțiile stabilite prin lege sunt egale procentual, dar se reflectă diferit la nivelul persoanelor contribuabile în raport cu venitul real obținut;

– cota de participare a instituției și a angajatului este dependentă de politica executivului și potențialului economic (resurse suplimentare);

– contribuțiile de asigurări sunt încasate de Casa de Sănătate, instituție independentă de guvern;

– politicile de sănătate sunt stabilite de executiv împreună cu Ministerul Sănătății și Casele de Asigurări;

Casele de Asigurări selectează modelele de furnizare a serviciilor de sănătate, modele de plata, încheie contracte cu spitale, policlinici, cabinete medicale.

¹¹ A se vedea **Sinitchi G., Barliba I.**, *Sisteme de sănătate europene*, în revista „Practica Medicală” – Vol. 3, Nr. 3, 2008.

Avantajele sistemului de tip Bismarck¹¹ sunt: fonduri virate personalizate stabile; fluxuri bănești vizibile pe elementele componente ale sistemului; furnizarea serviciilor realizate eficient și oportun; programele de sănătate în concordanță cu politicile în domeniu; casa are o independență funcțională în raport cu executivul; combină „riscurile bune” cu „riscurile rele”; aloacă serviciile de sănătate în funcție de nevoi; sprijină drepturile asiguraților.

Principalele dezavantaje ale acestui tip de sistem sunt următoarele: costuri administrative mari; serviciile de sănătate sunt pentru persoane asigurate și grupuri defavorizate; controlul costurilor serviciilor medicale cu execuție dificilă.

Cercetarea dinamicii sistemelor de sănătate la nivelul continentului european ne relevă o serie de specificități și particularități în schimbările survenite. În conformitate cu posibilitățile practice și financiare, măsurile administrative adoptate au dus inevitabil la reformarea sistemelor. Putem spune ca dintre toate domeniile serviciilor publice sistemul de sănătate a făcut obiectul celor mai profunde schimbări în întreaga Europă, astfel:

a) în sistemele de tip Beveridge. Obiectivul reformei spitalelor în aceste țări a fost acela de a crește eficiența și calitatea actului medical prin intermediul introducerii unei cvasi-piețe care să ofere fundalul pentru competiție și tranzacții reale în sistem. Spitalele au fost puse în situația de a intra în competiție pentru pacienți, respectiv pentru fondurile publice alocate acestora. Reformele de acest tip au demarat în 1991 în Marea Britanie, elemente ale acestui model fiind rapid preluate și adaptate în Italia, Suedia și Portugalia. Gestiunea fondurilor a fost transferată de la nivel central la nivel local către instituții independente care primesc un buget pe care îl folosesc pentru a contracta servicii medicale în comunitate (de la medici de familie, spitale etc.). Un exemplu de astfel de organizații sunt Primary Care Trusts (PCTs) din Marea Britanie, în număr de 152 la momentul scrierii acestui material¹².

Reforma spitalelor a vizat următoarele aspecte:

- introducerea unor terțe organizații de interes public, cu caracter regional, care să achiziționeze

¹² A se vedea **Gheorghe A.**, *Reforma spitalelor publice – evidențe din spațiul european* (Policy report 02/2012), București: Observatorul Român de Sănătate.

servicii de la spitale în baza unui buget repartizat de la nivel central;

- stimularea dezvoltării relațiilor contractuale între aceste organizații și spitale;

- creșterea autonomiei manageriale a spitalelor, în interesul adaptării la nevoile de îngrijire ale comunității.

Deși aceste trei aspecte ale reformei se află într-o interdependență logică, ele trebuie diferențiate clar din perspectiva procesului de politică publică. Statele care au inițiat acest tip de reformă nu au implementat nici simultan, nici integral toate elementele identificate mai sus. Spre exemplu, în Marea Britanie reformele au debutat cu introducerea organizațiilor terțe cu rol de contractare (Health Authorities în perioada 1991-1997, apoi Primary Care Trusts începând cu 2002), în timp ce procesul de creștere a autonomiei manageriale a spitalelor a început abia în 2005, preconizându-se inițial să se încheie în aprilie 2014. Pe de altă parte, reformele în Suedia și Italia au debutat cu accent pe trecerea spitalelor în proprietatea și/sau administrarea autorităților regionale.

b) în sistemele de tip Bismarck¹³ finanțarea serviciilor medicale se realizează predominant prin colectarea contribuțiilor obligatorii ale populației active, atât de la angajatori cât și de la angajați. În acest tip de aranjament populația activă susține financiar îngrijirile medicale de care beneficiază întreaga populație. Se poate face o distincție suplimentară în funcție de tipul organizației care administrează contribuțiile: aceasta poate fi o instituție independentă (Belgia, Bulgaria, Estonia, Franța, Germania, Letonia, Olanda, Polonia și România) sau pot fi mai multe societăți de asigurări de sănătate (Austria, Cehia, Grecia, Lituania, Slovacia și Slovenia). Un caz aparte îl reprezintă Franța și Grecia, unde finanțarea prin taxare generală și asigurări sociale contribuie în proporții comparabile la cheltuielile totale pentru sănătate.

Din punct de vedere economic, există de la bun început o distincție formală între funcția de achiziție și funcția de livrare a serviciilor medicale („purchaser-provider split”). Este asigurat, astfel, cadrul unei cvasi-piețe în care elementele de com-

¹³ Ibidem.

petiție sunt cu atât mai pronunțate cu cât numărul organizațiilor aflate în rol de „cumpărător” (organizațiile care administrează fondurile de asigurări) este mai mare.

Elemente de reformă în România. O parte centrală a reformei este procesul de descentralizare. Schimbările în această direcție au fost inițiate în 2002, când s-a produs o descentralizare administrativă a spitalelor – imobilele în care funcționau spitalele au trecut din proprietatea statului în proprietatea și administrarea consiliilor locale și județene (MS, 2010). Timp de câțiva ani nu a mai fost luată nici o măsură în acest sens, lucru ce a creat premisele unei funcționări defectuoase, atâta timp cât clădirile erau gospodărite local, dar toate celelalte aspecte legate de funcționarea spitalului (financiar, managerial sau legat de resursa umană) erau administrate sau monitorizate la nivel central. În sfârșit, în iunie 2009 se produce continuarea firească a măsurii din 2002, și anume descentralizarea spitalelor cu toate componentele lor funcționale și structurale: prin acest proces, încheiat spre finalul anului 2010 a fost transferată autoritatea a peste 350 de unități spitalicești de la stat la autoritățile locale. Recent, la finalul anului 2010, a fost adoptată o altă măsură legată de descentralizare: Ordonanța de Urgență pentru modificarea Legii nr. 95/2006, prin care Guvernul stabilește măsurile necesare pentru descentralizarea Fondului Național Unic de Asigurări de Sănătate. Prin aceasta se stipulează că un procent de 60% din contribuțiile juridice și fizice colectate vor rămâne la dispoziția caselor de asigurări de sănătate județene.¹⁴

Este o măsură care urmează în mod firesc descentralizării spitalelor, pentru că ea asigură autonomia financiară necesară exercitării autorității de către nivelul local.

Intenții de reformă. Guvernul României prin Ministerul Sănătății își propune în cele ce urmează să continue reforma serviciilor medicale spitalicești prin *îmbunătățirea performanței și calității serviciilor de sănătate prin regionalizarea/con-*

centrarea asistenței medicale spitalicești așa cum rezultă din Strategia Națională de Sănătate 2014-2020.

În România sunt în prezent 360 de spitale publice (descentralizate către autoritățile locale, cu excepția spitalelor terțiare care au rămas în jurisdicția Ministerului Sănătății), de la spitale universitare care furnizează servicii terțiare de cel mai înalt nivel localizate în București și în alte șase centre universitare la spitale mici cu două-trei specialități sau chiar una singură. Există de asemenea o mare variabilitate în numărul de personal spitalicesc calificat sau ceea ce privește infrastructura și platoul tehnic de diagnostic și tratament, și respectiv în capacitatea spitalelor de a furniza servicii medicale de calitate, cost-eficiente și sigure pentru pacient. Unele cazuri tratate în spitale (mai ales în spitalele mici) sunt patologii simple care ar putea fi îngrijite în ambulatoriu, iar cazurile complicate sunt transferate în mod sistematic către spitalele județene și mai ales către spitalele clinice și universitare.

Reforma asistenței medicale cu paturi trebuie să prevadă reevaluarea spitalelor, raționalizarea lor precum și revizuirea criteriilor de clasificare a spitalelor, implementarea acestora și respectiv reorganizarea spitalelor pe niveluri de competență care să includă criteriile pentru îngrijirea integrată a pacientului critic și a cazurilor complexe, cu spitale regionale cu înalt nivel de performanță, cu personal și finanțare adecvată și înlocuirea ofertei de servicii spitalicești neperformante cu servicii alternative ambulatorii, respectiv servicii de lungă durată sigure, de calitate și cost-eficace.¹⁵

Direcțiile strategice de acțiune pe care Guvernul și le propune au în vedere elaborarea/aprobarea de către Ministerul Sănătății la fiecare trei ani a Planului Consolidat de Servicii de Sănătate (PCSS), pentru asigurarea continuității și integrării serviciilor de sănătate într-un sistem de servicii de sănătate performant și cost eficient, capabil să furnizeze servicii sigure și de calitate; dezvoltarea la nivelul Ministerului Sănătății a unei Unități de planificare a serviciilor de sănătate —

¹⁴ A se vedea **Adela Elena Popa**, *Medici și Pacienți – Două perspective asupra reformei și descentralizării din sistemul sanitar*, în revista „Calitatea vieții”, XXII, nr. 2, 2011, pp. 177–200.

¹⁵ Hotărârea nr. 1028/2014 privind aprobarea Strategiei naționale de sănătate 2014-2020 și a Planului de acțiuni pe perioada 2014-2020 pentru implementarea Strategiei naționale

elaborarea PCSS și promovarea unei politici de regionalizare a serviciilor de sănătate, definirea de planuri regionale/județene de servicii de sănătate integrate pe baza unei metodologii unice elaborată de MS cu participarea CNAS. De asemenea se are în vedere:

a. Revizuirea și aprobarea Nomenclatorului de clasificare a spitalelor pe competențe (nivel și categorie de îngrijire pentru asigurarea îngrijirilor optime pentru cazurile de urgență precum și pentru cazurile complexe care nu reprezintă urgențe) prin:

– definirea structurii de paturi, de personal, a standardelor de platou tehnic;

– stabilirea metodologiei de colaborare profesională și „patronaj” tehnic între spitalele clasificate prin Nomenclator (la nivel regional/universitare, județean și local);

– crearea de platforme inter-spitalicești pentru folosirea în comun a unor resurse umane și tehnologice inclusiv prin continuarea dezvoltării sistemului de telemedicină interspitalicească și a celui care conectează spitalele cu prespitalul și cu sistemul de asigurare a asistenței medicale primare și ambulatorii;

– revizuirea/îmbunătățirea cadrului de reglementare privind transferul interspitalicesc a bolnavilor și a accesului la tehnologii medicale de diagnostic unice într-un teritoriu;

– implementarea prevederilor Nomenclatorului la toate unitățile/structurile cu paturi.

b. Asigurarea eficacității și controlul costurilor pachetului de servicii spitalicești, prin:

– finanțarea din fondurile asigurărilor sociale de sănătate a serviciilor cost-eficace, cu respectarea metodologiei și procedurilor de „parcurs terapeutic” pentru cele mai frecvente 20 de patologii și asigurarea continuității îngrijirilor

– diversificarea surselor de venituri pentru personalul medical din spitale în paralel cu diversificarea competențelor, atribuțiilor și responsabilităților personalului medical;

– implementarea unui sistem riguros de monitorizare a calității serviciilor și performanței

– asigurarea controlului și transparenței cheltuielilor publice spitalicești, odată cu diversificarea surselor de finanțare a serviciilor spitalicești și a formelor de organizare juridică a spitalelor

– elaborarea și implementarea de standarde de management spitalicesc pe tipuri și categorii de spitale pentru creșterea performanței managementului odată cu creșterea rolului autorităților locale în sănătate prin procesul de descentralizare;

– creșterea accesului personalului la programe de perfecționare (a) în conformitate cu ghidurile de practică, protocoalele clinice și procedurile de „parcurs terapeutic”; (b) de planificare, administrare și management a unităților cu paturi.

– asigurarea finanțării țintite în cazul unor afecțiuni a căror tratament este costisitor și eficient cum ar fi cazurile de infarct, trauma, accidente vasculare cerebrale...etc.

Ca urmare a faptului că în România ca și în majoritatea țărilor civilizate patologia modernă cauzată de stres, alimentație irațională și traume cauzate de accidentele rutiere este tot mai complexă, necesitând medicație din ce în ce mai scumpă, pe de altă parte recrudescența unor boli ale sărăciei, specifice țărilor subdezvoltate cum ar fi TBC-ul, sifilisul și infecțiile bacteriene cu streptococ hemolitic (primele 3 clasate) impun disponibilizarea unor resurse financiare tot mai importante pentru sectorul sanitar.

România are același profil epidemiologic ca mai toate țările industrializate, cu o prevalență scăzută a bolilor transmisibile, dar o creștere a bolilor cardiovasculare, a cancerului și a bolilor care pot fi prevenite legate de stilul de viață (fumat, alcool și obiceiurile nesănătoase legate de alimentație), provocate de cauze externe, inclusiv a violenței și a factorilor de mediu. Boli netransmisibile sunt printre principalele cauze de deces și acestea includ boli ischemice de inimă, boli cerebrovasculare, hipertensiune, ciroza hepatică, cancer pulmonar, infecții ale tractului respirator inferior și a cancerului de sân. Rata ridicată a mortalității din cauza bolilor cardiovasculare este de interes special. Factori importanți de risc sunt hipertensiunea arterială, fumatul, colesterolul seric ridicat, indicele de masă corporală mare, consumul de alcool, o dietă săracă în fructe și legume, precum și lipsa activității fizice sunt estimate a fi cauzele principale pentru un procent ridicat de decese¹⁶.

¹⁶ A se vedea Nations Unies HRI/CORE/ROU/2011 Instruments internationaux relatifs aux droits de l'homme rapport des États parties Roumanie.

Provocări cărora trebuie să le facă față sistemul sanitar românesc. În România aproape jumătate din decesele la bărbați și peste o treime din cele la femei pot fi evitate. Altfel spus, datorită disfuncțiilor sistemului sanitar în România mor anual peste 60000 de oameni, în fiecare an „dispărând” populația echivalentă a unui oraș de talia Sloboziei sau Giurgiului.

De asemenea, afecțiuni ușor de prevenit, care în multe state ale UE sunt aproape eradicate, continuă să afecteze un număr mare de români. De exemplu, incidența hepatitei B este dublă față de media UE și România are cea mai mare incidență a tuberculozei din cadrul statelor membre.

Totodată, toate studiile din ultimii ani indică insatisfacția personalului medical și a populației. Ancheta de opinie a populației asupra reformei

sanitare realizată de Centrul de Politici și Servicii de Sănătate în ianuarie 2005 a arătat că percepția populației asupra serviciilor de sănătate s-a înrăutățit față de anii anteriori: 31% (vs. 23% în 2003) dintre cei intervievați au considerat că starea sistemului de sănătate este atât de proastă încât acesta are nevoie de reforme majore. Populația este nemulțumită în special de serviciile spitalicești (37%), dar și de serviciile oferite de medicul de familie (19%), serviciile din ambulator (9%) și serviciile de urgență (7%). Preocuparea constantă a guvernanților, dar în egală măsură și a lucrătorilor din sectorul de sănătate publică, cât și al autorităților publice locale în a căror administrare sunt spitalele va trebui să fie aceea de a îmbunătăți această percepție prin servicii medicale de o mai bună calitate.

II. DOCUMENTAR JURIDIC

DOCUMENT DE LUCRU¹ PRIVIND PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI ȘI A DEMNITĂȚII PERSOANELOR CU TULBURĂRI MENTALE ÎN LEGĂTURĂ CU PLASAMENTUL INVOLUNTAR ȘI TRATAMENTUL INVOLUNTAR*

Preambul

Statele membre ale Consiliului Europei și ceilalți semnatori ai prezentului Protocol Adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei (denumită în continuare „Convenția privind drepturile omului și biomedicina”, ETS No. 164),

Având în vedere că scopul Consiliului Europei este realizarea unei mai mari unități între membrii săi și că unul dintre mijloacele prin care acest scop este urmărit este menținerea și dezvoltarea în continuare a drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Având în vedere Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 și, în special, articolul 5.1 al acesteia;

Ținând cont de activitatea desfășurată la nivel internațional cu privire la protecția demnității și drepturilor persoanelor cu tulburări mentale, în special Convenția Organizației Națiunilor Unite

¹ Acest document de lucru este făcut public pentru consultare sub responsabilitatea Comisiei pentru Bioetică (DH-BIO) a Consiliului Europei DH-BIO/INF/2015/7 Comitetul de Bioetică (DH-BIO)

Scopul acestei consultări este de a obține comentarii care vor fi luate în considerare la finalizarea Protocolului adițional la Convenția privind drepturile omului și biomedicina, cu privire la protecția drepturilor omului și a demnității persoanelor cu tulburări mentale în legătură cu plasamentul involuntar și tratamentul involuntar.

DH-BIO ar fi interesat de primirea comentariilor pe oricare din părțile proiectului de protocol, însoțit, dacă este posibil, de propuneri.

Comentariile trebuie să fie cât mai precise și concise posibil. Ele trebuie să se refere la dispoziții specifice din document, indicând rândul la care face trimitere comentariul.

Comentariile trebuie prezentate în limba engleză sau franceză, până la 15 noiembrie 2015 prin e-mail la adresa: dgl.consultation@coe.int

*Documentar tradus de **V.A. Rendec**.

privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 30 martie 2007;

Având în vedere că scopul Convenției privind drepturile omului și biomedicina, astfel cum sunt definite în articolul 1, este de a proteja demnitatea și identitatea tuturor ființelor umane și de a garanta tuturor, fără discriminare, respectarea integrității lor și a altor drepturi și libertăți fundamentale în ceea ce privește aplicarea biologiei și medicinei;

Recunoscând vulnerabilitatea potențială a persoanelor cu tulburări mentale;

Având în vedere că plasamentul și tratamentul persoanelor cu tulburări mentale constituie parte integrantă a serviciilor de sănătate puse la dispoziția populației și reamintind importanța adoptării unor măsuri adecvate, ținând seama de nevoile de sănătate și de resursele disponibile, cu scopul de a oferi acces echitabil la servicii vizând sănătatea mentală de o calitate corespunzătoare;

Reamintind că orice intervenție în domeniul sănătății trebuie să se efectueze în conformitate cu obligațiile și standardele profesionale relevante;

Subliniind necesitatea de a sprijini oamenii să-și exercite autonomia;

Subliniind importanța principiului consimțământului liber și informat pentru intervenții în domeniul sănătății;

Reamintind că existența unei tulburări mentale în sine nu justifică în niciun caz o măsură împotriva voinței persoanei;

Recunoscând că restrângerea drepturilor prevăzute în Convenția privind drepturile omului și biomedicina sunt permise doar în cazul în care sunt prevăzute de lege și constituie măsuri necesare într-o societate democratică, în interesul siguranței publice, al prevenirii criminalității, al protecției sănătății publice sau al protecției drepturilor și libertăților altora;

Ținând seama de standardele profesionale naționale și internaționale în domeniul plasamentului și tratamentului involuntar al persoanelor cu

tulburări psihice precum și de activitatea anterioară în acest domeniu a Comitetului de Miniștri și a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei;

Recunoscând că utilizarea plasamentului involuntar și a tratamentului involuntar are potențialul de a pune în pericol demnitatea umană și drepturile și libertățile fundamentale;

Subliniind importanța monitorizării corespunzătoare a utilizării unor astfel de măsuri;

Deci să ia măsurile necesare pentru a proteja demnitatea umană și pentru a asigura respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor cu tulburări mentale prin clarificarea standardelor de protecție aplicabile în cazul utilizării plasamentului involuntar și tratamentului involuntar,

Au convenit după cum urmează:

Capitolul I – Obiect și domeniu de aplicare

Articolul 1 – Obiectul

1. Părțile la prezentul protocol vor proteja demnitatea și identitatea tuturor persoanelor cu tulburări mentale și vor garanta, fără discriminare, respectarea integrității lor și a altor drepturi și libertăți fundamentale în ceea ce privește plasarea involuntară și tratamentul involuntar.

2. Prevederile prezentului protocol nu limitează sau afectează în vreun fel posibilitatea ca un stat membru să acorde persoanelor cu tulburări psihice o măsură de protecție mai generoasă decât este prevăzut în prezentul protocol.

Articolul 2 – Domeniu de aplicare Domeniul de aplicare și definiții

Domeniu de aplicare

1. Dispozițiile prezentului protocol se aplică plasamentului involuntar și tratamentului involuntar al persoanelor cu tulburări mentale.

2. Prevederile prezentului protocol nu se aplică minorilor.

3. Prezentul protocol nu se aplică plasamentului și tratamentului dispus în contextul unei proceduri de drept penal.

Definiții

4. În sensul prezentului protocol, termenul:

– „tulburare mintală” este definit în conformitate cu standardele medicale acceptate la nivel internațional;

– „involuntar” se referă la o măsură de plasament sau de tratament aplicat unei persoane cu tulburări mentale care se opune măsurii;

– „tratament” înseamnă o intervenție (fizică sau psihică) asupra unei persoane cu tulburări mentale care are un scop terapeutic legat de acea tulburare mentală;

– „plasament” se referă la introducerea unei persoane într-un mediu specific pentru un anumit scop sau anumite scopuri;

– „scop terapeutic” include tratarea sau vindecarea tulburării și reabilitarea;

– „reprezentant” înseamnă o persoană prevăzută de lege care să reprezinte interesele, și să ia decizii în numele, unei persoane care nu are, potrivit legii, capacitatea de a-și da consimțământul;

– „persoană de încredere” se referă la o persoană aleasă și desemnată în mod expres ca atare de către persoana cu tulburări mentale pentru a o asista și sprijini și care a acceptat acest rol;

– „instanță” se referă la un organ judiciar;

– „organ competent” înseamnă o autoritate, sau o persoană, sau un organism prevăzute de lege, care poate lua o decizie cu privire la o măsură involuntară;

– „autoritate responsabilă” se referă la autoritatea responsabilă pentru instituția în care este plasat pacientul, sau autoritatea care răspunde administrativ de medicii care supraveghează de asistența medicală a pacientului.

Capitolul II – Dispoziții generale

Articolul 3 – Legalitatea

Măsurile de plasament involuntar și tratament involuntar se aplică numai în conformitate cu dispozițiile prevăzute în dreptul intern, precum și în conformitate cu garanțiile stabilite în prezentul protocol.

Articolul 4 – Necesitatea și proporționalitatea

Măsurile de plasament involuntar și tratament involuntar se vor lua numai în conformitate cu principiile necesității și proporționalității. Persoanele care fac obiectul plasamentului involuntar și/sau tratamentului involuntar trebuie să fie îngrijite în cel mai puțin restrictiv mediu disponibil și cu tratamentul cel mai puțin restrictiv sau impus posibil, ținând seama de nevoile lor de

sănătate și de necesitatea de a proteja alte persoane împotriva vătămării.

Articolul 5 – Măsuri alternative

Părțile la prezentul protocol vor promova dezvoltarea și utilizarea de alternative la plasamentul involuntar și tratamentul involuntar.

Articolul 6 – Persoana de încredere

Persoanele care sunt sau pot fi supuse plasamentului involuntar sau tratamentului involuntar au dreptul de a alege o persoană de încredere.

Articolul 7 – Asistență juridică

O persoană care este sau poate fi obiectul unei măsuri involuntare are dreptul la un avocat și, în conformitate cu condițiile prevăzute de lege, la asistență juridică gratuită.

Articolul 8 – Standarde profesionale

Persoanele care fac obiectul plasamentului involuntar și/sau tratamentului involuntar vor beneficia de îngrijire din partea unui personal cu competența și experiența necesare, în conformitate cu obligațiile și standardele profesionale.

Articolul 9 – Mediu adecvat

Părțile la prezentul protocol trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că orice plasament involuntar și tratament involuntar are loc într-un mediu adecvat.

Capitolul III – Criterii pentru plasamentul involuntar și pentru tratamentul involuntar

Articolul 10 – Criterii pentru plasamentul involuntar

Plasamentul involuntar al unei persoane cu o tulburare mentală se poate face numai dacă sunt îndeplinite următoarele criterii:

- i. a) starea de sănătate mentală a persoanei prezintă riscuri considerabile, putându-i afecta grav sănătatea și capacitatea de a decide cu privire la tratament sau
- b) starea de sănătate mentală a persoanei prezintă riscuri considerabile la adresa altor persoane;
- ii. plasamentul are scop terapeutic; și
- iii. nu există mijloace mai puțin restrictive de înlăturare a acestor riscuri.

Articolul 11 – Criterii pentru tratamentul involuntar

Tratamentul involuntar al unei persoane cu o tulburare mentală poate fi utilizat numai dacă sunt îndeplinite următoarele criterii:

- i. a) starea de sănătate mentală a persoanei prezintă riscuri considerabile ce-i pot afecta grav la sănătatea și capacitatea de a decide cu privire la tratament sau
- b) starea de sănătate mentală a persoanei prezintă riscuri considerabile la adresa altor persoane; și
- ii. nu există mijloace neimpuse de înlăturare a acestor riscuri.

Capitolul IV – Proceduri privind plasarea involuntară și tratamentul involuntar

Articolul 12 – Proceduri standard pentru luarea deciziilor privind plasarea involuntară și tratamentul involuntar

1. Plasamentul involuntar și tratamentul involuntar se fac numai pe baza examinării de către cel puțin un medic care are competența și experiența necesare, în conformitate cu obligațiile și standardele profesionale aplicabile.

2. Decizia de a supune o persoană la plasament involuntar sau tratament involuntar, sub rezerva alineatului 3, trebuie luate de o instanță sau de un alt organ competent. Instanța sau alt organ competent trebuie:

- i. să acționeze pe baza examenului medical prevăzut la alineatul 1;
- ii. să se asigure că sunt îndeplinite criteriile prevăzute la articolele 10 și/sau 11, după caz, corespunzătoare măsurii (măsurilor);
- iii. să țină cont de părerea persoanei în cauză și, dacă este cazul, de dorințele relevante exprimate anterior de acea persoană;
- iv. să acționeze în conformitate cu procedurile prevăzute de lege pe baza principiului ca persoana în cauză să fie audiată personal; și
- v. să se consulte cu reprezentantul persoanei, dacă există un asemenea reprezentant, și, în conformitate cu legislația, cu persoana sa de încredere, dacă este cazul.

3. Legea poate să prevadă că atunci când o persoană este pusă în plasament involuntar decizia de punere a acelei persoane în tratament involuntar poate fi luată de către un medic care are competența și experiența necesară, după examinarea

persoanei în cauză, și în conformitate cu cerințele prevăzute la alineatul 2 ii, iii, iv și v.

4. Deciziile de punere a unei persoane în plasament involuntar și/sau tratament involuntar vor trebuie să fie documentate și să precizeze perioada maximă dincolo de care, potrivit legii, această decizie (decizii) va (vor) fi revizuite.

Articolul 13 – Proceduri pentru luarea deciziilor în situații de urgență

1. Atunci când nu există suficient timp pentru a urma procedurile prevăzute la articolul 12 din cauza riscului iminent de vătămare gravă, fie a stării de sănătate a persoanei interesate, fie a altora, decizia de punere a unei persoane în plasament involuntar și/sau tratament involuntar poate fi luată de către un organ competent, în următoarele condiții:

i. plasamentul involuntar și/sau tratamentul involuntar are loc numai pentru o perioadă scurtă de timp, pe baza unui examen medical adecvat pentru măsura în cauză;

ii. criteriile prevăzute la articolele 10 și/sau 11, adecvate măsurii (măsurilor) în cauză, sunt îndeplinite;

iii. alineatul 2 iii, iv și v din articolul 12 trebuie să fie respectate în măsura posibilului;

iv. deciziile de a pune o persoană în plasament involuntar sau tratament involuntar trebuie să fie documentate.

2. Legea va specifica perioada maximă pentru care se poate aplica măsura de urgență.

3. În cazul în care măsura trebuie continuată și după situația de urgență, sau perioada maximă prevăzută la alineatul 2, deciziile privind măsura în cauză se iau fără întârziere, în conformitate cu articolul 12.

Articolul 14 – Prelungirea plasament involuntar și/sau tratamentul involuntar

Dispozițiile articolului 12 se aplică, de asemenea, procedurilor pentru luarea deciziilor cu privire la prelungirea perioadei de plasament involuntar sau tratament involuntar.

Articolul 15 – Încetarea plasamentului involuntar și/sau tratamentul involuntar

1. Plasamentul involuntar sau tratamentul involuntar se încheie în cazul în care oricare dintre

criteriile prevăzute la articolele 10 și 11, respectiv, nu mai sunt îndeplinite.

2. Medicul care se ocupă de îngrijirea persoanei are responsabilitatea de a evalua dacă oricare dintre criteriile relevante prevăzute la articolul 10, în cazul unui plasament și articolul 11, în cazul unui tratament nu mai este îndeplinit.

3. Medicul care se ocupă de îngrijirea persoanei sau alt personal medical desemnat prin lege, și autoritatea responsabilă, trebuie să fie în măsură să acționeze pe baza evaluării prevăzute la alineatul 2, cu scopul de a pune capăt acestei măsuri, cu excepția cazului în care, conform legii, sunt implicate în procedura de reziliere o instanță sau un alt organ competent.

Articolul 16 – Apel și reexaminări referitoare la legalitatea plasamentului involuntar și/sau tratamentul involuntar

1. Statele membre trebuie să se asigure că persoanele care fac obiectul plasamentului involuntar și/sau tratamentul involuntar își pot exercita efectiv dreptul de:

i. a face apel la o instanță împotriva deciziei de a fi supuse măsurii, și

ii. a solicita o reexaminare de către o instanță a legalității măsurii sau a continuării acesteia.

Apelul sau cererea de reexaminare pot fi, de asemenea, făcute și de către reprezentantul persoanei, dacă este cazul, precum și, conform legii, de către persoana de încredere a persoanei, dacă există.

2. Autoritatea responsabilă va asigura reexaminarea la intervale rezonabile și regulate a legalității continuării măsurii.

3. Statele membre se vor asigura că persoana care face obiectul plasamentului involuntar sau tratamentul involuntar își poate exercita efectiv dreptul de a fi audiată personal sau, în cazul în care este necesar, prin reprezentantul său și că, potrivit legii, are posibilitatea ca persoana sa de încredere să fie audiată la astfel de reexaminări sau apeluri.

4. Persoana în cauză, sau reprezentantul și avocatul său, și, în conformitate cu legislația, persoana sa de încredere, trebuie să aibă acces la toate materialele prezentate instanței care se află sub protecția confidențialității și siguranței față de

alte persoane, în conformitate cu legea. În cazuri excepționale, legea poate impune restricții privind exercitarea acestui drept de către persoana în cauză, în interesul acesteia.

5. Curtea va pronunța decizia cu promptitudine.

6. Persoanelor menționate la alineatul 1 li se va asigura o procedură de recurs împotriva deciziei instanței.

7. În cazul în care instanța constată încălcări ale legislației naționale relevante, ea le va raporta în cadrul monitorizării menționate la articolul 20.

Capitolul V – Informare și comunicare

Articolul 17 – Dreptul la informare

Persoanele care fac obiectul plasamentului și/sau tratamentului involuntar, precum și avocații și reprezentanții acestora, dacă este cazul, vor fi informați corespunzător și fără întârziere cu privire la drepturile lor legate de măsura/măsurile involuntară/e și de căile de atac pe care le au la dispoziție. Aceste persoane trebuie să fie informate cu regularitate și în mod corespunzător cu privire la motivele deciziei și despre criteriile pentru eventuala prelungire sau pentru rezilierea acesteia. Legea poate prevedea ca persoanei de încredere să-i fie, de asemenea, puse la dispoziție aceste informații.

Articolul 18 – Dreptul de a comunica al persoanelor care fac obiectul plasamentului involuntar

1. Persoanele care fac obiectul plasamentului involuntar au dreptul de a comunica fără restricții cu avocații lor, cu reprezentanții lor sau cu orice organism oficial însărcinat cu protecția drepturilor persoanelor care fac obiectul măsurilor involuntare.

2. Dreptul de a comunica cu persoana lor de încredere și cu alte persoane și organisme, precum și de a primi vizite, nu va fi restrâns în mod nejustificat.

Capitolul VI – Evidența și monitorizarea

Articolul 19 – Evidența documentelor

Pentru toate persoanele care fac obiectul unui tratament involuntar și/sau plasament involuntar se vor ține dosare medicale și administrative complete. Condițiile de acces la aceste informații și perioada lor de păstrare se vor specifica prin lege.

Articolul 20 – Monitorizarea

1. Statele membre vor asigura ca respectarea dispozițiilor prezentului protocol să facă obiectul unei monitorizări independente corespunzătoare.

2. Facilitățile concepute pentru plasamentul involuntar al persoanelor cu tulburări mentale se vor afla în evidența unei autorități competente.

RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES IN ROMANIA*

– CONDENSED REPORT –

The Report on the „Rights of persons with disabilities in Romania” is part of an ample project developed by the Romanian Institute for Human Rights in its capacity as independent monitoring mechanism for the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, according to art. 33.2 in the Convention.

The Project, which includes other researches on the same topic as well¹, is intended to depict the way the rights of persons with disabilities are observed in Romania, while objectively analyzing how the provisions of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities are reflected by the national legislation and also how they are observed, based on the Institute’s self-conducted researches, investigations made by NGOs and data made available by certain institutions.²

On the one hand, the document reflects the legislative modifications operated in the course of the year 2014 and, on the other hand, it points out a number of issues that need the decision makers’ increased attention.

Thus, in the year 2014, several normative acts were amended resulting in reorganization measures taken at the level of the central public administration, which led to the development of the institutional architecture. Three new institutions were established: the National Authority for the Protection of the Child and Adoption³, the Department on Equal Opportunities for Men and

Women⁴ and the National Authority for Persons with Disabilities, as specialized bodies of the central public administration, subordinated to the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, by taking over from the latter the activities in the fields of protection of the rights of the child, equal opportunities for men and women and protection of the rights of persons with disabilities.

The establishment of an independent body for the rights of persons with disabilities had also been encouraged by the Council of Europe Commissioner for Human Rights who, in his report elaborated following a visit to Romania, pointed out that such a mechanism could in the future usefully assume the role of contact point and coordinating mechanism for the implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities.⁵

It was also established that the Advocate of the People institution⁶, through its powers in the field of preventing torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in places of detention, fulfils the specific tasks of a national mechanism for the prevention of torture at detention places, in the meaning of the Optional Protocol, adopted in New York on 18 December 2002, to the Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, adopted in New York on 10 December 1984.⁷

In accordance with paragraph (4) art. 7 in OUG 86/2014⁸, the National Authority for Persons with Disabilities was designated to fulfil the obligations provided by the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, while the administrative and the operational capacity has still remained uncovered.⁹

⁴ Ibidem art. 4.

⁵ See the Report written by the Council of Europe Human Rights Commissioner, Mr. Nils Muižnieks, following the visit he paid to Romania between 31 March – 4 April 2014, p. 9.

⁶ See OUG No. 48/2014 on amending and supplementing Law No. 35/1997 on the organization and functioning of the Advocate of the People institution, and on amending and supplementing other normative acts as well.

⁷ Ratified under Law No. 109/2009, published in the Official Gazette of Romania, I, No. 300 of 7 May 2009.

⁸ Published in the Official Gazette of Romania, I, No. 920 of 17 September 2014.

⁹ See Annex to Government Decision 50/2015 on the powers, organization and functioning of the National Authority for Persons with Disabilities.

* This is a condensed English version of the “Report on the rights of persons with disabilities” for the year 2015, elaborated by the Romanian Institute for Human Rights in its capacity as independent monitoring mechanism for the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, according to art. 33.2 in the Convention. The English version is based on the Romanian original – **Irina Moroianu-Zlătescu (coord.)**, *Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România*, Editura IRDO, 2015, ISBN 978-606-86-50-03-6 – and mainly focuses on what is new in comparison to the year 2014.

¹ See **Irina Moroianu Zlătescu** (coordinator), *Rights of persons with disabilities in Romania. Recent developments*, IRDO, 2014.

² IRDO’s Reports have also been made available at both international level – the United Nations and regional European level – the European Commission, the European Union Agency for Fundamental Rights and the Council of Europe.

³ See art. 5 OUG 11/2014 on the adoption of certain reorganization measures at the level of the central public administration and the amendment and supplementation of several normative acts.

On 31 December 2014, 737,885 persons with disabilities were registered in Romania, which represented a 5.85% increase of the number of persons with disabilities for the time period 2013-2014, from 697,169 at the beginning of 2013 to 737,885 at the end of 2014. This increase was mainly owed to the modification of the criteria for inclusion in one or another grade and type of handicap.

According to the data issued by the National Institute of Statistics, the disabled persons ratio, calculated in relation to Romania's population, was 3.47% on 31 December 2014, representing a decrease as compared to the last few years, mainly owed to the demographic regression and in spite of the increase of the number of persons with disabilities.

The majority of persons with disabilities – 97.7% (720,683) – live with their own families or independently, while the remaining 2.3% (17,202) receive assistance in public residential centres.

Of 737,885 persons with disabilities at the end of the year 2014, 393,600 (53.34%) were women and 59,775 were children.

The national strategy in the field of equality of opportunities between men and women for the time period 2014-2017¹⁰ identifies actions and fields considered to be priorities – education, the labour market, balanced participation in the decision making process, a gender and gender based violence integrating approach, each priority field being established several key actions such as: combating stereotypes in the educational system; promoting gender equality with policies related to the employment, the mobility and the migration of labour; increasing awareness about the application and the observance of the legal provisions in the field of equality of opportunities between men and women as well as reconciling business with family and private life; encouraging integration on the labour market of women vulnerable to discrimination; monitoring the balanced participation of women and men in the decision making process; introducing the gender

¹⁰ See Government Decision No. 1050/2014 on approving the National Strategy in the field of equality of opportunities between men and women for the time period 2014-2017 and the general Plan of action for the implementation of the Strategy for the time period 2014-2017, published in the Official Gazette of Romania, I, No. 890 of 8 December 2014.

perspective in the national policies; combating such phenomena as harassment and sexual harassment at the workplace; combating gender violence.

As was shown on other occasions, the legislation of our country does not yet include enough provisions to guarantee women with disabilities all the fundamental rights and freedoms provided by the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, even though it is acknowledged that women with disabilities are subject to multiple discrimination.¹¹ At the same time, references to women and girls with disabilities in all fields are not to be found in the present statistical data.

As far as the dynamic situation of children with disabilities is concerned, on 31 December 2014 the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly announced a number of 59,775 children with disabilities¹², of which 31,970 were ranked as severely, 12,176 as strongly, 14,922 as averagely and 707 as slightly handicapped.

One of the basic principles of the 2014-2020¹³ National Strategy on the protection and the promotion of the rights of the child – participation and consultation of children in the adoption of decisions related to them – states that children with disabilities should be involved as well in the decision making process, while being provided with adequate assistance fit to the disability and the age.

One of the general objectives of the Strategy is to respect the rights and promote the social inclusion of children in vulnerable situations, where one of the main aims is to eliminate attitude and environment barriers in order to achieve rehabilitation and the social integration of children with disabilities, by: developing an integrated system for early discovery and complex evaluation of a child with disabilities; supplying integrated healthcare and educational social services that have to be friendly and accessible to children with disabilities and their families; supporting families with children with disabilities

¹¹ See Irina Moroianu Zlătescu, op. cit.

¹² http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic_dizabilitati_2014.pdf.

¹³ See Annex No. 1 Government Decision 1113/2014 on approving the National Strategy on the promotion and the protection of the rights of the child, published in the Official Gazette of Romania, I, No. 33/2014.

so that they should be able to raise and care their children within the family; developing positive attitudes within the family and the society towards children with disabilities; increasing the educational inclusion of children with disabilities and/or special educational needs.

Also, the Strategy develops priority actions¹⁴ to achieve enrolment and keeping of all children/students/youngsters with special educational needs, particularly those with disabilities, in a form of education:

1. start of the formal education of all children at the nearest mass educational unit to the child's home;

2. keep children/students in the mass education school by supplying educational services, logopaedic therapies and psycho-pedagogic advice to those experiencing difficulties with learning, adaptation and integration or having behavioural deviations;

3. transfer to the mass education school of those students in a special school who do not belong with this type of education or those who either were given a wrong diagnostic or show evident progress as a result of the educational activity;

4. orientation towards special schools only in those cases where the student cannot integrate in the class collectivity of a mass education school, so that these students might receive education as well.

At the same time, according to the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly only 7,415 children with disabilities enjoyed special protection measures in the 361 residential services (332 public residential services and 29 private residential services), which represents a decrease by 476 children as compared to the same period of the year 2013.¹⁵

According to the data published by the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly¹⁶, on 31 December 2014 residential services for children with disabilities were as follows: 194 family type houses, of which 172 were public and 22 private; 62 apartments of

¹⁴ See p. 29, Annex 1, Government Decision 113/2014 on approving the Strategy for the protection and the promotion of the rights of the child 2014-2020.

¹⁵ http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/copii_2014.pdf.

¹⁶ Ibidem.

which 57 public and 5 private; 53 classic placement centres, of which 52 public and one private; 45 modular placement centres, of which 44 public and one private; 7 other services.

According to the information available on the same date, there were 9 children with ages varying between 10 and 16 in the public residential centres for adult handicapped persons.¹⁷

In 2014, the specific legislation devoted to the protection of children's rights was modified to the effect that it prohibits *placement of a child* who is younger than 3 years old in a residential service; children younger than 3 can only be placed in the extended family, a substitute family or the maternal assistant, except for the case when the child has severe handicaps, dependent on caring in specialized residential services.¹⁸

It is worth mentioning that the European Human Rights Commissioner expressed his concern about the institutionalization of a large number of children, including children with disabilities, about the inadequacy of the caring provided in institutions, as well as the lack of programmes ensuring the transition towards adult life.¹⁹

In a position document, released on 3 December 2014 on occasion of the International Day of Persons with Disabilities²⁰, the Child NGO Federation showed that the process of equalizing opportunities for children with disabilities should be much accelerated for numerous barriers prevent these children from receiving all support they need in order to grow up and develop as future citizens of Romania.

Society should undertake the task to raise awareness and eliminate the barriers. One of the constant objectives of communication and

¹⁷ http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/dizabilitati_2014.pdf.

¹⁸ See Law No. 131/2014 on amending paragraphs (1) and (2) of art. 64 of Law No. 272/2004 on the protection and the promotion of the rights of the child; Law No. 131/2014 was published in the Official Gazette of Romania, I, No. 740 of 10 October 2014, due to come into effect on 1 January 2015.

¹⁹ See the Report of Council of Europe High Commissioner for Human Rights, Mr. Nils Muižnieks, p. 8 et seq.

²⁰ See the position document of the Child NGO Federation on occasion of the day of 3 December, available at http://www.fonpc.ro/index.php?option=com_k2&view=item&id=176:document-de-pozitie-al-federatiei-ong-urilor-pentru-copil&Itemid=587&lang=ro.

advocacy campaigns should be that education of persons with disabilities be made within the community: the members of the community (including the family) should be informed about the rights of persons with disabilities.

It is worth mentioning the 2014 edition of the Persons with Disabilities Festivity on „Promote ability!”, organized as always, in collaboration with the National Television Company. The 5 categories where prizes were awarded are as follows: Open Doors (organizations, companies or institutions that got involved to facilitate the access of persons with disabilities to public areas, public transportation vehicles, parking areas or public buildings); All Abilities School (mass educational units that integrated persons with disabilities and have projects to integrate children or youngsters with disabilities in the mass educational system); Ability Employers (companies, organizations or institutions employing persons with disabilities and getting involved to include the latter in the labour market); Communicate Ability (communicators who improve perception about persons with disabilities, promoting topics that help society realize the problems, the needs and the potential persons with disabilities have); and Fully Achieved People (persons with disabilities whose achievements removed the barriers imposed by society and changed mentalities about disability, becoming a model to be followed by others as well).

At the same time, it is important to mention the campaign on „It is perfect to be imperfect”, organized in Baia Mare on May-September 2014 by Association Esperando, which showed that persons with disabilities are capable to work, to show seriousness and credibility, and deserve to make their voices heard, both for themselves and for the benefit of the community in which they live. Also, the participation of persons with disabilities in the events helped eliminate prejudices and stereotypes related to these people.²¹

The campaign conducted by TVR News on „Isolated among us” supporting integration of children with disabilities presented throughout a month at „Telejurnal” how parents have to

²¹ See the movie of the campaign available at <http://asesperando.blogspot.ro/2014/04/campania-e-perfect-sa-fii-imperfect.html>.

struggle daily to make people see their children just as they are: people with normal needs.²²

It is also worth mentioning that the Romanian Institute for Human Rights, in its capacity as national human rights institution, independent, preoccupied about the protection and the promotion of human rights, organized a number of conferences, seminars, workshops where the participants included both governmental representatives and persons with disabilities and non-governmental organizations representing them. These events were organized to inform about the provisions of the Convention and to initiate a cooperation essential for the implementation in Romania of the UN Convention.

IRDO's activity related to the promotion and the protection of the rights of persons with disabilities was also achieved in the form of publication of specialized volumes, the most recent one being the volume entitled *Drepturi egale și mediu accesibil* (Equal rights and accessible environment), reports on the evolution of the protection of the rights of persons with disabilities in Romania, articles published in the quarterly „Drepturile Omului” (Human Rights) and the monthly informative bulletin „Info IRDO”.

Since 2014, persons with hearing disabilities have had the right to access audiovisual media services, so that, the audiovisual media services of persons with hearing disabilities, the television broadcasting services with national and local coverage are now bound to interpret in sign language and in synchronic subtitling at least 30 minutes of the broadcasts of news, analyses and debates on political and/or economic topics, while broadcasts of major importance or their summaries have to be wholly interpreted in sign language as well.

The National Authority for Management and Regulation in Communications (ANCOM) adopted a set of measures meant to ensure the access of persons with disabilities to telephony and internet services adapted to their special needs and under conditions that are the equivalent of those enjoyed by other users. Thus, the authority established the structure of telephony and internet service packages dedicated to persons with

²² http://stiri.tvr.ro/campania-izolati-printre-noi-are-efect-proiect-pentru-copiii-cu-dizabilitati-depus-la-parlament_42613.html.

disabilities and recommends suppliers of such services a certain tariff for each package.²³

Poor accessibility of the buildings is a shortcoming also pointed out by the European Human Rights Commissioner who, in his Report, firmly requests the authorities to improve the general level of accessibility to the environment and to services.²⁴

It is also worth mentioning the march „City accessible to people!”, whose purpose was to show the problems encountered by pedestrians in Bucharest, particularly persons with disabilities (locomotion, audible, visual) and those with reduced mobility (elderly, parents with children in perambulators, children), the participants militating for a sustainable and inclusive development of the city and requesting the local authorities an urban infrastructure that should encourage walking and be accessible to all categories of pedestrians, irrespective of age and mobility.²⁵

Although the new civil legislation provides for certain guaranties with regard to the prohibition of legal capacity, including the obligation of the court to hear the respective person, sometimes courts omit to do so. The law does not provide for automatic periodic reviews of the decision of legal capacity deprivation and placement under guardianship, a fact also remarked by the Council of Europe Human Rights Commissioner who, in the special Report on his visit to Romania pointed out that the new civil legislation failed to provide abrogation of total incapacity and guardianship and replace them with measures that might provide persons with disabilities with the support they could need in the exercise of their legal capacity. He urges the Romanian authorities to elaborate laws and policies that should replace the

substituted decision making by a supported decision making mechanism, in order to make sure that persons placed under guardianship have real access to jurisdictional control procedures of challenging the guardianship or the way it is administrated, and to make sure that the support given to persons with disabilities respects their preferences, and is free from conflicts of interests and subject to jurisdictional control. The Commissioner also urges the authorities to take measures to make sure that persons with disabilities are acknowledged as persons with an equal status before the courts as any other persons and that they be able to challenge efficiently any violation of their right to legal capacity.²⁶

As shown in his annual report for the year 2014, the Advocate of the People, referring to the employees of a psychiatric hospital who violated the healthcare norms and the rights of persons with mental disorders by restricting their freedom of movement, immobilizing them without justification, and subjecting them to acts of violence, reminding the statements of the Ministry of Justice, mentioned that following the Decision of 17 July 2014 by the European Court of Human Rights in the case the Centre of Juridical Resources vs. Romania, on initiative by the Ministry of Foreign Affairs – Governmental Agent Directorate, a working group, including representatives of the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Health, the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, the Ministry of Justice, the Superior Council of Magistracy and the General Prosecutor’s Office, was established to identify general measures necessary to remedy the deficiencies found by the ECtHR in the respective case.

In its decision in the case *Câmpeanu vs. Romania*, the European Court of Human Rights recommends the Romanian State to adopt general measures providing protection to persons with mental disabilities in a similar situation to that of Mr. Câmpeanu and the possibility of an impartial representative before a court or other independent bodies.

²⁶ See the Report written by the Council of Europe Human Rights Commissioner, Mr. Nils Muižnieks, pp. 13-15 <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2562406&SecMode=1&DocId=2157208&Usage=2>.

²³ See Decision No. 160 of 23 February by the President of ANCOM, http://www.ancom.org.ro/ancom-impune-crearea-de-pachete-de-servicii-telecom-pentru-persoanele-cu-dizabilita539i_5366.

²⁴ See the Report of Council of Europe High Commissioner for Human Rights, Mr. Nils Muižnieks, p. 3, <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlob>

[Get&InstranetImage=2562406&SecMode=1&DocId=2157208&Usage=2](https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2562406&SecMode=1&DocId=2157208&Usage=2).

²⁵ http://www.hotnews.ro/stiri-administratie_locala-17649867-bucuresti-mai-multe-ong-uri-organizeaza-19-iulie-marsul-or-as-accesibil-pentru-oameni-dedicat-drepturilor-pietonilor-din-capitala.htm.

Another extremely important issue that ought to concern the Romanian authorities, also pointed out by the Commissioner in the above mentioned Report is placement in psychiatric residential centres or hospitals. In spite of the existing guarantees, persons with disabilities often lack actual access to jurisdictional control procedures in relation to their placement in a psychiatric institution, because the law does not provide for automatic periodic re-examinations of involuntary placements to be made by courts at reasonable periods of time.

An analysis of the statistic data available on the webpage of the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly regarding the situation of social assistance public institutions for adult persons with disabilities on 31 December 2014 reveals an increase of their number from 335 registered in late 2013 to 352 on 31 December 2014. This increase is owed to an increase by 8 of the number of protected homes, by 7 of the number of neuropsychiatric recovery and rehabilitation centres and by 3 of the number of recovery and rehabilitation centres for handicapped persons, and also a decrease by 2 of the number of occupational integration and therapy centres.

At the same time, the number of persons with disabilities hosted in residential centres increased to 17,202 that is, 70 more than were registered in late 2013. Thus, the number of persons with disabilities hosted in neuropsychiatric recovery and rehabilitation increased by 320, the number of those in recovery and rehabilitation centres for persons with disabilities increased by 272, and the number of those hosted in protected homes increased by 59. Concomitantly, the number of persons with disabilities hosted in occupation integration and therapy centres decreased by 382 and the number of those in social assistance centres decreased by 174.

Almost one third of the residential institutions are caring and assistance centres, hosting 6,270 persons representing 36.45% of the total number of persons in residential institutions, while 17% (60 persons) are in neuropsychiatric recovery and rehabilitation centres, the latter hosting 5701 persons representing 33% of the total number of beneficiaries.

As regards the situation of non-residential (daycare) centres on 31 December 2014, the

following can be said: of a total number of 720,683 persons with disabilities living independently/within their families, only 2,673 benefited from social services organized in the daycare public system – which was nevertheless and increase by 1004 as compared to late 2013, mainly owed to the number of persons using daycare centres and ambulatory services of neuromotor recovery.

The situation presented above shows the need for alternatives to institutionalized caring, one of the major obstacles to an independent life for persons with disabilities. For now, residential institutions are the only choice for the majority of those in institutions.

The Human Rights Commissioner urged the authorities to elaborate, with the active involvement of persons with disabilities, a comprehensive plan for replacing institutions by services within the community, thus inviting the authorities to prove their commitment to reform the social assistance system for persons with disabilities by shutting down the old residential institutions and allocate adequate resources for the development of alternatives within the community.²⁷

A number of Strategies, elaborated in the year 2014, include measures/actions taking into account the rights of persons with disabilities.

The Health National Strategy 2014-2020²⁸, in its General Objective 5 – *An inclusive healthcare system, sustainable and predictable through the implementation of priority transversal policies and programmes* – includes Special Objective 5.7 – *Intersectoral collaboration for improved health of the population, particularly vulnerable groups* – where several actions/measures are mentioned: development of institutional partnerships at the level of the central administration and of routine collaboration mechanisms in order to provide adequate response to the risks/threats against public health; development of common strategies/plans of action for intervention in order to manage public health issues and the needs of

²⁷ See the Report of Council of Europe High Commissioner for Human Rights, p. 13.

²⁸ Government Decision No. 1028/2014 on approving the Health National Strategy 2014-2020 and the Action Plan 2014-2020 for the implementation of the National Strategy, published in the Official Gazette of Romania, I, no. 891/2014.

vulnerable groups; implementation of common/integrated national programmes with the Ministry of Education and Scientific Research, the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Youth and Sports, etc., in order to identify vulnerable groups and respond to their complex needs (e.g. development of the medical assistance network, including the psychological assistance, in educational units; development of a coherent national system for the achievement of education for health at the level of all educational units; common programmes of integration in community centres, of social assistance for patients with disabilities, etc.).

Also, General Objective 7 – *Development of an adequate infrastructure at national, regional and local levels in order to reduce the inequity characterizing the access to healthcare services* – includes Special Objective 7.1 – *Improvement of hospital infrastructure as required by the need for remodelling the network of hospitals by means of reorganization and rationalization* – includes an action/measure providing for the development and the rationalization of county hospitals, including rehabilitation meant to improve thermal efficiency and the physical access of persons with disabilities.

The National Strategy for Labour Employment 2014-2020²⁹, includes the Special Objective *Increasing employment of the youth and extension of the active life of the elderly*, which includes Action 1.1. – *Diminution of youth unemployment and of the number youth in the NEETs³⁰ category* – consisting of development of programmes, actions and measures meant to include children and youngsters with special needs in a form of education and professional training and integration on the labour market of young people with disabilities, also by creating and developing protected workshops.

Also, the second Objective of the Strategy – *Improving the occupational structure and the participation on the labour market of women and persons belonging to vulnerable groups by*

²⁹ Approved by Government Decision 1071/2013 published in the Official Gazette of Romania, I, no. 75/2014.

³⁰ Editor's Note: NEET is an abbreviation for Not in Education, Employment or Training.

developing measures that combine social with activation – includes several measures such as:

- create fiscal facilities for employers to stimulate inclusion on the labour market of vulnerable persons/persons coming from the social assistance system/persons with disabilities/persons with criminal records registered with the probation services and those who are executing or have partially or entirely executed a prison sentence;

- assist employers to adapt/improve workplaces and equipments such as to meet the needs of persons with disabilities and elderly persons;

- assist employers to create and maintain workplaces for persons with disabilities;

- develop information and advisory services for persons with disabilities;

- develop assistance services addressed to persons with disabilities for finding, obtaining, keeping and also regaining a job;

- develop programmes of professional reintegration and vocational and professional rehabilitation addressed to persons with disabilities;

- reanalyze and amend or supplement the legal framework such as to encourage participation of persons with disabilities on the labour market.

The National Strategy in the field of youth addressing policies for 2015-2020³¹, a document whose strategic core is considered to be social inclusion, aims to significantly improve the situation of groups of adolescents and young people under the risk of social exclusion. Thus, the major field of action called *Health, sports and recreation* includes in the target group young people with special characteristics: young consumers of drugs and/or alcohol, young persons with unhealthy diet habits, young persons with disabilities, young mothers 15-19 years old, young people infected with HIV/AIDS, young people suffering from psychic diseases, young people whose lifestyle does not include sporting or cultural activities, developing the concept sports – a lifestyle.

One of the Special Objectives of the above mentioned field of action is *self accomplishment through sports and physical activity to help young persons to develop a healthy lifestyle, as active and responsible citizens and encourage them*

³¹ Approved by Government Decision 24/2015 published in the Official Gazette of Romania, I, no. 68/2015.

recreate themselves by practising sports and physical activities, which includes several actions such as:

- increase the number of children and young persons who practise sports also by amplifying the system of mass sportive competitions;
- provide access to the sports bases for students and children and offer them advantageous conditions for the use of the existing sports bases;
- attract young persons with disabilities to practise sports, offering adequate conditions of access, including adequately equipped youth centres and student houses.

It is worth mentioning the activity of the Romanian Paralympic Committee (RPC) that launched the project Pierre de Coubertin for the year 2014, in collaboration with the Ministry of

Youth and Sports. In the framework of this Project, RPC proposes practising of a new sportive activity – bow target shooting for persons with disabilities.

As regards life standards for persons with disabilities, it should be mentioned that, although the social services they benefited from were subject to indexation, it is necessary to further acknowledge their compensating role.

At present, the Government is developing a new national strategy and a new action plan for the rights of persons with disabilities, which is a difficult task for it has to establish a consolidated vision detailed for the long term, with priorities and measurable results, for the purpose of improving the lives of persons with disabilities.

IV. JURISPRUDENȚĂ

DECIZIA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA ROZALIA AVRAM ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Potrivit art. 6 alin 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale, de către o instanță, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil.

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Doamna Rozalia Avram (reclamanta), a sesizat Curtea la 11 aprilie 2007, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

II. În fapt vom reține următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

2. Reclamanta s-a născut în 1947 și locuiește în Arad.

3. În 1975, în temeiul legislației privind prescripția, statul și-a înscris în cartea funciară dreptul de proprietate asupra unui imobil situat în Arad care aparținuse episcopiei catolice de Oradea (denumită în continuare „episcopia”). În 1980, imobilul a fost împărțit în mai multe apartamente.

4. În 1997, în temeiul Legii nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, statul i-a vândut reclamantei un apartament pe care aceasta îl ocupa în calitate de chiriaș. Acest apartament provenea din diviziunea unui alt apartament mai mare, situat în imobilul menționat anterior. În același an, alte apartamente situate în imobil au fost vândute chiriașilor. Câțiva cumpărători și-au înscris apartamentele pe numele lor în cartea funciară.

5. În 1998, episcopia a solicitat Judecătoria Arad restituirea imobilului. Invocând dispozițiile art. 6 din Legea nr. 213/1998 privind proprietatea publică, episcopia a susținut că preluarea imobilului fusese nelegală, întrucât legislația privind

prescripția nu constituia un titlu de proprietate valabil.

6. În consecință, episcopia a solicitat modificarea cărții funciare, prin radierea înscrierilor făcute în numele statului cu privire la apartamentele în litigiu. Invocând art. 9 din Legea nr. 112/1995, aceasta a solicitat, de asemenea, și anularea vânzării apartamentelor și radierea înscrierilor făcute în numele terților dobânditori, pretinzând că vânzarea fusese nelegală.

7. Prin Hotărârea din 7 decembrie 1998, instanța a respins acțiunea motivând că transferul bunului în patrimoniul statului respectase legislația în vigoare la momentul faptelor și că respectivele contracte de vânzare-cumpărare erau valabile. Recursul episcopiei a fost respins prin Decizia definitivă a Curții de Apel Timișoara din 17 decembrie 1999.

8. În 2003, autoritățile administrative au admis în parte o cerere a episcopiei de restituire, formulată în temeiul a două ordonanțe adoptate de Guvern în 2000 și 2002 cu privire la bunurile care aparținuseră cultelor religioase, și i-au restituit acesteia apartamentele care nu făcuseră obiectul unui contract de vânzare-cumpărare.

9. Episcopia a formulat o nouă acțiune împotriva autorităților locale și a terților dobânditori, inclusiv împotriva reclamantei, solicitând anularea contractelor. Episcopia a susținut că preluarea imobilului fusese ilegală și că vânzarea apartamentelor nu respectase dispozițiile Legii nr. 112/1995.

10. Prin Hotărârea din 15 mai 2003, Judecătoria Arad a respins acțiunea, reținând autoritatea de lucru judecat a Hotărârii din 17 decembrie 1999. Apelul episcopiei a fost respins prin Decizia din 3 noiembrie 2003 prin care Tribunalul Arad a confirmat autoritatea de lucru judecat.

11. Prin Decizia din 16 decembrie 2004, Curtea de Apel Timișoara a admis recursul episcopiei. Curtea de apel a motivat că, în aplicarea ordonanțelor de Guvern menționate anterior și după intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001

¹ Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Rozalia Avram împotriva României, C 19037/07, din 16 decembrie 2014.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv, hotărârile judecătorești cu privire la imobilele naționalizate nu se mai bucurau de autoritate de lucrul judecat. Pe cale de consecință, curtea de apel a retrimis cauza la judecătoria pentru o nouă judecată pe fond.

12. Prin Hotărârea din 26 octombrie 2005, judecătoria a admis acțiunea episcopiei. S-a reținut că, în raport cu art. 6 din Legea nr. 213/1998, transferul bunului în litigiu în patrimoniul statului fusese nelegal, legislația privind prescripția în vigoare la momentul faptelor neputând constitui un temei legal pentru acest transfer. Instanța a anulat și contractele de vânzare-cumpărare, apreciind că fuseseră încălcate dispozițiile art. 9 din Legea nr. 112/1995, întrucât imobilul aparținuse unei organizații religioase, și nu unei persoane particulare.

13. În urma apelului reclamantei și al altor cumpărători, această hotărâre a fost confirmată prin Decizia Tribunalului Arad din 9 martie 2006 și, ca urmare a recursului aceluiași persoane, prin Decizia definitivă a Curții de Apel Timișoara, pronunțată la 25 octombrie 2006.

14. Apartamentele au fost reînscrise în cartea funciară pe numele statului. Cererea episcopiei de restituire a ansamblului imobilului este pendinte în fața autorităților interne.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica relevante din dreptul intern.

15. Principalele dispoziții legislative, practica administrativă și jurisprudența internă referitoare la regimul juridic al bunurilor naționalizate sau confiscate de stat în timpul regimului comunist au fost prezentate în hotărârile Maria Atanasiu și alții împotriva României (nr. 30.767/05 și 33.800/06, pct. 44-80, 12 octombrie 2010) și Preda și alții împotriva României (nr. 9.584/02, 33.514/02, 38.052/02, 25.821/03, 29.652/03, 3.736/03, 17.750/03 și 28.688/04, pct. 70-74, 29 aprilie 2014).

16. De asemenea, se face referire la Art. 9 din Legea nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, art. 6 alin. (1) din Legea nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia, art. 1201 din Codul civil în vigoare la momentul respectiv, precum și la art. 509 alin. (1) pct. 10 din

noul Cod de procedură civilă, intrat în vigoare la 15 februarie 2013.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din Convenție reclamanta denunță o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice, pe motiv că, prin intermediul Deciziei definitive din 25 octombrie 2006, Curtea de Apel Timișoara a anulat contractul de vânzare-cumpărare a apartamentului său și astfel – în opinia sa – a repus în discuție autoritatea de lucru judecat a deciziei definitive pe care chiar ea o pronunțase la 17 decembrie 1999. Reclamanta invocă

A. Cu privire la admisibilitate

17. Guvernul a invocat faptul că reclamanta nu are calitate de victimă, în sensul art. 34 din Convenție, în ceea ce privește o eventuală încălcare a art. 6 § 1 din Convenție. În acest sens, Guvernul expune faptul că reclamanta nu a fost parte în prima procedură în fața instanțelor interne, finalizată prin Decizia din 17 decembrie 1999, prin care a fost respinsă acțiunea episcopiei. Pe cale de consecință, Guvernul apreciază că reclamanta nu ar putea invoca o atingere adusă securității raporturilor juridice, determinată de pretinsa nerespectare a deciziei din 17 decembrie 1999 în cadrul celei de-a doua proceduri care a vizat-o și pe ea alături de alți foști chiriași.

18. Reclamanta contestă această teză. Deși admite că nu a fost parte în prima procedură, ea consideră că această situație a fost determinată de neglijența autorităților locale care nu au informat episcopia cu privire la vânzare și care nu menționaseră în registrul de carte funciară diviziunea apartamentului mai mare, lucru care o împiedicase să-și înscrie dreptul în cartea funciară (a se vedea supra, pct. 7).

19. În orice caz, reclamanta subliniază că primul proces împotriva statului privea ansamblul imobilului, inclusiv apartamentul său, înscris în cartea funciară în numele statului. Pe cale de consecință, reclamanta se consideră victimă, întrucât anularea contractului său, decisă la finalul celui de-al doilea proces, nu a respectat concluziile Deciziei din 17 decembrie 1999.

20. Curtea reține că excepția invocată de Guvern este în strânsă legătură cu fondul capătului de cerere prezentat de reclamantă pe tărâmul art. 6 din Convenție, întrucât evaluarea calității de victimă ține într-o mare măsură de efectele atașate existenței și concluziilor Deciziei din 17 decembrie

1999 a Curții de Apel Timișoara (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hogeia împotriva României, nr. 31.912/04, pct. 38, 29 octombrie 2013). Prin urmare, este necesar să se unească excepția cu fondul cauzei.

21. Constatând că acest capăt de cerere formulat de reclamantă nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

22. Reclamanta susține că, în Decizia din 17 decembrie 1999, Curtea de Apel Timișoara a validat în mod explicit transferul imobilului în patrimoniul statului, precum și legalitatea vânzării apartamentelor către chiriași. Aduagă că această decizie a dobândit autoritate de lucru judecat și, pe cale de consecință, aceeași curte de apel nu putea să revină asupra propriilor concluzii fără să aducă atingere principiului securității raporturilor juridice.

23. Guvernul susține că autoritatea de lucru judecat a Deciziei din 17 decembrie 1999 nu a fost încălcată, condițiile prevăzute de art. 1201 din vechiul Cod civil pentru aplicarea sa nefiind îndeplinite. Acesta consideră că instanțele interne au răspuns în mod adecvat argumentului pârâților întemeiat pe autoritatea de lucru judecat a acestei decizii. Guvernul susține că instanțele au respins acest argument motivând că, în cadrul celei de-a doua acțiuni, episcopia a invocat o nouă legislație, și anume ordonanțele de Guvern cu privire la bunurile aparținând cultelor religioase și o importantă modificare legislativă adusă de Legea nr. 10/2001.

2. Motivarea Curții

24. Curtea reamintește că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 § 1 din Convenție, trebuie interpretat în lumina Preambulului Convenției, care enunță supremația dreptului ca element al patrimoniului comun al statelor contractante. Unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice care urmărește, între altele, ca o soluție definitivă pronunțată de instanțe într-un litigiu să nu mai fie repusă în discuție (Brumărescu împotriva României [MC], 28.342/95, pct. 61, CEDO 1999-VII, și Kehaya și alții împotriva Bulgariei, nr. 47.797/99 și 68.698/01, pct. 61, 12 ianuarie 2006). În temeiul

acestui principiu, nicio parte sau autoritate a statului nu este îndreptățită să ceară revizuirea unei hotărâri definitive și executorii cu scopul de a obține o reexaminare a cauzei și o nouă decizie în privința sa decât atunci când motive substanțiale și imperative impun acest lucru (Riabyhkh împotriva Rusiei, nr. 52.854/99, pct. 52 și 56, CEDO 2003-IX).

25. Astfel, Curtea a constatat în mai multe rânduri încălcarea art. 6 ca urmare a anulării printr-o cale de atac extraordinară, fără motive substanțiale și imperative, a unor hotărâri definitive (a se vedea, printre altele, hotărârile Brumărescu și Riabyhkh, citate anterior). De asemenea, în mai multe cauze, Curtea a considerat că, fie și în absența anulării unei hotărâri, repunerea în discuție a unei soluții adoptate într-un litigiu, printr-o hotărâre judecătorească definitivă, în cadrul unei alte proceduri judiciare, poate aduce atingere art. 6, în măsura în care poate să facă iluzoriu dreptul la o instanță și să încalce principiul securității juridice (Kehaya și alții, citată anterior, pct. 67-70; Gok și alții împotriva Turciei, nr. 71.867/01, 71.869/01, 73.319/01 și 74.858/01, pct. 57-62, 27 iulie 2006, și Esertas împotriva Lituaniei, nr. 50.208/06, pct. 23-32, 31 mai 2012).

26. În speță, Curtea reține că, la 17 decembrie 1999, la finalizarea primei acțiuni de revendicare a imobilului, Curtea de Apel Timișoara a respins argumentele episcopiei, care se baza pe Legea nr. 112/1995 și pe Legea nr. 213/1998 pentru a invoca nulitatea preluării de către stat a bunului în litigiu și a vânzării apartamentelor către chiriași. Curtea reține că, în speță, curtea de apel a decis că titlul de proprietate al statului și vânzarea apartamentelor erau valabile.

27. Curtea constată că, cu prilejul soluționării celei de a doua acțiuni, introdusă după intrarea în vigoare a ordonanțelor de Guvern referitoare la bunurile aparținând cultelor religioase și a Legii nr. 10/2001, aceeași curte de apel a revenit asupra concluziilor sale, prin Decizia definitivă din 25 octombrie 2006, considerând de această dată că transferul bunului și vânzarea apartamentelor erau nelegale, fiind contrare Legii nr. 112/1995 și Legii nr. 213/1998.

28. Curtea reamintește că, potrivit jurisprudenței sale constante, nu are competența de a se substitui instanțelor interne. În special, nu îi revine sarcina de a se pronunța cu privire la erorile

de fapt sau de drept care se pretinde că au fost comise de o instanță internă ori de a substitui propria sa motivare celei formulate de instanțele interne, decât dacă și în măsura în care Curtea apreciază că aceste erori sunt susceptibile de a aduce atingere drepturilor și libertăților garantate de Convenție (Garcia Ruiz împotriva Spaniei [MC], nr. 30.544/96, pct. 28-29, CEDO 1999-I).

29. De asemenea, Curtea observă că, în toate sistemele juridice, autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri judecătorești definitive implică limitări ad personam și ad rem (Esertas, citată anterior, pct. 22).

30. În aceste condiții, deși în cauza prezentă nu exista o identitate a părților din cele două proceduri interne, Curtea constată că aceste procese priveau același imobil și aveau ca obiect aceeași problemă juridică, și anume caracterul legal sau nelegal al preluării și vânzării bunului de către stat, determinantă pentru soluționarea lor (a se vedea, mutatis mutandis, Siegle împotriva României, nr. 23.456/04, pct. 36, 16 aprilie 2013).

31. În plus, Curtea reține că instanțele interne au examinat această chestiune în raport cu aceleași dispoziții legislative, și anume art. 9 din Legea nr. 112/1995 și art. 6 din Legea nr. 213/1998, în privința cărora au adoptat o interpretare diametral opusă (pct. 10 și 15).

32. Potrivit Guvernului, modificarea normativă adusă de cele două ordonanțe ale Guvernului și de Legea nr. 10/2001 justifică reexaminarea legalității preluării imobilului de către stat și a vânzării apartamentelor.

33. În această privință, Curtea nu subestimează nici complexitatea procesului de adoptare a măsurilor reparatoare pentru privările de proprietate suferite înainte de 1989, nici impactul economic și social. Totuși, acest lucru nu ar putea exonera statul de obligațiile sale cu privire la drepturile garantate de Convenție.

34. În special, Curtea subliniază faptul că noile dispoziții ce au fost introduse pentru a îmbunătăți protecția drepturilor foștilor proprietari nu se poate face în detrimentul principiilor fundamentale care susțin Convenția, precum principiul securității raporturilor juridice (a se vedea mutatis mutandis, Străin și alții împotriva României, nr. 57.001/00, pct. 53, CEDO 2005-VII). În acest context, lipsa de coerență în plan legislativ și repunerea în discuție a unor soluții definitive din litigii pronunțate de instanțe sunt de natură a

determina o incertitudine permanentă și a diminua încrederea publicului în sistemul judiciar, care reprezintă una dintre componentele fundamentale ale statului de drept (a se vedea mutatis mutandis, Păduraru împotriva României, nr. 63.252/00, pct. 98 și 99, CEDO 2005-XII [extrase]).

35. Curtea acceptă că prezenta cauză nu se referă la anularea unei decizii judecătorești irevocabile și care a dobândit autoritate de lucru judecat (a se compara cu Brumărescu, citată anterior, pct. 62). Cu toate acestea, noua apreciere a faptelor, realizată de curtea de apel și care a condus-o la pronunțarea unei decizii radical opuse unei decizii anterioare, poate fi considerată în mod rezonabil că a adus atingere principiului securității juridice, în special datorită faptului că reclamanta aștepta în mod legitim ca această instanță să tranșeze urmarea aceluiași litigiu în sensul respectării autorității de lucru judecat a deciziei sale anterioare (a se vedea mutatis mutandis, Siegle, citată anterior, pct. 38, și Amurăriței împotriva României, nr. 4.351/02, pct. 37, 23 septembrie 2008).

36. Pe cale de consecință, Curtea consideră că respectiva curte de apel, revenind asupra problemei legalității transferului bunului în litigiu și a vânzării apartamentelor – care fusese deja tranșată și care făcuse obiectul unei decizii definitive – și în absența unor fapte noi, a încălcat principiul securității raporturilor juridice.

37. Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a respinge excepția privind lipsa calității de victimă și pentru a concluziona încălcarea art. 6 § 1 din Convenție.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

38. Reclamanta pretinde că, prin anularea contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului său, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

39. Ținând seama de concluzia de mai sus, la care a ajuns în temeiul art. 6 § 1 din Convenție, Curtea apreciază că nu este necesar să examineze nici admisibilitatea, nici temeinicia celorlalte capete de cerere prezentate de reclamantă din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

40. Conform art. 41 din Convenție:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă

dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

41. Cu titlul de prejudiciu material pe care aceasta declară că l-a suferit, reclamanta solicită restituirea apartamentului în litigiu sau acordarea a 70.000 EUR, precizând că această sumă reprezintă valoarea apartamentului. Cu titlu de prejudiciu moral, aceasta solicită 5.000 EUR.

42. Guvernul afirmă că pretențiile reclamantei cu titlu de prejudiciu material sunt excesive. În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul consideră că o constatare a încălcării poate constitui în sine o reparație echitabilă suficientă.

43. Curtea consideră că problema aplicării art. 41 din Convenție nu se află în stare de judecată. Având în vedere aceste elemente, Curtea amână pronunțarea asupra acestei chestiuni și stabilește, în termen de 6 luni de la data prezentei hotărâri, procedura ulterioară luând în considerare posibilitatea unui acord între statul pârât și reclamantă.

B. Cheltuieli de judecată

44. Reclamanta care a beneficiat de asistență judiciară din partea Consiliului European nu solicită nicio rambursare a cheltuielilor de judecată adiționale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

C U R T E A:

1. unește cu fondul excepția lipsei calității de victimă a reclamantei și o respinge;

2. declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție;

3. hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție;

4. hotărăște că nu este necesară examinarea admisibilității și temeiniciei capătului de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;

5. hotărăște că problema aplicării art. 41 din Convenție nu se află în stare de judecată.

În consecință:

a) amână pronunțarea în totalitate;

b) solicită Guvernului și reclamantei să îi adreseze în scris, în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, observațiile lor cu privire la această problemă și în special să o informeze despre orice acord la care ar putea ajunge părțile;

c) amână procedura ulterioară și delegă președintelui camerei sarcina stabilirii acesteia după caz.

DECIZIA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA FARCAȘ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că „orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”, de asemenea „nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

¹ Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Farcaș împotriva României, C 32596/04, din 14 septembrie 2010.

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Reclamantul, Alois Farcaș, este resortisant român, s-a născut în 1964 și locuiește în Piatra Neamț. Începând cu 21 decembrie 2009, acesta este reprezentat în fața Curții de Interights, prin Constantin Cojocariu. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe. În ședința din 27 aprilie 2010, reclamantul a fost reprezentat, în afară de Constantin Cojocariu, de Pdraig Hughes, avocat. Guvernul pârât a fost reprezentat, în afară de agentul guvernamental, de Ileana Popescu, Maria Monica Stanciu și Anna-Maria Neagoe, avocați.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

II. În fapt vom reține următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

1. Certificatele medicale referitoare la afecțiunea reclamantului

2. De la vârsta de zece ani, reclamantul suferă de distrofia musculară Becker, o afecțiune neuro-musculară ereditară de care sufereau și cei doi frați ai săi – dintre care unul a decedat – și care afectează în special mușchii centurii scapulare (umeri) și mușchii centurii pelviene (șolduri). Reiese din certificatul emis la 22 aprilie 2004 de Centrul de Patologie Neuro-Musculară „Dr. Radu Horia” din Vâlcele că, la momentul respectiv, reclamantul se deplasa foarte greu și doar pe distanțe scurte, că nu se putea ridica în picioare fără ajutor, că nu se putea apleca și că depindea total de alte persoane; medicul a recomandat Comisiei de expertiză medicală pentru persoane cu handicap pentru adulți („comisia de expertiză”) să îl înscrie pe reclamant în categoria persoanelor cu handicap grav și să îi acorde dreptul la un asistent personal, având în vedere posibila evoluție a afecțiunii sale. Un alt certificat medical emis de aceeași instituție indica, la momentul respectiv, faptul că reclamantul era la limita imobilizării.

2. Diferitele decizii referitoare la drepturile reclamantului

3. Faptele expuse de către părți se pot rezuma după cum urmează.

a) Versiunea reclamantului

4. Din cauza afecțiunii sale, reclamantul nu poate urca treptele și poate urca cu mare dificultate rampele de acces pe cont propriu, cu condiția ca acestea să fie prevăzute cu o mână curentă, iar unghiul de înclinare să fie conform normelor tehnice în domeniu. Acesta nu folosește un fotoliu rulant.

5. La 1 ianuarie 2004, atelierul de telecomunicații unde lucra din 1983 pe post de electronist echipamente digitale fiind desființat, reclamantul a fost transferat la o nouă echipă care își desfășura activitatea exclusiv pe teren. Noul său post prevedea intervenții la diferite instituții publice și private, unde trebuia să asigure întreținerea aparatelor de telecomunicații. Această activitate nu era adaptată dizabilităților sale locomotorii, majoritatea acestor instituții nedispunând de o cale de acces adaptată persoanelor cu mobilitate redusă. Având în vedere

faptul că cererile sale repetate de a primi un alt post în cadrul aceleiași companii au fost ignorate, pentru a evita concedierea pentru abatere disciplinară și sub presiune din partea angajatorului său, care îi promisese că îi acordă condiții mai favorabile în cazul în care își va da demisia, acesta a solicitat încetarea contractului său de muncă.

6. Reclamantul a încercat să conteste în instanță decizia de încetare a contractului său de muncă. Nu a reușit să facă acest lucru din cauză că nu a putut avea acces în Tribunalul Neamț, situat în Piatra Neamț, Bulevardul Republicii nr. 16, din cauza unei trepte de la intrarea din clădire, obstacol pe care nu ar fi reușit să îl depășească fără ajutorul a două persoane, ținând seama de absența unui plan înclinat. Reclamantul nu a putut intra nici în clădirea judecătoriei din Piatra Neamț situată în Strada M. Eminescu nr. 30, din cauză că, în termenul în care ar fi putut contesta decizia referitoare la încetarea contractului de muncă, intrarea în clădire rezervată persoanelor cu handicap era în construcție și, prin urmare, nu putea fi utilizată. Persoana în cauză a încercat, fără succes, să se adreseze baroului avocaților pentru a solicita asistența unui avocat. Nu a reușit să facă acest lucru, sediul baroului fiind situat la parterul unui imobil la care se ajungea exclusiv urcând numeroase scări. Acesta a încercat să ia legătura cu baroul avocaților prin telefon, însă persoana cu care a discutat telefonic l-a invitat să vină la fața locului pentru a-și prezenta solicitările. Acesta nu a găsit niciun cabinet individual de avocatură în preajma instanțelor care să aibă o cale de acces adaptată persoanelor cu handicap, astfel încât decizia în litigiu a devenit definitivă și irevocabilă.

7. În aprilie 2004, reclamantul s-a deplasat la primărie pentru a îndeplini formalitățile necesare pentru a beneficia de drepturile prevăzute de lege pentru persoanele cu handicap. Nu exista o cale de acces special amenajată pentru persoanele cu mobilitate redusă; cu toate acestea, reclamantul a precizat că nu a fost direct afectat de acest lucru, o persoană din anturajul său putând face cererea în numele său. Ulterior, asistenți sociali s-au deplasat la domiciliul acestuia și, la 27 aprilie 2004, aceștia au prezentat un raport care constata faptul că reclamantul avea o autonomie redusă și propunea să i se acorde dreptul la un asistent personal, precum și la celelalte facilități prevăzute de dispozițiile naționale care protejează persoanele cu handicap.

8. La 3 mai 2004, reclamantul s-a prezentat în fața comisiei de expertiză pentru a obține o decizie privind gradul său de handicap, decizie în baza căreia putea beneficia de drepturile recunoscute de legislația națională persoanelor cu handicap. În opinia reclamantului, faptele s-au desfășurat după cum urmează: atunci când, însoțit de un membru al familiei, a sosit la sediul comisiei, acesta a constatat că nu putea să intre în clădire, intrarea în clădire nefiind dotată cu acces special pentru persoanele cu handicap. Acesta a rămas în fața intrării în clădire, în timp ce persoana care îl însoțise a intrat și a prezentat comisiei dosarul său medical; persoana respectivă a ieșit după aproximativ o oră cu decizia comisiei, conform căreia acesta era inclus în categoria persoanelor cu handicap grav, dar nu i se acorda asistent personal. Comisia nu a precizat nici motivele deciziei sale, nici programul individual de readaptare și integrare pe care îl considera adecvat pentru domnul Farcaș. Acesta din urmă s-a adresat în repetate rânduri, prin telefon, comisiei de expertiză și comisiei superioare de expertiză, autoritate superioară ierarhic, cu sediul în București, încercând să obțină modificarea deciziei prin care i se refuza dreptul la un asistent personal. Încercările sale au fost zadarnice. Reclamantul a prezentat o declarație a persoanei care l-a însoțit la 3 mai 2004, care îi confirma versiunea faptelor.

9. Ulterior, reclamantul a încercat să își deschidă un dosar la oficiul de șomaj. Nu a reușit să facă acest lucru din cauza unor lucrări de utilitate publică (instalarea unor conducte de apă), care împiedicau accesul principal în clădire. Acesta nu a putut intra nici folosind cealaltă cale de acces din cauza unor scări lungi pe care nu le-ar fi putut urca. Astfel, acesta a renunțat la procedură, demersurile necesare putând fi efectuate doar personal de persoana în cauză.

10. La 27 mai 2004, reclamantul a fost examinat de către un medic expert al asigurărilor sociale, care avea competența de a stabili dacă afecțiunea de care suferea îi afecta sau nu capacitatea de lucru, demers necesar pentru obținerea unei pensii de invaliditate. Clădirea în care a avut loc acest examen era dotată cu rampă de acces. Medicul a emis o decizie prin care reclamantul era inclus în categoria de invaliditate „de gradul doi”, care echivalează cu o pierdere totală a capacității de lucru, fără a necesita

asistență. În temeiul acestei decizii, reclamantul a solicitat Casei Județene de Pensii Neamț, autoritate al cărei sediu era prevăzut cu o cale de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă, acordarea unei pensii de invaliditate. Casa Județeană de Pensii Neamț a admis cererea acestuia prin decizia din 28 iunie 2004 care îi acorda o pensie de invaliditate cu o valoare net inferioară valorii ultimului său salariu și care, conform reclamantului, abia îi acoperea cheltuielile cu întreținerea imobilului în care locuia.

11. La 19 iulie 2004, reclamantul a telefonat Avocatului Poporului, autoritate independentă care are misiunea de a îi protejeze pe cetățeni de abuzuri din partea autorităților publice și care are competența de a interveni, prin mediere și dialog, pentru a contribui la găsirea unei soluții la litigiile dintre persoanele particulare și autorități. Acesta s-a plâns de modul în care a fost calculată pensia sa de invaliditate prin decizia din 28 iunie 2004 și, în mod mai general, de modul în care contractul său de muncă a încetat, și a solicitat asistență. După trei zile, acesta a primit o scrisoare prin care era informat că Avocatul Poporului nu avea competența să se pronunțe în chestiunile invocate și l-a sfătuit să se adreseze instanțelor naționale pentru a contesta deciziile în litigiu.

12. Reclamantul a revenit în repetate rânduri, până în iulie 2004, la sediul instanțelor din Piatra Neamț pentru a căuta o modalitate de a contesta deciziile pronunțate de comisia de expertiză și de casa de pensii, precum și decizia de încetare a contractului său de muncă. Nu a reușit să facă acest lucru din cauza lipsei căilor de acces în sediile acestor instituții.

13. Renunțând, în urma acestor încercări fără succes, la speranța de a-și obține drepturile printr-o acțiune în justiție, reclamantul a încercat să își găsească un nou loc de muncă, trimițând numeroase scrisori unor potențiali angajatori. Demersul său a eșuat. Din cauza pensiei sale mici, reclamantul și-a întrerupt tratamentul medical, prea scump, pe care medicii i l-au prescris. Neobținând un asistent personal, acesta a trebuit să plătească din pensie persoanele care acceptau să îi facă diverse servicii, de exemplu, să se ocupe de plata facturilor de gaze și apă. Acesta a prezentat declarațiile a două persoane care declarau că îl însoțeau ocazional când ieșea să se

plimbe prin cartier și îl ajutau să urce și să coboare de pe trotuar, precum și la diverse cumpărături.

14. Situația reclamantului s-a înrăutățit în urma unei decizii administrative prin care i se suspenda înmatricularea vehiculului său – care era adaptat persoanelor cu dizabilități locomotorii – din cauza unor deficiențe tehnice pe care acesta nu le-a putut remedia din cauza vechimii vehiculului și a mijloacelor sale financiare reduse. Acesta a devenit din ce în ce mai izolat și dependent de anturajul său, infrastructura publică (trotuare, pasaje pietonale etc.) și mijloacele de transport în comun nefiind adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități locomotorii. Prin urmare, reclamantului i-a devenit imposibil să se deplaseze pe o distanță mai mare de 600 m de la apartamentul său, situat la parterul unui imobil din cartierul Dărmănești, în apropiere de centrul orașului Piatra Neamț, unde locuia împreună cu soția și cei doi copii. Acesta nu mai putea avea acces la anumite clădiri din oraș destinate publicului, precum supermarketuri, bibliotecă, poștă, stadion, muzee, teatre și săli de expoziție din cauza lipsei accesului special pentru persoanele cu handicap.

b) Versiunea Guvernului

15. În urma unui plan de restructurare a companiei unde reclamantul lucra, locul său de muncă a fost modificat la 1 ianuarie 2004 printr-un protocol adițional la contractul de muncă acceptat de acesta. În ciuda modificării formale a locului său de muncă, reclamantul a continuat să își desfășoare activitatea în același loc, cu acordul angajatorului său, care dorea astfel să îl scutească de deplasări. Reclamantul nu a făcut nicio cerere de modificare sau îmbunătățire a condițiilor sale de muncă. La începutul anului 2004, acesta se putea deplasa în mod regulat la locul său de muncă, clădirea Romtelecom, situată în strada 1 Decembrie nr. 4, unde putea urca cele unsprezece- doisprezece trepte pentru a ajunge la biroul său.

16. Contractul individual de muncă al reclamantului a încetat la 1 aprilie 2004 cu acordul părților, la inițiativa reclamantului, care, la 22 martie 2004, a solicitat încetarea contractului său de muncă, cerere acceptată de angajatorul său. În temeiul acestui acord, reclamantul a primit o compensație financiară care echivala cu treizeci de luni de salariu mediu, adică aproximativ 5 800 euro (EUR). Reclamantul s-a deplasat personal la sediul angajatorului pentru a începle formalitățile legate de procedura de încetare a

contractului său și a primit personal documentele eliberate cu această ocazie, inclusiv restul de plată și cartea de muncă. În acest sens, reclamantul a urcat singur mai multe trepte pentru a ajunge la biroul de resurse umane al angajatorului său.

17. Guvernul contestă faptele descrise supra, pct. 6. În opinia sa, accesul reclamantului în sediul Tribunalului Neamț din Bulevardul Republicii nr. 16 nu era blocat la momentul faptelor, unica treaptă de 17 cm de la intrarea în clădire nereprezentând, în opinia sa, un obstacol de nedepășit, având în vedere că, la momentul respectiv, reclamantul era capabil să urce aproximativ unsprezece trepte pentru a ajunge la locul său de muncă (supra, pct. 15 *in fine*). Un plan înclinat a fost instalat ulterior (în februarie 2010) pentru facilitarea accesului, ținând seama de treapta de 17 cm care se afla la intrarea în clădire.

18. În ceea ce privește sediul judecătoriei, din strada M. Eminescu nr. 30, contrar susținerilor reclamantului, acesta era prevăzut cu o cale specială de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă începând cu aprilie 2004, după cum reiese din procesul-verbal de recepție a lucrărilor, furnizat de instanța în cauză.

19. Făcând trimitere la scrisoarea primită din partea președintelui Baroului Neamț, Guvernul contestă faptul că reclamantul a încercat să îi solicite acestuia ajutor. În timp ce baroul avocaților putea fi contactat prin fax, telefon, poștă sau Internet, nu a fost înregistrată nicio cerere de asistență judiciară sau petiție eventuală din partea reclamantului care să denunțe imposibilitatea de a lua legătura cu baroul avocaților nici la momentul faptelor, nici apoi.

20. De asemenea, Guvernul contestă versiunea reclamantului cu privire la fapte și prezentată supra, pct. 8. Conform informațiilor transmise de respectiva comisie de expertiză, la momentul faptelor, clădirea acesteia era echipată cu o rampă de acces, precum și cu o bară de susținere, fiind astfel accesibilă oricărei persoane cu handicap. La 3 mai 2004, reclamantul s-a deplasat la comisia de expertiză, însoțit de soția sa, și nu a solicitat ajutor pentru a intra în clădire.

21. În noiembrie 2004, în urma unei noi examinări a stării sale de sănătate, după cum prevede legea pentru persoanele care primesc pensii de invaliditate, reclamantul a făcut obiectul unei decizii prin care i se constata invaliditatea „de gradul I” și i s-a acordat dreptul de a beneficia de

un asistent personal. În temeiul legislației în vigoare, putând opta fie pentru un asistent, fie pentru o indemnizație lunară cu acest titlu, reclamantul a ales cea de-a doua soluție. Valoarea acestei indemnizații este prevăzută de lege și, de atunci, i-a fost virată periodic în contul său curent, în plus față de valoarea pensiei sale de invaliditate.

22. Reclamantul are acces la poștă și la serviciile publice poștale. Oficiul poștal nr. 4, situat în cartierul Dărmănești în care locuia, nu a necesitat, nici în 2004, nici ulterior, amenajări speciale pentru a facilita accesul persoanelor cu mobilitate redusă, pentru că nu existau nici atunci, nici acum, scări la intrarea în clădire.

23. După cum reiese din informațiile transmise de Primăria Piatra Neamț, reclamantul nu a solicitat niciodată să participe la activitățile de recreere și de readaptare organizate de această primărie în colaborare cu o fundație ale cărei activități aveau scopul de a ajuta persoanele cu dizabilități.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica relevante din dreptul intern și internațional

1. Textele relevante ale Consiliului European

24. Recomandarea nr. R (92) 6 a Comitetului Miniștrilor din 9 aprilie 1992 referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu handicap le cere statelor membre ale Consiliului European, în special, să „garanteze dreptul persoanei cu handicap la o viață autonomă și la integrarea în societate, și [să] recunoască datoria societății de a asigura acest drept” în scopul de a le acorda persoanelor cu handicap o „egalitate a șanselor” reală în raport cu celelalte persoane. Acțiunea puterilor publice trebuie să vizeze, printre altele, să le permită persoanelor cu handicap să „dețină o cât mai mare mobilitate posibilă, permițându-li-se de a avea în mod special acces la clădiri și la mijloace de transport” și să „joace în cadrul societății un rol complet și să participe la activitățile economice, sociale, de recreere și culturale”. Pe de altă parte, Recomandarea 1185 (1992), adoptată la 7 mai 1992 de Adunarea Parlamentară a Consiliului European, privind Politicile de readaptare pentru persoanele cu dizabilități, subliniază, în special, faptul că „societățile noastre au datoria de a-și adapta normele la nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități pentru a le garanta o viață autonomă”.

În acest sens, guvernele și autoritățile competente trebuie să „caute și să încurajeze o participare efectivă și activă a persoanelor cu dizabilități la viața [...] comunitară și socială” și, în acest sens, să asigure, printre altele, „eliminarea frontierelor arhitecturale”.

25. Activitățile relevante ale Consiliului European cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități și datoria statelor de a asigura egalitatea șanselor în raport cu celelalte persoane se rezumă în mod exhaustiv în cauzele *Mólka împotriva Poloniei* (dec.), nr. 56550/00, CtEDO 2006-IV, și *Zehnalová și Zehnal împotriva Republicii Cehe* (dec.), nr. 38621/97, CtEDO 2002-V.

2. Dreptul intern relevant

a) Dispozițiile referitoare la protecția specială a persoanelor cu handicap

26. La momentul faptelor, protecția specială a persoanelor cu handicap era reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 102/1999 din 29 iunie 1999, intrată în vigoare la 1 iulie 1999, aprobată prin Legea nr. 519 din 12 iulie 2002, modificată și completată ulterior în special prin Legea nr. 343/2004 din 12 iulie 2004.³ Se face referire și la Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, la Legea nr. 343/2004 din 12 iulie 2004. De asemenea, se face referire la art. 16 din Constituție, privind egalitatea în drepturi și art. 50 privind protecția persoanelor cu handicap.

b) Dispozițiile referitoare la sistemul public de pensii și la celelalte prestații de asigurări sociale: Legea nr. 19/2000, art. 53 și 61.

c) Dispozițiile referitoare la dreptul de a introduce o cerere în fața instanțelor naționale

27. Conform art. 67 C. proc. civ., părțile la o procedură civilă își pot exercita drepturile personal sau prin mandatar. Conform art. 74 și 75 C. proc. pen., persoanele care nu pot face față cheltuielilor judiciare fără a primejdui propria întreținere sau a familiei lor, pot cere instanței asistență judiciară gratuită printr-un avocat desemnat de baroul avocaților. Art. 104 C. proc. civ. prevede că actele de procedură trimise prin poștă instanțelor judecătorești se socotesc

³ OUG nr. 102/1999 a fost abrogată în temeiul art. 103 din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 3 ianuarie 2008.

îndeplinite în termen dacă au fost predate recomandat la oficiul poștal înainte de împlinirea lui.

Capete de cerere

28. Reclamantul susține că a fost discriminat în exercitarea drepturilor sale din cauza deficiențelor sale locomotorii. În special, acesta se plânge de faptul că, în lipsa unui acces special pentru persoanele cu handicap la clădirile instanțelor, a comisiei de expertiză medicală și a baroului avocaților, acesta nu a putut invoca drepturile recunoscute de legislația națională introducând o contestație împotriva deciziei prin care contractul său de muncă a fost încheiat și împotriva celor decise de comisia de expertiză și de Casa Județeană de Pensii Neamț împotriva sa.

29. Criticând absența măsurilor din partea autorităților, în vederea asigurării accesului persoanelor cu handicap la clădirile destinate publicului menționate anterior, acesta denunță consecințele pe care le-au avut pentru viața sa privată și de familie decizia fostului său angajator de încetare a contractului său de muncă, decizia comisiei de expertiză care i-a refuzat dreptul la un asistent personal și cea a casei de pensii. În special, acesta pretinde că, din cauza pensiei sale mici, a trebuit să întrerupă tratamentul medical, prea scump, prescris de medici și că, fără a obține un asistent personal, a trebuit să plătească din pensia sa persoanele care acceptau să îi facă diverse servicii, de exemplu, să se ocupe de plata facturilor de gaze și apă.

30. De asemenea, acesta se plânge de dificultățile considerabile cu care se confruntă în ceea ce privește reînnoirea contactelor sale cu lumea exterioară și dezvoltarea personalității sale, dificultăți care, în opinia sa, rezultau din faptul că nu mai putea folosi mijloacele de transport în comun și nu mai putea avea acces la anumite clădiri din oraș destinate publicului, precum supermarketuri, bibliotecă, poștă, stadion, muzee, teatre și săli de expoziție din cauza lipsei accesului special pentru persoanele cu handicap. Acest lucru i-ar afecta grav integrarea în societate, l-ar afecta moral, l-ar face să resimtă un sentiment de marginalizare în societate, unde nu ar putea să își exercite drepturile garantate de convenție.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 și 3 lit. b) și c), art. 10, art. 13, art. 17 și art. 18 din

convenție, precum și art. 2 din Protocolul nr. 4 și art. 1 din Protocolul nr. 12.

31. Curtea reamintește că, fiind responsabilă cu încadrarea juridică a faptelor cauzei, nu se consideră legată de încadrarea făcută de reclamantul sau de guvern. În temeiul principiului *jura novit curia*, aceasta a examinat deja din oficiu capetele de cerere din perspectiva unui articol sau paragraf pe care părțile nu l-au invocat. Un capăt de cerere se caracterizează prin faptele pe care le denunță și nu doar prin simplele motive sau argumente de drept invocate (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Guerra și alții împotriva Italiei* din 19 februarie 1998, pct. 44, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-I, și *Berktaş împotriva Turciei*, nr. 22493/93, pct. 167, 1 martie 2001).

32. În speță, Curtea reține că Protocolul nr. 12 la convenție, din care reclamantul citează art. 1 referitor la interzicerea generală a discriminării, a intrat în vigoare, pentru România, la 1 noiembrie 2006, adică după introducerea cererii. În cadrul principiilor invocate supra la pct. 40, Curtea consideră că aceste capete de cerere ale reclamantului se pretează mai bine unei examinări din perspectiva art. 6 § 1 și art. 8 din convenție, care garantează dreptul de acces la o instanță, respectiv dreptul la respectarea vieții private și de familie, interpretate individual sau coroborate cu art. 14 din convenție, care interzice discriminarea în ceea ce privește exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de convenție. În plus, Curtea va examina din oficiu dacă art. 34 din convenție, interpretat individual sau coroborat cu art. 14, a fost sau nu respectat, ținând seama de imposibilitatea pretinsă în speță de reclamant de a contesta deciziile referitoare la drepturile sale cu caracter civil și de a epuiza astfel căile de recurs interne, conform art. 35 § 1 din convenție, din cauza lipsei amenajărilor care să îi permită accesul în clădirile instanțelor naționale, să ia legătura cu un avocat și să utilizeze serviciile publice de poștă.

33. În esență, reclamantul se plânge de o atingere adusă dreptului său de acces la o instanță, garantat de art. 6 § 1 din convenție, și se consideră victima unei discriminări, contrară art. 14 din convenție, în exercitarea acestui drept garantat tuturor.

34. Persoana în cauză susține că, în lipsa unei rampe de acces care să îi permită să intre în sediul comisiei medicale, al instanțelor competente și al

baroului avocaților, acesta nu și-a putut revendica drepturile recunoscute de legislația națională și nu a putut contesta deciziile luate împotriva sa de către ultimul său angajator, de către comisia de expertiză și de către Casa Județeană de Pensii Neamț. În special, acesta susține că, și prezintă fotografii în sprijinul afirmațiilor sale, a avut nevoie de ajutorul a două persoane pentru a depăși treapta de 17 cm situată la intrarea în sediul Tribunalului Neamț. În plus, acesta susține că și sediul Judecătoriai Piatra Neamț îi era inaccesibil din cauză că, pe întreaga durată legală în care putea contesta decizia referitoare la încetarea contractului său, intrarea rezervată persoanelor cu handicap era în construcție. Prin urmare, acesta nu a reușit nici să pledeze cu privire la temeinicia cauzei sale prin participare la ședințele fixate de instanță, dacă ar fi putut-o sesiza.

35. De asemenea, acesta a susținut că, în ciuda afecțiunii sale, nu a rămas inactiv și s-a deplasat în repetate rânduri la sediile instanțelor din Piatra Neamț pentru a găsi o modalitate de a contesta deciziile referitoare la drepturile sale, fără succes însă, ținând seama de obstacolele arhitecturale care îl împiedicau să intre. Acesta a telefonat Avocatului poporului pentru a denunța modul de calculare a pensiei sale de invaliditate. Pentru revendicarea drepturilor sale recunoscute de legislația națională, acesta a încercat să contacteze personal, prin telefon, diferitele autorități în cauză și, atunci când acest lucru a fost posibil, formalitățile prevăzute de lege au fost efectuate de către membrii anturajului său sau de către el însuși prin poștă. Acesta observă faptul că trotuarele și pasajele pietonale din cartierul său erau innaccesibile și că, chiar dacă se presupune că ar fi putut avea acces la oficiul poștal, acesta nu ar fi fost în măsură să inițieze proceduri judiciare având în vedere că i-a fost imposibil să ia legătura cu un avocat. De asemenea, chiar dacă procedurile puteau fi inițiate de un terț, acesta nu ar fi putut participa la ședințele de judecată, sediile instanțelor nefiind accesibile pentru el.

36. Guvernul respinge susținerile reclamantului. Guvernul evidențiază faptul că acesta din urmă nu a manifestat niciun interes real de a contesta decizia referitoare la încetarea activității sale, care a intervenit cu acordul părților și la inițiativa reclamantului, nici eventualele consecințe defavorabile ale deciziei în litigiu a casei de pensii din cauză că, începând cu noiembrie

2004, acestuia i-a fost acordat dreptul la o indemnizație pentru asistent.

37. În plus, Guvernul observă că, având în vedere actele medicale prezentate, este imposibilă evaluarea situației medicale a reclamantului la momentul faptelor și că, fără a nega gravitatea afecțiunii sale, trebuie să se constate că, la acel moment, persoana în cauză era capabilă să se deplaseze la diferite instituții din orașul Piatra Neamț, precum și la locul său de muncă, unde era capabil să urce în mod regulat între unsprezece și doisprezece trepte. Prin urmare, în opinia Guvernului, nu exista un obstacol de nedepășit în ceea ce privește urcarea de către persoana în cauză a singurei trepte de 17 cm care se afla la intrarea în sediul Tribunalului Neamț. De asemenea, Guvernul susține că reclamantul putea trimite contestațiile prin poștă sau putea iniția procedurile prin intermediul unui mandatar, cum făcuse cu alte ocazii. Guvernul evidențiază că, în materie civilă, legislația națională nu le impune părților să se prezinte personal în fața instanței în cursul procedurii și că, având în vedere natura litigiilor pe care reclamantul a dorit să le inițieze, asistența judiciară din partea unui avocat nu era obligatorie. În sfârșit, acesta subliniază faptul că oficiul poștal situat în cartierul reclamantului era accesibil persoanelor cu mobilitate redusă și că nimic nu îl împiedica pe reclamant să ia legătura cu baroul avocaților prin poștă sau fax.

38. Curtea reține că reclamantul se plânge de faptul că nu a putut sta în justiție pentru a contesta decizia de încetare a activității sale profesionale și nici pe cele prin care, pe de o parte, i s-a acordat pensia și, pe de altă parte, i-a fost refuzat dreptul la un asistent personal care să îl ajute cu sarcinile zilnice. Este vorba aici, bineînțeles, de contestațiile care aveau implicații directe asupra drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, în sensul art. 6 § 1 din convenție, care este astfel aplicabil. Curtea a afirmat deja că această dispoziție garantează reclamantilor dreptul efectiv de acces la instanțe pentru astfel de contestații. De asemenea, aceasta a declarat că un obstacol de fapt poate încălca convenția în același fel în care o poate face un obstacol juridic (*Golder împotriva Regatului Unit*, 21 februarie 1975, pct. 26, seria A nr. 18).

39. Imposibilitatea pretinsă, în speță, pentru reclamant, de a sta în justiție din cauza lipsei unui acces special la sediile instanțelor interne pentru

persoanele cu mobilitate redusă poate fi considerat un astfel de obstacol de fapt care să se opună dreptului de acces la o instanță în absența unor mijloace alternative care să compenseze acest lucru. În fapt, dacă art. 6 § 1 garantează reclamantilor dreptul efectiv de acces la o instanță pentru decizii referitoare la drepturile și obligațiile cu caracter civil, statul trebuie să aleagă mijloacele care să fie folosite în acest scop. Cu toate acestea, în timp ce statele contractante se bucură, în domeniu, de o anumită marjă de apreciere, Curtea trebuie să se pronunțe în ultimă instanță cu privire la respectarea cerințelor convenției [*Airey împotriva Irlandei*, 9 octombrie 1979, pct. 26, seria A nr. 32; *Z. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 29392/95, pct. 91-93, CtEDO 2001-V; *Anakomba Yula împotriva Belgiei*, nr. 45413/07, pct. 31, CtEDO 2009 (fragmente)]. O limitare a accesului la o instanță nu poate restrânge accesul liber pentru un justițiabil astfel încât dreptul său de acces la o instanță să fie afectat în însăși esența sa. Aceasta nu este conformă art. 6 § 1 decât dacă vizează un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat (*Bellet împotriva Franței*, 4 decembrie 1995, pct. 31, seria A nr. 333-B).

40. Și art. 34 din convenție poate intra în cauză dacă se dovedește că reclamantul nu a putut epuiza căile de recurs interne, conform art. 35 § 1 din convenție, și nici consulta un avocat care să îl ajute să își pregătească apărarea în fața instanțelor naționale, și nici comunica liber cu Curtea, din cauza lipsei unor amenajări speciale care să le permită persoanelor cu mobilitate redusă să folosească serviciile publice de poștă. În această privință, Curtea reamintește că îndeplinirea unui angajament asumat în temeiul convenției impune uneori măsuri pozitive din partea statului și că, într-un astfel de caz, acesta nu trebuie să se limiteze la a rămâne pasiv [*Marckx*, citată anterior, pct. 31, și *De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei* (art. 50), 10 martie 1972, pct. 22, seria A nr. 14]. Statele pot lua astfel de măsuri în temeiul art. 34 care, instituind dreptul de recurs individual, reprezintă unul dintre pilonii esențiali ai eficacității sistemului convenției [*Loizidou împotriva Turciei* (excepții preliminare), 23 martie 1995 pct. 70, seria A nr. 310, și *Mamatkoulov și Askarov împotriva Turciei* (MC), nr. 46827/99 și 46951/99, pct. 100 și 122, CtEDO 2005-I].

41. În speță, trebuie să se constate că părțile au opinii diferite în ceea ce privește posibilitatea, pentru reclamant, la momentul faptelor, de a avea acces la sediile instanțelor naționale, baroului avocaților și al comisiei medicale. Din motivele prezentate mai jos, Curtea nu consideră necesar să accepte vreuna dintre versiunile faptelor. După exemplul Guvernului, aceasta evidențiază că dispozițiile naționale în vigoare la momentul respectiv permiteau oricărei persoane care se considera vătămată de o decizie a autorităților administrative sau a entităților de drept privat să sesizeze instanțele prin poștă pentru contestarea acesteia. Această posibilitate nu este supusă niciunei condiții sau restricții în ceea ce privește persoanele cu handicap. Dacă reclamantul a recunoscut că a folosit de mai multe ori serviciile publice de poștă din orașul său de domiciliu pentru a trimite cereri diferitelor autorități sau entități de drept privat, acesta nu a prezentat niciun argument convingător care să justifice lipsa sa de acțiune în a sesiza prin poștă instanțele sau entitățile administrative cu o eventuală contestare a deciziilor în litigiu.

42. În plus, Curtea reține că reclamantul putea, în temeiul legislației naționale, introduce o contestație în instanță sau un recurs administrativ prin intermediul unui mandatar, inclusiv un membru al familiei sale. Persoana în cauză recunoaște că a inițiat proceduri în repetate rânduri și că a îndeplinit formalități impuse de autoritățile naționale prin intermediul membrilor familiei sale sau prin persoane din anturajul său, dar nu prezintă niciun argument care să justifice lipsa de acțiune similară în ceea ce privește deciziile în litigiu. Aceste circumstanțe pun sub semnul întrebării dorința sa reală de a le contesta.

43. De asemenea, Curtea observă că, având în vedere natura procedurilor pe care reclamantul dorea să le inițieze la nivel național, asistența unui avocat nu era o condiție pentru a iniția sau a asigura buna desfășurare a acestora până la obținerea unei decizii definitive. În plus, modul extrem de clar și coerent în care reclamantul, fără a apela la serviciile unui avocat, și-a formulat capetele de cerere în fața Curții, a prezentat faptele cererii sale și a răspuns în scris tuturor cererilor Curții din 19 august 2004, data introducerii cererii, din 21 decembrie 2009, data de la care, în urma unei cereri din partea Curții, a fost reprezentat de un avocat, pune sub semnul

îndoii relevanța argumentului său confirm căruia acesta nu a putut iniția proceduri judiciare fără a beneficia de asistența unui avocat. În esență, este vorba de prezentarea în fața instanțelor naționale a acelorași fapte și capete de cerere prezentate în fața Curții. De asemenea, Curtea evidențiază că persoana în cauză putea și să contacteze baroul avocaților prin poștă sau fax și că, în orice caz, dacă acesta a introdus o acțiune în instanță fără a beneficia de asistență din partea unui avocat, ar fi putut solicita instanței competente, pentru a examina această acțiune, să beneficieze de asistență gratuită din partea unui avocat care să-i acorde asistență sau care să îi apere drepturile în cursul procedurilor naționale (supra, pct. 35).

44. În sfârșit, în măsura în care reclamantul pretinde că nu avea acces la oficiul poștal, Curtea evidențiază faptul că clădirea situată în cartierul în care acesta locuia și în care se afla oficiul poștal nu necesita amenajări pentru a putea fi accesibilă persoanelor cu deficiențe locomotorii, conform elementelor prezentate de Guvern. În orice caz, accesul reclamantului la respectivul oficiu poștal nu era indispensabil pentru a trimite o scrisoare. De asemenea, Curtea nu poate ignora faptul că reclamantul a folosit aceste servicii în repetate rânduri la date apropiate de încheierea termenelor prevăzute de legislație pentru depunerea unei contestații a deciziilor în litigiu. În special, Curtea reține că reclamantul a putut trimite, în august 2004, adică la scurt timp de la încheierea termenelor stabilite de lege pentru contestarea deciziilor naționale în litigiu, scrisoarea prin care a sesizat Curtea cu o cerere în temeiul art. 34 din convenție și observă că, ulterior, acesta a comunicat periodic cu Curtea prin poștă.

45. În lumina acestor elemente, Curtea a concluzionat că nici dreptul de acces la o instanță, nici dreptul de recurs individual garantat de art. 34 din convenție nu au fost încălcate de obstacole de nedepășit care să îl fi împiedicat pe reclamant să stea în justiție pentru a contesta deciziile naționale privind drepturile sale civile, a introduce o cerere și comunica liber cu Curtea. Curtea nu evidențiază, printre circumstanțele deosebite ale cauzei, niciun tratament discriminatoriu față de reclamant din partea autorităților din Piatra Neamț sau din partea autorităților naționale.

46. Reiese că aceste capete de cerere sunt vădit nefondate și trebuie respinse în sensul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

47. Reclamantul pretinde o discriminare contrară art. 14 din convenție, citat anterior, în ceea ce privește exercitarea dreptului la respectarea vieții sale private, din cauza stării sale fizice.

48. În primul rând, persoana în cauză pretinde că situația sa nu a fost examinată corespunzător de comisia însărcinată cu expertiza persoanelor cu handicap astfel încât respectiva autoritate să se pronunțe în deplină cunoștință de cauză, cu privire la drepturile sale prevăzute de legislația națională, printre care, în special, dreptul de a beneficia de ajutorul unui asistent cu activitățile zilnice, de tratament medical și de un program de readaptare și integrare socială corespunzător situației sale speciale. De asemenea, acesta se plânge de consecințele asupra vieții sale private pe care le-a avut decizia fostului său angajator de a-i încheia contractul de muncă, cea a comisiei de expertiză prin care i-a fost refuzat dreptul la un asistent personal și cea a casei de pensii, decizii despre care afirmă că nu le-a putut contesta din cauza lipsei unei căi de acces în clădirile autorităților și instanțelor naționale în cauză. De asemenea, reclamantul pretinde că statul nu a luat măsuri de amenajare a accesului persoanelor cu mobilitate redusă, așa cum era acesta, în clădirile din oraș destinate publicului, precum supermarketuri, bibliotecă, poștă, stadion, muzee, teatre și săli de expoziție, precum și la mijloacele de transport în comun. Reclamantul susține că acesta îi afectează grav integrarea în societate și îi creează dificultăți majore pentru reluarea contactelor cu lumea exterioară și dezvoltarea personalității sale.

49. Guvernul consideră că art. 8 din convenție nu se aplică faptelor speței și că cererea se aseamănă cu o veritabilă *actio popularis*, având în vedere numărul considerabil de clădiri enumerate de reclamant. Pe de altă parte, acesta subliniază faptul că persoana în cauză a omis să aducă capetele de cerere la cunoștința autorităților naționale și le-a prezentat direct Curții. Acesta susține că reclamantul putea contesta decizia referitoare la încetarea activității sale profesionale în fața Tribunalului Neamț și că putea ataca și decizia din 28 iunie 2004 a casei de pensii în termen de patruzeci și cinci de zile de la data la care i-a fost notificată; în ceea ce privește decizia comisiei de expertiză, persoana în cauză a omis să o conteste în fața comisiei superioare de expertiză medicală. În plus, Guvernul precizează că atât Constituția, cât și legile naționale consacră

principiul egalității drepturilor între persoane și interzic orice formă de discriminare.

50. Punând sub semnul întrebării dorința reală a reclamantului de a contesta deciziile în litigiu, Guvernul subliniază că, de fiecare dată când persoana în cauză a adresat o cerere autorităților, acestea au reacționat prompt și că niciunul dintre elementele pretinse de domnul Farcaș în fața Curții nu a făcut obiectul unei petiții sau contestații la nivel național.

51. În sfârșit, Guvernul consideră că autoritățile naționale au dat dovadă de grijă constantă în materie de drepturi ale persoanelor cu handicap, de a îmbunătăți protecția specială implementată.

52. Reclamantul contestă argumentele Guvernului invocând, pe de o parte, consecințele directe și imediate pe care deciziile în litigiu le-au avut asupra vieții sale private, care, în opinia sa, fac art. 8 citat anterior aplicabil. Pe de altă parte, acesta susține că i-a fost imposibil să aibă acces în sediile instanțelor și ale autorităților competente pentru a introduce eventuale contestații împotriva deciziilor în litigiu sau pentru a participa la procedurile naționale, circumstanțe care, în opinia sa, au făcut ineficiente căile de recurs indicate de Guvern. Acesta subliniază că, în ciuda deficiențelor sale fizice, nu a rămas inactiv: acesta s-a deplasat în repetate rânduri la sediile instanțelor din Piatra Neamț pentru a găsi o modalitate de contestare a deciziilor referitoare la drepturile sale fără a reuși totuși, obstacolele arhitecturale rămânând aceleași mai multe luni; în plus, acesta a telefonat Avocatului poporului pentru a se plânge de modul în care pensia sa de invaliditate a fost calculată și a încercat, fără succes, să ia legătura, telefonic, cu diversele instituții în cauză.

53. Curtea evidențiază că acest capăt de cerere presupune două secțiuni distincte, deși în aparență strâns legate. Prima vizează deciziile pronunțate de ultimul angajator al reclamantului și de diferitele autorități administrative la adresa sa, consecințele acestora asupra vieții private a persoanei în cauză și imposibilitatea, pentru reclamant, de a le contesta din cauza obstacolelor arhitecturale care nu i-au permis accesul în sediile autorităților și instanțelor competente. Cea de-a doua secțiune vizează pretinsa neluare de către autorități a unor măsuri pozitive care să permită accesul persoanei în cauză la anumite clădiri publice și circulația în oraș.

54. În ceea ce privește prima secțiune, Curtea nu exclude, în circumstanțele speței și având în vedere, în special, consecințele deciziilor în litigiu asupra vieții zilnice a reclamantului, aplicarea art. 8. Totuși, Curtea nu consideră necesar să se pronunțe cu privire la aplicabilitatea acestei dispoziții – interpretată individual sau coroborată cu art. 14 – având în vedere că această parte a cererii este inadmisibilă din motivele indicate mai jos.

55. Curtea reamintește că statele nu sunt obligate să răspundă de acțiunile lor în fața unui organism internațional înainte de a avea posibilitatea de a remedia situația în ordinea lor juridică internă, finalitatea art. 35 § 1 din convenție fiind de a le acorda statelor contractante ocazia de a preveni sau remedia pretensele alegații care li se aduc înainte ca aceste alegații să fie supuse organelor convenției (a se vedea, de exemplu, *Hentrich împotriva Franței*, 22 septembrie 1994, pct. 33, seria A nr. 296-A și *Remli împotriva Franței*, 23 aprilie 1996, pct. 33, *Culegere* 1996-II). Această regulă se bazează pe ipoteza, care face obiectul art. 13 din convenție – cu care prezintă strânse afinități – că ordinea internă oferă o cale de recurs efectivă împotriva încălcărilor pretinse. Astfel, aceasta reprezintă un aspect important al principiului conform căruia mecanismul de apărare instituit de convenție are un caracter subsidiar în raport cu sistemele naționale de garantare a drepturilor omului [a se vedea, printre multe altele mai sus, *Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, pct. 48, seria A nr. 24, *Selmouni împotriva Franței* (MC), nr. 25803/94, pct. 74, CtEDO 1999-V, *Kudla împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 152, CtEDO 2000-XI, *Andrášik și alții împotriva Slovaciei* (dec.), nr. 57984/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00, 68563/01 și 60226/00, CtEDO 2002-IX]. Astfel, capătul de cerere cu care se dorește să se sesizeze Curtea trebuie ridicat, în primul rând, cel puțin pe fond, în forma și termenele stabilite de dreptul intern, în fața instanțelor naționale corespunzătoare (*Cardot împotriva Franței*, 19 martie 1991, pct. 34, seria A nr. 200).

56. În speță, reclamantul nu pretinde că respectivele căi de recurs indicate de Guvern supra, pct. 58, nu ofereau perspective rezonabile de reușită sau că ar fi fost, în fapt, epuizate. Argumentele sale vizează, în esență, imposibilitatea

materială în care s-a aflat de a avea acces la acestea din cauza obstacolelor arhitecturale care l-au împiedicat să depună cereri sau să participe la procedura în fața instanțelor și autorităților în cauză. În temeiul art. 6 § 1, Curtea a constatat că nu existaseră obstacole de nedepășit care să împiedice persoana în cauză să conteste deciziile referitoare la drepturile sale cu caracter civil și care i-ar fi încălcat astfel accesul la instanță. Curtea nu identifică niciun element care să conducă la o concluzie diferită în temeiul art. 8.

57. Bineînțeles, astfel cum Curtea a reamintit în repetate rânduri, art. 35 § 1 trebuie să se aplice cu o anumită flexibilitate și fără un formalism excesiv. Această regulă nu se aplică automat și nu are un caracter absolut; pentru verificarea respectării sale, trebuie să se țină seama de circumstanțele cauzei (*Kornakovs împotriva Letoniei*, nr. 61005/00, pct. 143, 15 iunie 2006). Ținând seama în mod realist de recursurile prevăzute în teorie în sistemul juridic al părții contractante în cauză, dar și de toate circumstanțele speței, inclusiv situația personală a reclamantului, Curtea consideră că nu se poate considera că acesta din urmă a făcut tot ce se putea aștepta în mod rezonabil din partea sa pentru epuizarea căilor de recurs interne. Simplul fapt că acesta a telefonat Avocatului Poporului nu poate fi considerat un demers suficient în temeiul art. 35 § 1 din convenție, ținând seama de existența căilor de recurs cu o bază juridică clară în dreptul intern și prin intermediul cărora persoana în cauză avea, în mod cert, posibilitatea de a invoca în fața organelor naționale competente, cel puțin pe fond, capetele de cerere formulate ulterior în fața Curții.

58. Rezultă că această parte a cererii trebuie respinsă pentru neepuizarea căilor de recurs interne, în conformitate cu art. 35 § 1 și 4 din convenție.

59. În ceea ce privește cea de-a doua secțiune, Curtea reamintește că art. 8 din convenție nu se poate aplica ca regulă generală și de fiecare dată când viața cotidiană a unei persoane care pretinde o lipsă de acces la clădirile publice este în cauză, ci doar în cazul în care o astfel de lipsă de acces o împiedică să își ducă viața astfel încât dreptul său la dezvoltare personală și dreptul său de a stabili și întreține relații cu alte ființe umane și lumea exterioară sunt compromise. Într-un astfel de caz, o obligație pozitivă din partea statului poate fi stabilită pentru a asigura accesul la instituțiile menționate [*Mólka* (dec.), citată anterior, și

Zehnalová și Zehnal (dec.), citată anterior]. În speță, având în vedere caracterul general al alegațiilor reclamantului, îndoiala persistă în ceea ce privește utilizarea zilnică a acestor instituții de către reclamant și în ceea ce privește existența unei legături directe între măsurile impuse statului și viața privată a persoanei în cauză.

60. În plus, Curtea observă că autoritățile naționale nu au fost inactive și că situația în orașul în care locuia reclamantul s-a îmbunătățit treptat în ultimii ani în urma noilor obligații care le-au revenit autorităților în temeiul legislației naționale adoptate în perioada considerată (supra, pct. 27-29). Dispozitivul implementat la nivel național nu include nicio condiție care să împiedice sau restrângă participarea persoanelor cu deficiențe locomotorii la viața socială, economică sau culturală a țării, ci, din contră, acesta încearcă să elimine eventualele obstacole pe care aceste persoane le pot întâlni în încercările lor de a stabili contacte cu lumea exterioară, creând drepturi specifice și impunând diferiților actori ai vieții publice obligații pentru a facilita accesul acestor persoane în diferitele clădiri destinate publicului și integrarea lor în societate.

61. În sfârșit, fără a subestima dificultățile cu care reclamantul se poate confrunta zilnic în demersurile pe care le întreprinde pentru a stabili și dezvolta contacte cu lumea exterioară, Curtea consideră important și faptul că, din noiembrie 2004, adică la puțin timp de la data introducerii cererii în fața sa, reclamantului i s-a recunoscut dreptul de a beneficia de un asistent personal în urma reexaminării situației sale și că, de atunci, acesta primește în mod regulat o indemnizație cu acest titlu.

62. Având în vedere toate aceste considerații, Curtea consideră că acest capăt de cerere al reclamantului bazat pe art. 8 din convenție este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile acesteia în sensul art. 35 § 3. Rezultă că art. 14 nu poate fi lut în considerare [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Botta împotriva Italiei*, 24 februarie 1998, pct. 39, *Culegere* 1998-I, și *Zehnalová și Zehnal* (dec.), citată anterior] și că această parte a cererii trebuie respinsă conform art. 35 § 4.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

Curtea,
în unanimitate,

Declară cererea inadmisibilă.

IV. SEMNAL

DREPTURILE PERSOANELOR CU AUTISM

În zilele de 1-3 aprilie a.c. Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), mecanism independent de monitorizare a implementării Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, a desfășurat campania intitulată „Zilele de conștientizare a autismului”, organizată în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), al cărei scop a fost de a atrage atenția asupra importanței integrării persoanelor cu autism în societate, asupra respectării și promovării drepturilor acestora și nevoia de a depăși barierele pentru a avea o societate inclusivă. Totodată, un element important din cadrul campaniei a fost și cunoașterea și promovarea Convenției.

Institutul a marcat ziua de 2 aprilie, Ziua Internațională de Conștientizare a Autismului, printr-o conferință cu tema „Ocuparea forței de muncă: Avantajele autismului”, temă aleasă de Organizația Națiunilor Unite pentru această zi. Manifestarea a fost organizată în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România membră a Federației Mondiale a Asociațiilor pentru Națiunile Unite (FMANU/WFUNA), Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Familiei și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”. La lucrări au participat și reprezentanți ai Parlamentului, ai unor instituții guvernamentale, ai unor organizații neguvernamentale, cadre universitare, cercetători, precum și studenți.

În deschidere, prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu, director al IRDO a prezentat istoricul și semnificația acestei zile, stabilită prin Rezoluția nr.62/139 a Adunării Generale a ONU, fiind subliniat rolul Organizației Națiunilor Unite în promovarea drepturilor la bunăstare a celor cu dizabilități, inclusiv pe cele ale copiilor cu dizabilități progresive.

Vicepreședintele ANUROM Forin Saggi, ministru consilier în Ministerul Afacerilor Externe, a prezentat mesajul Secretarului General ONU, cu prilejul acestei zile, mesaj în care lansează „o chemare la acțiune” invitând întreprinderile să-și ia angajamente concrete

pentru încadrarea persoanelor cu tulburări în spectrul autistic. De asemenea, acesta încurajează serviciile publice și întreprinderile mici sau mari să reflecteze mai mult asupra modului în care percep persoanele cu autism, să aloce timp pentru a se informa asupra condiției acestei persoane și a le da posibilitatea de a trăi o viață deplină. El invită locuitorii planetei să-și unească forțele pentru a instaura condiții optime celor care suferă de autism, pentru ca și ele să contribuie la „realizarea unui viitor just și durabil pentru toți”.

În cadrul simpozionului s-au prezentat comunicări elaborate de: Anna Neagoe din cadrul Autorității Naționale pentru Protecția Persoanelor cu Dizabilități, prof.univ.dr. Maria Magdalena Jianu, director general, Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, Dinu Țepeș, consilier, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Valeriu Rendec, director adjunct IRDO, lect.univ.dr. Marcela Monica Stoica, consilier parlamentar, cercet.șt. Mihaela Scarlat, cercet. șt. Daniela Albu, jud. Claudia Brânzan Ignat, cercet. șt. Mariana Dumitru, cercet. șt. Sonia Stoica, cercet. șt. Olivia Florescu, cercet. șt. Carmen Năstase, Paula Ghițescu, director ANFP, cercet. șt. Ana-Maria Beșteliu, cercet. șt. dr. Adrian Bulgaru, Marius Mocanu, redactor șef IRDO, av. Marian Tudorașcu, av. Vlad Oanea, asist. univ. Grațian Urecheatu, procuror Tudor Grigoraș, Ioan Zonga, din cadrul MAI, av. Claudiu Ignat, Mircea Ciocan, vicepreședinte al SANITAS ș.a.

Cu acest prilej a fost dezbătut raportul IRDO privind situația persoanelor cu dizabilități din România și s-a discutat despre stadiul implementării Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități. Au fost prezentate exemple concrete de cazuri de tineri cu dizabilități care au reușit să se integreze într-o viață socială normală, o parte dintre aceștia participând chiar la diverse competiții și obținând rezultate remarcabile.

Cu această ocazie a avut loc o expoziție de carte cu volumele, rapoartele și revistele publicate de IRDO și consacrate problematicii dezbătute în cadrul conferinței.

Mihaela Scarlat

EVOLUȚIA DREPTULUI ROMANESC ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Cu prilejul împlinirii, la 4 aprilie 2015, a 25 de ani de la înființarea Universității Ecologice din București (UEB), prima universitate privată din România, aceasta a organizat o conferință aniversară cu tema *Evoluția Dreptului Românesc în Contextul Globalizării*. La manifestarea organizată de Universitatea Ecologică București – Facultatea de Drept și Științe Administrative, în zilele de 2-3 aprilie 2015 au prezentat alocuțiuni, rapoarte, comunicări sau au avut unele intervenții: prof. univ. dr. Mircea Duțu, președintele UEB, acad. Constantin Bălăceanu Stolnici, președinte de onoare al UEB, prof. univ. dr. Alexandru Țiclea, rectorul UEB, prof. univ. dr. Petre Buneci, decanul Facultății de Drept și Științe Administrative, prof. univ. dr. Maria Fodor, director Departament științe juridice și administrative al aceleiași facultăți, prof. univ.dr. Irina Zlătescu, conf. univ. dr. Ioan Bindiu, conf. univ. dr. Andreea Rîpeanu, conf. univ. dr. Andrei Duțu, conf. univ. dr. Maria Irina Grigore-Rădulescu, conf. univ. dr. Aurelian Gherghe, lect.univ.dr. Monica Ungureanu, lect.univ. Bogdan Buneci, lect.univ. Cleopatra Drimer, lect.univ.dr. Gabriela Matei, lect.univ. dr. Simona Mihăilescu-Pene, lect.univ. dr. Gabriela Matei, lect.univ. dr. Sorana Popa, lect.univ. dr. Gabriel Manu, lect.univ. dr. Angelica Cobzaru, lect.univ. dr. Victor Marcusohn, lect.univ. dr. Corina Popescu, lect.univ. dr. Adrianu Danciu, lect.univ. dr. Bogdan Buneci, dr. Ioan M. Copil, Ivan Truțer, ș.a.

În deschiderea conferinței au fost prezentate etapele și momentele cele mai importante de la înființarea Universității și până astăzi. A fost amintit rolul pe care l-au avut în crearea și evoluția UEB regretații prof.univ.dr. Dolphi Drimer, primul rector al UEB, prof.univ.dr. Sanda

Ghimpu, fost decan al Facultății de Drept și Științe Administrative, prof.univ.dr.Victor Dan Zlătescu, membru titular al AIDC/IACL, creatorul școlii moderne de drept comparat și fondatorul primei catedre de drept comparat dintr-o universitate din România, catedră înființată la UEB, prof.univ.dr. Antonie Iorgovan, fost decan al Facultății menționate, prof.univ.dr. Grigore Florescu ș.a.

Prof. univ. dr. Mircea Duțu, președintele UEB, a subliniat în prezentarea sa, printre altele, și importanța colaborare avută pe parcursul acestor ani cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, „un institut cu care universitatea noastră a colaborat foarte mult, cu care împreună, la revizuirea din 2003 a Constituției României, am reușit – și poate asta este una din cele mai frumoase realizări ale universității noastre – să înscriem în articolul 35 din Constituția României dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic”.

Lucrările conferinței s-au desfășurat atât în plen cât și în cadrul celor trei secțiuni: Dreptul privat, Dreptul public și Dreptul penal. Subiectele tratate în cadrul conferinței au avut în vedere teme de mare actualitate în condițiile în care anul acesta se împlinesc 15 ani de la Declarația Mileniului a ONU și în care se lansează un nou Program privind dezvoltarea durabilă pentru etapa 2015-2030, dreptul la un mediu sănătos alături de dreptul la dezvoltare durabilă fiind esențiale, în condițiile schimbărilor climatice pentru existența în continuare a vieții pe planeta noastră. Este un moment în care se poate vedea cât de importantă a fost crearea acestei Universități.

Dr. Adrian Bulgaru

ZIUA MONDIALĂ A SĂNĂTĂȚII

Ca în fiecare an, în ziua de 7 aprilie – Ziua Mondială a Sănătății, care de altfel este și ziua fondării Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), omenirea este sensibilizată pe teme de ce-a mai mare actualitate. Astfel, în prezent, problemele prioritare la nivel global sunt nevoia de creștere a nivelului de cunoștințe pe anumite teme de sănătate și evidențierea zonelor prioritare de care se ocupă OMS.

Anul acesta, Ziua Mondială a Sănătății este dedicată siguranței alimentelor, logoul ales fiind: „De la fermă, la farfurie: respectă condițiile pentru siguranța alimentelor”. Astfel, se subliniază rolul important în asigurarea siguranței alimentelor al celor implicați în producția alimentară, supravegherea bolilor cauzate de alimentele nesigure, al consolidării colaborării și coordonării între aceste domenii pentru prevenirea, detectarea și răspunsul prompt în prevenirea toxoinfecțiilor alimentare. Este un prilej de a alerta persoanele care lucrează în diferite sectoare: guvernamentale, fermieri, producători, firme de retail, practicieni de sănătate – precum și consumatorii – despre importanța siguranței alimentare. Fiecare poate juca un rol în a asigura că ce avem în farfurie este sigur și poate fi mâncat fără grijă.

Cu ocazia Zilei Mondiale a Sănătății, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Centrul Infoeuropa, Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Alianța Civilizațiilor în parteneriat cu Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități a Camerei Deputaților au organizat conferința „Siguranța alimentară pentru o bună sănătate”.

Cu acest prilej a fost prezentat mesajul Secretarului General ONU – Ban Ki-moon, în care se atrage atenția asupra siguranței produselor alimentare ca unul dintre cei mai importanți factori de risc pentru sănătate. Produsele alimentare nesigure, care conțin bacterii, virusuri, paraziți sau substanțe chimice provoacă mai mult de 200 de boli, de la diaree până la cancer. Conform estimărilor, anual la nivel global peste 2 milioane de oameni decedază din cauza bolilor diareice acute (BDA) provocate de produse alimentare și apă nesigure, majoritatea fiind copii sub 18 ani. Aprovizionarea cu alimente devine din ce în ce mai globalizată, necesitatea de a consolida

sistemele de siguranță alimentară în și între toate țările devine din ce în ce mai evidentă. Acesta este motivul pentru care OMS promovează eforturile de îmbunătățire a siguranței alimentare, de la fermă până la farfurie.

În cadrul conferinței prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, director IRDO, dr. Doris Mircea, director Centrul Infoeuropa și Victoria Popescu, ministru plenipotențiar, coordonator național al României pentru Alianța Civilizațiilor – ONU, Ministerul Afacerilor Externe au subliniat semnificația acestei zile și au evidențiat importanța dreptului la sănătate ca drept fundamental al omului. Au fost prezentate comunicări elaborate de dr. Tamara Dorina Ciofu, vicepreședinte, Comisia pentru drepturile omului, culte și probleme ale minorităților naționale a Camerei Deputaților, lector univ. dr. Marcela Monica Stoica, dr. Catrinel Brumar, Agentul Guvernamental CtEDO, Anna-Maria Neagoe din cadrul Autorității Naționale a Persoanelor cu Dizabilități și Mircea Ciocan, vicepreședinte SANITAS.

Dezbaterile ce au urmat au avut în vedere aspecte din comunicările prezentate cu specială referire la accesul la sănătate, reforma sistemului de sănătate în România, garantarea dreptului la sănătate al copilului în România printr-o alimentație sigură. Au fost prezentate, de asemenea, cazuri din jurisprudența instanțelor naționale și europene. Remarcăm interesantele propuneri făcute de cercet.șt. Olivia Florescu, cercet. șt. Mihaela Scarlat, cercet.șt. Daniela Albu, cert.șt. Carmen Năstase, cercet.șt. Claudia Kosina, dr. Adrian Bulgaru, cercet.șt. Sonia Stoica, cercet.șt. Marius Mocanu, cercet.șt. Teodor Lorent, cercet.șt. Florin Trușcă, av. Vlad Oanea, av. Marian Tudorașcu, cercet.șt. Marian Dumitru, Ioan Zonga, din cadrul MAI, Dinu Țepeș din cadrul MMFPSPV, Paula Ghițescu, din cadrul ANFP.

Concluziile dezbaterii i-au determinat pe participanți să se întrebe cât de sigură este hrana noastră, fiecare dintre noi având de îndeplinit rolul ce ne revine pentru asigurarea unei alimentații sănătoase – din momentul producerii hranei la fermă și până când aceasta ajunge în farfurie.

La eveniment au participat reprezentanți ai Parlamentului, diplomați, cadre didactice universitare din cadrul Facultății de Drept a

Universității București, Facultății de Administrație Publică a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, a Facultății de Drept și Administrație a Universității Ecologice București, Facultății de Științe Politice a Universității Creștine Dimitrie Cantemir, postdoctoranzi, și

doctoranzi, precum și reprezentanți ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, ai Asociației Family Forum și Asociației Române pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos.

Olivia Florescu

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A ROMILOR

În ziua de 8 aprilie 2015 cu ocazia *Zilei internaționale a romilor*, la sediul Institutului Român pentru Drepturile Omului (IRDO), s-a desfășurat Conferința cu tema „Incluziunea socială și discriminarea romilor în unele state membre UE”

La eveniment au participat reprezentanți ai societății civile, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, cadre didactice universitare, cercetători, doctoranzi și masteranzi.

În cuvântul său de deschidere, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, directorul IRDO, a subliniat importanța acestei zile, acela de a atrage atenția societății asupra problemelor cu care se confruntă romii, pentru îmbunătățirea situației educaționale și, deopotrivă, pentru revendicarea drepturilor civile ale acestora, manifestările prilejuite de această zi cuprinzând evenimente de promovare a valorilor culturale și a limbii romani, dar în mod special a identității romilor, unul dintre principalele obiective fiind, recunoașterea internațională a minorității rome ca minoritate națională.

În continuare, dr. Adrian Bulgaru a arătat că decizia, de a marca pe 8 aprilie Ziua internațională a romilor, a fost luată în cadrul celui de-al IV-lea Congres al Uniunii Internaționale a Romilor, desfășurat la Varșovia, în amintirea zilei de 8 aprilie 1971, când a avut loc, lângă Londra, prima reuniune la nivel internațional a reprezentanților etniei rome când s-au pus bazele unei organizații internaționale a romilor, denumită „Uniunea Internațională a Romilor” (IRU), care, din 1993, are statut de organizație consultativă pe lângă Organizația Națiunilor Unite. De asemenea, la Congres s-a stabilit că această zi este și un moment de comemorare a celor uciși în anii celui de-al Doilea Război Mondial.

Cercetător științific Marius Mocanu a subliniat că în România, la data de 8 aprilie se marchează

„Sărbătoarea etniei romilor din România”, în urma adoptării de către Parlamentul României a Legii nr. 66/2006, care prevede implicarea autorităților administrației publice centrale, cu atribuții în domeniul asigurării egalității de șanse și combaterii discriminării, precum și a celorlalte autorități centrale și locale, pentru a sprijini organizarea de manifestări publice și a unor acțiuni social-culturale dedicate acestei zile a etniei romilor.

Cercetător științific Olivia Florescu și cercet. șt. Mihaela Scarlat au arătat că Uniunea Europeană a subliniat în mod repetat nevoia unei mai bune integrări a populației rome¹. De asemenea, acestea au subliniat că în 2011, Comisia Europeană a adoptat o comunicare menită să favorizeze dezvoltarea de strategii naționale pentru integrarea romilor, în care sunt prezentate în detaliu politicile și măsurile concrete care trebuie aplicate². În aceste condiții, fiecare țară a pregătit o strategie privind romii sau un set de măsuri integrate de politică, care au fost evaluate de Comisia Europeană într-o comunicare adoptată în 2012 (*Strategiile naționale de integrare a romilor: o primă etapă de punere în aplicare a cadrului UE*).

Cercetător științific Daniela Albu și cercet.șt. Sonia Stoica au remarcat faptul că la 9 decembrie 2013, Consiliul European a adoptat o Recomandare cu privire la măsurile de integrare efectivă a romilor în statele membre. Totodată, au atras atenția asupra faptului că raportul de evaluare din 2013 intitulat *Progrese în punerea în aplicare a strategiilor naționale de integrare a romilor* a identificat atât exemplele pozitive, cât și domeniile în care sunt necesare eforturi suplimentare din partea statelor membre. Astfel, în domeniul

¹ A se vedea Comunicarea privind integrarea economică și socială a romilor în Europa, din aprilie 2010.

² A se vedea Comunicare privind un cadru UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor până în 2020.

educației s-au înregistrat progrese notabile în ceea ce privește asigurarea faptului că toți copiii romi termină cel puțin ciclul primar; în Finlanda s-a constatat o creștere în frecventarea învățământului preșcolar de la 2 % la 60 %; în Ungaria, o nouă lege prevede obligația ca toți copiii să frecventeze doi ani de învățământ preșcolar; Bulgaria a instituit o măsură similară, cu doi ani obligatorii de învățământ preșcolar; Irlanda a introdus noțiunea de „cadre didactice nomade”, care se deplasează cu comunitățile nomade. În același timp, în mai multe țări din UE vor fi necesare eforturi mai susținute pentru a rezolva problema segregării în școlile obișnuite.

Anna Maria Neagoe a remarcat că în domeniul ocupării forței de muncă, în ultimii patru ani au existat unele tentative de a îmbunătăți șansele de angajare a romilor, dar acestea nu au fost, de cele mai multe ori, însoțite de măsuri sistematice care să răspundă cererii de pe piața forței de muncă prin combaterea discriminării și acordarea de stimulente pentru angajatori.

În luările lor de cuvânt lector univ.dr. Monica Stoica și asist. univ. Claudiu Ignat au arătat că statele membre au făcut progrese în ceea ce privește promovarea incluziunii romilor în ambele sensuri, atât pentru comunitățile de romi, cât și pentru celelalte comunități, dar, pentru a se obține rezultate, trebuie desfășurate proiecte la scară mică în toată Europa. Printre bunele practici se numără: în Belgia au fost numiți 38 de mediatori în domeniul locuințelor; la Berlin, Germania, a fost creat un grup operativ local care ia măsuri pentru ca romii să fie acceptați ca vecini și integrați în comunitate.

Așa cum a remarcat Mircea Ciocan, vicepreședinte SANITAS în domeniul sănătății mai multe țări s-au axat pe îmbunătățirea accesului la servicii medicale în cazul romilor celor mai vulnerabili. Ca exemple, autoritățile publice din Franța s-au angajat să reducă obstacolele financiare în ceea ce privește serviciile medicale, iar România și Spania au investit în mediatori în materie de sănătate pentru comunitatea romă. Asigurarea unor servicii de sănătate

de bază pentru romi este în continuare o problemă în anumite state membre.

Astfel cum subliniau, Anna Maria Neagoe, Carmen Năstase și Claudia Kosina, în lupta privind combaterea discriminării Comisia Europeană s-a asigurat de faptul că în toate statele membre există un cadru juridic solid în acest domeniu, însă țările trebuie să își intensifice eforturile pentru a aplica și a asigura respectarea legislației. Organismele naționale de promovare a egalității au un rol esențial în acest sens. S-a arătat că alocarea unor fonduri suficiente pentru integrarea romilor este, în continuare, problematică. Pentru prima dată, 20% din Fondul social european aflat la dispoziția statelor membre pentru programele acestora trebuie să fie dedicate incluziunii sociale, față de media actuală de 15 %. Pentru perioada de finanțare de după 2020. Comisia va examina modalități de a îmbunătăți și mai mult și de a face mai eficace sprijinul financiar destinat romilor, inclusiv, de exemplu, printr-o facilitare specială.

Dezbaterile din cadrul Conferinței au continuat aducând în discuție tema *Strategiei de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020*”, document adoptat de Guvernul României în luna ianuarie a acestui an, obiectivul principal al acesteia fiind incluziunea socio-economică a cetățenilor români aparținând minorității rome la un nivel similar celui al populației majoritare. Principalele domenii de intervenție sunt reprezentate de accesul la educație, locuri de muncă, sănătate și locuințe, în complementaritate cu serviciile sociale și infrastructura, cultura și combaterea discriminării.

La finalul lucrărilor participanții au subliniat faptul că integrarea romilor nu se impune numai din punct de vedere moral ci și ca o politică economică inteligentă pe care România ar putea să o adopte, având în vedere creșterea populației rome apte de muncă pe fondul îmbătrânirii populației generale și a cheltuielilor sporite cu pensiile și asistența socială.

Anna Maria Neagoe

ENCICLOPEDIA JURIDICĂ ROMÂNĂ

Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române și Universitatea „Titu Maiorescu” din București au organizat pe 16 aprilie a.c., în Aula Academiei Române, lansarea proiectului științific național „Enciclopedia Juridică Română”.

Redăm în continuare prezentarea proiectului¹ de prof. univ. dr. Mircea Duțu, directorul Institutului de Cercetări Juridice.

„Elaborarea și publicarea primei *Enciclopedii Juridice Române* (EJR) răspund unei nevoi resimțite în cultura românească în general și în cea juridică în special încă din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, odată cu desăvârșirea reformelor instituțional-legislative aferente perioadei 1859-1866 și stabilirea bazelor dreptului român modern. Într-adevăr, ideea a fost întrezărită prin chiar actul-inițiator fondator al Societății Literare (Academia Română de mai târziu), în referatul prezentat de C.A. Rosetti, ministrul instrucțiunii și cultelor, la 31 martie/12 aprilie 1866 în acest sens, menționându-se, printre împrejurările care reclamau imperios cultivarea limbii române prin elaborarea „glosariului” propriu, și „introducerea în limbă a nenumărați termeni de jurisprudență cu noile instituții și legi”, ceea ce sugera direct necesitatea construirii vocabularului juridic românesc și încredințarea acestei misiuni forului academic suprem al științei și culturii naționale. De-a lungul timpului, ea a primit unele răspunsuri parțiale, sectoriale, dar fără a se constitui într-un ansamblu unic, s-au inițiat proiecte generoase, rămase din păcate în această fază, așteptând, astfel, momentul istoric de față, cel al renașterii noului drept românesc, europenizat și integrat mondializării. Un asemenea nou început are nevoie și de un arsenal conceptual și ideatic pe măsură, de o cunoaștere și înțelegere din partea tuturor, sens în care rolul major revine unei lucrări enciclopedice.

Înscriindu-se în tradiția enciclopedică universală și națională, EJR își propune să ofere o viziune generală, panoramică asupra dreptului românesc, în conexiune cu dreptul Uniunii Europene (UE) și dreptul internațional, sub semnul

¹ Textul redat, în cele ce urmează, a fost pus la dispoziția participanților la acest eveniment științific de către autor.

unității sale în diversitate, să surprindă și să exprime multiplele fațete ale științei juridice, în interdisciplinaritatea lor, printr-o reunire ordonată a conceptelor și noțiunilor definitorii, pe cât posibil a ansamblului cunoștințelor juridice contemporane.

De ce o enciclopedie-dicționar? Deopotrivă, în tradiția clasică raționalistă a lui d’Alambert și Diderot și în spiritul timpului „citorului-grăbit”, al calculatorului, dar care se vrea în cât mai multe și mai bine informat, s-a optat pentru formula *enciclopedie-dicționar general alfabetic*, dar cu corective evidente. Este vorba, mai întâi, de acoperirea unui câmp cât mai larg de teme și cu o tratare pe cât posibil dincolo de nivelul mediu, mergând până la limita specializării, încercând astfel impunerea unui standard ideatic ridicat. Specialistul va găsi termenii și explicațiile absolut necesare inițierii într-o problemă dată, iar novicele suficiente elemente pentru o cultură juridică aferentă societății post-moderne.

Lucrarea propune astfel o viziune integrată asupra conținutului termenilor și noțiunilor prezentate în sensul că, din punct de vedere conceptual, elementele de drept național, unional-european și internațional sunt complementare, semnificațiile lor se întrepătrund, spre a se obține un rezultat nou, ireductibil la primele, cu diferite fațete și cu valențe superioare.

În altă ordine de idei, orice dicționar este o culegere de unități semnificative ale limbii (cuvinte, termeni, elemente...) expuse într-o ordine convenită, care oferă definiții, informații ș.a.; în cazul de față este un limbaj de specialitate, cel al unei discipline – dreptul, iar sensul conferit acestora este cel tehnic, specific, aparținând câmpului semantic al arealului juridic. Din păcate, multă vreme, sub povara altor urgențe considerate mai importante, problema vocabularului juridic a fost la noi ignorată, în condițiile împrumuturilor masive, îndeosebi franceze, în constituirea dreptului pozitiv modern, procedându-se în același fel și în privința terminologiei de specialitate. După reșezarea sa anevoioasă, inclusiv prin unificarea și uniformizarea conceptual-terminologică impuse de actul Marii Uniri din 1918, a urmat „șocul anilor ‘50”, al deceniilor

de impunere a unui „nou tip de stat și drept”, pentru a asista în ultimii 25 de ani la o amplă și decisivă deschidere spre cultura juridică occidentală. Într-un anumit fel, dar în circumstanțe cu totul diferite, receptarea dreptului UE, a conceptelor și terminologiei specifice, în special a celor proveniți din zona de *common law*, generează o situație în care vocabularul juridic românesc cunoaște importante influențe, iar EJR este chemată să le reflecte în mod corespunzător.

Enciclopedia-dicționar privilegiază noțiunile „obiectele abstracte ale cunoașterii”, cuprinde concepte fundamentale, definitorii pentru drept ca întreg și pentru ramurile sale componente, oferă principiile și regulile generale, care se exprimă variat și concret la nivelul dreptului pozitiv.

Nu lipsesc nici adagiile, formulate în latină, limba savantă a dreptului utilizată timp de secole; desigur, în lucrare se întâlnesc câteva zeci, considerate drept cele mai reprezentative și mai des întâlnite, departe de ambiția unui *Black's Law Dictionary* care cuprinde nu mai puțin de... 2000 de asemenea elemente!

Dimensiunile articolelor sunt variate, după o pondere în raport cu importanța și frecvența termenilor la care se referă, iar caracterul enciclopedic a presupus regruparea, pe cât posibil, a unei problematice unitare și evitarea fragmentării care defavorizează înțelegerea exactă și completă a semnificațiilor definitorii.

Dicționarul prezintă materia în ordinea cea mai clasică, uzitată, respectiv cea alfabetică. Atunci când este vorba de o sintagmă, aceasta apare cel mai adesea la locul pe care l-ar ocupa noțiunea la care se referă.

În fine, ca orice dicționar enciclopedic, și cel de față încearcă să cuprindă cât mai mulți și mai diverși termeni, pornind de la cei esențiali și până la elementele aflate în curs de cristalizare.

Enciclopedia Juridică Română se dorește a îndeplini, în același timp, și funcția de *vocabular juridic*, înțeles ca ansamblul termenilor limbii române care primesc în drept unul sau mai multe sensuri. Din această perspectivă, el nu se limitează la cuvintele de apartenență juridică exclusivă, ci se extinde asupra tuturor termenilor cărora dreptul le conferă o accepție care îi este proprie. El înglobează toate cuvintele care, având cel puțin un sens în mod obișnuit și cel puțin unul diferit din punct de vedere juridic, sunt marcați de polisemie. Suma tuturor acestor elemente constituie un

subansamblu al lexicului general al limbii române, o entitate distinctă caracterizată și particularizată în cadrul ansamblului prin juridicitatea sensului entităților care îl compun.

Așadar, vocabularul juridic român grupează toate unitățile lexicale ale limbii române care au cel puțin un sens juridic.

Dacă specialiștii au apreciat că subansamblul juridic al limbii franceze cuprinde peste 10.000 de cuvinte și lexicul nostru juridic este tributar covârșitor celui francez, faptul că EJR însumează peste 9000 de termeni o transformă cu adevărat și în primul vocabular juridic românesc.

Dincolo de aspectele de ordin tehnic și ca vector de misiune, prima *Enciclopedie Juridică Română* își propune a fi, înainte de toate, un instrument de cercetare și informare, o lucrare temeinică și esențială, care să pună bazele și să stabilească liniile generale ale cunoașterii noului drept românesc și de afirmare a culturii juridice române post-moderne, europene și mondializate.

Enciclopedia Juridică Română va fi una deopotrivă universală și națională, abstractă și concretă, oferind o radiografie a fenomenului juridic și a formelor sale de manifestare într-o viziune integratoare, din perspectivă românească, unional-europeană și internațională (globală).

Enciclopedia Juridică Română este marea datorie împlinită a generației actuale de juriști, a comunității oamenilor de drept, mai conștientă ca niciodată de propria-i forță intelectuală și misiune socială încredințată într-o Românie a statului de drept și care împărtășește din plin valorile occidentale.

Ea este o operă colectivă, a reprezentanților tuturor straturilor lumii juriștilor – cercetători științifici, cadre didactice universitare, practicieni – din București și din țară, ai tuturor disciplinelor juridice.

Ca o enciclopedie a dreptului timpului său, EJR surprinde prin modul de concepere generală a sa și prin conținutul articolelor componente, noua perspectivă de dispunere și funcționare a ordinii juridice și modelul trans-sistemic, al viitorului, de învățare a dreptului.

Enciclopedia Juridică Română se înscrie perspectivei unei „Enciclopedii române”, de genul celei evocate în cadrul Academiei Române în anul 1941, una care să reprezinte „dovada maturității noastre culturale și un argument hotărâtor asupra

locului ce trebuie să ni-l fixăm în evoluția culturală universală.”

Nu în ultimul rând, astfel se desăvârșește o aspirație a generațiilor de juriști din epoca modernă care, începând cu acel *Vocabulariu de jurisprudență* al lui I.M. Codrescu din 1865 și până acum, au aspirat și sperat să vadă întocmită și publicată o enciclopedie juridică națională.

Proiectul EJR face parte intrinsecă din procesul istoric al enciclopediei românești.

Proiectul mării *Enciclopedii a României*, gândit începând din 1920 de D. Gusti, V. Pârvan și N. Iorga, acorda *Dreptului* și juriștilor un loc proeminent. Mai întâi, în formula de „Dicționar social, economic și politic al României” preconizată în 1929 de Institutul Social Român, *Dreptului* îi erau consacrate nu mai puțin de 9 capitole din cele 23 în total, respectiv: Enciclopedia juridică, Drept constituțional, Drept administrativ, Drept public internațional, Istoria dreptului român, Legislația industrială, Legislația școlară, Legislația bisericească, Legislația militară. Apoi, în forma realizată de *Enciclopedia României* (1938), volumul I *Statul* era consacrat în mare parte unor probleme de cultură juridică și drept și elaborat preponderent de juriști.

Este de domeniul evidenței că lucrarea nu survine „pe un loc gol”, ci, dimpotrivă, continuă, valorifică și împlinește eforturi îndelungate, lucrări de gen pe domenii variate; tot așa, ea nu rămâne indiferentă, ci, dimpotrivă, a avut în vedere experiențe asemănătoare din alte culturi, precum *Vocabulaire juridique* (G. Cornu) ori *Black's Law Dictionary*.

Totodată, ea este concepută și se vrea a fi o realizare de referință, durabilă și, prin aceea, cu caracter deschis, în permanentă mișcare, așadar, „vie”, precum dreptul, obiectul său, și viața societății căreia îi dă expresie juridică, ceea ce presupune gândirea și aplicarea unui mecanism de

actualizare și completare permanentă, pe calea suplimentelor periodice.

În orice caz, EJR rămâne vârful unei evoluții de 150 de ani și un punct de plecare pentru viitorul culturii juridice românești; îndeplinirea unei obligații istorice și renașterea îndatoririi pentru generațiile viitoare de juriști de a urma și continua demersul nostru, al celor de azi.

În urma reformelor din ultimii 25 de ani, marcate de adoptarea și intrarea în vigoare a Constituției din 8 decembrie 1991, a noilor coduri legislative (civil și de procedură civilă, penal și de procedură penală), a numeroase alte acte normative reprezentative, aderarea României la Uniunea Europeană și transpunerea dreptului unional-european, în condițiile mondializării s-a cristalizat și manifestat noul drept românesc, de esență europeană și occidentală. Afirmarea virtuților sale presupune și elaborarea sistemului conceptual corespunzător, a termenilor aferenți, diseminarea acestora și înțelegerea adevăratelor lor semnificații. Iar o lucrare enciclopedică joacă un rol major în acest sens, pentru crearea noii culturi juridice românești în general. Făcând acest arc peste timp și o atare necesară conexiune cu „Enciclopedia noii României unite”, proiectul *Enciclopediei Juridice Române* se dorește și se dovedește a fi un act de omagiu adus de juriștii țării la 100 de ani de la Marea Unire (1918-2018)”.

La realizarea acestei lucrări de mari proporții alături de inițiatori, Institutul de Cercetări Juridice și Universitatea „Titu Maiorescu”, au fost invitați să participe reputați specialiști din domeniul dreptului public și privat din întreaga țară, reprezentanți ai mai multor universități de stat și private din țară, ai Institutului Român pentru Drepturile Omului, partener ale ambelor instituții inițiatoare și coordonatoare ale proiectului, ai unor instituții guvernamentale etc.

Dr. Adrian Bulgaru

DREPTURILE PACIENȚILOR – ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ

Cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Pacienților și a Zilei Mondiale a Hemofiliei, pe 21 aprilie, Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități și Comisia pentru sănătate publică a Senatului României în parteneriat cu Fundația World Vision România, Ministerul Sănătății, Casa

Națională de Asigurări de Sănătate, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Baxter au organizat conferința națională cu tema „Drepturile pacienților – între teorie și practică”. Manifestarea a avut ca principal scop abordarea unor teme actuale privind respectarea drepturilor pacienților

în România și identificarea de soluții și direcții prioritare pentru îmbunătățirea accesării serviciilor medicale și respectării legislației actuale naționale și internaționale privind drepturile pacienților.

În deschiderea acestei reuniuni, președinta Comisiei pentru drepturile omului, culte și minorități a Senatului României, Rozalia-Ibolya Biro, a subliniat că: „Asigurarea accesului la servicii de sănătate este considerat în întreaga lume un drept fundamental al individului și constituie o condiție de bază pentru îmbunătățirea sănătății populației întregi. În România, drepturile pacienților, cuprinse în diferite legi, pot crea confuzii fiind interpretate de instanțe în mod diferit și, tocmai din acest motiv, nici jurisprudența în domeniu nu este una unitară. Ar trebui să înțelegem aceste drepturi nu ca drepturi ale pacientului împotriva medicilor, dar ca fundament pentru succesul relației dintre medic și pacient, în beneficiul reciproc”.

Printre temele supuse dezbatelor amintim promovarea drepturilor și obligațiilor pacienților în accesarea serviciilor medicale garantate prin lege, dreptul la egalitate de șansă între pacienții din mediul urban și rural, îmbunătățirea cadrului legislativ privind accesarea serviciilor medicale de calitate preventive, curative și de reabilitare pentru pacienții din mediul rural.

Secretarul Comisiei pentru drepturile omului, culte și minorități a Senatului, Nelu Tătaru, a prezentat inițiativa legislativă în vederea modificării articolului 12 din Legea 46/2003, prin care se dorește ca pacientul să primească toate informațiile necesare privind investigația, diagnosticul și tratamentul fără solicitarea acestui lucru. Necesitatea acestei inițiative legislative este determinată de practica neunitară a instituțiilor sanitare dar și de dreptul pacienților de a beneficia și de o altă opinie medicală.

La eveniment au luat cuvântul dr. Vasile Ciurchea, președintele CNAS; dr. Sorin Luca, directorul Direcției de asistență medicală a Ministerului Sănătății; prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu, director IRDO; prof. dr. Daniel Coriu, Institutul Clinic Fundeni; Sandra Alexiu, vicepreședintele SNMF; Daniela Buzducea, director executiv World Vision; Angela Mesaros, președintele FADR; Nicolae Oniga, președintele ANH, dr. Adrian Bulgaru, șef sector IRDO, lect.univ.dr. Marcela Monica Stoica ș.a.

În cadrul evenimentului s-au discutat disfuncționalitățile privind respectarea în practică a

drepturilor pacienților și inegalitățile de șansă, dificultatea accesării serviciilor medicale pentru pacienții din mediul rural. În acest cadru, Alexandru Vlad, elev la Colegiul Național Grigore Moisil din Urziceni, membru în Consiliul Consultativ al Copiilor World Vision a prezentat principalele problemele cu care se confruntă copiii bolnavi din mediul rural: servicii medicale insuficiente, dar și accesul dificil la aceste servicii. Daniela Buzducea, director executiv World Vision a subliniat că: „România nu are mecanisme eficiente pentru a garanta dreptul copiilor la servicii medicale, în afară de responsabilitatea implicită a părintelui. În mediul rural, accesul dificil la servicii de sănătate, calitatea mai scăzută a acestora și problemele socio-economice cu care se confruntă familiile cele mai vulnerabile sunt surse de inechitate care pun în pericol potențialul de dezvoltare al copiilor. De aici și indicatorii de malnutriție, mortalitate și morbiditate disproporționate de mari în mediul rural, pentru care s-ar impune intervenții reparatorii urgente.”

De asemenea, a fost abordată problematica hemofiliei, cu implicații la nivel medical dar mai ales social. Profesorul doctor Daniel Coriu, șeful clinicii de hematologie din Institutul Clinic Fundeni a precizat că la nivel național sunt peste 2000 de pacienți și România se află pe ultimul loc în Europa, în ceea ce privește tratamentul hemofiliei. Acesta, a apreciat și faptul că se impune definirea clară a responsabilităților în cadrul centrelor de management a hemofiliei, dar și implicarea medicilor de familie în tratamentul preventiv și monitorizarea copiilor cu hemofilie. De asemenea, pentru asigurarea minimului de tratament conform recomandărilor internaționale se impune o reevaluare a bugetului alocat Programului Național de Hemofilie.

La eveniment au participat și reprezentanți ai Parlamentului, ai unor instituții guvernamentale, ai unor organizații neguvernamentale, ambasade, cadre universitare, cercetători, lideri ai societăților profesionale și de pacienți, reprezentanți ai firmelor farmaceutice, implicate în asistența și protecția drepturilor pacienților și reprezentanți mass-media.

Cu acest prilej a fost lansat un apel la acțiune comună pentru găsirea unor soluții de îmbunătățire a accesului la serviciile medicale de calitate a persoanelor vulnerabile din mediul rural.

Carmen Năstase

EGALI, DAR DIFERIȚI

Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități a Senatului în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului au organizat, pentru prima dată în România, la Palatul Parlamentului, marți 6 mai 2015 o masă rotundă cu tema: „Egali, dar diferiți!” cu ocazia Zilei naționale a egalității de șanse, pornind de la ideea că potrivit Legii nr.23/2015, ziua de 8 mai a fost declarată Ziua națională a egalității de șanse între femei și bărbați.

În aceste condiții, la inițiativa președintei Comisiei pentru drepturile omului, minorități și culte din Senat, Rozalia Biro, pentru prima dată în România s-au reunit, la aceeași masă, toate organizațiile de femei ale grupurilor parlamentare, la nivel de conducere, alături de reprezentanții administrației prezidențiale, guvernului, societății civile, instituțiilor naționale pentru drepturile omului ș.a. cu scopul identificării soluțiilor pentru unele probleme actuale și, mai ales, de a găsi variante de simplificare și îmbunătățire a legislației în domeniul egalității de șanse.

Scopul acestei dezbateri a constat în abordarea unor teme actuale privind egalitatea de șanse în România dar și în context european și identificarea unor soluții și direcții prioritare pentru îmbunătățirea asigurării egalității de șanse în toate domeniile.

În cadrul dezbaterii, a fost prezentată propunerea legislativă pentru declararea zilei de 8 martie *Ziua femeii* și 19 noiembrie *Ziua bărbaților*, precizându-se de către președinta Comisiei „că la nivel internațional sunt celebrate aceste două zile, considerăm că prin adoptarea unei asemenea inițiative în cadrul legislativ românesc, s-ar reglementa, pe de o parte, un echilibru de gen iar pe de altă parte am promova și dreptul la egalitate de șanse între femei și bărbați.”

Totodată, prin intervenția participanților, s-au formulat noi propuneri menite să asigure implementarea actelor normative în vigoare, crearea mecanismelor unui control mai eficient al asigurării egalității de șanse. A fost subliniată necesitatea consolidării dialogului interinstituțional dar și cu partenerii sociali, organizațiile neguvernamentale, tocmai pentru a coopera în vederea combaterii problemelor sesizate, cum ar

fi, ieșirea din situația de abuz pentru victimele violenței domestice, pentru victimele traficului de persoane, etc.

La nivel global, atât parlamentele cât și guvernele sunt formate, în majoritate, de bărbați. Din totalul de 46.300 de parlamentari existenți astăzi, la nivel mondial, 36.874 sunt bărbați și 9.426 femei, ceea ce înseamnă o medie de 20,4% de reprezentare politică a femeilor, la nivel global. În România, atât în Senat cât și în Camera Deputaților, ponderea femeilor este sub 12%.

Un alt subiect de dezbatere l-a constituit faptul că școala românească nu asigură o pregătire suficientă a absolvenților – fete și băieți – pentru viața privată, accentul punându-se mai mult pe latura publică a vieții personale. Astfel, copiii nu dețin abilitățile necesare unui parteneriat de gen în viața privată, de genul organizării activității casnice/gospodărești (tipuri de activități, diviziunea muncii). Astfel s-a constatat necesitatea implicării tinerilor și a profesorilor în acțiuni de promovare și susținere a egalității de gen și nediscriminării.

Concluzia unanimă a participanților a fost că în 2016 trebuie ca în Parlamentul României, în politica locală, primării sau consilii județene să acceadă mai multe femei. Trebuie schimbată viziunea privind rolul femeii în politică.

La eveniment au participat și au prezentat rapoarte sau comunicări: Andrei Muraru, consilier prezidențial; Ioana Liliana Cazacu, secretar de stat în Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Departamentul pentru egalitate de șanse; prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu, director al Institutului Român pentru Drepturile Omului, dr. Csaba Ferenc Asztalos, președinte al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, Liliana Pagu, președinte al Asociației Femeilor din România, reprezentantul Avocatului Poporului ș.a.

Din partea organizațiilor de femei din partidele politice parlamentare au participat, cu rapoarte și comunicări, reprezentanți ai Partidului Național Liberal, Lucia Varga, co-președinte, ai Partidului Conservator, Luciana Bivolaru, președinte, ai Partidului Social Democrat, Maria Lazăr, Simona Bucura Oprescu, GrațIELA Drăghici, vicepre-

ședinți, precum și ai UDMR, Hegedus Csilla și Lacziko Eniko vicepreședinți.

O contribuție deosebită, privind analiza problemei promovării egalității de șanse, au adus-o și deputat Ana Birchal, deputat Ciofu Tamara, senator Gabriela Crețu, senator Cristiana Anghel și senator Nicolae Vlad Popa.

La această reuniune științifică a fost prezentată legislația actuală din România privind egalitatea de șanse comparativ cu cea europeană, s-au discutat, de asemenea, și disfuncționalitățile privind respectarea în practică a drepturilor

omului în general și al principiului egalității de șanse și s-au exemplificat inegalități de șanse și dificultatea accesării serviciilor sociale pentru categoriile defavorizate și vulnerabile.

Prin intervenția participanților, au fost formulate noi propuneri menite să asigure implementarea actelor normative în vigoare, crearea mecanismelor unui control mai eficient al asigurării egalității de șanse și totodată a fost semnată o inițiativă legislativă în acest sens.

Olivia Florescu

ZIUA EUROPEI

În data de 8 mai a.c., cu prilejul Zilei Europei, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia au organizat o masă rotundă cu tema „Drepturile omului într-o Europă unită; noi perspective”, la care au participat cercetători științifici, reprezentanți ai unor instituții guvernamentale și neguvernamentale cu atribuții în domeniu, magistrați, cadre universitare, experți, doctoranzi și studenți.

În cadrul dezbaterilor a fost abordată evoluția drepturilor omului în țara noastră, începând cu anul de răscruce al cuceririi independenței de stat și până în prezent, când am devenit europeni, precum și reglementările internaționale și naționale care le guvernează.

Discuțiile au fost structurate pe două direcții principale: drepturile cetățeanului european și implicit ale cetățeanului român, la educație și cultură, așa cum sunt ele reglementate în sistemul ONU, în cadrul Consiliului Europei și al Uniunii Europene (UE), dar și de către Constituția României și dreptul cetățeanului european și implicit al cetățeanului român la un mediu sănătos așa cum este prevăzut și protejat în reglementările Consiliului Europei; Uniunii Europene și în legislația românească.

Ca stat membru al Uniunii, România este pe deplin atașată valorilor europene, susține activ aprofundarea procesului de integrare europeană și

unitatea proiectului european. De asemenea, sunt promovate demersurile de consolidare a Uniunii și de concretizare a obiectivelor aflate pe agenda actuală a UE, cu beneficii concrete în viața de zi a tuturor cetățenilor. Este un proiect european caracterizat de respectul deplin pentru principiile și valorile fundamentale prevăzute în Tratat.

Pe continentul european, Ziua Europei este o sărbătoare anuală a păcii și unității în Europa. Sunt două date pentru sărbătorirea acestei zile: 5 mai pentru Consiliul Europei și 9 mai pentru UE. Pentru UE, această zi este cunoscută și ca Ziua Schuman, comemorând declarația istorică a ministrului de externe francez, Robert Schuman. Prin această declarație, Robert Schuman a propus, inițial, unirea producției de oțel și cărbune a Franței și Germaniei, apoi și cu a altor state, ducând la crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului. Acest eveniment fiind considerat un moment fundamental în istoria Europei.

Ziua Europei este unul dintre simbolurile europene menite să promoveze unitatea în rândul europenilor și este ziua în care, mai mult ca oricând, trebuie să reflectăm asupra conceptului de unitate europeană, asupra apartenenței la spațiul european de valori și a beneficiilor pe care aceasta le aduce tuturor statelor membre.

După șase decenii de la fondarea proiectului Uniunii Europene, constatăm astăzi că principiile, valorile și viziunea de viitor promovate de părinții fondatori își păstrează relevanța pentru cetățenii europeni și statele membre.

În ciuda unor factori care tind să reducă din capitalul de încredere în acest proiect, el își menține astăzi atractivitatea nu numai în interiorul Uniunii, dar și pentru statele din vecinătatea Uniunii, dornice să continue pe calea europeană. Într-un context global dominat de competiție strategică, UE continuă, în mod indiscutabil, să fie un model de solidaritate, de bunăstare și de acțiune comună.

Ziua UE nu înseamnă numai data de naștere a proiectului european, ci și o zi de bucurie de a fi împreună, o zi a voinței de solidaritate, o zi a marii comunități din care fac parte toți cetățenii UE. Poate fi definită, astfel, ca ziua cetățenilor unei „Europe Unite”, care s-a construit de-a lungul deceniilor ca o unitate în diversitate.

Florin Trușcă

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A FAMILIEI

Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii a organizat în ziua de 12 mai 2015, o masă rotundă cu tema *Familia și rolul ei în societate*, cu scopul de a sensibiliza opinia publică și de a sublinia importanța instituției familiei, promovării cunoștințelor despre tendințele socio-economice și demografice care afectează familia și stimulării răspunsurilor la provocările cu care se confruntă familia contemporană.

Instituită în 1993, prin Rezoluția nr. 47/237/1993, de către Organizația Națiunilor Unite, Ziua Internațională a Familiei a intrat în calendarul sărbătorilor internaționale în anul 1994 și este celebrată în fiecare an în data de 15 mai. În același timp, începând cu anul 1994 la propunerea Institutului Român pentru Drepturile Omului, propunere susținută și de Patriarhia Română, ziua de 15 mai a fost consacrată prin Hotărâre de Guvern ca Ziua Familiei Române.

Marcarea, atât pe plan internațional cât și național a Zilei familiei, semnifică importanța și respectul pe care comunitatea internațională și obștea națională îl acordă rolului pe care îl are familia pentru viitorul umanității, dar și preocupările pentru apărarea și garantarea drepturilor familiei, a perpetuării și întăririi rolului său, recunoscut și în Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Obiectivul principal al acestei zile este de a sublinia importanța familiilor în societate și a promova valorile familiei – egalitatea, împărțirea responsabilităților casnice, dragostea, combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor, copiilor, persoanelor bătrâne.

Tema propusă de ONU pentru Ziua internațională dedicată familiilor, în acest an, este: „Bărbați la putere? Egalitatea de gen și drepturile copiilor în familiile de azi”.

Deschizând lucrările reuniunii, prof.univ. dr. Irina Zlătescu, director al Institutului Român pentru Drepturile Omului, a subliniat rolul esențial pe care l-a avut și îl are familia în societatea umană, fiind elementul de bază al societății, apărătorul valorilor umane, a culturii și a continuității istorice a generațiilor, un factor de stabilitate și dezvoltare.

Sărbătorirea acestei zile are o importanță deosebită pentru comunitatea internațională, care acordă sprijin în mod constant și contribuie la îmbunătățirea cadrului legislativ și social în vederea creșterii rolului familiei în viața socială. Au participat cu comunicări: prof.univ.dr. Maria Magdalena Jianu, dr. Rodica Șerbănescu, prof. univ.dr. Monalisa Magdo Belu, Olivia Florescu, Anna Neagoe, Sonia Stoica, dr. Adrian Bulgaru și Florin Trușcă.

În lucrările prezentate s-a evidențiat rolul familiei în societatea umană, în general și în special în societatea românească, în creșterea și educarea tinerelor generații, în coeziunea și solidaritatea socială, necesitatea implicării mai active a guvernanților în protecția socială dar și legală a familiei, referindu-se la principalele

reglementări pe care noul Cod civil le-a adus în această direcție.

În cadrul dezbaterilor care au urmat, s-a subliniat că logoul pentru marcarea zilei internaționale a familiei din acest an este axat pe promovarea egalității de gen și a drepturilor copiilor în cadrul familiei contemporane, precum și pe necesitatea prevenirii violenței în familie prin intermediul legislației, prin inițierea și implementarea de programe de intervenție în cazurile de abuz.

Alegerea acestei teme, din acest an, a fost impusă și de faptul că în multe țări discriminarea femeilor și nerespectarea drepturilor copiilor rămân încorporate în legile și politicile guvernamentale privind familia, iar normele sociale au tendința predominantă de a scuza și justifica multe practici discriminatorii. Discriminarea și neglijarea conduc adesea la violență, amenințând sănătatea femeilor și a copiilor. Violența se perpetuează din generație în generație, întrucât copiii supuși violenței în familie, atunci când devin adulți, cel mai probabil recurg și ei la violență.

Dezvoltarea economică și socială se poate realiza corect numai dacă aceasta se bazează pe un cadru juridic și standarde sociale echitabile, care susțin drepturile femeilor și ale copiilor. Și secretarul general al ONU, Ban Ki-moon, în mesajul adresat cu acest prilej, sublinia că legile și practicile discriminatorii care nu recunosc drepturi egale pentru toți și care împiedică exercitarea drepturilor femeilor și copiilor nu au loc în familiile, comunitățile, societățile și națiunile contemporane.

Făcând referire la țara noastră, violența în familie este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă societatea contemporană. Astfel, la nivel național, pentru combaterea acestui fenomen s-a elaborat și aprobat prin HG 1156/2012 Strategia națională pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie pentru perioada 2013-2017 și Planul operațional pentru implementarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie pentru aceeași perioadă.

Violența pe motive de gen aduce, de asemenea, o gravă atingere democrației, pornind de la premisa că femeile supuse violențelor reprezintă o categorie ale cărei șanse de a participa la viața socială și profesională sunt semnificativ reduse, pe măsură ce viața de familie își pierde funcția de a oferi membrilor acesteia securitatea de care au nevoie.

Participanții la dezbateri-reprezentanți ai unor organisme guvernamentale și neguvernamentale cu atribuții și preocupări în domeniul protecției familiei și femeilor, a copiilor și tinerilor, cadre didactice universitare, magistrați, cercetători, experți, doctoranzi și masteranzi au relevat necesitatea asigurării accesului la educație a membrilor familiei și au făcut numeroase propuneri pentru dezvoltarea și extinderea politicilor și serviciilor orientate spre nevoile familiei care să înlănească eforturile acesteia în a-și îndeplini menirea de creare, creștere și educare a generațiilor viitoare în spiritul valorilor umane.

Claudia Kosina

SESIUNEA NAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE A STUDENȚILOR ȘI MASTERANZILOR

Facultatea de Drept din Cluj-Napoca a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația Științifică de Dreptul Proprietății Intelectuale, Societatea Autorilor și Editorilor Români de Opere Științifice, PERGAM și Asociația Alumni Drept Cantemir Cluj, a organizat în 15 mai 2015, o sesiune națională de comunicări științifice a studenților și masteranzilor ale cărei obiective au fost: promovarea

cercetării științifice în rândul tinerilor; dezvoltarea abilităților de comunicare, argumentare, analiză și sinteză, activitate creativă intelectuală și spiritul critic; realizarea unor articole de cercetare științifică; schimb de experiență; publicarea articolelor de cercetare în „Revista Juridică Studențească”; dezvoltarea capacității de expunere a părerilor și ideilor într-un cadru organizat; îmbunătățirea colaborării între instituțiile preuniversitare și universitare.

În cadrul acestei sesiuni au prezentat comunicări cercetători și colaboratori ai Institutului Român pentru Drepturile Omului, membrii ai Institutului de Drept European (ELI), precum și doctoranzi, masteranzi ai Facultății de Drept de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” Cluj–Napoca, Universitatea București, Universitatea „Bogdan Vodă” Cluj–Napoca, Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș, SNSPA București, Universitatea Ecologică București.

Participanții la sesiunea de comunicări au prezentat subiecte de actualitate, precum *Inaplicabilitatea măsurii de siguranță a confiscării extinse*, *Subiecții infracțiunii de luare de mită*, *Aspecte relevante privind paradisurile fiscale sau Incriminarea ultrajului în România de-a lungul timpului*.

De la prima ediție și până în prezent, sesiunea națională de comunicări științifice, a încurajat participarea cât mai numeroasă a studenților, masteranzilor și doctoranzilor. Rezultatele acestor cercetări sunt cuprinse în *Revista juridică*

studentească a Facultății de Drept Cluj–Napoca a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, cercetarea științifică fiind un pas de pornire pentru orice tânăr care dorește să-și aprofundeze cunoștințele într-un anumit domeniu de studii. Prin astfel de conferințe, s-a urmărit să se ofere posibilitatea studenților și masteranzilor de a-și dezvolta ideile, de a dezbate probleme controversate și nu în ultimul rând spiritul critic. Comunicările științifice elaborate de cercetători științifici ca: Marius Mocanu, Sonia-Andreea Stoica, Ioan Zonga, Grațian Urecheatu-Burian, Vlad Oanea, Petruț Marian Tudorașcu, Adrian Bulgaru, Anna Maria Neagoe, Florin Trușcă, Paula Ghițescu, Mariana Dumitru etc. urmează să fie publicate integral. În dezbaterile ce au urmat au fost subliniate puncte de vedere relevante pentru comunitatea științifică din domeniul științelor juridice și politice asupra reglementărilor juridice care necesită îmbunătățiri.

Grațian Urecheatu-Burian

DREPTUL LA BUNA GUVERNARE

În contextul aniversării a 25 ani de activitate a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, a 70 ani de la crearea ONU și 60 de ani la primirea României în ONU în ziua de 19 mai 2015, a avut loc sesiunea de comunicări științifice cu tema „Dreptul la buna guvernare”. Această manifestare științifică a fost organizată de Centrul de Drept Public și Științe Administrative SNSPA (CDPSA) în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), Societatea Academică de Științe Administrative (SASA), Institutul de Drept Public și Științe Administrative al României (IDPSAR) și Asociația pentru Națiunile Unite din România. Alături de cadre didactice din învățământul superior și cercetare științifică au participat postdoctoranzi și doctoranzi din cadrul Școlii doctorale „Științe Administrative”.

În deschidere au luat cuvântul conf. univ. dr. Diana Camelia Iancu, decan al Facultății de Administrație Publică, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, directorul IRDO, prof.univ.dr. Raluca Beșteliu, Universitatea „Titu Maiorescu”

prof. univ. dr. Emil Bălan și prorector al SNSPA, care au subliniat importanța evenimentului.

Temele aduse în discuție au vizat atât protecția și promovarea drepturilor omului cât și aspecte care țin de administrația publică generală.

Au prezentat comunicări: dr. Catrinel Brumar care s-a referit la mecanismul Dublin III și provocările acestuia pentru determinarea statului membru al Uniunii Europene responsabil cu examinarea unei cereri de protecție internațională.

În continuare, cercet.șt. Alexandra Pleșea a analizat politica fiscală a Uniunii Europene, pledând pentru introducerea unui nou concept, acela de indice al dezvoltării fiscale.

Comunicările referitoare la protecția și promovarea drepturilor omului au generat debateri intense. Astfel, comunicarea cercet.șt. Anna Maria Neagoe care a evidențiat măsurile eficiente și adecvate ce trebuie întreprinse pentru a promova, proteja și asigura exercitarea deplină și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Discuțiile cu privire la tema *Promovarea drepturilor omului prin învățământul superior*, prezentată de cercet.șt. Mariana Dumitru, au urmărit armonizarea procedurilor de recunoaștere a actelor de studii în spațiul european al învățământului universitar.

Tema *Modele de organizare a unităților școlare*, de cercet.șt. Mircea Ciocan, a urmărit să prezinte o evoluție a sistemului de servicii medicale din România în ultimii 25 de ani, din perspectiva eficienței acestora.

În cercetarea privind *Libertățile religioase*, susținută de cercet.șt. Ana Maria Beșteliu, s-a urmărit să se evidențieze legătura dintre acestea și libertatea de exprimare.

De asemenea, au fost prezentate medierea, arbitrajul și ombudsmanul ca mijloace de promovare și protecție a drepturilor omului în relația administrație-cetățean de către jud. Claudia Elena Brânzan Ignat și asist.univ. Claudiu Augustin Ignat

Administrația generală, a fost un alt subiect al dezbaterilor. Lectorul universitar Gheorghe Guțu în cercetarea sa pe care a prezentat-o a urmărit atât domeniul colectivităților locale cât și buna administrare ca drept în cadrul comunităților din care fac parte preponderent persoanele aparținând minorităților.

În tema privind *Protecția cetățenilor împotriva abuzurilor comise prin actele administrative*, tratată de av. Marian Tudorașcu, acesta a evidențiat necesitatea armonizării legislației astfel încât instrumentele ei să permită aprecierea legalității actului administrativ într-un termen cât mai scurt.

Concluziile sesiunii se vor regăsi într-o publicație care va cuprinde propunerile realizate în cadrul fiecărei lucrări prezentate, în vederea transmiterii acestora instituțiilor cu atribuții în domeniu, pentru îmbunătățirea activității lor.

Teodor Lorent

ALIANȚA CIVILIZAȚIILOR – O PUNTE ÎNTRE ORIENT ȘI OCCIDENT ZIUA MONDIALĂ A DIVERSITĂȚII CULTURALE

Institutul Român pentru Drepturile Omului, promovează încă de la înființarea sa, prin toate activitățile întreprinse, idealurile consacrate de Organizația Națiunilor Unite. Inițiativa „Alianța Civilizațiilor” a luat naștere sub egida ONU, la 14 iulie 2005, la propunerea guvernelor Spaniei și Turciei, pentru îmbunătățirea înțelegerii și cooperării între culturi și religii și contracararea forțelor care alimentează polarizările și extremismul. Institutul Român pentru Drepturile Omului a sprijinit această inițiativă încă de la început și este membru în Comitetul Director al Alianței Civilizațiilor.

Alianța civilizațiilor nu numai că analizează cauzele polarizării între societăți și culturi, dar caută să construiască și punțile de legătură între acestea, recomandând programe concrete de acțiune.

Inițiativa „Alianța Civilizațiilor” este sprijinită de o comunitate de peste 80 de state și organizații internaționale și regionale, constituită sub numele de „Grupul de Prieteni”. Membrii acestui grup sunt situați în poziții cheie pentru identificarea potențialelor proiecte și a unor noi parteneri.

Obiectivul principal al Alianței este îmbunătățirea relațiilor interculturale, crearea unor punți între culturi și civilizații, mobilizarea de resurse, găzduirea unor evenimente de impact, diseminarea informațiilor, acordarea de asistență pentru punerea în practică de proiecte și politici destinate îmbunătățirii relațiilor interculturale, mobilizarea de resurse, precum și găzduirea de evenimente regionale.

Alianța Civilizațiilor vine în sprijinul diversității culturale activând pe bază de parteneriate cu guvernele, cu grupuri ale societății civile, cu fundații și cu sectorul privat. Alianța Civilizațiilor este un moderator între comunități, culturi și lumi diferite, un catalizator și un facilitator al proiectelor destinate aprecierii diversității culturale.

Principalele obiective ale organizației sunt:

Dezvoltarea unei rețele de parteneriate între state, organizații internaționale, grupuri ale societății civile și entități ale sectorului privat care împărtășesc scopurile Alianței Civilizațiilor, îmbunătățirea interacțiunii și coordonării acestora cu sistemul Națiunilor Unite;

Susținerea și încurajarea proiectelor care promovează înțelegerea și reconcilierea între culturi la nivel global și, în particular, între orient și occident. Aceste proiecte trebuie să fie relaționate cu cele patru domenii de acțiune ale Alianței Civilizațiilor: tineret, educație, media și migrație;

Stabilirea relațiilor și facilitarea dialogului între grupurile care pot acționa ca forțe de moderare și de înțelegere în timpul tensiunilor accentuate dintre culturi.

Prin urmărirea acestor obiective, Alianța Civilizațiilor își propune să susțină dintr-o perspectivă globală relațiile dintre societățile orientului și cele occidentale în condițiile polarizării culturale transfrontaliere și a fricii mutuale, fenomene acute prezente în și între aceste comunități, care reprezintă o amenințare pentru stabilitatea și securitatea internațională.

Ziua Mondială a Diversității Culturale. 60 de ani de la aderarea României la ONU. Ziua de 21 mai a fost proclamată Ziua Mondială a Diversității Culturale de către Adunarea Generală a ONU în 2002. Cu un an înainte, UNESCO adoptase Declarația Universală privind Diversitatea Culturală al cărui Articol 1 stipulează: *„Ca sursă de schimburi, inovație și creativitate, diversitatea culturală este necesară umanității așa cum biodiversitatea este pentru natură. În acest sens, patrimoniul comun al umanității trebuie să fie recunoscut și afirmat pentru generațiile prezente și viitoare.”*

În seria de manifestări consacrate celei de-a 60-a aniversări a aderării României la ONU, Ministerul Afacerilor Externe și Alianța Civilizațiilor au inaugurat o expoziție de artă cu ocazia Zilei Mondiale a Diversității Culturale în ziua de 21 mai 2015. Evenimentul a fost realizat

în parteneriat cu Biblioteca Națională, și cu participarea Departamentului pentru Relații Interetnice al Guvernului.

În spațiile expoziționale Euphoria și Symposium, de la parterul Bibliotecii Naționale, sub patronajul Alianței Civilizațiilor, s-a decernat într-un cadru festiv diploma de merit „Dimitrie Cantemir” pentru inițiativa ONU intitulată „Alianța Civilizațiilor”, unor personalități care s-au remarcat în cadrul Alianței și care și-au dedicat activitatea inclusiv înființării și funcționării acesteia. Diploma „Dimitrie Cantemir” îi consacră pe cei căror le-a fost decernată, drept adevărați campioni ai Alianței Civilizațiilor.

Cu această ocazie, secretarul de stat pentru afaceri strategice Daniel Ioniță a subliniat faptul că, pe lângă pilonii principali ai activității Organizației Națiunilor Unite – pace și securitate, dezvoltare, democrație și drepturile omului – o temă importantă de pe agenda organizației internaționale o reprezintă diversitatea culturală. Astfel, în cadrul sistemului onusian, România a susținut constant diversitatea culturală ca instrument eficient și universal de promovare a păcii și înțelegerii între state.

Au fost vernisate trei expoziții de artă – Sculptură în bronz de Alex Ivanov, pictură suprarealistă de Mihai Criste și fotografie artistică de Maria Dobrescu. S-a marcat astfel nu numai interferența dintre civilizații, ci și cea dintre arte. A luat cuvântul în deschidere, cunoscutul critic de artă Corneliu Ostahie, care a prezentat pe scurt creațiile celor trei artiști și tematica fiecăreia dintre cele trei componente ale expoziției.

Daniela Albu

PROBLEME JURIDICE DE ACTUALITATE ÎN DOMENIUL FINANCIAR BANCAR

Asociația Consilierilor Juridici din Sistemul Financiar Bancar (ACJSFB) și Asociația Europeană pentru Drept Bancar și Financiar – România (AEDBF), împreună cu Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir și Editura Wolters Kluwer România a organizat la București, în perioada 27-30 mai 2015, a XI-a Conferință

internațională de drept bancar, cu tema „Probleme juridice de actualitate în domeniul financiar-bancar”.

Conferința internațională de drept bancar și financiar este o manifestare cu tradiție în România reunind an de an, importante personalități din domeniu bancar. În acest cadru de înalt nivel

științific, cu participarea specialiștilor de vârf din organizațiile care influențează piețele financiare și bancare europene și internaționale, s-au discutat cele mai noi tendințe ale dreptului bancar și problemele de actualitate ale acestui domeniu. Manifestarea științifică a reunit reprezentanți ai celor mai importante organizații internaționale din domeniul bancar, juriști ai băncilor naționale, juriști ai marilor bănci comerciale și personalități academice de prestigiu. Conferința a avut drept scop aprofundarea cunoștințelor în domeniul bancar, schimburi de opinii cu personalități care influențează piețele financiar-bancare și aflarea ultimelor tendințe din dreptul financiar și bancar.

Printre participanți se numără reprezentanți ai Fondului Monetar Internațional, Banca Centrală Europeană, Federal Reserve Bank of New York, Federal Reserve Bank of South Africa, Banca d'Italia, Banca Națională a Bulgariei, Banca Spaniei, Banca Națională a Austriei, Banca Marocului, Autoritatea de Supraveghere Financiară din Austria, Piraeus Bank, Bulgaria, etc.

În cele 7 sesiuni științifice desfășurate pe parcursul acestei reuniuni s-au remarcat lucrări de o înaltă ținută științifică care au abordat teme precum importanța riscurilor cibernetice în sectorul financiar, ultimele dezvoltări în prevenirea spălării banilor și combaterea finanțării terorismului, noul cadru european de soluționare a băncilor aflate în dificultate, armonizarea secretului bancar cu principiul transparenței, jurnalismul financiar.

De asemenea, în comunicările științifice prezentate, au fost abordate și noile reglementări ale Uniunii Europene referitoare la Directiva nr.2013/11/UE a Parlamentului European privind mijloacele alternative de soluționare în domeniul financiar bancar, Reglementarea UE propusă cu privire la tranzacțiile cu titlu de valori, transpunerea într-un proiect de lege a Directivei nr.2014/17/UE privind contractele de credit, principiile UE pentru investiții responsabile, mediul social și guvernarea corporatistă, implementarea Directivei nr.11/2013 privind soluționarea alternativă a litigiilor, proiectul de modificare al Legii nr.31/1990 în domeniu, etc.

Lucrările conferinței internaționale de drept bancar și financiar, la care o contribuție deosebită și-au adus prof.univ.dr. Ianfred Silberstein, membru în Consiliul General al IRDO; prof.univ.dr. Corina Dumitrescu, prof.univ.dr. Emilian M. Dobrescu, prof.univ.dr. Brândușa Ștefănescu s-au adresat specialiștilor în drept bancar care doresc să fie corect informați și pregătiți pentru a face față provocărilor acestui domeniu, specialiștilor în drept european și în drepturile omului, precum și tuturor celor interesați în cunoașterea noilor tendințe ale dreptului bancar și reglementările ale UE în domeniu. Printre cei prezenți s-au aflat și Paula Ghițescu, Florin Trușcă, Anna Maria Neagoe, Tudor Grigoraș, Ignat Claudiu, Marian Tudorașcu.

Olivia Florescu

EFICIENȚA NORMELOR JURIDICE, PERSPECTIVE PRIVIND INTERPRETAREA ȘI APLICAREA LEGII

Conferința internațională cu tema „Eficiența normelor juridice– Interpretarea și aplicarea legii”, aflată la cea de-a IV-a ediție s-a desfășurat în perioada 4-6 iunie 2015 la Cluj-Napoca și a fost organizată de Facultatea de Drept a Universității „Dimitrie Cantemir” din Cluj Napoca în colaborare cu Academia Română –Filiala Cluj a Institutului de Istorie „George Barițiu”, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Institutul de Științe Administrative al Republicii Moldova, Asociația pentru Națiunile Unite din România,

Asociația Română de Științe Penale, Asociația Științifică asupra drepturilor de proprietate intelectuală, Autoritatea națională de supraveghere pentru procesarea datelor personale, Societatea Română a autorilor și publiciștilor de lucrări științifice PERGAM– București și Fundația Eco România XXI.

Cooperarea Facultății de Drept din Cluj-Napoca cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Națiunile Unite din România a contribuit la organizarea, în aceeași

perioadă, a unei sesiuni speciale consacrată inaugurării la Cluj a Anului ONU pentru aniversarea a 70 de ani de la crearea ONU și 60 de când România este membră a ONU. Cu acest prilej a fost lansată cartea „Human Rights – a dynamic and evolving process” și a fost organizată o expoziție de carte cu lucrările editate de IRDO și ANUROM care ilustrează activitatea ONU în domeniul drepturilor omului.

În cadrul celei de-a patra ediții a Conferinței Internaționale cu tema „Eficiența normelor juridice– Interpretarea și aplicarea legii”, dedicată provocărilor actualului deceniu au fost aduse în atenție participanților probleme de mare actualitate privind interpretarea și aplicarea legii.

S-a evidențiat faptul că dezvoltarea fenomenelor și activităților sociale face necesară în întreaga lume existența unor norme legale. Astfel, aspecte legate de protecția datelor, comerțul internațional, probleme legate de mediu și conflictele militare internaționale precum și relațiile familiale, proprietatea sau drepturile fundamentale ale omului sunt reglementate pe diferite niveluri.

S-a evidențiat obligația statelor de a elabora o legislație care să fie în concordanță cu convențiile internaționale și reglementările Consiliului Europei și ale Uniunii Europene. S-a subliniat rolul instanțelor internaționale cum sunt Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție Europeană care contribuie la interpretarea lor.

Însă efortul de interpretare și aplicare a normelor legale nu se limitează doar la instanțele internaționale sau naționale; administrație publică și organizațiile neguvernamentale, precum și

reprezentanții lumii științifice, cercetătorii și profesioniștii din domeniul dreptului își aduc și ei contribuția în vederea atingerii aceluiași scop.

Lucrările s-au desfășurat în plen și pe secțiuni. În cadrul sesiunii de deschidere au prezentat rapoarte: conf.univ.dr.Elena Mihaela Fodor, prof. univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu, prof.univ. dr. Ludo Veny, prof.univ.dr. Mircea Criste, prof. univ.dr. Maria Orlov, conf.univ.dr. Emilia Gogu și conf.univ.dr. Corina Buzdugan.

De un interes aparte s-au bucurat lucrările din cele 2 ateliere referitoare la Strategii prezente pentru combaterea crimei organizate tradiționale; Cooperare internațională în cazurile penale, coordonată de prof. Ioana Vasiiu și prof. Sorina Siserman și Aspecte actuale ale legislației fiscale abordate dintr-un punct de vedere practic, coordonată de prof. Anca Georceanu și judecător Liviu Ungur.

În cadrul lucrărilor, pe secțiuni, s-au remarcat contribuțiile avute de cercetătorii științifici: dr. Adrian Bulgaru, Marius Mocanu, Sonia-Andreea Stoica, Ioan Zonga, Grațian Urecheatu-Burian, Vlad Dan Onea, Petruț Marian Tudorașcu, Adrian Bulgaru, Anna Maria Neagoe, Florin Trușcă, Mariana Dumitru ș.a.

Remarcăm, de asemenea, contribuția adusă la reușita acestei sesiuni a Comitetului Științific și de organizare ai căror copreședinți au fost prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, prof. Georgeta Ilie și prof. Emilia Gogu și din care au făcut parte: prof. Elena Mihaela Fodor, prof. Mircea Criste, prof. Corina Buzdugan, prof. Lucian Chiriac, prof. Ioana Vasiiu s.a.

Grațian Urecheatu-Burian

ZIUA MONDIALĂ A MEDIULUI

Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un mediu sănătos a organizat în ziua de 5 iunie 2015 o masă rotundă consacrată Zilei Mondiale a Mediului cu tema „Planeta ta are nevoie de tine”, unde au fost dezbătute probleme legate de conștientizarea populației privind necesitatea protejării mediului pentru generațiile

viitoare, dar și gestionarea responsabilă a resurselor naturale ale planetei.

Logoul, ales de ONU, pentru acțiunile organizate în acest an pentru celebrarea Zilei mediului este „Șapte miliarde de vise. O singură planetă. Consumă cu grijă”, temă ce atrage atenția asupra problemelor grave generate de consumul nesustenabil de materii prime și produse finite.

Datele existente la nivel mondial arată că, până în anul 2050, în cazul în care consumul și

producția de bunuri rămân la nivelul actual, cu o populație ce ar putea crește la 9,6 miliarde de oameni, vor fi necesare trei planete pentru a susține modul nostru de viață și de consum.

Obiectivul principal, propus de ONU pentru ziua mondială a mediului din acest an este acela de a concentra eforturile asupra modului în care bunăstarea umanității, mediului și a economiilor depinde în ultimă instanță de gestionarea responsabilă a resurselor naturale ale planetei. Dovada este că oamenii consumă mult mai mult decât ceea ce resursele naturale ale planetei poate oferi în mod durabil.

Atât în comunicările prezentate, cât și în cadrul dezbaterilor care au urmat, s-a evidențiat necesitatea de a analiza efectele negative pe care le au acțiunile noastre asupra mediului, dar și măsurile pe care trebuie să le întreprindem pe viitor pentru a reface ce s-a distrus. Un stil de viață în limitele planetei noastre reprezintă strategia cea mai importantă pentru a asigura un viitor sănătos. Un stil de viață durabil presupune să conștientizăm că dezvoltarea economică nu este în mod necesar însoțită de creșterea ritmului de utilizare a resurselor naturale și de impact asupra mediului.

Este nevoie de efortul conjugat al organelor centrale, prin impunerea unor măsuri normative și administrative mult mai drastice, al comunităților locale, al întreprinderilor dar și al organizațiilor

neguvernamentale și a locuitorilor acestora pentru o planificare și o administrare eficientă a mediului.

Participanții la reuniune cercetători, reprezentanți ai unor instituții guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniu, cadre didactice din Universitatea București, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea „Nicolae Titulescu”, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Universitatea Ecologică București, Universitatea „Titu Maiorescu” au evidențiat necesitatea unor măsuri mult mai drastice pentru stoparea acestor tendințe de degradare a mediului. S-au remarcat contribuțiile aduse la realizarea manifestării științifice de prof.univ.dr. Gheorghe Iancu, prof. univ.dr. Mircea Niță, Florin Saghî, prof.univ.dr. Monalisa Magdo Belu, Rodica Șerbănescu, Emil Marinache, prof.univ.dr. Dumitra Popescu, prof.univ.dr. Raluca Beșteliu, prof.univ.dr. Elena Mihaela Fodor, dr. Adrian Bulgaru, Marius Mocanu, Olivia Florescu, Daniela Albu, Sonia Stoica, Paula Ghițescu, Mariana Dumitru, Mircea Ciocan, Vlad Oanea, Florin Trușcă și Marian Tudorașcu.

Scopul reuniunii a fost de a stimula și sprijini elaborarea unor reforme și strategii viitoare viabile pentru un mediu mai sănătos și mai sigur prin înțelegerea și aplicarea conceptului de economie verde.

Mariana Dumitru

OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILĂ PENTRU PARLAMENTELE DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST

În perioada 15-16 iunie a.c., s-a desfășurat, pentru al doilea an consecutiv, la Palatul Parlamentului seminarul regional cu tema „Obiectivele de dezvoltare durabilă pentru parlamentele din Europa Centrală și de Est”, organizat de Camera Deputaților împreună cu Uniunea Interparlamentară.

În deschiderea lucrărilor au luat cuvântul domnul deputat László Borbély, președintele Comisiei pentru politică externă a Camerei Deputaților și domnul Robert del Picchia, vicepreședinte al Uniunii Interparlamentare, care au apreciat rolul parlamentelor naționale și importanța acestora în implementarea obiectivelor

de dezvoltare durabilă. De asemenea, participanților le-au fost transmise mesaje din partea Președintelui României, Președintele Camerei Deputaților și al Primului-Ministru al României.

Pe parcursul celor două zile au fost analizate și dezbătute în cadrul celor șase sesiuni organizate în cadrul seminarului teme precum: obiectivele de dezvoltare ale mileniului și importanța acestora în regiune; rolul parlamentelor în implementarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului: adaptarea acestora pentru atingerea obiectivelor; implicarea parlamentelor împreună cu societatea civilă în vederea însușirii la nivel național a obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și

sprijinul acordat monitorizării progreselor înregistrate; echitatea de gen ca factor determinat pentru dezvoltarea durabilă și reducerea riscului determinat de dezastre naturale și de schimbările climatice prin implementarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului prin prezentarea unui studiu de caz.

Pe parcursul lucrărilor, vorbitorii s-au referit la eforturile comunității internaționale în domeniul dezvoltării pentru îndeplinirea obiectivelor prevăzute în Declarația Mileniului care își va înceta valabilitatea în acest an, urmând a fi aprobat un nou cadru privind dezvoltarea, intitulat Agenda de dezvoltare post-2015, care să permită îndeplinirea celor 17 obiective de dezvoltare durabilă, conținute de noul program, la nivel global în următorii 15 ani.

Totodată, în cadrul reuniunii a fost prezentat proiectul viitoarei Agende de dezvoltare cu obiectivele și țintele de dezvoltare dar și mijloacele de implementare, parteneriatul global pentru dezvoltare și mecanismul de monitorizare și examinare a aplicării Agendei. Pe parcursul intervențiilor, s-a evidențiat și contribuția adusă de România, în calitate sa de membră a Grupului de lucru al Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru definirea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, în procesul de stabilire a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Au fost analizate și oportunitățile de integrare a obiectivelor de dezvoltare în politicile și strategiile naționale și în activitatea parlamentară. În cadrul

Grupului de lucru paralel, condus de dl. deputat László Borbély, reprezentanții Institutului Român pentru Drepturile Omului au subliniat rolul central pe care îl au drepturile omului în realizarea obiectivelor și importanța instituțiilor naționale pentru drepturile omului în aplicarea lor. Obiectivul 16 fiind unul dintre cele mai importante obiective care se referă direct la rolul pe care îl au aceste instituții naționale în *promovarea unei societăți pașnice și inclusive, în promovarea accesului la informație și în promovarea ideii de instituții responsabile și inclusive.*

De asemenea, au fost prezentați factorii și principalele provocări globale care pot limita sau îngreuna îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă, amintind: criza financiară și economică, efectul schimbărilor climatice, existența zonelor de instabilitate și conflict dar și lipsa de drepturi, șanse egale și educație.

La această reuniune au participat parlamentari din Bosnia-Herțegovina, Cehia, Croația, Bulgaria, Georgia, Pakistan, Serbia și Ungaria. De asemenea, pe lângă reprezentanți ai parlamentelor din Europa Centrală și de Est și din Asia Centrală, la seminar au participat și experți internaționali, miniștri și ambasadori ai țărilor invitate acreditați la București, precum și reprezentanți ai unor instituții guvernamentale și ai unor organizații neguvernamentale.

Mihaela Scarlat

NOTE, CRONICI, RECENZII

SAMUEL MOYN, POT CONTRIBUI DREPTURILE OMULUI LA ADÂNCIREA INEGALITĂȚII?, THE CHRONICLE REVIEW, 2015

Profesorul Samuel Moyn de la Harvard¹ pornește această analiză inedită de la ipoteza că un om ar stăpâni totul, precum Cresus din Roma antică, despre care Herodot spunea că este într-atât de bogat încât se credea cel mai fericit dintre muritori. Dar un Cresus modern, incredibil de bogat trebuie să fie extrem de mărinimos. El nu dorește ca oamenii să sufere de foame și asta nu doar din cauză că are nevoie de ei pentru a-și întreține domeniile. Acest Cresus insistă să existe un prag de protecție, astfel încât toți cei care trăiesc în umbra mărinimiei lui să se poată bucura de hrană, apă, sănătate și chiar de vacanțe plătite. Cresus le finanțează pe toate.

Comparativ cu lumea în care trăim astăzi acest Cresus oferă un fel de utopie – este utopia prevăzută de Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), o utopie care deși era puțin cunoscută la acea vreme, a devenit utopia omului contemporan, mai cu seamă odată cu apariția mișcării internaționale a drepturilor omului, în ultima jumătate a secolului trecut și în special acum când această mișcare a început cam cu întârziere să acorde atenție drepturilor economice și sociale promise în Declarație.

Cert este că trăim din ce în ce mai mult într-o lume a lui Cresus. Orice regim cât de cât luminat respectă libertățile civile fundamentale, cu toate că lupta de a le asigura este fără de sfârșit. Cresus urăște represiunea. El nu ar recurge niciodată la un stat polițienesc, fiindcă privește cu groază atrocitățile războiului și se oripilează când aude cuvântul „tortură”. Chiar dacă el este singurul om de la vârful societății, nu i-ar place ca la baza acesteia să existe oameni reprimăți și asupriți. Generozitatea sa este la fel de fără precedent ca și bogăția pe care o stăpânește. Cum ar putea cineva să desconsidere ceea ce are de oferit Cresus?

Profesorul Moyn încearcă să facă totuși acest lucru. El afirmă că în ceea ce privește egalitatea

socioeconomică nu există în Declarația Drepturilor Omului un plafon cu privire la diferența dintre bogați și săraci, cum nu există nici în regimurile juridice sau în mișcările care consideră Declarația o adevărată stea polară după care își ghidează acțiunile. Tot așa, acest plafon nu există nici în mintea lui Cresus.

Într-adevăr, documentul fondator al drepturilor omului proclamă egalitatea. Potrivit primului articol, toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi. Într-o lume devastată de racilele rasismului și genocidului, însăși afirmația în sine era un act revoluționar. Dar lucrurile s-au oprit aici pentru că nimic din marele plan al drepturilor omului nu elimină lumea lui Cresus și a stăpânirii sale care rămâne absolută, atâta timp cât stabilește un prag de protecție. De fapt acest prag pare a fi profund eronat – ba chiar imoral – dacă coincide cu cea mai mare inegalitate care a existat vreodată. Acesta este subiectul prezentului experiment. Drepturile omului, chiar și cele pe deplin realizate, sunt compatibile cu inegalitatea, ba chiar cu inegalitatea radicală. Întrebarea este dacă ar trebui să continuăm să idealizăm lumea lui Cresus, pe măsură ce ne construim pe zi ce trece, propria noastră lume tot după acest model.

Dacă scriem istoria drepturilor omului raportată la economia politică, există două mari faze. Prima fiind epoca eroică a statelor prospere de după cel de Al Doilea Război Mondial. La acea vreme, drepturile omului reprezentau o mică parte dintr-un mare consens care unea dușmanii angrenați în războiul rece. Națiunile capitaliste au aderat cu entuziasm la conceptul bunăstării sociale – teoria *welfarismului* din cauza experienței Marii Crize, dar și a amenințării comunismului care insista asupra instaurării unui plafon absolut privind inegalitatea. Idealurile welfarism-ului nu au susținut niciodată aplicarea protecției sociale doar pentru cei slabi. Welfarismul a condamnat liberalismul secolului al XIX-lea care promova intervenția unui stat pentru binele comun. În prezent filozofii folosesc termenul de „welfarism”

¹ A se vedea **Samuel Moyn**, *Do human rights increase inequality?*, The Chronicle Review, <http://chronicle.com/article/Do-Human-Rights-Increase/230297/>.

când se referă la modalitățile prin care putem realiza bunăstarea, dar din perspectivă istorică putem defini welfarismul ca fiind un proiect de reinventare a noțiunilor de interdependență socială sub auspiciile unui nou tip de stat activist, fie el capitalist, sau comunist, creștin sau laic.

Afirmarea drepturilor omului în 1940 era de fapt numai un prim pas în acest domeniu și trebuie înțeleasă în contextul crizei economice și al războiului. Franklin Roosevelt a propus proiectul unei noi Carte a drepturilor omului (cea de a doua), care includea și protecția economico-socială, dar specialiștii au omis trei dintre cele mai importante aspecte ale acestei propuneri. Primul este faptul că a marcat intrarea târzie și prudentă a Americii în pactul Nord Atlantic, stabilit dinainte, deoarece politicienii care sprijineau conceptul *welfarismului* sosiseră din Europa înainte de război și au continuat să sosească și după încheierea acestuia. Cel de al doilea aspect este că prin proclamarea libertății și imaginându-și existența ei pretutindeni în lume, Roosevelt înțelegea de fapt aspirațiile egalitariste proclamate sub toate formele de *welfarism*, care nu a luat în considerare un prag al sărăciei pentru a se putea garanta egalitatea societății mai bine decât înainte. Cea mai mare promisiune a lui Roosevelt nu a fost un prag de protecție socială pentru mase, ci în realitate un privilegiu special pentru cei puțini, cu alte cuvinte un plafon al inegalității. Și în cele din urmă, cel de al treilea aspect, este că deși Roosevelt a sperat cu siguranță că aceste idealuri vor cuprinde tot globul, conceptul de *welfarism* rămânea mai degrabă unul național decât internațional în ciuda prezumțiilor economiei politice și a drepturilor omului, care prevalează la ora actuală în lumea contemporană.

Peste tot în lume, și nu numai în America lui Roosevelt, *welfarismul* s-a proclamat și realizat numai pe baze naționale. Cu mica excepție a înființării Organizației Internaționale a Muncii (după Primul Război Mondial – în scopul de a standardiza la nivel internațional protecția la locul de muncă), nici drepturile socio-economice, nici conceptul unui *welfarism* mai ambițios pe scară largă, nu au fost incluse în vreun proiect internațional. Nu ar trebui să ne surprindă acest lucru pentru că welfarismul a fost un concept cu caracter național încă de la apariția sa în timpul crizei dintre cele două războaie. Au existat speranțele globalizării conceptului pornindu-se de

la statele care au reușit pe plan intern să realizeze o bază de protecție și un plafon al inegalității. Dar aceste aspirații au rămas acum doar o amintire îndepărtată. Țările în curs de dezvoltare au propus o Nouă Ordine Economică Internațională, care își propunea echitate globală, iar propunerile făcute au cunoscut un moment de faimă, în 1973 când acțiunile și prețul petrolului au trezit temerea că națiunile dezvoltate s-ar putea confrunta cu prețuri de extracție pentru toate mărfurile. Astfel că a triumfat adevărata nouă ordine economică internațională a fundamentalismului de piață.

De ce, când și cum a triumfat neoliberalismul este încă o problemă de dezbatere aprinsă. După 1970, lumea lui Ceresus a început să devină din ce în ce mai mult o realitate, iar visurile lui au devenit ale noastre până într-acolo încât a supraviețuit o utopie a justiției, la nivel global dar minimalist, permițând unele abuzuri grave din partea statelor, în timp ce domeniul socio-economic, descria un nivel de protecție fără un plafon al inegalității.

Tot ceea ce este probabil în teorie, mișcarea drepturilor omului a adaptat în practică. Ideea drepturilor omului a urmat transformarea economiei politice. Activiștii au început să acorde prioritate cu precădere drepturilor individuale, fără a mai acorda atenție lansării și gestionării condițiilor bunăstării, potrivit conceptului welfarismului. În regatul economiei, egalitatea socială era urmărită ca ideal. În schimbul caracterului cosmopolit dobândit, mișcarea drepturilor omului a abandonat egalitarismul de după război atât în teorie cât și în practică.

Să luăm spre exemplu paralelele dintre fundamentalismul de piață și mișcarea internațională a drepturilor omului. Amândouă se relaționează la un liberalism timpuriu pe care l-au revitalizat la nivel internațional în confruntarea cu noile amenințări ale secolului XX, fie ele totalitariste sau social democratice. Ambele au contemplat posibilitatea unui remediu individualist și globalizant la welfarismul naționalist pe care îl considerau prea devotat valorilor colectivității și suzeranității. Ambele au fost ignorate în 1940 – când refugiații apărători ai liberalismului economic căutau azil prin Elveția. Apoi au trăit experiența schimbării norocului pe la mijlocul anilor 1970, când Friedman a primit Premiul Nobel pentru economie (1976), iar organizația pentru drepturile omului Amnesty International a obținut

Premiul Nobel, în 1977. Ambele au definit acea perioadă – fundamentalismul de piață în domeniul economic, iar mișcarea drepturilor omului în cel al eticii.

Este oare posibil ca drepturile omului să nu aibă vreo legătură cu înflorirea fundamentalismului de piață, sau cel puțin cu declinul welfarismului național?

Răspunsul oferit de profesorul Samuel Moyn de la Harvard se situează pe o linie de mijloc, între cei care susțin că mișcarea drepturilor omului atâță fundamentalismul de piață și marxistii, care sunt de părere că drepturile omului nu sunt decât o scuză pentru fundamentalismul de piață.

Timpul a demonstrat că nu există o corelație viabilă între politica neoliberală și violența autoritaristă. Situațiile de inegalitate au explodat atât în capitalism cât și în comunism, atât în regimurile autoritare cât și în cele democratice. Contează mai puțin faptul că mișcările pentru drepturile omului au eșuat în a oferi o mai bună teorie economică și mai mult eșecul acestor mișcări care nu au reușit să identifice și nici să confrunte manifestarea inegalității. Profesorul Moyn subliniază eșecurile drepturilor omului în domeniul socio-economic. Există o diferență enormă între fundamentalismul de piață și drepturile omului – primul a transformat lumea în timp ce mișcările pentru drepturile omului au fost condamnate la statutul de simplu observator. Tragedia drepturilor omului este că ele au suscit imaginația la nivel global, dar a reușit să facă prea puțin în confruntarea cu gigantul neoliberalismului.

Unul dintre principalele motive pentru care drepturile omului a acompaniat fără prea multă putere fundamentalismul de piață este faptul că ele vorbesc prea puțin de inegalitate. Capitalismul global este sursa principală a abuzurilor statelor. Sigur că nu se poate nega că după 1970, mai ales datorită economiei chineze de piață, mai multă lume a scăpat de sărăcie, plasându-se astfel deasupra unui prag de bază al protecției socio-economice. Drepturile omului au ajuns să însoțească fundamentalismul de piață datorită nivelului scăzut al ambițiilor dar și eșecului avut în înfăptuirea acestora.

Din cauză că revoluția drepturilor omului s-a axat pe abuzurile statului și în cel mai fericit caz s-a angajat în stabilirea unui prag de protecție socioeconomică, ea a eșuat în identificarea și

reacția la distrugerea plafonului inegalității de către neoliberalism.

Ar fi posibil ca o mișcare diferită a drepturilor omului să îndrepte greșeala? Profesorul Moyn se îndoiește de acest fapt cu toate că nu își propune să contrazică semnificația morală sau succesul istoric al drepturilor omului în combaterea represiunii politice sau în restricționarea violenței excesive.

Numai că ameliorarea dezastrelor războiului, sau criticarea represiunii unor state nu sunt folositoare în domeniul socio-economic. Asta mai ales pentru că drepturile omului nu reprezintă o amenințare serioasă la adresa fundamentalismului de piață. Adevărul este că dreptatea socio-economică globală și locală necesită o redistribuire de la bogați la săraci, ceea ce nu se va putea realiza doar prin atacuri și arătutul vinovaților cu degetul, în ciuda apariției oricăror noi forme legale de activism.

Dacă privim lucrurile din perspectivă istorică, nu este chiar un accident că epoca egalității relative de la mijlocul secolului XX a fost deopotrivă și una a totalitarismului și a războiului rece. La apogeul welfarismului naționalist, pragul de protecție socială era inevitabil legat de plafonul inegalității, și ele erau construite împreună numai sub amenințări puternice din partea politicilor interne și externe. Astfel au luat naștere o mișcare a muncii și o amenințare comunistă. Ca răspuns la aceste pericole a sosit schimbarea mulțumită a ceea ce istoricul francez Pierre Rosanvallon numea „reformismul determinat de frică”. A început oprimarea clasei muncitoare și s-a răspuns cu violență dușmanilor interni și externi.

Deși mișcarea drepturilor omului a stigmatizat astfel de represiuni și violențe, ea nu a oferit niciodată un înlocuitor funcțional pentru sentimentul de frică care a condus atât la protecție cât și la redistribuție, pentru cei rămași în viață după ororile secolului XX. Dacă bunăstarea globală, va fi vreodată coborâtă în viața reală de pe pedestalul idealului welfarismului, unde se află exilată în momentul de față, ea va trebui să nu fie doar un program, ci o adevărată mișcare. Dar nu va arăta deloc ca mișcarea drepturilor omului așa cum o cunoaștem acum și care a devenit tot mai eminentă pe măsură ce lumea noastră începe pe zi ce trece să semene cu cea a lui Ceresus.

Daniela Albu

**GHEORGHE BOBOȘ (COORDONATOR), CORINA BUZDUGAN,
ANCA MIHAELA GEOROCEANU, ELENA MIHAELA FODOR
(EDITORI), EFICIENȚA NORMELOR DE DREPT, UNIVERSUL JURIDIC,
BUCUREȘTI, 2015**

Volumul este coordonat de regretatul profesor univ.dr. Gheorghe Boboș, membru fondator al Facultății de Drept Cluj-Napoca din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, primul decan al acesteia. Editorii cărții sunt: conf.univ.dr. Corina Buzdugan, conf.univ.dr. Mihaela Elena Fodor și lector univ.dr. Anca Mihaela Georoceanu.

Așa cum se arată în introducerea cărții, aceasta este o culegere de studii care reprezintă rezultatul unei îndelungi cercetări științifice a conf.univ.dr. Corina Buzdugan, conf.univ.dr. Mihaela Elena Fodor și lector univ.dr. Anca Mihaela Georoceanu, lect.univ.dr. Tudor Oniga, lector univ.dr. Horea Crișan, asist.univ.dr. Vladimir Mătușan și conf.univ.dr. Sorina Siserman realizată din inițiativa și sub conducerea prof.univ.dr. Gheorghe Boboș, personalitate marcantă a dreptului românesc, format la prestigioasa școală a dreptului public clujean, reputat specialist în domeniul teoriei generale a statului și dreptului.

Primul studiu din volum se intitulează „De la economie la politică, stat și drept”. Autorul, prof.univ.dr. Gheorghe Boboș, susține, ca de altfel și în lucrările sale anterioare și la conferințele internaționale la care a participat că „statul ca organizație politică include și dreptul ca instrument de conducere statală a vieții sociale. La rândul său dreptul este o latură a activității de stat. Validitatea dreptului constă tocmai în faptul că exprimă voința statului ca reprezentant suprem și organizator al vieții în comun a întregului popor, a întregii națiuni”. În continuare, el susține că „trebuințele oamenilor duc la necesitatea unor activități economice”, că „ele sunt transpuse apoi în plan politic, în activitatea partidelor politice care, la rândul lor, își crează instituțiile politice care să le traducă în fapt: statul și dreptul”. Profesorul evidențiază importanța calității „personalului uman care lucrează în cadrul instituțiilor, temeinica lui pregătire profesională, spiritul civic și nu în ultimul rând conștiința morală, respectul nesilit de care el să se bucure din partea cetățenilor. Toate acestea, așa cum preciza autorul în toate lucrările sale „se pot obține numai prin îmbunătățirea educației prin

respectarea valorilor care trebuie să stea la baza unei societăți pretinse a fi civilizate, valori cum sunt: respectul față de lege, față de cetățean, față de veniturile realizate prin muncă cinstită”. El atrăgea atenția că „toate acestea presupun o perioadă îndelungată de timp, răbdare din partea educatorilor, receptivitate din partea celor educați, folosirea mass-media în scopuri educative, și nu pentru promovarea fără discernământ a traiului fără muncă, a luxului, a ușurinței cu care sunt tratate probleme vitale pentru societate cum sunt:munca, educația, familia ș.a.”

În volumul pe care îl prezentăm se regăesc și alte studii de o reală valoare științifică elaborate de cadre didactice ale Facultății de Drept Cluj-Napoca din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”.

Remarcăm, astfel, studiul „Structura normei juridice” (Mihaela Elena Fodor). Autoarea definește norma ca fiind „o regulă destinată a ordona interacțiunea indivizilor în societate și arată că „norma juridică se evidențiază dintre normele sociale prin obligativitatea sa, impusă cu ajutorul forței coercitive a statului. Apoi, aceasta analizează pe larg structura normei juridice și se ocupă în final de formarea normei juridice în procesele de creare și aplicare a dreptului.

Un studiu interesant este și cel consacrat corelării normei juridice cu alte norme sociale (Corina Buzdugan). Ne-au reținut atenția, de asemenea, studiul referitor la excesul de norme juridice cu caracter legislativ (Tudor Oniga), studiile privind „Interpretarea normelor de drept fiscal. Necesitatea reglementării unor principii de drept fiscal în vederea eficientizării normelor de drept. Securitatea juridică” (Anca Mihaela Georoceanu); „Eficiența normelor juridice în dreptul internațional privat” (Horea Crișan); „Aplicarea Convenției privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului raportat la normele juridice din dreptul penal intern” (Vladimir Mătușan) precum și studiul „Contribuția practicii judecătorești la interpretarea și aplicarea normelor juridice” (Sorina Siserman).

Petru Emanuel Zlătescu

**MARILENA ULIESCU, AURELIAN GHEORGHE, TIBERIU ȚICLEA,
TESTE-GRILĂ PENTRU VERIFICAREA CUNOȘTINȚELOR.
DREPT CIVIL, EDITURA UNIVERSUL JURIDIC,
BUCUREȘTI, 2015**

Ajunsă la a treia ediție, revăzută și adăugată, lucrarea pe care o prezentăm, elaborată de prof.univ.dr. Marilena Uliescu, conf.univ.dr. Aurelian Gheorghe și asist.univ.dr. Tiberiu Țiclea pornește, așa cum arată însăși autorii de la ideea că „atât cunoașterea cât și aprofundarea dreptului civil, ramură fundamentală a dreptului, poate fi însușită și verificată și prin teste-grilă, care permit un control al însușirii logice a rezolvărilor. Acest fapt îngăduie o mai bună percepție a mecanismelor juridice proprii temelor principale, cum sunt actul juridic, prescripția, bunurile, dreptul de

proprietate și celelalte drepturi reale, contractele, răspunderea civilă, succesiunile”.

Se regăsesc în lucrare întrebări și răspunsuri legate de cele mai frecvente probleme ale dreptului civil. Ne referim atât la materia actului civil și a precipției extinctive, dar și la drepturile reale, teoria generală a obligațiilor, contracte speciale, cât și la succesiuni.

Lucrarea este deosebit de utilă pentru studenți și masteranzi care se confruntă cu materia din lucrarea prezentată.

Mihaela Scarlat

**BULETIN DE INFORMARE LEGISLATIVĂ
NR. 2/ 2015**

Semnalăm apariția a numărului 2/2015 a Buletinului de informare legislativă al Consiliului Legislativ. Din colegiul științific al publicației fac parte: Dragoș Iliescu, președintele Consiliului Legislativ, Sorin Popescu, Nicolae Turcu, Benonica Vasilescu, președinți de secție, Cristian Kevorchian, șef departament și Cezar Manda consilier.

De remarcat din cuprinsul acestui număr al buletinului studiile: *Dinamica juridică a reformei administrației publice din România* (Eduard Călinoiu), *Considerații privind înlăturarea efectelor nulității actului juridic prin validarea contractului, în lumina prevederilor noului Cod civil* (Liviu Vâtcă) și *Noile Coduri în jurisprudența Curții Constituționale. Decizii de admitere (III)* (Izabela Nina Navroțchi).

În capitolul personalități ale Consiliului Legislativ de-a lungul timpului este prezentat

Anibal Teodorescu: fondatorul dreptului administrativ modern în România (Sorin Popescu și Tudor Prelipceanu).

La rubrica *Noi Apariții Editoriale* menționăm lucrările: *Dialogul judecătorilor constituționali*, autor Tudorel Toader, Marieta Safta, *Human Rights – a dynamic and evolving process*, autor Irina Moroianu Zlătescu, *Diplomația Uniunii Europene (și regulile acesteia)*, autor Ion M. Anghel, Grigore Silași, Adrian Dumitru Crăciunescu și *Conflictul dintre palate – raporturile de putere dintre Parlament, Guvern și Președinte în România postcomunistă*, autor Bogdan Dima, a cărui prezentare a fost realizată de consilierii: Madeleine Ploștinariu, Ingrid Ispas și respectiv dr. Cătălin Ciora.

Carmen Năstase

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ REVISTA „EXPERT ELECTORAL” NR. 2(10) 2015

Semnalăm apariția nr. 2 (10) 2015 al revistei trimestriale „Expert electoral”, revistă de studii, analize și cercetări electorale publicată de Autoritatea Electorală Permanentă (AEP). Din consiliul științific al publicației fac parte alături de Ana Maria Pătru, președinta AEP, Dan Vlaicu și Constantin-Florin Mitulețu-Buică, vicepreședinți ai AEP și dr. Csaba Tiberiu Kovacs, secretar general AEP, prof.univ.dr. Rafael Lopez-Pintor de la Universitatea Autonomă din Madrid, Paul DeGregorio, consilier internațional la Autoritatea Mondială a Organismelor Electorale, dr. Pierre Garrone, șeful diviziei de alegeri și referendumuri al Secretariatului Comisiei de la Veneția pentru democrație prin drept, prof.univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, membru titular al AIDC, prof. univ.dr. Ioan Alexandru, prof.univ.dr. Septimiu Chelcea, prof.univ.dr. Ștefan Deaconu, prof.univ.dr. Cristian Ionescu, prof.univ.dr. Ioan Vida, prof. univ.dr. Sergiu Mișcoiu, cercet.șt.dr. Aristide Cioabă, cercet.șt. Constantin Nica.

De remarcat, din cuprinsul acestui număr al revistei studiile: *Noi reglementări privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale* (Ana Maria Pătru), *Evoluția legislației*

electorale în Bosnia și Herțegovina. Lipsa unor reforme reale (Irena Hadziabdic), *Reformele electorale și democrația din Albania* (Lefterije Luizi (Lleshi)), *Studiu de caz: publicarea rezultatelor preliminare în Kosovo prin utilizarea sistemului K-vote* (Kreshnik Spahiu, Dardan Berisha), *Sistemul electoral modern al Republicii Kazahstan: formare și dezvoltare* (Kuandyk Turgankulov), *Scurte considerații privind limita și continuitatea mandatelor prezidențiale în America Latină. Tendințe electorale* (Rustin-Petru Ciasc, Mariana Gabriela Stuparu) .

Ne-au reținut atenția și lucrările publicate la rubrica *Rapoarte, Sinteze și Informări*: Remarcăm studiul privind ancheta întreprinsă de publicație în filialele AEP pentru a urmări activitatea acestora în anul 2015– an neelectoral. De asemenea, remarcăm raportul *Percepția și opinia tinerilor asupra proceselor electorale din România* (Bogdan Fartușnic, Oana Andrei) precum și raportul de cercetare privind *Avantajele implementării și certificării unui sistem de management al calității la nivelul întregului proces electoral* (Georgeta Bucșan).

Dr. Adrian Bulgaru

CONSILIUL DREPTURILOR OMULUI A 29-A SESIUNE ORDINARĂ

Consiliul Drepturilor Omului ține anual trei sesiuni regulate, cu o durată totală de zece săptămâni. Acestea au loc în martie (patru săptămâni), în iunie (trei săptămâni) și în septembrie (trei săptămâni). La solicitarea unei treimi din statele membre, Consiliul Drepturilor Omului poate hotărî în orice moment să țină o sesiune specială care să abordeze încălcări grave ale drepturilor omului și situații de urgență.

În perioada 15 iunie – 3 iulie a acestui an a avut loc cea de a 29-a sesiune ordinară a Consiliului Drepturilor Omului.

În data de 16 iunie, Zeid Ra'ad Al Hussein, Înalțul Comisar ONU pentru Drepturile Omului, a transmis un mesaj clar: drepturile omului încă mai

contează. Domnia sa a arătat că în ciuda celor 70 de ani care au trecut de la înființarea Organizației Națiunilor Unite, și a numeroase progrese înregistrate în multe domenii, drepturile omului rămân ținta unor atacuri susținute izvorâte din lăcomie, ambiții și dispreț față de viețile omenești. „Prea multora li se neagă drepturile economice și sociale iar rezultatul este suferința la o scară uriașă. Discriminarea este atât de puternică și are o putere de penetrare atât de mare încât se ajunge ca prea mulți să fie privați de mijloacele de existență”.

Practica numirii, în cadrul cuvântării de deschidere, a anumitor țări care prezintă motive de îngrijorare a fost unul din subiectele atinse în

prima zi a dezbatelor, unele state membre considerând că este un obicei prin care doar sunt făcute de rușine țările respective. Înalțul Comisar nu a fost de acord cu acest punct de vedere, el arătând că rușinea nu constă în numirea unei țări, ci în acțiunile, comportamentul și încălcările dovedite cu probe din țara respectivă.

„Cea mai mare fabrică a rușinii este negarea în masă a drepturilor omului. Negarea dreptului la viață este indiscutabil un motiv de rușine. Uciderile în masă un motiv de rușine șocant și inepuizabil. Negarea demnității umane este motiv de rușine. Tortura este motiv de rușine. Violul este motiv de rușine. Da, dăm nume de țări; rușinea statelor, acolo unde ea există, a fost deja aruncată asupra lor de acele state înseși”.

Și într-adevăr, Înalțul Comisar a numit 23 de state care prezintă motive de îngrijorare din punctul de vedere al drepturilor omului.

„Este inacceptabil ca acum să trăim vremuri în care atacurile la adresa drepturilor omului să fie atât de numeroase. Aceste atacuri vin de peste tot – din partea statelor, a milițiilor, a bandelor, a companiilor private și a unor indivizi. Mesajul comun al tuturor acestor atacuri este că ființele umane nu se nasc toate libere și egale.

Dar acest lucru nu este adevărat, nici acum și nicicând.

Dorim să lansăm mesajul că vom apăra victimele și pe cei ale căror voci nu se fac auzite, minoritățile și emigranții, pe cei ce denunță încălcările pe blog-uri și pe apărătorii drepturilor omului. Să dăm de știre lumii că vom face acest lucru fără teamă și fără favoruri, indiferent de numele victimei sau de identitatea atacatorului”.

Valeriu Rendec

UNESCO – RAPORT DE MONITORIZARE: EDUCAȚIA PENTRU TOȚI 2000 – 2015 – REALIZĂRI ȘI PROVOCĂRI, 2015

Acest Raport, comandat de către Organizația pentru Educație, Știință și Cultură a Națiunilor Unite (UNESCO, în numele comunității internaționale¹, reprezintă un studiu independent, realizat prin efortul comun al organizațiilor internaționale, instituțiilor și guvernelor. Acest Raport² global de monitorizare se bazează pe statistici, rapoarte, cercetări și expertize de specialitate și este un instrument indispensabil pentru guverne, politicieni, cercetători, specialiști în educație și studenți.

Raportul, care este la cea de a 12-a ediție și își propune de această dată să analizeze progresul înregistrat la nivel global în domeniul educației, în conformitate cu obiectivele stabilite la Forumul

mondial al educației, care a avut loc la Dakar în 2000 și care aveau ca dată limită de îndeplinire anul 2015.

În document se remarcă faptul că s-au înregistrat progrese: s-a accelerat ritmul școlarizării primare (aproximativ cu 34 de milioane mai mulți copii școlarizați), s-a redus inegalitatea de gen în multe țări și multe guverne fac eforturi pentru a oferi copiilor o educație de bună calitate. Cu toate acestea, în lume nu s-a atins încă obiectivul educației pentru toți. Milioane de copii și de adolescenți nu sunt încă școlarizați, iar cei care poartă povara neîndeplinirii acestor obiective, sunt tocmai cei mai săraci și mai dezavantajați din societate.

Prin analizele și statisticile pe care le prezintă, Raportul se axează mai ales pe ce a mai rămas de făcut la nivel global și subliniază o serie de politici eficiente care ar putea asigura pe viitor educația pentru toți. De asemenea, propune un set de recomandări pentru monitorizarea și evaluarea obiectivelor educaționale post-2015.

Sunt analizate anual 200 de țări, iar munca va continua prin implementarea agendei de dezvoltare

¹ Publicat de United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, UNESCO Publishing, Paris, 2015.

² Echipa de lucru care a elaborat raportul este pe deplin responsabilă pentru prezentarea faptelor și statisticilor din Raport, care nu reprezintă nici pe departe vreo exprimare de opinie din partea organizației cu privire la legislația sau statutul vreunei țări la care face referire Raportul. Deși este tipărit sub egida UNESCO, organizația își păstrează neutralitatea și calitatea de moderator, ferindu-se de orice părținare și dorind să își păstreze astfel obiectivitatea în acord cu principiile și idealurile ONU.

tare durabilă post-2015, pe viitor urmând a se elabora Raportul Global de Monitorizare a Educației pentru Toți.

În ciuda progresului înregistrat, cei 15 ani de cercetare cuprinși în Raport arată rezultate îngrijorătoare și reprezintă un semnal de alarmă pentru trezirea la realitate a guvernelor, așa cum subliniază în prefața Raportului, Directorul General al UNESCO, Irina Bokova.

Mai sunt încă 58 de milioane de copii neșcolarizați la nivel global și aproximativ 100 de milioane de copii care nu și-au terminat școala primară. S-a adâncit inegalitatea în domeniul educației. Este evident că tot categoriile dezavantajate și vulnerabile sunt cele care au cel mai mult de suferit. Există o probabilitate de patru ori mai mare pentru cei mai săraci copii ai lumii să nu se ducă la școală decât pentru cei mai bogați copii de pe planetă. O mare barieră în calea educației rămân zonele de conflict de pe glob.

O altă mare problemă este faptul că educația nu este finanțată îndeajuns. Multe guverne au crescut cheltuielile dar nu au eliberat fonduri pentru educație neconsiderând că aceasta ar fi o prioritate atunci când calculează bugetul național anual. Chiar și sponsorii și donatorii au redus ajutorul pentru educație încă din 2010.

Raportul pornește de la aceste realități pentru a face recomandări concrete și la obiect pentru locul pe care ar trebui să îl ocupe educația în viitoarele agende globale de dezvoltare.

În procesul de monitorizare a educației pentru toți, Raportul urmărește pe capitolele cele șase obiective principale: educația școlară și preșcolară; educația primară universală – educația pentru toți; competențe pentru tineret și adulți; alfabetizarea adulților; egalitatea de gen; educația de calitate.

Convenția pentru drepturile copilului din 1989 și Declarația Mondială cu privire la educația pentru toți elaborată în 1990 la Jomtien, Thailanda reafirmă că educația este un drept al omului. Din nefericire realitatea a arătat că nu s-a ajuns la nivelul promisiunilor făcute. A urmat Forumul Mondial al Educației din aprilie 2000, când comunitatea internațională s-a reunit la Dakar, Senegal. Guvernele din 164 de țări împreună cu organizații internaționale, agenții donatoare, ONG-uri și reprezentanți ai societății civile au adoptat Cadrul de Acțiune de la Dakar pentru a putea îndeplini angajamentele privind educația

pentru toți. Acolo au fost stabilite cele șase obiective de mai sus.

Raportul „Educația pentru toți” a monitorizat anual progresul înregistrat în domeniul atingerii obiectivelor educației pentru toți și a celor două obiective ale Mileniului privind educația. Capitolele Raportului sunt structurate pe cele 6 obiective.

În primul capitol al Raportului se analizează folosirea unor abordări multi-sectoriale privind educația preșcolară și școlară și se examinează calitatea serviciilor de educație, în special cazurile acelor educatori care nu dispun de calificarea sau de formarea necesară. Deși acesta este cel mai important obiectiv, cifrele arată că mai sunt încă enorm de multe de făcut în domeniu. Analizând curente și tendințele din ultimii cinci ani, Raportul ajunge la concluzia că 57 de milioane de copii vor fi încă neșcolarizați în 2015. Mai mult decât atât, unul din cinci copii din țări cu venituri mici sau medii nu își vor termina școala primară în 2015.

În următorul capitol sunt analizate barierele cu care se confruntă grupurile de copii marginalizați și felul în care guvernele au încercat să rezolve aceste probleme. Aceste grupuri includ copii aparținând unor minorități etnice, lingvistice sau unor comunități de nomazi, unor familii care locuiesc în suburbii insalubre. Aici se mai adaugă și categoria copiilor cu dizabilități precum și cea a copiilor care sunt nevoiți să muncească de mici.

Capitolul al treilea discută în detaliu inegalitatea cu care se confruntă adolescenții care muncesc sau migranții și recomandă politici educaționale care să ofere a doua șansă acestor oameni. Obiectivul 4 își propunea să înjumătățească cifra analfabetismului între 2000 și 2015, dar din nefericire deși rata analfabetismului scăzuse de la 24% la 18% în perioada 1990-2000, în prezent conform celor mai recente estimări rata analfabetismului la adulți a ajuns la 16% și se estimează să ajungă la 14% în 2015. Africa subsahariană este regiunea cu cea mai crescută rată a analfabetismului (41%). Rata globală a alfabetizării este de 89%.

Cu privire la alfabetizarea adulților, în raport se arată că pe glob există 781 de milioane de adulți analfabeți. Doar 17 din 73 de țări care aveau o rată a alfabetizării sub 95% în anul 2000 au reușit să reducă această rată la jumătate până în 2015. Deși s-au înregistrat progrese mari în domeniul ega-

lității de gen, nicio țară nu va realiza acest obiectiv pe deplin până la finalul anului 2015. Mai mult decât atât cu toate că tehnologia mobilă și internetul au făcut să crească cererea pentru alfabetizare, nu se înregistrează încă un impact al acestora asupra alfabetizării.

În domeniul egalității de gen s-au înregistrat progrese, dar în Africa sub-sahariană cele mai sărace fete nu vor frecventa niciodată școala primară. Este necesar să se consolideze politici care să împiedice căsătoria între copii sau violența bazată pe discriminare de gen. Este evident că problemele cele mai mari în domeniul egalității de gen apar în țările cele mai sărace sau în zonele de conflict.

Cel de al șaselea capitol tratează despre calitatea educației arătând că extinderea oportunităților pentru educație nu înseamnă în mod necesar și atingerea calității. Lipsa manualelor și a resurselor conduce la o proastă formare a cadrelor didactice în țările mai sărace, ceea ce afectează profund calitatea educației.

După referirea la cele șase obiective ale educației pentru toți în primele șase capitole, Raportul continuă în capitolul șapte cu analiza indicelui de dezvoltare al educației pentru toți pe țări, subliniind și o serie de țări cu date lipsă sau incomplete.

Cu privire la finanțarea în domeniul educație, deși multe țări au suplimentat cheltuielile pentru educație, aceasta continuă să nu constituie o prioritate pentru multe alte bugete naționale. În ciuda angajamentelor luate la Dakar de a oferi educație gratuită, în multe țări cu venituri scăzute, investițiile guvernamentale sunt foarte slabe, ceea ce înseamnă că familiei îi revin cheltuielile legate de educația copilului. Donatorii nu și-au îndeplinit obligațiile asumate, iar coordonarea și distribuirea eficientă a ajutoarelor internaționale în domeniul educației lipsesc cu desăvârșire.

În ultimul capitol al Raportului sunt prezentate obiectivele și țintele pentru educație post-2015 – realități și perspective. În document se subliniază că multe dintre noile ținte pentru educație care au fost propuse nu sunt clare și le lipsește specificitatea deoarece nu se subliniază rezultatele la care ar trebui să se ajungă, ceea ce poate submina posibilitatea îndeplinirii lor până în 2030. Aceasta

înseamnă că țările trebuie să își consolideze și reinventeze noi politici și să analizeze serios posibilități de alocare a resurselor pentru educație. În caz contrar, noua țintă ca în toate țările educația secundară să devină universală pentru toți, s-ar dovedi nerealistă și de neatins. Resursele naționale nu vor fi suficiente pentru a atinge toate obiectivele ale educației pentru toți în 2030. Analizele statistice arată că ajutorul pentru educație va stagna în următorii ani. Este necesar ca ajutorul acordat țărilor cu venituri mici și medii să crească în mod considerabil, cel puțin de patru ori mai mult decât în prezent.

Agenda pentru dezvoltare durabilă post-2015 îi angajează pe membrii comunității internaționale la îndeplinirea unui țel universal de înaltă demnitate care să asigure egalitatea de gen configurarea unor societăți pașnice și protejarea planetei. Educația este și ea cuprinsă în această viziune globală. Tocmai de aceea formularea obiectivelor și țăntelor pentru realizarea educației pentru toți trebuie să fie mai clară și mai legată de realitatea concretă, pentru ca rezultatele obținute să poată fi măsurate mai bine. Este tocmai ceea ce susține și propune acest Raport.

Agenda pentru dezvoltare durabilă post-2015 cartografiază drumul spre progres al țărilor și al partenerilor pentru dezvoltarea acestora și contribuie la mobilizarea tuturor mijloacelor pentru îndeplinirea obiectivelor propuse. În domeniul educației, care face parte integrantă din această misiune planetară, trebuie învățate lecții din implementările strategiilor de până acum privind educația pentru toți. Comunitatea internațională a celor care activează în domeniul educației trebuie să găsească urgent soluții privind respectarea angajamentelor politice, necesitatea suplimentării ajutoarelor financiare, dar și îmbunătățirea unor mecanisme de raportare. Atât guvernele cât și donatorii de fonduri vor trebui să se axeze mai mult pe probleme de echitate și calitate în politicile și programele de educație și să construiască punți de legătură viabile între educație și alte sectoare ale dezvoltării pentru ca Agenda de dezvoltare post-2015 să poată fi adusă la îndeplinire.

Daniela Albu

AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE – RAPORT DE ACTIVITATE APRILIE – MAI 2015

În perioada 13-14 aprilie 2015, reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale au susținut o prezentare având ca subiect experiențele femeilor care au fost abuzate în copilărie. Prezentarea a fost susținută în cadrul unor evenimente la nivel înalt având ca temă și abuzul asupra copiilor, evenimente ce s-au desfășurat în orașul Orebro-Suedia.

Tot în această perioadă a avut loc la Viena întâlnirea dintre reprezentanții FRA și Comitetul consultativ al Platformei Drepturilor Fundamentale (platforma FRA reprezentând peste 400 de organizații neguvernamentale). Discuțiile s-au purtat pe tema cooperării dintre FRA și societatea civilă precum și cele mai recente rapoarte FRA.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a invitat societatea civilă și experții în perioada 14-15 aprilie a.c. la o discuție asupra concluziilor preliminare ale cercetării FRA în domeniul violenței împotriva copiilor cu dizabilități. Concluziile finale ale acestei cercetări vor fi publicate în toamna acestui an.

Reprezentanți ai FRA au participat la o întâlnire consultativă la Viena, în data de 20 aprilie a.c., având ca temă „Înțelegerea și reacția la crimele motivate de ură împotriva evreilor”. Evenimentul a fost organizat de Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR).

Reprezentanți ai FRA au întreprins vizite pe teren în municipalitatea Bolonia – Italia, în perioada 21-23 aprilie a.c., în cadrul proiectului LERI pentru incluziunea socială a populației rome.

De asemenea, în 21 aprilie a.c. a avut loc la Viena o dezbateră tematică privind gestionarea diversității de către municipalități și regiuni europene, dezbateră la care au fost prezenți și au luat cuvântul și reprezentanți ai FRA.

Un eveniment important cu participare FRA a avut loc în data de 22 aprilie a.c.: dezbateră radiofonică cu privire la legea europeană a antidiscriminării. La dezbateră au luat parte și membrii ai Parlamentului European. S-a discutat despre potențiala adoptare a directivei antidis-

criminare, care continuă să rămână blocată încă din anul 2008.

În perioada 22-24 aprilie a.c. reprezentanți ai FRA au prezentat activitatea Agenției în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități la două dintre întrunirile Consiliului Europei.

La Centrul European de Formare și Cercetare din Graz a avut loc pe 27 aprilie a.c. o dezbateră privind indicatorii drepturilor omului în Uniunea Europeană, dezbateră la care au participat și reprezentanți ai FRA.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene a contribuit la dezbaterile privind drepturile omului și detenția în UE, în cadrul unei conferințe internaționale care a avut loc la Viena, pe 29 aprilie a.c. Conferința a fost organizată de Institutul Ludwig Boltzmann pentru Drepturile Omului și de Centrul pentru Implementarea Drepturilor Omului, Universitatea din Bristol.

În calitate sa de membră al cadrului UE de promovare, protecție și monitorizare a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a participat la o întâlnire între reprezentanți mecanismului UE în acest domeniu și reprezentanți mecanismelor naționale de monitorizare a implementării Convenției, care a avut loc la Bruxelles, în data de 30 aprilie a.c.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale în cooperare cu Rețeaua Europeană a Organismelor pentru Egalitate (Equinet) și cu Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI) a organizat în perioada 4-5 mai a.c. la Viena, o întâlnire pe tema consolidării cooperării dintre cele trei organisme pentru promovarea drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană.

În perioada 4-5 mai a.c., a avut loc la București un seminar al experților în domeniul transferului deținuților, la care au participat și reprezentanți ai FRA. S-a discutat acordarea de sprijin deținuților care sunt transferați peste graniță.

De asemenea, tot în intervalul 4-5 mai a.c., a avut loc Forumul Salzburg al Conferinței Ministeriale la St. Pölten, Austria, la care au

participat și reprezentanți FRA. S-au discutat problema stringentă a migrației, precum și situațiile cu care se confruntă securitatea internă a statelor europene.

Reprezentanții ai FRA au lansat la Bruxelles pe 5 mai a.c., cel mai recent raport intitulat „Justiția pe înțelesul copiilor – perspective și experiențe ale specialiștilor în domeniul drepturilor copiilor”. Lansarea Raportului a avut loc pe parcursul a două dezbateri radiofonice în direct cu membrii ai Parlamentului European.

În perioada 5-7 mai a.c., reprezentanții FRA s-au întâlnit la Bruxelles cu reprezentanți ai societății civile și cu reprezentanți ai instituțiilor naționale pentru drepturile omului, pentru a discuta raportul FRA privind exploatarea muncii. Raportul cu titlul „Exploatarea severă a muncii, circulația muncitorilor în și din interiorul statelor UE” a fost dezbătut de experți în domeniu, întâlnirea urmărind și elaborarea, în cooperare cu FRA, a unei strategii de comunicare complementare, care să vizeze această problemă cu care se confruntă statele UE.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a contribuit activ la dezbaterile privind noua agendă de securitate europeană, fiind invitată în perioada 6-7 mai a.c. de către Letonia, în calitate de deținătoare a președinției UE, la o întâlnire informală a Comitetului Permanent a Consiliului pentru Cooperare Internațională și Securitate Internă (COSI).

Reprezentanți ai FRA au prezentat proiectul agenției privind autoritățile naționale ale serviciilor secrete și de supraveghere în UE în cadrul unei conferințe internaționale, care a avut loc în perioada 11-12 mai a.c. În cadrul acestui eveniment s-au analizat evoluțiile recente din domeniul protecției datelor în UE, iar sesiunea cu această temă a fost prezidată de reprezentanți ai FRA.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale și Comisia pentru Drepturile Omului a Consiliului Europei au lansat lucrări pe tema drepturilor persoanelor transexuale și homosexuale în cadrul reuniunii forumului IDADO din Muntenegru, pe 12 mai a.c.

Conferința anuală internațională cu tema „Victimele delictelor și crimelor în Europa: perspective de viitor” a avut loc la Lisabona în perioada 13-14 mai a.c., iar reprezentanții FRA s-au adresat participanților în cuvântul de deschidere.

Consiliul de administrație și Comitetul executiv al FRA s-au întrunit în perioada 20-21 mai a.c. pentru a analiza activitatea FRA în conformitate cu planul de lucru anual.

În data de 21 mai a.c., reprezentanții FRA au prezentat și dezbătut la Varșovia raportul Agenției „Justiția pe înțelesul copiilor” în cadrul unor întâlniri cu Ombudsmanul polonez pentru drepturile copiilor.

Consiliul Europei a dezbătut în data de 27 mai a.c. problemele cu care se confruntă drepturile fundamentale, un bilanț al realizărilor și provocărilor pe anul 2014. Cu această ocazie au fost prezentat concluziile principale ale Raportului Anual al FRA pe 2014.

În perioada 27-29 mai a.c. a avut loc cea de a 9-a reuniune a Comitetului ad-hoc de experți pe problemele minorității rome, în cadrul căreia reprezentanți ai FRA au prezentat activitatea Agenției în acest domeniu. Reuniunea a avut loc la Strasbourg și a fost găzduită de către Consiliul Europei.

Reprezentanți ai FRA au participat la o Conferință la nivel înalt cu tema eliminarea violenței bazate pe criterii de gen, care a avut loc la Praga, în Republica Cehă în perioada 27-28 mai a.c.

Tot pe tema violenței pe criterii de gen, reprezentanți ai FRA au participat în perioada 28-29 mai a.c., în Spania, la conferința organizată de Institutul Balear de la Dona, în cadrul proiectului de finanțare europeană Ariadna.

În data de 2 iunie a.c., a avut loc Conferința cu tema „Neglijarea serviciilor secrete în democrațiile naționale”. Conferința a fost găzduită la Bruxelles de către Parlamentul European. Reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale, au prezentat activitatea FRA în domeniu.

În cadrul celui de al 9-lea Forum european pentru drepturile copilului, care a avut loc în perioada 3-4 iunie a.c., la Bruxelles, s-a dezbătut coordonarea și cooperarea integrată în domeniul protecției drepturilor copilului, dezbaterile la care au luat parte și reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale.

Reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale au contribuit la dezbaterile Consiliului Uniunii Europene privind protecția copiilor și rasismul, care au avut loc în data de 8 iunie a.c., în cadrul unei reuniuni comune a Grupului de lucru pentru drepturile fundamentale,

drepturile cetățenilor și dreptul la libera circulație a persoanelor (FREMP) și a grupului de lucru pentru drepturile omului (COHOM). Acestea sunt două organisme pregătitoare care fac parte din Consiliu și sunt responsabile pentru politicile interne și externe ale UE în domeniul drepturilor omului.

În perioada 10-11 iunie a.c., Agenția pentru Drepturi Fundamentale a organizat un seminar cu tema „integrarea romilor”, la Viena. La lucrări au participat persoanele de contact pe probleme de integrare a minorității rome, din statele membre UE.

Institutul pentru Studii Baltice din Estonia a organizat pe 12 iunie a.c. un seminar privind accesul copiilor la justiție. La eveniment au participat și reprezentanți ai FRA care au prezentat concluziile raportului recent al Agenției, „Justiția pe înțelesul copiilor”.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a moderat în data de 15 iunie a.c. o dezbatere privind provocările cu care se confruntă statele membre în implementarea cadrelor europene și internaționale de respectare și protecție a drepturilor omului. Dezbaterea s-a desfășurat în cadrul Conferinței cu tema „Abuzurile asupra persoanelor vârstnice în Europa”.

Reprezentanți ai FRA au participat pe 15 iunie a.c. la o Conferință internațională având ca temă dezinstiționalizarea în UE și elaborarea pe viitor a unor politici de protecție socială în Europa.

În perioada 16-17 iunie a.c. Rețeaua europeană a organismelor pentru egalitate (Equinet), a găzduit la Bruxelles o conferință dedicată rolului

și importanței Cartei Drepturilor Fundamentale a UE în salvagardarea drepturilor fundamentale, asigurarea egalității și combaterea discriminării. La eveniment au participat și reprezentanții Agenției pentru Drepturi Fundamentale.

Reprezentanți ai orașelor europene au participat în perioada 18-19 iunie a.c. la o Conferință internațională organizată de rețeaua orașelor europene (Eurocities network) și găzduită de capitala Portugaliei, Lisabona. Principale teme de dezbatere au avut în vedere accesibilitatea, locurile de muncă și incluziune socială pentru persoanele cu dizabilități. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a fost de asemenea, reprezentată la această întrunire și a avut rolul de raportor pentru seminarul din cadrul conferinței, intitulat „De ce avem nevoie pentru a implementa Convenția ONU privind persoanele cu dizabilități în spațiul UE?”.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a publicat pe 25 iunie a.c. Raportul Anual 2014 asupra drepturilor fundamentale, provocări și realizări în Uniunea Europeană. Raportul a fost prezentat Comitetului Parlamentului European pentru libertăți civile, justiție și Afaceri Interne (LIBE).

În perioada 28-29 iunie a.c., reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale au participat la Summit-ul european al comunităților evreiești cu tema „Să consolidăm împreună o atitudine comună”, care a avut loc la Barcelona. În cadrul acestui eveniment au fost prezentate cele mai recente studii FRA din domeniu.

Daniela Albu

AGENȚIA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE, EXPLOATAREA GRAVĂ PRIN MUNCĂ, 2015

Cel mai recent raport al Agenției Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și primul de acest tip examinează în mod cuprinzător toate formele infracționale de exploatare prin muncă din UE care îi afectează pe lucrătorii care se deplasează în interiorul Uniunii sau migrează către aceasta.

După cum se arată în lucrare, exploatarea muncitorilor nu este un fenomen izolat sau marginal. Consumatorii putând intra în contact cu

rezultate ale exploatării grave prin muncă atunci când cumpără din supermarket, când stau la un hotel, mănâncă la un restaurant, sau trec pe lângă un șantier în construcție. Cu toate acestea, fenomenul exploatării muncitorilor în general a fost până acum un subiect mai puțin cercetat împreună cu toate fenomenele înrudite acestuia, cum ar fi traficul de persoane și munca forțată. De aceea există o evidență mult prea slabă a numărului vast de persoane care se mută dintr-un

stat UE în altul, sau care migrează în UE și sunt forțate de împrejurări economice și sociale, să accepte condiții de muncă cu mult sub standardele legale stabilite în mod normal.

În urma unei ample cercetări, realizată în 21 de state membre ale Uniunii, în raport sunt identificați factorii de risc care contribuie la o astfel de exploatare și analizează modalități de îmbunătățire a unor astfel de situații. Acestea includ strategii de prevenire cum ar fi mai multe inspecții la locul de muncă și eforturi mai mari din partea instituțiilor UE și a statelor membre de a controla mai sever procedurile de achiziții pentru a putea evita exploatarea de fonduri în mod incorect.

Totodată, este nevoie urgent de o monitorizare mult mai la obiect, de inspecții și de o îmbunătățire a reacției justiției privind aceste delict penale, pentru a reduce numărul investigațiilor ineficiente care nu conduc la punerea sub acuzare și aducerea în justiție.

Mai mult decât atât, pentru a putea rezolva aceste probleme de exploatare prin muncă sunt necesare o cooperare mai apropiată între instituțiile implicate în monitorizări, inspecții și aplicarea legislației muncii, precum și mai mult sprijin acordat victimelor și justiției.

Cu privire la victimele exploatarea prin muncă și drepturile acestora, se subliniază importanța creșterii eforturilor depuse pentru a încuraja victimele să raporteze aceste cazuri, apelând, spre exemplu, la sindicate, care să își asume un rol activ în informarea și asistarea persoanelor care se mută cu locul de muncă în teritoriul european sau de la un stat membru la altul.

Raportul subliniază necesitatea intensificării eforturilor pentru a proteja standardele de muncă în sectoarele economiei afectate în mod grav de exploatarea prin muncă, existând riscul ca aceste standarde să continue să fie și mai mult subminate cu impact și asupra celorlalte sectoare din economie.

Urișele decalaje între condițiile de viață din Europa și din lume, precum și mobilitatea tot mai crescută a muncitorilor, îi expune pe aceștia exploatarea din partea angajatorilor din UE, care sunt pregătiți să speculeze astfel de situații, atunci când pot beneficia de muncitori dispuși să accepte condiții proaste de muncă neconforme cu standardele europene.

Petru Emanuel Zlătescu

INSTITUL DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ PENTRU TURCIA ȘI ORIENTUL MIJLOCIU, REVISTA ANUALĂ DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ DIN TURCIA, 2014

Semnalăm apariția unui nou număr al Revistei de administrație publică din Turcia, publicație anuală editată de Institutul de Administrație Publică pentru Turcia și Orientul Mijlociu (TODAIE). Volumul cuprinde o serie de articole științifice de un mare interes atât pentru teoreticieni cât și pentru practicieni. Astfel, studiul *Instrumentele unității metropolitane în Turcia: o elaborare holistică și istorică*, prog. dr. Burak Beyhan, urmărește să prezinte dintr-o perspectivă comparativă și holistică evoluția istorică a problematicii unității metropolitane în Turcia. Totodată, remarcăm studiul *Practici împrumutate de guvernare locală în Turcia*, cercet. Mehmet

Onur Partal, în care sunt analizate practicile de guvernare locală în Turcia, împrumutate după alte modele, și reflectate prin îmbunătățirea politicilor de guvernare sau prin prisma unor modificări legislative. De asemenea, ne-a reținut atenția articolului *Insecuritatea în Uniunea Europeană și în Africa de Nord* de Sezgi Karacan. În opinia autorului fenomenul migrației devine tot mai legat de securitatea în UE, iar practicile de securitate și politicile în domeniul migrației pot crea ca revers al medaliei diverse situații de insecuritate.

Teodor Lorent

V. REMEMBER

ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Campania cu tema „Zilele de conștientizare a autismului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (1-3 aprilie 2015)

Conferință cu tema „Ocuparea forței de muncă: Avantajele autismului”, temă aleasă de Organizația Națiunilor Unite pentru Ziua Internațională de Conștientizare a Autismului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Femeii și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” (2 aprilie 2015)

Olimpiada de științe socio-umane, faza națională, organizată de Ministerul Educației și Cercetării Științifice în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului la Mangalia (5-10 aprilie 2015)

Conferința cu tema „Siguranța alimentară pentru o bună sănătate” organizată cu ocazia Zilei Mondiale a Sănătății de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Centrul InfoEuropa cu concursul Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților și Alianța Civilizațiilor (7 aprilie 2015)

Conferința cu tema „Incluziunea socială și discriminarea romilor în unele state membre UE” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului cu ocazia Zilei internaționale a romilor, cu participarea unor reprezentanți ai societății civile, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, cadre didactice universitare, cercetători, doctoranzi și masteranzi (8 aprilie 2015)

Masă rotundă cu tema „România – la un deceniu de la semnarea Tratatului de Aderare la Uniunea Europeană” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului,

democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România (24 aprilie 2015)

Conferința cu tema „Cultura și mass-media”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Facultatea de Drept a Universității „Dimitrie Cantemir” din Cluj Napoca, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România (30 aprilie 2015)

Masă rotundă cu tema „Libertatea mass-media în România sprijină transformarea societății” organizată cu ocazia Zilei Mondiale a Libertății Presei de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, cu concursul Asociației Clubul de la Cheia, Asociației pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Femeii și Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia (5 mai 2015)

Masă rotundă cu tema „Egali, dar diferiți!” organizată cu ocazia declarării zilei de 8 mai ca Zi națională a egalității de șanse, de Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități a Senatului României în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Consiliul Național de Combatere a Discriminării (6 mai 2015)

Conferința cu tema „Drepturile omului într-o Europă unită, noi perspective”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la declarația Schuman și 30 de ani de la Consiliul European de la Milano din iunie 1985 când s-a decis ziua de 9 mai ca Ziua Europei (8 mai 2015)

Masă rotundă cu tema „Familia și rolul ei în societate” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Liga Independentă Română pentru

Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii cu ocazia Zilei internaționale a familiei și Zilei naționale a familiei române (12 mai 2015)

Dezbatere cu tema „Voluntariatul în România – instrumente naționale, regionale și universale” organizată cu ocazia Săptămânii Naționale a Voluntariatului: 11-17 mai, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația Națiunilor Unite pentru România (13 mai 2015)

Ediția a IV-a a sesiunii naționale de comunicări științifice a studenților și masteranzilor organizată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” Facultatea de Drept din Cluj Napoca în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația Științifică de Dreptul Proprietății Intelectuale, Societatea Autorilor și Editorilor Români de Opere Științifice și Asociația Absolvenților Facultății de Drept (15 mai 2015)

Sesiunea de comunicări științifice cu tema „Dreptul la buna guvernare”, organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) în colaborare cu Școala Doctorală și Centrul de Drept Public și Științe Administrative, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Societatea Academică de Științe Administrative, Institutul de Drept Public și Științe Administrative al României și Asociația pentru Națiunile Unite din România în contextul aniversării a 25 de ani de activitate a SNSPA, a 70 de ani de la crearea ONU și 60 de ani de la primirea României în ONU (19 mai 2015)

Masă rotundă cu tema „Supravegherea și reprimarea comerțului ilicit cu tutun”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (29 mai 2015)

Conferința cu tema „Protecția și promovarea drepturilor copilului în legislația națională, regională și universală” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului (2 iunie 2015)

Ediția a IV-a a conferinței internaționale cu tema „Eficiența normelor juridice. Perspective asupra interpretării și aplicării legii” organizată de

Facultatea de Drept, Cluj Napoca a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Academia Română – Filiala Cluj a Institutului de Istorie „George Barițiu” – Departamentul de cercetări socio-umane, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Institutul de Științe – Administrative al Republicii Moldova, Asociația Română de Științe Penale – București, Asociația Științifică de Dreptul Proprietății Intelectuale, Societatea Autorilor și Editorilor Români de Opere Științifice și Asociația Absolvenților Facultății de Drept și Societatea Română a autorilor și publiciștilor de lucrări științifice PERGAM- București și Fundația Eco România XXI (4-6 iunie 2015)

Masă rotundă cu tema „Planeta ta are nevoie de tine” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, consacrată Zilei Mondiale a Mediului (5 iunie 2015)

Dezbaterea cu tema „NU exploatarea prin muncă a copilului – DA educației de calitate” tema stabilită de Națiunile Unite pentru 2015 pleacă de la îndemnul de a acționa împotriva folosirii copiilor pentru diverse munci. important în lupta împotriva muncii copiilor. Acțiune organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei „Family Forum” (12 iunie 2015)

Dezbatere cu tema „Aspecte practice ale aplicării și respectării dreptului la un proces echitabil”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (16 iunie 2015)

Masă rotundă cu tema „Dreptul omului la o viață sănătoasă”, organizată cu ocazia Zilei Mondiale de Luptă împotriva Deșertificării și a Secetei de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos (17 iunie 2015)

Masă rotundă cu tema „Drepturile refugiaților în România”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și

Asociația Clubul de la Cheia, cu ocazia Zilei Internaționale a Refugiaților (18 iunie 2015)

Masa rotundă cu tema „Legislația națională în domeniul azilului și modul de aplicare al acesteia”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România cu ocazia Zilei internaționale a refugiaților (19 iunie 2015)

Masă rotundă cu tema „Drepturile sociale, parte integrantă a sistemului drepturilor omului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Clubul de la Cheia (22 iunie 2015)

Dezbateri cu tema „ONU instrumente și mecanisme privind promovarea și protecția drepturilor omului” organizată în cadrul manifestărilor dedicate împlinirii a 70 de ani de la semnarea Cartei ONU, de Institutul Român pentru

Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță (26 iunie 2015)

Masă rotundă cu tema „Zilele Dunării în România”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, consacrată Zilei Internaționale a Dunării (29 iunie 2015)

Masa rotundă cu tema „Protecția și promovarea drepturilor omului la 65 de ani de la adoptarea Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia (30 iunie 2015)

PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

Conferința națională de contencios administrativ cu tema „Carențe ale actualei reglementări în materia contenciosului administrativ” organizată de Universitatea din București – Facultatea de Drept și editura Universul Juridic, în parteneriat cu Editura Wolters Kluwer (2 aprilie 2015)

Conferința aniversară cu tema „România și problematica ecologică” organizată cu ocazia aniversării a 25 de ani de la înființarea Universității Ecologice București (3 aprilie 2015)

Conferința cu tema „Evoluția dreptului românesc în contextul globalizării” organizată de Universitatea Ecologică București, Facultatea de Drept și Științe Administrative (3 aprilie 2015)

Simpozionul cu tema „8 aprilie – Ziua internațională a romilor”, organizat de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților în colaborare cu Agenția Națională pentru Romi, Forumul European al Romilor și Nomazilor și Partida Romilor Pro Europa (8 aprilie 2015)

Reuniunea Comitetului Director al Alianței Civilizațiilor (CD ACONU) – România (16 aprilie 2015)

Lansarea Proiectului științific național „Enciclopedia Juridică Română” organizată de Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române și Universitatea „Titu Maiorescu” din București în colaborare cu Facultățile de Drept și reprezentanții profesiilor juridice (16 aprilie 2015)

Dezbateri cu tema „Perspectiva NATO asupra chestiunilor actuale de drept internațional” organizată de Facultatea de Drept a Universității din București (16 aprilie 2015)

Sesiunea anuală de comunicări științifice cu tema „Simplificarea imperativ al modernizării și ameliorării calității dreptului” organizată de Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” din cadrul Academiei Române (17 aprilie 2015)

Conferința cu tema „Drepturile pacienților – între teorie și practică” organizată cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Pacienților și Zilei Mondiale a Hemofiliei de Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități și Comisia pentru sănătate publică din Senatul României cu sprijinul Ministerului Sănătății, Casa Națională de

Asigurări de Sănătate și în parteneriat cu Asociația World Vision și Asociația Baxter (21 aprilie 2015)

Ședința Consiliului de analiză privind proiectul Strategiei naționale cu tema „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” organizată de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități (21 aprilie 2015)

Întâlnire în cadrul seriei Șuete culturale la Facultatea de Drept cu tema „Dreptul în lumea contemporană și provocările la adresa lui”, organizată de Universitatea din București – Facultatea de Drept și Asociația Studenților în Drept (21 aprilie 2015)

Conferința internațională cu tema „Clasa politică și societatea civilă – lupta comună împotriva traficului de persoane” organizată de Comisia pentru învățământ, știință, tineret și sport, Grupul pentru combaterea traficului de persoane și Grupul Ecumenic de Rugăciune din Parlamentul României în colaborare cu Mișcarea Europeană pentru Politici Creștine și European Freedom Network (22 aprilie 2015)

Ediția a IV-a a conferinței internaționale cu tema „Dezvoltarea socială, administrație și justiție” organizată de Facultatea de Relații Internaționale, Drept și Științe Administrative din cadrul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu (24-25 aprilie 2015)

A 54-a sesiune a Comitetului împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante, organizată de Biroul Înaltului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului (24-25 aprilie 2015)

A 16-a sesiune a Grupului de lucru al Organizației Națiunilor Unite privind dreptul la dezvoltare, organizată de Instituțiile Naționale de Drepturile Omului și Mecanisme Regionale de Drepturile Omului din cadrul Biroului Înaltului Comisariat ONU pentru drepturile omului (27 aprilie-1 mai 2015)

Sesiunea a II-a a Workshop-ului cu tema „Modele și procese fundamentale ale managementului public adaptiv” organizat în cadrul programului de studii postdoctorale în domeniul științelor administrative de Facultatea de Administrație Publică a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative (5 mai 2015)

Seminar cu tema „Relații publice în mediul internațional” organizat de Școala Națională de Studii Politice și Administrative (8 mai 2015)

Conferința cu tema „Ziua Europei – 9 mai 2015” organizată de Ministerul Afacerilor Externe, Centrul InfoEuropa în colaborare cu Reprezentanța Comisiei Europene la București și Biblioteca Centrală Universitară (8 mai 2015)

Dezbateri cu tema „Romii din România: între incluziune socială, migrație, ghetoizare și rasism”, organizată de Comisia pentru afaceri europene și Comisia pentru drepturile omului a Senatului României (11 mai 2015)

Marcarea Zilei internaționale a diversității culturale și decernarea Diplomei „Dimitrie Cantemir” organizate de Alianța Civilizațiilor – ONU în cadrul manifestărilor consacrate aniversării a 60 de ani de la aderarea României la ONU (21 mai 2015)

Ediția a IX-a a conferinței internaționale cu tema „Political Science, International Relations and Security Studies” organizată de Departamentul de Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate al Facultății de Științe Socio-Umane-Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu prin Centrul de Cercetări în Științe Politice, Relații Internaționale și Studii Europene (22-24 mai 2015)

Ceremonia de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa doamnei Maria P. Aristigueta – președintele Asociației Americane de Administrație Publică, organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative (25 mai 2015)

Dezbateri cu tema „Regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate” organizată de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților (26 mai 2015)

A XI-a conferință internațională cu tema „Probleme juridice de actualitate în domeniul financiar bancar” organizată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Asociația Consilierilor Juridici din Sistemul Financiar Bancar, Asociația Europeană pentru Drept Bancar și Financiar – România și Editura Wolters Kluwer – România (27-30 mai 2015)

Seminarul cu tema „Democrația sub provocarea politicilor de securitate” organizat de Asociația Pro Democrația (APD) și Asociația

Europeană a Drepturilor Omului (AEDH) la Palatul Parlamentului (29 mai 2015)

Conferința cu tema „Forme severe de exploatare a lucrătorilor migranți în UE”, organizată de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Președinția lituaniană a Consiliului Uniunii Europene (1-2 iunie 2015)

Seminar cu tema „Rolul instituțiilor naționale pentru drepturile omului în promovarea și protejarea drepturilor omului în spațiul OSCE”, organizat la Varșovia de Biroul Permanent pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) (1-3 iunie 2015)

Conferință dedicată Zilei europene a dezvoltării, organizată de Comisia Europeană și Comitetul Internațional al Instituțiilor naționale pentru Drepturile Omului și Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (3-4 iunie 2015)

Conferința internațională cu tema „Societatea întemeiată pe cunoaștere. Norme, valori și repere contemporane” organizată de Universitatea Valahia din Târgoviște – Facultatea de Drept și Științe Administrative, Centrul de Studii Juridice și Administrative în parteneriat cu Universitatea Națională de Educație la Distanță din Spania, Universitatea Castilla La Mancha, Facultatea de Drept și Științe Sociale din Spania, Universitatea din Pitești, Facultatea de Drept și Științe Administrative, Centrul de Studii Juridice și Administrative, Camera Notarilor Publici Ploiești și Societatea Română de Drept European (5-6 iunie 2015)

A șaptea ediție a Conferinței internaționale cu tema „European Conference on Social and Behavioral Sciences”, organizată la SNSPA, prin Facultatea de Comunicare și Relații Publice de

International Association of Social Science Research (Turcia) (11-13 iunie 2015)

Conferința internațională cu tema „Probleme actuale din administrație și justiție” organizată de Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești, Centrul de Studii și Cercetări Juridice și Socio-Administrative, Asociația Română de Drept și Afaceri Europene (ARDAE), Societatea de Științe Juridice și Administrative (ADJURIS) (12 iunie 2015)

Masă rotundă cu tema privind tematica dezvoltării durabile și cooperării interinstituționale cu participarea domnului Christian Friis Bach – secretarul executiv al Comisiei Economice ONU pentru Europa (UNECE) (15 iunie 2015)

Seminarul regional cu tema „Obiectivele de Dezvoltare Durabilă pentru parlamentele din Europa Centrală și de Est” organizat de Camera Deputaților împreună cu Uniunea Interparlamentară (15-16 iunie 2015)

Conferința cu tema „Lupta împotriva abuzului față de vârstnici în Europa”, organizată de Consiliul Europei, Comisia Europeană, Comitetul Regiunilor, Age Platform Europa și Rețeaua Europeană de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI) cu prilejul celei de-a zecea aniversări a Zilei mondiale de conștientizare a abuzului față de vârstnici (15-18 iunie 2015)

A 62-a conferință internațională cu tema „Impactul gestionării timpului asupra vieții de familie” organizată sub patronajul Ministerului Familiei, Vârstnicilor, Femeilor și Tinerilor din Germania de Comisia internațională privind relațiile de cuplu și de familie (ICCFR) (22-24 iunie 2015)

Seminar cu tema „Politici Creștine – Fundamentarea Biblică și Patristică. Contextul European” organizat de Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități naționale a Senatului României și Fundația Sfânta Irina (23 iunie 2015)

